Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

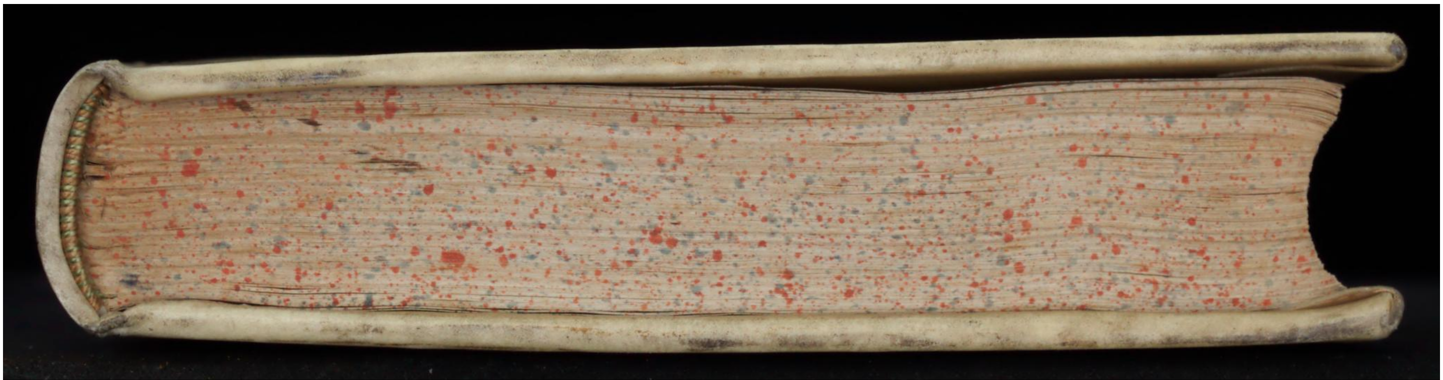

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

APPENDIX,

Continens

OBJECTIONES

QUINTAS & SEPTIMAS

In

RENATI DES-CARTES

MEDITATIONES

De Prima Philoſophia,

Cum ejuſdem ad illas Reſponſionibus, & duabus Epiſtolis,

Una ad Patrem DINET, Societatis Jeſu Præpoſitum Provincialem per Franciam,

Altera ad celeberrimum Virum

D. GISBERTUM VOETIUM.

AMSTELODAMI,

Apud DANIELEM ELSEVIRIUM,

cIↃ IↃC LXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Typographus Lectori.

Etiamſi Auctor Meditationum de Prima Philoſophia noluerit, ut Objectiones quintæ ampliùs in ſuo libro cum cæteris legerentur, ut expoſita loco illarum Admonitione liquere poteſt; quia tamen à magni nominis Philoſopho ſunt profectæ, rem curioſis ingeniis non ingratam me facturum exiſtimavi, ſi illas hoc loco, quamvis alieno, unà cum Reſponſionibus reponerem. Quæ ratio cùm pro ſeptimis etiam Objectionibus & Reſponſionibus militet, eas quoque Quintis ſubjunxi, ſimulque Epiſtolas ad Jeſuitam Dinet & ad Gisbertum Voetium Ultrajectinum Theologum. Et ne qua in re illorum votis deſim, eâdem operâ hîc ſignificabo, Primarum Objectionum auctorem eſſe doctum quendam Fœderati Belgii Theologum; Secundas Lutetiæ à Marino Merſenno ex diverſorum Philoſophorum & Theologorum ore exceptas fuiſſe; Tertias eſſe Thomæ Hobbii celebris Philoſophi Angli; Quartas Antonii Arnaldi Doctoris Theologiæ Sorbonici; Quintas nomen auctoris ſui Petri Gaſſendi præferre; Sextas rurſus ab eodem Merſenno ex aliorum ore fuiſſe exceptas; Septimas denique apparere ex Epiſtola ad Patrem Dinet eſſe Jeſuitæ cujuſdam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

OBJECTIONES QUINTÆ.

Eximio viro

RENATO CARTESIO,
P. GASSENDUS S.

VIR EXIMIE,

Beavit me Merſennus noſter, cùm tuarum illarum ſublimium de prima Philoſophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præſtantia, ingenii perſpicacia, nitorque dictionis mirificè placuit. Quare & lubens gratulor, quòd animo adeò excelſo ac felici aggrederis ſcientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò ſæculis abſtruſiſſimas enucleare. Id mihi fuit durum, quòd ille præterea amicitiæ jure exegit, ut ad te perſcriberem, ſi quis fortaſſis ſcrupulus ingereretur, ſupereſſetve. Siquidem præſenſi nihil aliud me, quàm hebetudinem teſtaturum, ſi rationibus tuis non acquieſcerem; vel potiùs quàm temeritatem, ſi tantillum etiam in oppoſitum, quaſi repugnando, hiſcere auderem. Annui tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum, quàm illius conſilium æqui bonique conſulturum; cùm eo nempe candore ſis, ut facilè putes nihil aliud me, quàm nudas tibi proponere meas dubitandi rationes voluiſſe. Teſtor ſanè abundè fore, ſi illas vel ad calcem uſque legere ſuſtinueris: nam quòd te permovere debeant, ut vel de tuis ratiociniis minimum diffidas, vel ad reſpondendum tempus deteras, melioribus curis deſtinatum, ipſe profectò Auctor non ſum. Quinetiam non audeo, niſi cum rubore, illas coram te propalare, qui certò ſum certior nullam eſſe earum, quæ non tibi pluries inter meditandum occurrerit, & quam tamen, certo conſilio, vel contempſeris, vel cenſueris diſſimulandam. Profero ergo, ſed eâ mente, ut prolatas duntaxat velim; prolatas, inquam, non de rebus ipſis, quas demonſtrandas ſuſcipis, ſed de methodo, ac vi demonſtrandi. Profectò enim & ter maximi Dei exiſtentiam, & animorum noſtrorum immortalitatem profiteor; ac hæreo duntaxat circa energiam illius ratiocinii, quo tu tam iſta quàm alia Metaphyſica cohærentia, probas.

IN MEDITATIONEM I.

De iis, quæ in dubium revocari poſſunt.

AC circa primam quidem Meditationem, non eſt quòd multùm immorer: comprobo enim inſtitutum, quo mentem tuam exuere omni præjudicio voluiſti. Id unum non ſatis percipio, Quamobrem ſatiùs non duxeris ſimpliciter, ac paucis verbis incerta habere quæ prænoveras, ut ea deinde ſeligeres, quæ vera deprehenderentur, quàm, habendo omnia pro falſis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium. Et vide, ut neceſſe fuerit, quo tibi ipſi faceres fidem, fingere Deum deceptorem, aut neſcio quem malum Genium deluſorem; cùm viſum fuiſſet ſufficere, humanæ mentis caliginem, ſolamve naturæ imbecillitatem cauſſari. Fingis præterea te ſomniare, ut in dubium omnia revoces, & quicquid rerum agitur, pro ludificatione ducas; Sed an propterea à te extorques, ut non vigilare te credas, & incerta falſaque habeas, quæ coram te ſunt, aut geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit, qui perſuadeatur te eſſe perſuaſum, nihil eſſe verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; ac tibi perpetuò vel ſenſum, vel ſomnium, vel Deum, vel cacodæmonem impoſuiſſe. An non futurum fuiſſet magis & philoſophico candore & veritatis amore dignum, res ut ſe habent, & bonâ fide ac ſimpliciter enunciare, quàm, quod objicere quiſpiam poſſet, recurrere ad Machinam, captare præſtigias, ſectari ambages? Quanquam, quia tibi ita eſt viſum, nolim ampliùs contendere.

IN MEDITATIONEM II.

De Natura Mentis humanæ, Quod ipſa ſit notior, quàm corpus.

CIrca ſecundam, Video *te adhuc in ludificatione perſtare, & nihilominus animadvertere, ſaltem* TE ESSE, *qui ludificaris; atque idcirco ſtatuere illud pronunciatum, Ego ſum, Ego exiſto, quoties à te profertur, vel mente concipitur, eſſe verum.* Attamen non video tibi opus fuiſſe tanto apparatu; quando aliunde certus eras, & verum erat te eſſe: poteraſque idem vel ex quavis alia tua actione colligere: cùm lumine naturali notum ſit, quicquid agit, eſſe. Subdis, *te non propterea ſatis intelligere quid ſis:* hoc autem ſeriò accipitur, & ultro conceditur, id ipſumque opus, ac labor. Nempe id abſque ambagibus, totâque illâ ſuppoſitione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

tione videtur fuiſſe requirendum. Meditari vis conſequenter, *qualem te eſſe credideris, ut ſubtractis dubiis id ſolum remaneat, quod certum ſit, & inconcuſſum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggreſſus, & cùm te putâris eſſe hominem, quæris *Quid ſit homo, & dimiſſa conſultò definitione vulgari, ſeligis ea, quæ prima fronte tibi occurrebant, ut habere te vultum, manus, & cætera membra, quæ nomine corporis deſignabas; itemque te nutriri, incedere, ſentire, cogitare, quæ referebas ad animam.* Hoc porrò eſto, modò caveamus diſtinctionem tuam inter animam & corpus. Dicis *te tunc non advertiſſe quid eſſet anima, ſed imaginatum ſolùm aliquid inſtar venti, ignis, vel ætheris, quod craſſioribus tui corporis partibus eſſet infuſum.* Iſtud memorabile eſt, *De corpore, non dubitaſſe naturam ejus in eo eſſe, ut ſit quid aptum figurari, circumſcribi, ſpatium replere, & ex eo omne aliud corpus excludere; tactu, viſu, auditu, odoratu, guſtu percipi, & pluribus modis moveri.* Potes verò hæc etiam hodie attribuere corporibus, dummodò non omnibus omnia: ſiquidem ventus corpus eſt, & non percipitur tamen viſu, neque excludas adjuncta alia: nam ventus, ignis, & plura movent. Quod ſubjicis autem, *negâſſe te corpori vim ſeipſum movendi*: non apparet quî tueri jam poſſis, quaſi corpus omne eſſe debeat ſuapte natura immobile, omniſque ejus motus à principio incorporeo procedere; & neque aqua fluere, neque animal incedere, ſine incorporeo motore cenſeatur.

2. Exploras deinde, *num ſuppoſitâ adhuc deceptione, affirmare poſſis eſſe in te aliquid ex iis, quæ pertinere cenſuiſti ad naturam corporis, & attentiſſimo examine facto dicis te nihil tale in te reperire.* Hoc jam loco non ſpectas, te, quaſi hominem integrum, ſed quaſi interiorem, occultioremve partem, qualem cogitâras eſſe animam. Quæſo te, ergo, ô Anima, ſeu quocumque velis nomine cenſeri, emendâſti-ne hactenus eam cogitationem, quâ prius imaginabaris te eſſe quidpiam inſtar venti, ſimilis-ve rei his membris infuſæ? Non feciſti ſanè: Cur non poſſis igitur eſſe adhuc ventus, vel potiùs tenuiſſimus ſpiritus, qui calore cordis ex puriſſimo ſanguine, aliundeve, aut ab alia cauſſa exciteris, ſerveris, & fuſus per membra vitam illis tribuas, & cum oculo videas, cum aure audias, cum cerebro cogites, cæteraque, quæ vulgò tibi tribuuntur munia, exſequaris? id ſi ita ſit, cur non habes eandem figuram, quam totum hoc corpus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non cenſearis circumſcribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis Epidermide? Cur non replere ſpatium, ſive parteis ſpatii, quas craſſum corpus, ſeu partes ipſius non replent? Quippe corpus craſſum habet porulos, per quos ipſa diffundaris; adeò ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non ſint: eodem modo, quo in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

in vino & aqua miſtis ubi ſunt partes unius, non ſunt partes alterius, quantumcunque viſus diſcernere nequeat? Cur non excludere corpus aliud ab eodem ſpatio? Cùm in quibuſcunque ſpatiolis fueris, partes corporis craſſioris eſſe ſimul nequeant. Cur non moveri pluribus motibus? Cùm tu enim plureis ipſis membris tribuas, quomodo id poſſis, quin movearis ipſe? Certè neque moves immota, cum opus contentione ſit: neque potes non moveri ad ipſius corporis motum. Si hæc igitur ita ſint, cur dicas in te nihil eſſe eorum, quæ ad naturam corporis ſpectant?

3. *Pergis, neque eſſe in te ex iis, quæ animæ tribuuntur, nutriri vel incedere.* At primum poteſt aliquid eſſe corpus, nec tamen nutriri. Deinde, ſi tale ſis corpus, qualem ſpiritum diximus, cur, cùm craſſiora illa membra craſſiore ſubſtantiâ nutriuntur, non poſſis ipſa tenuior tenuiore quoque nutriri? Et, nonne illo corpore, cujus eæ ſunt partes, adoleſcente, ipſa adoleſcis; & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipſa? Ad inceſſum quod attinet, cùm membra incedant per te, & in locum nullum contendant, niſi agente & ferente te, quomodo id fiat ſine tuo inceſſu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo, hæc nihil ſunt, niſi figmenta.* Verùm, ſeu nos ludis, ſeu ipſa deluderis, nihil nobis morandum: Sin loqueris ſeriò, probandum eſt tibi neque te habere ullum corpus, quod informes: neque te eſſe ejuſmodi, quod unà nutriri, incedereque valeat. Pergis adhuc, *neque te ſentire.* At ipſa profectò es, quæ vides colores, audis ſonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit ſine corpore.* Credo equidem; ſed primùm adeſt tibi corpus, ipſaque es intra oculum, qui non videt ſanè abſque te: ac potes deinde eſſe tenue corpus, quod per organum ſenſus opereris. *Permulta*, inquis, *viſa ſum ſentire in ſomnis, quæ me non ſenſiſſe poſteà animadverti.* Enimverò tametſi fallaris, quod non utens oculo videaris ſentire, quod ſine oculo non ſentitur, non es tamen ſemper experta eandem falſitatem, neque non uſa es oculo, per quem ſenſeris, imagineſque hauſeris, quibus jam ſine oculo uti poſſis. *Deprehendis tandem te cogitare.* Id verò abnuendum non eſt: ſed probandum ſupereſt tibi, vim cogitandi ita eſſe ſupra naturam corpoream, ut neque ſpiritus, neque aliud corpus agile, purum, tenue, ullâ diſpoſitione parabile ſit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum ſimul animas Brutorum eſſe incorporeas, videlicet quæ cogitent, ſeu præter functiones ſenſuum externorum, aliquid internè, non vigilando modò, ſed ſomniando etiam cognoſcant. Probandum rurſus craſſum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil prorſus conferre (cùm abſque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo ſejuncta aliquid huc uſque cogitaveris) ac te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

idcirco independenter ab eo cogitare: adeò ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, ſive fumis tetris craſſiſque, qui tam malè cerebrum interdum afficiunt.

4. Concludis, *Sum igitur præcisè Res cogitans, id eſt Mens, ſive animus, intellectus, ratio.* Heic ego agnoſco me hallucinatum. Exiſtimabam enim me alloqui animam humanam, ſeu internum illud principium, quo homo vivit, ſentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen ſolam mentem: Quippe quæ non modò corpus exuit, ſed exuit quoque animam ipſam. An-ne id facis, Vir eximie, antiquorum illorum inſtar, qui cùm putarent animam diffuſam toto corpore, principem tamen partem τὸ ἡγεμονικὸν habere ſedem opinabantur in determinata parte corporis, ut in cerebro, aut in corde. Non quod cenſerent animam quoque in ea parte non reperiri, ſed quod crederent animæ illeic exiſtenti mentem veluti ſuperaddi, coadunarique, & unà cum illa partem informare. Et debebam ſanè id commeminiſſe ex diſputatis in illa tua diſſertatione de Methodo; Viſus enim es in ea velle munia hæc omnia, quæ animæ tam vegetativæ, quàm ſenſitivæ tribuuntur, non dependere à Rationali, poſſeque etiam exerceri, antequam illa adveniat, ut exercentur quoque in Brutis, in quibus rationis nihil eſſe contendis. Sed neſcio quo pacto oblitus id fueram, niſi quia dubius remanſeram, illudne principium quo tam nos, quàm Bruta, vegetamur, atque ſentimus, non velles dici animam, ſed animam propriè eſſe noſtram mentem: cùm tamen illud principium dicatur propriè animare, Mens nihil aliud præſtet, quàm ut cogitemus, quod tu quidem fieri aſſeris. Utcumque id fuerit, dicare jam Mens, atque eſto Res cogitans præcisè. Subdis *ſolam cogitationem non poſſe divelli à te.* Hoc verò non eſt, cur tibi negetur: ſi præſertim ſis ſola Mens, & nolis tuam ſubſtantiam à ſubſtantia animæ pluſquam conſideratione diſtinctam. Quanquam hæreo, an, cùm dicis *non poſſe cogitationem divelli à te*, intelligas te, quandiu es, indeſinenter cogitare. Id ſanè conforme effato Philoſophorum celebrium, qui immortalitatem tuam probaturi aſſumpsêre te perpetuò moveri, ſeu, ut ego quidem interpretor, cogitare perpetuò: verùm ii non perſuadebuntur, qui non capient quo modo poſſis aut per ſoporem lethargicum, aut in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo prætereà, an exiſtimes te in corpus illiuſve partem intra uterum aut ab exortu, eſſe infuſam. Sed nolo moleſtiùs id inquirere, neque cogitare, an reminiſcaris, quid in utero primiſve ab exortu diebus, menſibus aut annis cogitaveris, neque, ſi id ſis reſponſura, quamobrem oblita omnium fueris; Inſinuo duntaxat, ut memineris; quàm obſcura, quàm tenuis, quàm pene nulla eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

eſſe potuerit temporibus illis tua cogitatio. Pergis, *te non eſſe compagem membrorum, quæ* corpus humanum *appellatur.* Id verò admittendum eſt, quia ſpectaris ſolùm, ut res cogitans, & pars humani compoſiti ab hac exteriore craſſioreque diſtincta. *Non ſum etiam,* inquis, *tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quicquid mihi fingo: Suppoſui enim iſta nihil eſſe; manet poſitio.* Heic autem conſiſte, ô mens, & poſitiones, ſeu potiùs fictiones illæ tandem faceſſant. *Non ſum,* inquies, *aër, aut aliquid tale*: at ſi anima tota tale quidpiam eſt; quorſum tu, quæ cenſeri potes pars animæ nobiliſſima, non cenſearis quoque eſſe quaſi flos, ſeu portio ſubtiliſſima, puriſſima, actuoſiſſimaque illius? *Fortaſſis,* inquis, *hæc, quæ ſuppono nihil eſſe, ſunt aliquid, neque diverſum ab eo me quem novi; neſcio tamen, nec de hoc jam diſputo.* Sed ſi neſcis, ſi non diſputas: cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis? *Novi,* inquis, *me exiſtere; hujus autem rei notitia præcisè non poteſt pendere ab eo, quod non novi.* Hoc eſto; ſed memineris te nondum fidem feciſſe, quòd non ſis aër, non vapor, non alia.

5. Deſcribis conſequenter quid ſit, quod imaginationem appellas. Dicis quippe *imaginari nihil eſſe aliud, quàm contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ.* Videlicet, ut inferas te alia cogitationis ſpecie, quàm imaginatione, cognoſcere naturam tuam. Attamen, cùm tibi pro tuo arbitratu imaginationem definire liceat; quæſo te, ſi corporea ſis, ut nondum probâſti oppoſitum, cur non contemplari te poſſis ſub figura imagineve corporea? Et quæſo te, dum contemplaris, quid-nam experiris tibi obverſari, præter ſubſtantiam quandam puram, perſpicuam, tenuem, inſtar auræ univerſum corpus, vel cerebrum certè, illiuſve partem pervadentis, animantis, functiones tuas illeic obeüntis? Cognoſco, inquis, nihil eorum, quæ poſſum *imaginationis ope comprehendere, ad hanc, quam de me habeo, notitiam pertinere.* Verùm quomodo cognoſcas non dicis, & cùm paulò ante ſtatuiſſes neſcire te adhuc iſtane ad te pertinerent; undenam quæſo id jam concludis?

6. *Pergis, Mentem eſſe ab iſtis diligentiſſimè avocandam, ut ſuam ipſa naturam quàm diſtinctiſſimè percipiat.* Id rectè mones; ſed poſtquàm ipſa te diligentiſſimè avocâſti; renuncia, quæſo, quàm diſtinctè naturam tuam perceperis. Nam dicere ſolum te eſſe Rem cogitantem, operationem memoras, quàm omnes priùs tenebamus, ſed operantem ſubſtantiam, qualis nempe ſit, quomodo cohæreat, quomodo ad agendum tam varia tam variè ſeſe comparet, ac hujuſmodi cætera priùs ignorata nobis non declaras. Dicis *percipi intellectu, quod imaginatione (quam idem eſſe ſtatuis*

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

cum ſenſu communi) non poteſt. Sed, ô bona Mens, docere-ne potes plureis intus eſſe, & non unicam ſimplicemve facultatem, quâ quidvis demum cognoſcamus? Cùm ego Solem oculis apertis intueor, manifeſta eſt ſenſio. Cùm deinde oculis clauſis Solem apud me cogito, manifeſta eſt interna cognitio. At quomodo tandem diſcernere valeam me ſenſu communi, ſeu facultate imaginatrice, non verò mente, ſeu intellectu percipere Solem: adeò ut poſſim pro libitu nunc intellectione, quæ non ſit imaginatio; nunc imaginatione, quæ non ſit intellectio, ſolem comprehendere? Sanè, ſi cerebro turbato, & imaginatrice læſâ, intellectus conſtaret, qui functiones proprias puraſque obiret, tum poſſet intellectio tam dici diſtingui ab imaginatione, quàm imaginatio à ſenſione externa: at quia ſecus eſſe contingit, facile profectò non eſt appoſitum ſtatuere diſcrimen. Dicere certè, ut tu facis, *imaginationem tunc eſſe, cùm rei corporeæ contemplamur imaginem*: vides cùm non alia ratione contemplari corpora liceat, fore igitur corpora imaginatione ſolùm cognoſcenda: aut ita certè, ut facultas alia cognoſcens diſcerni non valeat. Dicis *fieri adhuc non poſſe, quin putes res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, explorantur que ſenſibus, diſtinctiùs agnoſci, quàm iſtud neſcio quid tui, quod in imaginationem non cadit: ut mirum ſit res dubias, & à te alienas diſtinctiùs cognoſci, atque comprehendi*. Sed primum peroptimè facis, cùm dicis *illud neſcio quid tui*: revera enim neſcis quid ſit, ſeu quæ natura ejus ſit: nec proinde potes certior ſieri, id-ne hujuſmodi ſit, quod in imaginationem cadere non poſſit. Deinde omnis noſtra notitia videtur planè ducere originem à ſenſibus: & quamvis tu neges quicquid eſt in intellectu, præeſſe debere in ſenſu: videtur id eſſe nihilominus verum, cùm niſi ſolâ incurſione, κατὰ περίπτωσιν, ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiâ, compoſitione, diviſione, ampliatione, extenuatione, aliiſque ſimilibus modis, quos commemorare nihil eſt neceſſe. Nihil proinde mirum, ſi ea, qui per ſe incurrunt & percellunt ſenſum, impreſſionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta ſolùm occaſione ex rebus in ſenſum incidentibus ſibi ipſa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas; ſed ſi verum fateri vis, non minus certa es exiſtere corpus intra quod verſaris, & iſta omnia, quæ te circumſtant, quàm exiſtere teipſam. Et cùm ipſa te tibi ipſi ſola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifeſtas, quid hoc eſt, reſpectu manifeſtationis hujuſmodi rerum? Quippe non modò manifeſtantur variis operationibus, ſed & aliis præterea multis evidentiſſimis accidentibus, magnitudine, figura, ſoliditate, colore, ſapore, &c. adeò ut quamvis extra te ſint, nihil mirum, ſi ipſas diſtinctiùs, quàm te cognoſcas, comprehendaſque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

daſque. At quonam modo fieri poteſt, ut rem alienam melius, quàm te ipſam intelligas? Quo nempe modo oculus videt cætera, non videt ſeipſum.

7. *Sed*, inquis, *Quid ſum igitur? Res cogitans. Quid eſt hoc? Nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & ſentiens.* Multa heic dicis, in quibus ſingulis non hæreo, in hoc uno hæreo, quod te rem ſentientem dicis. Id nempe mirum, cum jam antè aſſerueris oppoſitum. An dicere forte voluiſti eſſe præter te facultatem corpoream reſidentem in oculo, aure, cæteriſque organis, quæ ſpecies rerum ſenſilium excipiens ſenſionem ita inchoet, ut tu deinde perficias, ipſaque ſis, quæ revera videas, audias, & cætera ſentias? Hac nempe de cauſa, ut puto, tam ipſam ſenſionem, quàm etiam imaginationem cogitationis ſpeciem facis. Id porro eſto: ſed vide tamen, an non quæ ſenſio in brutis eſt, cum non ſit tuæ abſimilis, cogitatio quoque dici valeat: ſicque in ipſis etiam brutis Mens ſit non diſſimilis tui? Ego, inquies, arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per ſpiritus nervis traductos renunciatur: ſicque apud me peragitur ſenſio, quæ dicitur fieri toto corpore. Eſto: ſed ſunt in Brutis nervi, ſunt ſpiritus, eſt cerebrum, eſt in cerebro principium cognoſcens, quod renunciata per ſpiritus pari modo excipiat, ſenſionemque perficiat. Dices illud principium in brutorum cerebro non eſſe aliud, quàm Phantaſiam, ſive facultatem imaginatricem. At tu oſtende te aliud in cerebro eſſe, quàm Phantaſiam, imaginatricemve humanam. Quærebam mox antè criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Afferes ſanè operationes longè præſtantiores, quàm quæ eliciuntur à brutis; At quemadmodum licèt homo ſit præſtantiſſimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginatricum ſive phantaſiarum præſtantiſſima, non eximêre tamen ex numero earum. Nam & quod te mentem ſpecialiter voces, nomen eſſe poteſt dignioris ſed non diverſæ propterea naturæ. Sanè, ut te eſſe diverſæ (hoc eſt, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem aliâ ratione exſerere, quàm exſerant Bruta: ac niſi extra cerebrum, ſaltem independenter à cerebro; quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipſa, eodem oppreſſo opprimeris; & ſi quæ rerum ſpecies ex eo excidant, non retines ipſa ullius veſtigium. Fiunt omnia, inquis, in brutis impulſione cæca ſpirituum, cæterorumque organorum: eo modo, quo in horologio machinave alia peraguntur motus. Sed utcumque id verum ſit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulſationis arteriarum, & ſimileis, quæ ipſæ quoque pari ratione peraguntur in homine; aſſeri-ne poteſt vel actiones ſenſuum,

vel

vel quas paſſiones animæ dicunt, exſeri in brutis cæco impetu, non exſeri verò in nobis? Emittit offa in oculum canis ſui ſpeciem, quæ in cerebrum uſque trajecta, quibuſdam quaſi hamulis hæret animæ: ipſaque anima proinde & cohærens ipſi totum corpus quibuſdam quaſi catenulis ſubtiliſſimis rapitur ad offam. Emittit etiam lapis intentatus ſui ſpeciem, quæ vectis inſtar animam propellat, corpuſque unà abigat, ſeu fugere cogat. Sed non-ne hæc eadem in homine fiunt? Niſi fortaſſis alius eſt modus quo fieri iſta concipis, quemque ſi doceas, valdè obſtringas? Ego, inquis libera ſum, eſtque in mea poteſtate, ut hominem æque à fuga & proſequutione avertam. Sed nempe facit idem in bruto cognoſcens illud principium, & licèt canis nihil interdum minas ictuſque reveritus, in offam conſpectam proſiliat, quàm facit homo ſæpe ſimilia? Latrat, inquis, canis mero impetu, & non ex delectu, ut loquitur homo. Sed & cauſſæ homini ſunt, ut loqui cenſeatur ex impetu: nam & quod tribuis delectui, ex majore impetu eſt, & ſuus quoque bruto eſt delectus, ubi major eſt impetus. Vidi certè canem ſic latratum ſuum attemperantem ad lituum, ut omneis ſoni acuti, gravis, lenti, celeris mutationes imitaretur: quantumcumque illæ pro lubitu & ex inopinato aut crebreſcerent, aut producerentur. Ratione, inquis, carent bruta: Sed nimirum carent humanâ, non ſuâ: adeò proinde ut non videantur ἄλογα dicenda, niſi comparata ad nos, ſeu ad noſtram ſpeciem, cùm alioquin λόγος, ſeu ratio tam videatur eſſe generalis, poſſeque illis attribui, quàm facultas cognoſcens, ſenſuſve internus. Dicis ea non ratiocinari. Verùm, cùm non ratiocinentur tam perfectè, deque tot rebus, ac homines: & ratiocinantur tamen, & nihil videtur diſcriminis, niſi ſecundùm magis & minus. Dicis ea non loqui: Sed cum non proferant voces humanas (ſcilicet homines non ſunt;) proferunt tamen proprias, iiſque ut nos noſtris perinde utuntur. Poteſt, inquis, etiam delirus plureis voces contexere ad aliquid ſignificandum: cum nihilominus id non poſſit brutorum ſapientiſſimum. Sed vide, an ſis ſatis æquus, qui voces humanas exigis in bruto, nec attendis ad proprias. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis.

8. Adfers deinde *exemplum ceræ, ac circa illud plurima habes, ut ſignifices aliud eſſe, quæ vocant accidentia ceræ, aliud ipſam ceram ejuſve ſubſtantiam, ac opus eſſe ſolius mentis, ſive intellectus, non verò ſenſus, aut imaginationis ipſammet ceram ejuſve ſubſtantiam diſtincte percipere.* At primò illud ipſum eſt, quod omnes vulgò profitentur, abſtrahi poſſe conceptum ceræ ſubſtantiæve ejus à conceptibus accidentium. An verò propterea ipſa ſubſtantia ſeu natura ceræ diſtinctè concipitur? Concipimus quidem præter colorem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rem, figuram, liquabilitatem, &c. eſſe aliquid, quod ſit ſubjectum accidentium mutationumque obſervatarum: ſed quid-nam, aut quale illud ſit, neſcimus. Quippe latet ſemper, & ſolùm, quaſi conjiciendo, ſubeſſe debere aliquid putatur. Hinc miror qui dicas te peractâ illâ detractione formarum, quaſi veſtium, perfectiùs atque evidentiùs percipere quid cera ſit. Nam percipis quidem ceram, ejuſve ſubſtantiam, debere eſſe aliquid præter ejuſmodi formas: at quid illud ſit, non percipis, niſi nos fallis. Neque enim id tibi revelatur ut revelari poteſt homo, cujus priùs veſteis pileumque ſolum conſpeximus: dum iſta illi detrahimus, ut quis, aut qualis ſit, noſcatur. Deinde cùm putes id te quomodocumque percipere, quomodo, quæſo, percipis? An non ut aliquid fuſum extenſumque? Neque enim tanquam punctum concipis, tametſi hujuſmodi ſit, ut nunc latius, nunc contractius extendatur. Et cum hujuſmodi extenſio infinita non ſit, habeatque terminum, an non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cum videaris tibi illud quaſi videre, non-ne illi præterea neſcio quem tametſi confuſum colorem affingis? Habes id certè ut corpulentius, ita viſibilius, quàm merum inane? Quare & tua intellectio imaginatio quædam eſt. Si dicas te abſque ulla extenſione, figura, coloreque concipere, dic, bonâ fide, quale-nam ergo? Illud quod habes *de hominibus viſis, ſeu mente perceptis, quorum tamen non niſi pileos aut veſteis conſpicimus*, non arguit mentem potius eſſe, quàm imaginatricem, quæ dijudicet. Certè & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, ſimili modo dijudicat, cum non herum ſuum, ſed pileum ſolum aut veſteis videt. Quid, quod tametſi herus ſtet, ſedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoſcit tamen ſemper herum, qui ſub omnibus illis formis eſſe poteſt, cùm tamen non ſub una potius, quàm ſub alia ſit, eadem proportione, quâ cera? Et cum leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac poſteà excoriatum diſcerptumque in fruſta videt; putas non exiſtimat eundem ſemper leporem eſſe? Quod proinde dicis, *perceptionem coloris, duritiei, & ſimilium, eſſe non viſionem, non tactionem, ſed ſolius mentis inſpectionem*; Eſto: dummodo mens non differat ab imaginatrice, reipſa: Cum vero addis, *eam inſpectionem eſſe poſſe imperfectam, & confuſam, vel perfectam & diſtinctam, prout minus, vel magis ad illa, ex quibus conſtat cera, attenditur*: Id ſanè arguit, non inſpectionem mente factam, illius neſcio cujus rei, quæ eſt præter omneis formas, eſſe claram diſtinctamque cognitionem ceræ: ſed inſpectionem per ſenſus factam omnium, quantum fieri poteſt, accidentium, mutationumque, quarum cera eſt capax. Ex his certè concipere & explicare poterimus quid nomine ceræ intelli-

intelligamus; at nudam illam, vel potiùs occultatam ſubſtantiam neque ipſi concipere, neque explicare aliis valemus.

9. Subdis conſequenter: *Quid autem dicam de hac ipſa mente, ſive de meipſo, nihildum enim aliud admitto in me eſſe præter mentem? Quid, inquam, ego, qui hanc ceram videor tam diſtinctè percipere? Nunquid me ipſum non tantùm multò veriùs, multo certiùs, ſed etiam multò diſtinctius evidentiuſque cognoſco? Nam ſi judico ceram exiſtere ex eo ipſo, quòd hanc videam, quantò magis me? Fieri enim poteſt: ut hoc quod video, verè non ſit cera. Fieri poteſt, ut nequidem oculos habeam, quibus quicquam videam: ſed fieri planè non poteſt, cùm videam, ſive (quod jam non diſtinguo) cùm cogitem me videre, ut ipſe ego cogitans non aliquid ſim. Simili ratione ſi judico ceram eſſe, ex eo, quòd hanc tangam; idem rurſus efficietur, me eſſe. Si ex eo, quòd imaginer, vel quavis alia ex cauſſa, idem planè. Sed & hoc ipſum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ ſunt extra me poſita, licet applicare.* Tot tua ſunt verba, quæ ideo repono, ut animadvertas demonſtrare illa quidem te diſtinctè cognoſcere quod exiſtas, ex eo, quod diſtinctè videas, cognoſcaſve exiſtere ceram, illaque ejus accidentia, at non probare te propterea cognoſcere quæ, aut qualis ſis, nec diſtinctè; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quod exiſtas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non inſiſtam, ut neque priùs inſtiti circa id, quod cùm nihil in te admittas præter ſolam mentem, atque idcirco oculos, manus, cæteraque organa corporea excludas; nihilominus loqueris de cera, ejuſque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Et quæ profectò neque videre ſine oculis, neque tangere ſine manibus (ſeu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangere) potes. Pergis: *Si magis diſtincta viſa ſit ceræ perceptio, poſtquam mihi non ex ſolo viſu, vel tactu, ſed pluribus ex cauſis innotuit: quantò diſtinctiùs meipſum à me nunc cognoſci fatendum eſt: quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ vel ad cujuſpiam corporis perceptionem poſſunt juvare, quin eædem omnes mentis meæ naturam probent?* Verùm, ut quæ de cera deduxiſti, probant tantùm perceptionem exiſtentiæ mentis, non verò naturæ illius, ita non probabunt ampliùs omnia alia. Quòd ſi velis præterea deducere aliquid ex percepta ceræ aliarumque rerum ſubſtantia, inferes ſolùm, quemadmodum ſubſtantiam illam confusè ſolùm & ut neſcio quid concipimus, ita mentem quoque concipi; adeò ut verè repetere liceat quod eſt à te dictum, *illud neſcio quid tui.* Concludis, *atque ecce tandem ſponte ſum reverſus eò, quò volebam. Nam cùm mihi nunc notum ſit ipſam Mentem & corpora non propriè à ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſolo intellectu percipi: nec ex eo percipi, quòd tangatur, aut videatur; aperte*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

cognoſco nihil faciliùs aut evidentiùs meâ mente poſſe percipi. Ita tu quidem; at ego non video, undénam deducas, aut apertè cognoſcas, aliud poſſe percipi de tua Mente, quam quod exiſtat. Unde & quod fuerat ipſo titulo Meditationis promiſſum, fore ut per ipſam mens humana efficeretur corpore notior, non video quid præſtitum ſit: neque enim tuum inſtitutum fuit probare eſſe mentem humanam, ejuſve exiſtentiam eſſe exiſtentiâ corporis notiorem: cùm ſaltem, an ſit, exiſtat-ve, controvertatur à nemine, ſed voluiſti haud dubiè facere illius naturam notiorem naturâ corporeâ, & hoc tamen non præſtitiſti. De natura certè corporea recenſuiſti ipſa, ô Mens, quàm multa noſcamus, extenſionem, figuram, occupationem ſpatii, &c. De te verò ecquid-nam tandem? Non es compages, non aër, non ventus, non res incedens, non ſentiens non alia: Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refelliſti) non ea ſunt tamen, quæ exſpectamus. Scilicet negationes ſunt, & non poſtulatur quis non ſis, ſed quid tandem ſis. Itaque refers nobis ad ſummum te eſſe Rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primùm te eſſe *Rem*, eſt nihil notum dicere. Hæc enim vox eſt generalis, indiſcreta, vaga, & te non magis attinens, quàm quicquid in toto eſt mundo, quàm quicquid non eſt prorſus nihil. Tu es Res? id eſt, nihil non ens: ſeu quod eſt idem, aliquid es: Sed lapis etiam nihil non eſt, ſeu aliquid eſt, & muſca ſimiliter & cætera omnia. Deinde, quod te *Cogitantem* dicis, rem quidem notam dicis, ſed tamen non priùs ignotam, neque requiſitam à te: Quis dubitet enim quin ſis cogitans? Quod nos latet, quod quæritur, intima tua ſubſtantia eſt, cujus proprium eſt cogitare. Quocirca, ut inquirere, ſic concludere oporteret, non quod ſis res cogitans, ſed qualis ſis res, quæ es cogitans. An-non, ſi quæratur ex te Vini notitia ſupra vulgarem, non ſatis erit tibi dicere, Vinum eſt res liquida, ex uvis expreſſa, alba, vel rubra, dulcis, inebrians, &c. ſed conabere explorare declarareque utcunque internam ejus ſubſtantiam, prout contexta obſervatur ex ſpiritu, phlegmate, tartaro, cæteriſque partibus, hac aliave quantitate temperationeque inter ſe commiſtis. Pari ergo modo cùm tui notitia ſuprà vulgarem, hoc eſt hactenus habitam, quæratur: vides haud dubiè non ſatis eſſe ſi nobis renuncies te eſſe rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. ſed incumbere tibi, ut labore quodam quaſi chymico teipſam ita examines, ut internam tuam ſubſtantiam & detegere, & demonſtrare nobis poſſis. Hoc certè ſi præſtiteris, explorabimus ipſimet, ſis-ne ipſo corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot ſenſus, tot experimenta, cujuſmodi ſit, multum manifeſtant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

IN MEDITATIONEM III.

DE DEO,

Quod exiſtat.

I.

CIrca tertiam, ex eo quòd agnoveris claram diſtinctamque notitiam illius Propoſitionis, *Ego ſum res cogitans*, cauſam eſſe certitudinis, quam de illa habes, infers te poſſe ſtatuere generalem hanc Regulam, *illud omne verum eſt, quod valde clarè & diſtinctè percipio.* Cæterùm licèt hactenus Regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit; cùm videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuiſſe tam clarè tamque diſtinctè plurima percipere, cenſuiſſe rerum veritatem vel in DEO vel in puteo eſſe abſconſam: an-non ſuſpicari par eſt Regulam fortè eſſe fallacem? Et certè, cùm tibi ignota Scepticorum argumenta non ſint, quid eſt, quod poſſimus verum inferre, tanquam clarè & diſtinctè perceptum, niſi apparere id, quod cuique apparet? Ego ſaporem peponis gratum clarè diſtinctéque percipio: itaque verum eſt peponis ſaporem apparere mihi hujuſcemodi: At quod propterea verum ſit talem in ipſo pepone eſſe, quomodo mihi perſuadeam, qui puer cùm eſſem, ac bene valerem, ſecus judicavi; nimirum clarè diſtinctéque alium in pepone ſaporem percipiens. Video & multis hominibus ſecus videri: video & multis animalibus, quæ guſtu pollent, optiméque valent. An ergo verum vero repugnat: an potiùs, non ex eo, quòd aliquid clarè diſtinctéque percipitur, id ſecundum ſe verum eſt, ſed verum ſolummodò eſt, quòd clarè, diſtinctéque tale percipiatur. Idem penè eſt dicendum de iis, quæ ad mentem ſpectant. Juraſſem aliàs non poſſe à minore quantitate ad majorem tranſiri, niſi tranſeundo per æqualem; non poſſe item duas lineas, ad ſeſe continuò magis accedenteis, ſi producerentur infinitè, non tandem concurrere: nempe videbar mihi iſta adeo clarè diſtinctéque percipere, ut pro axiomatibus veriſſimis indubitatiſſimiſque haberem: & poſteà tamen fuêre argumenta, quæ oppoſitum ſuaſerint, veluti perceptum clariùs diſtinctiuſque. Nunc vero rurſus ambigo, cùm ad Mathematicarum ſuppoſitionum naturam attendo. Quare & dici quidem poteſt verum eſſe me taleis taleiſque propoſitiones agnoſcere, prout quantitatem, lineas, & ſimilia hoc ſe habere modo ſuppono,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſuppono, aut concipio: & quòd illæ propterea veræ ſecundùm ſe ſint, pronunciari tutò non poteſt. Et quicquid ſit de rebus Mathematicis, Quæſo te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, ſpectat, cur-nam tot tamque variæ ſunt inter homines opiniones? Putat unuſquiſque ſe clarè diſtinctèque eam percipere, quam defendit: Et ne dicas pleroſque aut hærere, aut fingere; ſunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametſi videant alios pro oppoſitis oppetenteis: Niſi verò putas tum demum à pectore imo veras voces non ejici? Et attingis quidem ipſe difficultatem, *quòd priùs multa ut omnino certa ac manifeſta admiſeris, quæ poſtea deprehenderis dubia.* Verùm hoc loco neque ſolvis, neque firmas Regulam; ſed occaſionem ſolum captas diſſerendi de Ideis, quibus deludi potueris, ut repræſentantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortaſſis non fuerit; iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli potueris circa illas propoſitiones, *duo & tria ſunt quinque; quadratum non habet plura latera, quàm quatuor*: Quo nempe innuas exſpectandam confirmationem Regulæ, donec Deum eſſe oſtenderis, qui non poſſit eſſe deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam eſt tibi laborandum, ut confirmes hanc Regulam, ex qua proclive adeò eſt falſum pro vero admittere, quàm ut proponas Methodum, dirigentem nos, ac docentem, quando fallamur, aut non fallamur, quoties exiſtimamus nos clarè diſtinctèque aliquid percipere.

2. Diſtinguis conſequenter, *Ideas (quas vis eſſe cogitationes, prout ſunt tanquam imagines) in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis ſtatuis, quòd intelligas quid ſit Res, quid veritas, quid cogitatio: Secundi, quòd ſtrepitum audias, Solem videas, ignem ſentias: tertii, quòd Sirenas, & Hippogryphes fingas; ac ſubdis poſſe forte omneis eſſe adventitias, vel omneis innatas, vel omneis factas; quatenus nondum originem illarum clarè perſpexiſti.* Porrò, ne aliqua interea, donec perſpexeris, fallacia ſubrepat, adnotare placet videri omneis Ideas eſſe adventitias, procedereve à rebus extra ipſam mentem exiſtentibus, & cadentibus in aliquem ſenſum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipſa potius facultas eſt) non perſpiciendi modo ipſas Ideas adventitias ſeu quas ex rebus per ſenſus trajectas accipit; perſpiciendi, inquam, nudas & diſtinctas, & omnino qualeis in ſe recipit; ſed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia. Hinc tertium ſaltem Idearum genus diſtinctum non eſt à ſecundo: Nam Idea chimæræ alia non eſt, quàm Idea capitis leonis, ventris capræ, caudæ ſerpentis, ex quibus mens unam componit, cum illæ ſeorſim, ſive ſingulæ, adventitiæ ſint. Sic Idea Gigan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

tis, hominis-ve inſtar montis aut mundi totius concepti, non alia eſt, quàm adventitia, Idea putà hominis magnitudinis vulgaris, quam mens ampliat pro libitu, tametſi tantò confuſius, quantò ampliùs concipit illam. Sic idea pyramidis, urbis, aut alterius rei nunquam viſæ, non alia eſt, quàm adventitia viſæ antea pyramidis, urbis, aut alterius rei non-nihil deformata, ac proinde confuſa aliquâ ratione multiplicata, comparataque. Quod ſpectat ad ſpecies, quas dicis innatas, eæ profectò nullæ videntur, & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo*, inquit, *à mea natura*, *quod intelligam quid ſit Res*. Non puto verò te velle loqui de ipſa vi intelligendi, de qua nec dubium, nec quæſtio eſt: ſed potiùs de Idea REI. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia ſingularia, ſunt RES, quarum eſſe Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei universè conſideratæ, & prout cum Ente ſynonyma eſt, ac tam latè, quàm illud patet. Quæſo te verò, hæc Idea quomodo eſſe poteſt in mente, niſi ſimul ſint tot res ſingulares, illarumque genera, ex quibus mens abſtrahat, formetque conceptum, qui nullius ſingularium proprius ſit, & omnibus tamen conveniat? Profectò ſi Idea Rei innata eſt, innata quoq; erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium univerſalium. Nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoſcendum plura ſingularia, quo reſectis variis diſcriminibus, id ſolum retineamus, quod videbitur omnibus commune, ſeu, quod idem eſt, generis Ideam. Dicis quoque *te habere à tua natura*, *ut intelligas quid ſit veritas*, *ſeu*, ut ego interpretor, *Ideam veritatis*. Porrò, ſi veritas nihil aliud eſt, quàm conformitas judicii cum re, de quâ fertur judicium, Veritas eſt quædam relatio, ac proinde nihil diſtinctum ab ipſis re Ideaque ad ſe relatis; ſeu, quod idem eſt, ab ipſa rei idea: quippe quæ & ſe & rem, qualis eſt, repræſentat. Quare & non alia eſt veritatis idea, quàm Idea rei, quatenus rei conformis eſt, ſeu quatenus ipſam repræſentat cujuſmodi eſt, adeò proinde, ut ſi idea Rei non innata, ſed adventitia ſit; Idea quoque veritatis adventitia ſit, non innata. Et cùm id de qualibet veritate ſingulari intelligatur, intelligi etiam poteſt universè de veritate, cujus notio, ſeu Idea (ut jam dictum eſt de Idea Rei) ex notionibus, ſeu Ideis ſingularium eruitur. Dicis rurſus *te habere à tua natura*, *ut intelligas quid ſit cogitatio* (interpretor ſemper *Ideam cogitationis*): Verùm, ut mens ex Idea unius urbis fingit Ideam alterius: Ita ex Idea unius actionis, ut viſionis, vel guſtationis, fingere poteſt Ideam alterius, ipſius putà cogitationis. Nempe analogia agnoſcitur quædam inter facultates cognoſcenteis, unáque ad alterius notitiam facilè deducit. Quanquam de Idea cogitationis laborandum non eſt: ſed de Idea potiùs ipſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

mentis, atque adeò animo, quam ſi innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & exſpectandum eſt, donec probata res fuerit de ipſa Mente, ſeu anima.

3. Videris poſteà *vertere in dubium non tantum, utrùm Ideæ aliquæ procedant ex rebus externis, ſed etiam utrum omnino ſint externæ res aliquæ*: Videriſque proinde inferre, *quamvis ſint in te Ideæ rerum, quæ dicuntur externæ, non tamen Ideas arguere, quod res ſint, quoniam non ab ipſis neceſſario procedant: ſed poſſint vel à te, vel modo alio neſcio quo eſſe.* Hac puto de cauſa ante dicebas, *te non percepiſſe prius terram, cœlum, ſidera, ſed terræ, cœli, ſiderum Ideas, à quibus poſſet eſſe deluſio.* Itaque, ſi nondum credis, terram, cœlum, ſidera, & cætera eſſe, cur, quæſo, ſupra terram ambulas, promoveſve corpus, ut reſpectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem ſentias? cur ad menſam, aut cibum, ut famem exſaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos ſcribas? Certè iſta quidem aut dici, aut excogitari ſubtiliter poſſunt; at negotium nihil promovent: Et cum reverà non dubites, quin res iſtæ extra te ſint, agamus ſeriò, ac bona fide, & ut res ſunt, ita loquamur. Sin ſuppoſita exiſtentia rerum externarum, putes abundè demonſtratum non poſſe nos ex illis mutuari quas habemus ipſarum Ideas: ſolvendæ tibi rationes ſunt, non modò quas ipſe tibi objicis, ſed quæ prætereà objici poſſunt. Scilicet ita accipis, *quaſi ideæ admittantur provenire ex rebus, quia ita videmur docti à natura; & quia experimur illas à nobis, noſtrave voluntate non pendere.* Verum ut nihil neque de rationibus, neque de ſolutionibus dicamus, opponendum quoque, & ſolvendum erat inter cætera, quamobrem in cæco nato nulla ſit Idea coloris, aut in ſurdo vocis: niſi quia iſtæ res externæ non potuerunt ex ſe immittere in infelicis illius mentem ullam ſui ſpeciem; quod fores à nativitate concluſæ, obiceſque illis trajiciendis fuerint perpetuò poſiti. Urges poſteà *exemplum Solis, cujus cum duæ ſint Ideæ: una hauſta ex ſenſibus, ut putà quâ parvus apparet: altera ex rationibus Aſtronomicis, quâ ingens eſſe concipitur: illa ſimilior, ac verior eſt, quæ non ex ſenſibus ducta eſt, ſed ex notionibus innatis elicita, vel quacumque alia ratione effecta.* Enimverò geminæ illæ Solis Ideæ ſimiles ſunt, & veræ ſeu Soli conformes: ſed una magis, alia minus, eodem modo, quo duæ ejuſdem hominis Ideæ una emiſſa ex decimo paſſu, alia ex centeſimo, aut milleſimo, ſimiles, & veræ, ſeu conformes ſunt: ſed illa magis, iſta minùs, eò quod illa, quæ propior venit, deteritur minus; quæ longius, magis, ut explicaretur, ſi liceret paucis, neque tu ipſe ſatis caperes. Quod autem mente ſola percipiamus vaſtam illam Ideam ſolis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; ſed ea, quæ per ſenſum

ſum incurrit, quatenus experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res diſtanteis apparere minores ſeipſis vicinis: tantùm ampliatur ipſa vi mentis, quantum conſtat Solem à nobis diſtare, exæquarique diametro ſua tot illis terrenis ſemidiametris. Et capere vis hujuſce Ideæ nihil à natura eſſe inſitum? illam require ex cæco nato. Experiere primùm non eſſe in illius mente coloratam, aut lucidam; experiere deinde neque eſſe rotundam, niſi quis illum monuerit, ipſeque priùs corpus rotundum manibus attrectaverit: experiere denique non eſſe tantam, niſi vel ratione, vel auctoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut iſtud interjiciam, quæſo te, nos ipſi, qui toties ſolem conſpeximus: qui toties apparentem ejus diametrum obſervavimus: qui toties de vera ratiocinati ſumus: quæſo te, inquam, habemus-ne aliam, quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione eſſe Solem majorem terrâ centum ſexaginta, & pluribus vicibus: at propterea Ideam-ne tam vaſti corporis habemus? Ampliamus hanc ſanè ſenſibus acceptam, quantum poſſumus: contendimus mentem quantùm poſſumus: At nihil tamen aliud, quàm tenebras meras nobis facimus: & quoties habere diſtinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad ſpeciem, quam intercedente oculo accepit. Sufficit illi ſi non abnuat, quin Sol revera major ſit, quin ſi oculus propiùs admoveatur, ampliorem Ideam adeptura ſit; & interea tamen quantum obtinet, ad tantam attendat.

4. Agnoſcens deinde inæqualitatem, & diverſitatem Idearum, *Procul dubio, inquis, illæ, ſubſtantiam mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atque, ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quàm illæ, quæ tantum modos, ſive accidentia repræſentant. Et rurſus illa, per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omnipotentem, rerum omnium, quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligo: plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quàm illæ, per quas finitæ ſubſtantiæ exhibentur.* Incedis porrò heic paſſu grandi. Quare non-nihil ſiſtenda es. Ac non hæreo quidem circa id, quod vocas realitatem objectivam: Satis eſt, quod cum vulgò dicant res externas eſſe ſubjectivè; ſeu formaliter in ſeipſis; objectivè autem, ſeu idealiter in Intellectu; videaris tu nihil aliud velle, quàm debere Ideam conformari rei, cujus eſt Idea: adeò ut repræſentativè nihil contineat, quod ipſo facto non ſit in ipſamet re: & tanto plus repræſentet realitatis, quanto res repræſentata plus realitatis in ſeipſa habuerit. Diſtinguis certè ſtatim poſt realitatem objectivam à formali, quæ, ut interpretor, ſit ipſa Idea, non ut repræſentans, ſed ut entitas aliqua. Cæterum conſtat ſeu Ideam ſeu realitatem objectivam ejus, non eſſe menſurandam penes totam realitatem for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

formalem rei, ſeu quam res ipſa habet in ſe: Sed penes eam duntaxat partem, cujus intellectus notitiam accepit: ſeu, quod eſt idem, penes notitiam, quam intellectus habet de re. Sic nempe eſſe in te dicetur Idea perfecta, ejus hominis, quem attentè, & ſæpius, & in omnem faciem circumſpexeris: at illius, quem in tranſcurſu, quem ſemel, quem ex parte ſolùm videris: erit profectò imperfecta. Quòd ſi non ipſum hominem, ſed larvam faciei obductam, & veſteis corpus undequaque contegenteis adſpexeris: aut dicendum eſt non eſſe in te illius Ideam; aut ſi eſt aliqua, illam eſſe imperfectiſſimam, ſumméque confuſam. Ex quo dico haberi quidem ideam diſtinctam germanamque accidentium; at ſubſtantiæ ſub iis latentis non-niſi confuſam, fictamque ad ſummum. Adeò ut cùm dicis *plus eſſe realitatis objectivæ in Idea ſubſtantiæ, quàm in Idea accidentium*: primùm, negandum ſit ſubſtantiæ veram eſſe Ideam, ſeu repræſentationem, atque idcirco ullam ipſius realitatem objectivam: ac deinde ubi fuerit aliqua conceſſa, negandum quoque ſit eam eſſe majorem, quàm ſit in Ideis accidentium, cùm quicquid realitatis hujuſmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipi ſubſtantiam ſuprà diximus, declarantes illam concipi non poſſe niſi ut extenſum, figuratum, coloratum aliquid. Circa id, quod ſubdis *de Ideâ Dei*, quæſo te, cum tibi nondum conſtet an ſit Deus, quomodo nôſti Deum repræſentari per ſui Ideam, ſummum, æternum, infinitum, omnipotentem, omnium creatorem? An non ex præconcepta de Deo notitia, quatenus audiiſti illa attributa de Deo enunciari? Quippe ſi nihil tale hactenus audiiſſes, ita-ne deſcriberes? Dices hoc jam ſolum afferri in exemplum, abſque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Eſto: ſed vide ne poſteà id habeas quaſi præjudicatum. Dicis eſſe in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ, quàm in Idea rei finitæ. Sed primo, cùm humanus intellectus non ſit concipiendæ infinitatis capax: ideo neque habet, neque reſpicit Ideam infinitæ rei repræſentatricem. Quare & qui infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extenſioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia fine aliquo ſemper coërcetur. Deinde, cùm maximæ quæque perfectiones ſoleant Deo attribui; videntur eæ omnes deſumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujuſmodi ſunt diuturnitas, potentia, ſcientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum poſſumus amplificantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniſcium, optimum, beatiſſimum, &c. Quæ Idea porro hæc omnia repræſentat, non habet propterea plus realitatis obje-

objectivæ, quàm habeant res finitæ ſimul ſumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta eſt, ac deinde modo jam dicto adaucta. Nam neque qui dicit æternum, complectitur propterea mente totam extenſionem ejus durationis, quæ nunquam cepit, & nunquam deſitura eſt: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum poſſibilium, atque ita de cæteris. Poſtremo ecquis dici poteſt habere ideam de Deo germanam, ſeu quæ repræſentet Deum qualis eſt? Quàm puſilla res eſſet Deus, niſi eſſet alius, haberetque alia, quàm noſtra hæc quantillacumque? An non cenſenda eſt eſſe minor perfectionum proportio inter Deum, & hominem, quàm inter elephantem, & intercutaneum animalculum acari? An ergo, ſi quis ex obſervatis acari perfectionibus, efformaret in ſe Ideam, quam elephantis diceret, germanamque aſſeveraret, ineptiſſimus habcretur: & ſibi plaudet, ſi quis ex viſis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei eſſe, & germanam eſſe contendat? Quæſo etiam pauculas iſtas, quas in nobis eſſe deprehendimus, quomodo in Deo agnoſcimus eſſe? Eſſe ubi agnoverimus, qualem-nam licebit propterea ejus eſſentiam imaginari? Eſt profecto Deus ſupra omnem captum infinitis intervallis; & cùm mens noſtra ad illius contemplationem comparatur, non modo caligat, ſed & nulla eſt. Quare neque eſt, cur dicamus germanam ullam eſſe Ideam, quæ Deum repræſentet; abundéque eſt, ſi ex analogia harum rerum noſtratium, qualemcumque, & ad uſum noſtrum eliciamus, formemuſque ideam, quæ captum humanum non ſuperet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occaſione non percipiamus.

5. Aſſumis conſequenter, *manifeſtum eſſe naturali lumine, tantumdem ad minimum debere eſſe in cauſſa efficiente, & totali, quantum in effectu eſt*; idque ut inferas, *tantundem ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſa Ideæ, quantum objectivæ in Idea eſt*. Paſſus nempe hic etiam grandis, & in quo non-nihil conſiſtendum ſit. Primo vulgare illud dictum, nihil eſſe in effectu, quod non ſit in cauſa, videtur debere potiùs de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum eſt, & diverſæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen non quam efficiens habeat neceſſario in ſe, ſed quam mutuari aliunde poſſit. Patet res perſpicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam ſuam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à ſe, ſed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cùm materiam inferiorem variè commutat, variaque animalià procreat; imo etiam parens, à quo licet proles habeat materiæ aliquid; illud tamen non ut à principio efficiente, ſed ut à materiali

 habet.

habet. Quod objicis *eſſe effectus debere vel formaliter vel eminenter contineri in cauſa*, nihil ampliùs arguit, quàm effectum aliquando habere formam ſimilem formæ ſuæ cauſæ, aliquando diſſimilem, & imperfectiorem quidem, adeò ut forma cauſæ ſupra illam emineat. Sed non ſequitur ut propterea vel eminens cauſa det aliquid de ſuo eſſe, vel quæ continet formaliter, partiatur ſuam formam cum effectu: Nam & quamvis id fieri videatur in generatione viventium, quæ eſt ex ſemine; non dices tamen, opinor, patrem, cùm generat filium, reſecare, dareque illi rationalis animæ partem. Uno verbo, cauſa efficiens non aliâ ratione continet effectum, quàm quatenus illum ex certa materia adumbrare poteſt ac perficere.

Deinde circa illud, quod infers *de realitate objectiva*, exemplum uſurpo imaginis meæ, quæ ſpectari poteſt, vel in ſpeculo, cui me objicio, vel in tabula, quam pictor adornat. Ut enim ego ipſe ſum cauſa imaginis in ſpeculo, quatenus ex me emitto mei ſpeciem in ſpeculum, & pictor cauſa imaginis, quæ exhibetur in Tabula: Ita cùm idea vel imago mei ſit in te, vel quovis alio intellectu, quæri poteſt, an ego ipſe ſim cauſa illius, quatenus emitto mei ſpeciem in oculum, &c. intercedente oculo in ipſum uſque intellectum: an verò ſit cauſa quæpiam alia quæ illam quodam quaſi penicillo, ſtylove in intellectu delineet. Videtur porrò non alia cauſa præter me eſſe requirenda: nam & quamvis poſteà intellectus mei ideam ampliare, minuere, componere, aliâ ratione tractare poſſit; ipſe ſum tamen cauſa primaria totius realitatis, quam illa habet in ſe: & quod heic dicitur de me, idem intelligendum eſt de quolibet objecto externo. Jam realitas illa ideæ diſtinguitur duplex per te; & formalis quidem alia eſſe non poteſt, quàm tenuis illa ſubſtantia, quæ ex me effluxit, & in intellectu recepta, inque ideam conformata eſt. (Niſi velis autem ſpeciem ex objecto procedentem effluxionem eſſe ſubſtantialem, fac quodcumque lubuerit, realitatem ſemper imminues.) Objectiva autem nihil eſſe poteſt præter repræſentationem ſeu ſimilitudinem mei, quam gerit idea: aut certè præter ſymmetriam, qua partes ideæ ita diſponuntur, ut me referant. Quocunque modo acceperis, nihil eſſe quidem reale videtur, quoniam eſt ſola relatio partium inter ſe, & ad me, vel modus realitatis formalis, quatenus hoc modo confirmata eſt: ſed nihil refert; dicatur, quia placet, realitas objectiva. Hoc poſito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem ideæ cum realitate mea formali, ſeu cum mea ſubſtantia: & realitatem objectivam ideæ cum ſymmetria partium mei, ſeu delineatione, & forma externa: at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam ideæ cum realitate mea formali. Porrò quicquid

ſit

ſit de explicatione ſuperioris axiomatis, patet non modò eſſe in me tantundem realitatis formalis, quantum eſt objectivæ in mei idea: ſed realitatem etiam formalem ideæ, nihil penè eſſe reſpectu meæ formalis, ſeu totius meæ ſubſtantiæ. Quocirca & tibi concedendum eſſe *tantumdem ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſa ideæ, quantum objectivæ in idea eſt*, quando totum quicquid in idea eſt, nihil penè eſt comparatione ipſius cauſæ.

6. Subſumis, *ſi in te ſit idea, cujus realitas objectiva ſit tanta, ut nec eminenter nec formaliter illam continueris, atque adeò illius cauſa eſſe non potueris; tum demum ſequi neceſſariò exiſtere aliquid præter te in mundo: cùm ſecus careas argumento, quo certus reddaris eſſe aliquid.* Verùm ex jam dictis tu cauſa non es realitatis idearum; ſed ipſæmet res per ideas repræſentatæ, quatenus emittunt imagines ſui in te, ut in ſpeculum: licèt tu ex ipſis occaſionem poſſis aliquando ſumere chimærarum depingendarum. Sed ſeu ipſa ſis cauſa, ſeu non: an propterea incerta es, eſſe aliquid præter te in mundo? Bona verba, quæſo: nam opus non eſt, ut, quicquid de ideis ſit, argumenta ad id quæramus, Percurris deinceps *Ideas, quæ in te ſunt, ac præter ideam tui, numeras ideas Dei, rerum corporearum inanimatarumque, angelorum, animalium, hominum: idque, ut cùm de idea tui difficultatem non eſſe dicas, inferas ideas hominum, animalium, angelorum, componi poſſe ex iis, quas habes tui, Dei, rerum corporalium: & ideas rerum corporalium potuiſſe quoque à te proficiſci.* Hoc verò loco mirari ſubit, qui dicaris habere ideam tui (& fœcundam adeò, ut ex illa poſſit tot alias depromere,)ac rem carere difficultate: cùm reverà tamen aut ideam tui nullam habeas, aut illam admodum confuſam, atque imperfectam, prout jam obſervavimus in ſuperiorem meditationem. Et inferebas tu in illa, nihil facilius, atque evidentius à te percipi, quàm te ipſam: Quid ſi, cùm non habeas, nec habere poſſis tui ideam, dicaris poſſe quidvis aliud faciliùs, atque evidentiùs, quàm teipſam percipere? Cogitanti certè mihi quorſum fieri poſſit, ut neque viſus ſeipſum videat, neque intellectus ſeipſum intelligat: Illud in mentem ſubiit, quòd nihil agat in ſe ipſum: Quippe nec manus (aut in ipſa digitus ſummus)ſe verberat; nec pes ſibi calcem impingit. Cùm aliunde verò ad notitiam alicujus rei eliciendam, neceſſe ſit rem agere in facultatem cognoſcentem: immittere nempe in illam ſui ſpeciem, ſive ſui ſpecie illam informare: perſpicuum videtur ipſam facultatem, cùm extra ſeipſam non ſit, non poſſe illam ſui ſpeciem in ſeipſam tranſmittere, neque ſui notitiam conſequenter elicere, ſive, quod idem eſt, percipere ſeipſam. Et quare putas oculus, cùm ſe in ſeipſo non videat, videt tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

in ſpeculo? Nempe quia inter oculum ſpeculumque eſt interſtitium, & oculus ita agit in ſpeculum, immittens in illud ſui ſpeciem ut ſpeculum in ipſum reagat, propriam ejus ſpeciem in illum remittens. Dato mihi porrò ſpeculum, in quod ipſa perinde agas: ſpondeo fore, ut eo reflectente in teipſam tui ſpeciem, tum demum te, non directâ quidem, ſed reflexâ tamen cognitione percipias: quouſque autem non dederis, ſpes non eſt, ut te ipſam nôris. Poſſem heic quoque inſiſtere, quî dicaris habere ideam Dei, niſi fortè qualem, & quo modo jam diximus; Quî Angelorum? de quibus niſi aliquid audiiſſes, neſcio an unquam cogitâſſes? Qui animalium, cæterarumque rerum, quarum, ſi in ſenſus non incidiſſent, penè certus ſum te nullas ideas fuiſſe habituram: ut & nulla habes innumerarum rerum, quarum ad te neque adſpectus, neque fama pervenit? Sed his dimiſſis, illud admitto, ideas diverſarum rerum in mente exiſtenteis ita poſſe componi, ut plures aliarum formæ cooriantur, tametſi quas enumeras, non videantur ſufficere ad iſtam tantam diverſitatem, imò neque ad diſtinctam, determinatamque certæ cujuſpiam rei ideam. Hæreo autem ſolùm circa ideas rerum corporearum, quòd difficultas non parva ſit, quomodo ex ſola tui idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem conſideras, eas deducere ex te poſſis. Nam ſi ſolam ſubſtantiam incorpoream nôſti, quomodo fieri poteſt ut capias præterea ſubſtantiam corpoream? Eſtne aliqua inter hanc & illam analogia? Dicis, utramque convenire in eo, quòd ſit apta exiſtere; at iſta convenientia non intelligitur, niſi priùs res utraque quæ convenit, intelligatur. Notionem quippe communem facis, quæ priuſquam formetur, oportet particularia intelligi. Profectò ſi ex intellecta ſubſtantia incorporea poteſt intellectus formare ideam ſubſtantiæ corporeæ: non eſt cur dubitemus quin cæcus, vel qui à nativitate detentus fuerit in denſiſſimis tenebris, formare apud ſe ideam & lucis & colorum poſſit. Dicis, poſſe conſequenter haberi ideas extenſionis, figuræ, motus, aliorumque ſenſibilium communium: ſed facilè nimirum dicis. Id mirum, cur non lucem, colorem, alia, facilitate pari deducas: verùm immorandum in iſtis non eſt.

7. Concludis, *Itaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit, quod à meipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud extat, quodcumque exiſtat, eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quo diligentiùs attendo, tantò minùs à me ſolo profecta eſſe poſſe videantur: ideoque ex antedictis Deum neceſſariò exiſtere eſt concludendum.* Scilicet huc eſt, quo tendebas. Ego vero, ut concluſio-

cluſionem amplector: ita non video quî ſic concludas. Dicis iſta, *quæ de Deo intelligis, hujuſmodi eſſe, ut proficiſci à te ſolo non potuerint* id nempe intendis, *ut debuerint ab ipſo Deo proficiſci.* Sed primùm nihil verius eſt, quàm quòd à te ſolo profecta non fuerint, ſeu quod illorum intelligentiam à te, vel per te duntaxat non habueris: ſunt enim profecta, habitaque à rebus, à parentibus, à Magiſtris, à Doctoribus, à ſocietate hominum, in qua es verſatus. At mens ſola ſum, inquies; nihil admitto extra me; ne aures quidem quibus audiverim, neque homines mecum colloquutos. Hæc dicere potes, ſed diceres-ne, niſi auribus nos audires, ac niſi eſſent homines, à quibus verba acciperes? Loquamur ſeriò, & dic bonâ fide: Voces illas, quas de Deo effers nonne habes à ſocietate hominum, quibus convixiſti? Et cùm ab illis voces habeas, nonne & notiones ſubjectas deſignataſque vocibus? Igitur non ſint à te ſolo, videntur tamen non propterea à Deo, ſed aliunde eſſe. Deinde quidnam in illis eſt, quod acceptâ primùm à rebus occaſione, habere ex teipſo deinceps non potueris? An-ne propterea aliquid capis, quod ſit ſupra humanum captum? Sanè ſi intelligeres Deum, cujuſmodi eſt, eſſet cur à Deo te doctum putares: hæc vero omnia, quæ Deo attribuis, nihil aliud ſunt, quam obſervatæ aliquæ in hominibus aliiſque rebus perfectiones, quas mens humana valeat intelligere, colligere, & amplificare, ut aliquoties dictum jam eſt.

Dicis, *cùm ex te poſſit eſſe idea ſubſtantiæ, quia ſubſtantia es: non poſſe tamen ideam ſubſtantiæ infinitæ, quia infinitus non es.* Verùm nulla eſt propterea in te infinitæ ſubſtantiæ idea, niſi nomine tenus, & quatenus homines comprehendere (quod eſt reverâ non comprehendere) infinitum dicuntur: adeo ut neceſſe proinde non ſit talem ideam à ſubſtantia infinita proficiſci; ea nempe fieri componendo ampliandoque poteſt: quemadmodum jam dictum eſt. Niſi cum priſci philoſophi ex comprehenſo hoc viſibili ſpatio, hoc unico mundo, his paucis principiis, ipſorum ideas ſic in ſe habuerunt, ut illas ampliantes ideas efformaverint infiniti univerſi, infinitorum mundorum, infinitorum principiorum: dicturus ſis illos non efformâſſe tales ideas ex vi ſuæ mentis: ſed eas proceſſiſſe in mentem ex infinito univerſo, infinitis mundis, infinitis principiis? Quod defendis autem *te percipere infinitum per veram ideam*: ſanè, ſi illa eſſet vera, repræſentaret infinitum cujuſmodi eſt, ac proinde perciperes quod eſt in ipſo præcipuum, & de quo nunc agitur, videlicet infinitatem. Verum cogitatio tua ſemper terminatur ad finitum aliquid, ſolúmque infinitum dicit, quia non percipis quod eſt ultra tuam perceptionem: ut proinde non malè cenſearis percipere infinitum per negationem finiti. Neque ſufficit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

dicere *percipere te plus realitatis in infinita ſubſtantia, quàm in finita.* Oporteret enim te percipere realitatem infinitam, quod tamen non facis. Quin etiam reverà non plus percipis: quoniam finitam ſolùm amplias, ac deinde imaginaris eſſe ampliùs realitatis in eo, quod dilatatum eſt: quàm in eodem, dum eſt contractum. Niſi velis quoque Philoſophos illos plus percepiſſe realitatis, quæ reverà eſſet, cùm plureis mundos conciperent, quàm dum unicum in mente haberent. Ex quo obiter adnoto cauſſam, cur mens noſtra tanto magis confundatur, quanto aliquam ſpeciem ſive ideam magis ampliat, ex eo eſſe videri, quòd hujuſmodi ſpeciem à ſuo ſitu diſtrahit, diſtinctionem partium illi adimit, ac ita totam attenuat, ut tandem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ob cauſam oppoſitam, cùm nimis contrahit ideam.

Dicis *non obſtare, quod non comprehendas infinitum, aut omnia, quæ in illo ſunt: ſed ſufficere, ut pauca quædam intelligas, quo veram, & maximè claram diſtinctamque ideam habere dicaris.* Imò verò non habes veram ideam infiniti, ſed finiti ſolùm, ſi non comprehendas infinitum, ſed finitum dumtaxat.

Dici potes ad ſummum cognoſcere partem infiniti; at non propterea ipſum infinitum: ut ille qui nunquam egreſſus ſpecum ſubterraneam, dici quidem poteſt cognoſcere partem mundi, at non propterea ipſum mundum: adeò ut propterea ineptus evaſurus ſit, ſi tam anguſtæ partis ideam cenſeat eſſe ideam veram germanamque totius mundi. *At*, inquis, *de ratione infiniti eſt, ut à te, qui finitus es, non comprehendatur.* Credo equidem: at non eſt de ratione veræ ideæ rei infinitæ, ut illius tantùm partem minimam, ſive potiùs nullam, ob nullam cum toto proportionem repræſentet, *Sufficere ais, ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas?* Sed nempe, ut ſufficit videre extremum capillum ejus hominis, cujus vis habere germanam Ideam. An non eſſet mei egregia effigies, ſi pictor unum mei capillum, ejuſve extremum duntaxat depingeret? At minor, non dico longè, aut longiſſimè, ſed infinitè etiam eſt proportio eorum omnium quæ de infinito, ſeu de Deo cognoſcimus, quàm unius mei capilli, apiciſve ejus ad meipſum totum. Uno verbo, hæc de Deo nihil probant, quod non probent etiam de infinitis illis mundis; ac tanto magis, quanto illi potuerunt clarius ex hoc uno clarè perſpecto intelligi, quàm Deus, vel ens infinitum ex tua ſubſtantia, quæ cujuſmodi ſit nondum tibi conſtat.

8. Argumentaris aliunde ſic, *Quâ enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc eſt aliquid mihi deeſſe, & me non eſſe omnino perfectum, ſi nulla idea entis perfectioris in me eſſet, ex cujus comparatione defectus meos agnoſcerem?*

ſcerem? Verùm ſi de re aliqua dubitas, ſi aliquam cupis, ſi agnoſcis quidpiam tibi deeſſe, quid mirum; cùm non nôris omnia, cùm non ſis omnia, cùm non habeas omnia? Agnoſcis te non eſſe proinde omnino perfectum? Et hoc profectò verum eſt, dicique citra invidiam poteſt. Ergo intelligis eſſe aliquid te perfectius? Quid-ni? tametſi quicquid cupis non ſit ſemper te, quacumque ratione, perfectius. Quippe cùm panem deſideras, non eſt panis te vel corpore tuo undequaque perfectior: ſed perfectior ſolùm eâ inanitate, quæ in ſtomacho tuo eſt. Quomodò ergo colligas eſſe aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides univerſitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: adeò ut, cùm ſingulæ partes univerſi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inſerviant, advenireque valeant; facilè ſit intelligere plus perfectionis eſſe in toto, quam in parte; ac proinde te, cum ſis ſolum pars, debere agnoſcere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo eſſe poteſt in te idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus agnoſcas. Ut prætercam poſſe quoque parteis alias perfectiores eſſe; te cupere quod illæ habent, & ex iiſdem te cum comparatis poſſe tuos defectus agnoſci. Quippe cognoſcere potuiſti hominem, qui foret ſanior, robuſtior, pulchrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius ideam, & ex illius comparatione intelligere, non eſſe in te gradum ſanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent.

Objicis *tibi* poſt-modum, *Sed forte majus aliquid ſum, quàm ipſa intelligam, omneſque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quâdam in me ſunt, etiamſi nondum ad actum reducantur, ut fieri poteſt, ſi mea cognitio magis magiſque augeatur in infinitum.* Reſpondes autem, *Ut verum ſit meam cognitionem gradatim augeri, & multa eſſe in me potentiâ, quæ actu nondum ſunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nihil eſt potentiale: namque hoc ipſum, gradatim augeri, certiſſimum eſt imperfectionis argumentum.* Porrò verum quidem eſt illa, quæ in idea percipis, eſſe actu in ipſa idea: at non ſunt tamen propterea actu in ipſamet re, cujus eſt idea, Architectus quippe ſibi fingit ideam domus, quæ idea actu conſtat ex deſignatis parietibus, tabulatis, tectis, feneſtris, &c. Et tamen domus illa, ipſiuſque partes, nondum actu ſunt, ſed potentiâ tantùm. Sic illa Philoſophorum idea continet actu infinitos mundos: at non dices propterea illos infinitos actu eſſe. Quare ſive quid in te ſit, ſive non ſit potentia: ſatis eſt, quod idea vel cognitio tua, gradatim augeri, ampliarive poſſit: neque propterea inferri debet, quod per eam repræſentatur, cognoſciturve, actu eſſe. Quod agnoſcis deinde *cognitionem tuam nunquam fore infinitam*, ultro accipitur: ſed nempe agno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

agnoſcere debes neque fore in te unquam veram germanamque Dei ideam, de quo ſemper ampliùs (imò infinitè) cognoſcendum reſtet, quàm de homine, cujus videris extremum duntaxat capillum. Certè & niſi hominem illum totum videris: vidiſti tamen alium, ex cujus comparatione aliquam facere de illo conjecturam valeas: at aliquid ſimile Deo, illiuſque immenſitati, nunquam eſt datum cognoſcere.

Dicis *te judicare Deum actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeat.* Sed judicas nempe quod ignoras, & ex præſumptione ſolùm judicas, ut judicabant Philoſophi infinitos mundos, infinita principia, ac infinitum univerſum, cujus immenſitati nihil addi poſſet. Quod ſubjicis *eſſe objectivum ideæ non pendere ab eſſe potentiali, ſed ab actuali.* Vide quî poſſit eſſe verum, ſi verum ſit, quod jam diximus de idea Architecti, & antiquorum philoſophorum, ac præſertim ubi memineris hujuſcemodi ideas conflatas eſſe ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab exiſtentibus actu cauſis.

9. Quæris deinceps, *an jam habens ideam entis te perfectioris, eſſe ipſa poſſes, ſi tale ens nullum exiſteret?* Et reſpondes, *Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuſlibet Deo minus perfectis?* Probas conſequenter, *Te non eſſe à te*: Sed hoc nihil neceſſe. Rationem etiam reddis, *cur non ſemper fueris*: ſed id quoque ſuperfluum; niſi quatenus vis ſimul inferri debere te cauſam tui non productricem modò, ſed & conſervatricem. Nempe *ex eo, quòd tempus vitæ tuæ plureis parteis habet, infers te creari debere in partibus ſingulis ob mutuam illarum à ſe independentiam.* Sed vide quî id intelligi poſſit. Nam ſunt nonnulli quidem effectus, qui ut perſeverent, neque momento quolibet deficiant, indigent præſentia, continuaque efficientia cauſæ per quàm primùm eſſe cœperunt, cujuſmodi eſt ſolis lux (quanquam hujuſmodi effectus non tam iidem reipſa ſunt, quàm æquivalenter, ut de fluminis aqua dicitur:) at videmus alios qui perſeverent non modò eâ causâ, quam agnoſcunt, non ampliùs agente, ſed, ſi velis, etiam corruptâ, reductâque in nihilum. Hujus generis ſunt tot res genitæ factæque, ut recenſere pigeat: ſufficitque te eſſe unam ex illis, quæcunque tandem tui cauſa ſit. *At partes tui temporis non dependent aliæ ab aliis?* Heic inſtari poſſet, quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries & connexio; cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minùs averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus? Sed ne hæc urgeamus, quid propterea facit hæc ſeu dependentia ſeu independentia partium temporis, quæ externæ ſunt, ſucceſſivæ ſunt, activæ non ſunt, ad tui productionem, reproductionemve? Profectò nihil magis, quàm fluxus, ac pertranſitio

partium

partium aquæ, ad productionem reproductionemve alicujus rupis, quam fluvius præterfluit: *At ex eo quod paulò ante fueris, non ſequitur te nunc eſſe debere?* Credo ſane: verum non ex eo, quòd cauſa requiratur, quæ te de novo creet: ſed quòd non teneatur abeſſe cauſa, quæ te poſſit deſtruere; vel tu non debeas in te habere imbecillitatem, quâ tandem deficias.

Dicis *proinde eſſe manifeſtum naturali lumine, conſervationem à creatione non niſi ratione differre.* Sed quomodo eſt manifeſtum, niſi fortè in ipſa luce, effectibuſve ſimilibus? Subdis *non eſſe in te vim, per quam paulo poſt ſis futura, quod conſcia illius non ſis, cum ſis tamen res cogitans.* Verùm eſt in te aliqua vis, quâ poſſis exiſtimari te quoque paulò poſt futuram: non tamen neceſſariò aut indubiè, quia illa tua vis, ſeu naturalis conſtitutio, quæcumque ea ſit, eò non extenditur, ut omnem cauſam corrumpentem, ſeu internam, ſeu externam arceat. Quare & futura es, quòd vim habeas, non quæ te de novo producat, ſed quæ, ut perſeveres, præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa superveniat; quòd autem colligis *dependere te ab aliquo ente diverſo à te*, bene colligis; non tamen quaſi de novo ab eo producaris: ſed quaſi producta ab ipſo olim fueris. Pergis *tale ens non eſſe parentes, aliaſve cauſas quaſlibet.* Sed quare parentes non ſint à quibus videris adeò manifeſtè unà cum corpore producta, ne aliquid dicam de Sole, cæteriſque cauſis concurrentibus? *At ego*, inquis, *ſum res cogitans, ideamque Dei in me habens?* Verùm nonne parentes tui menteſve illorum fuere quoque res cogitantes, habenteſque ideam Dei? ut propterea heic urgeri non debeat effatum illud de quo jam antè, *tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſſa, quantum in effectu. Si ſit alia*, inquis, *præter Deum cauſa, quæri poteſt, an ſit à ſe, vel ab alia? Nam ſi à ſe, erit Deus, ſi ab alia, toties quæretur, donec ad illam perveniatur, quæ à ſe, & ſit Deus; cùm in infinitum progredi non liceat.* Verùm ſi cauſa fuêre parentes, ea potuit eſſe, non à ſe, ſed ab alia, illaque rurſus ab alia, atque ita in infinitum. Neque abſurdum probaveris progreſſum iſtum infinitum, niſi ſimul probes cœpiſſe aliquando mundum, ac ideo fuiſſe parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certè progreſſus videtur duntaxat abſurdus in cauſis ita inter ſe connexis ſubordinatiſque, ut inferior agens ſine ſuperiore movente non poſſit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulſus à baculo, quem impellit manus, vel cum infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipſe à ſuperiore, & iſte ab alio; ſic enim perveniendum eſt ad unum movens, quod primum moveat. At in cauſis ita ordinatis, ut priore deſtructâ, ea, quæ ab illa pendet, ſuperſit, poſſitque agere, non videtur eſſe perinde abſurdum. Hinc cùm dicis *ſatis apertum, progreſſum heic in-*

finitum non dari: vide an fuerit adeò apertum Ariſtoteli, qui perſuaſus tantopere ſuit nullum fuiſſe parentem primum. Pergis, *nec plureis cauſas partiales ad te efficiendum conveniſſe, ex quibus ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cum illæ reperiri non poſſint, niſi in uno, ac ſolo Deo, cujus unitas, ſeu ſimplicitas eſt præcipua perfectio.* Verumtamen, ſeu una, ſeu plures tui cauſæ fuerint, non eſt propterea neceſſe, ut illæ in te impreſſerint ſuarum perfectionum ideas, quas adunare potueris. Interea verò occaſionem facis quærendi à te, cur niſi plures tui cauſæ, ſaltem res plures eſſe potuerint, quarum perfectiones mirata, beatam illam rem duxeris, in qua exiſterent omnes ſimul? Nôſti ut Pandoram Poëtæ deſcribant: Quid-ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam ſcientiam, ſapientiam, juſtitiam, conſtantiam, potentiam, ſanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diuturnitatem, & alia, componere hæc omnia non potuiſti, & ſuſpiciendum exiſtimare, ſi quis omnia ſimul haberet? Cur non deinceps omneis perfectiones variis gradibus adaugere, donec ille magis videretur ſuſpiciendus, ſi ejus ſcientiæ, potentiæ, durationi, & cæteris nihil deeſſet, addive poſſet, ſicque foret omniſciens, omnipotens, æternus, & cætera omnia? Et cum videres tales perfectiones in humanam naturam cadere non poſſe, cur non potuiſti exiſtimare beatam fore illam naturam, ſi cui iſta competerent? Cur non dignum putare inveſtigatione, taliſne eſſet aliqua, an-non? cur non argumentis quibuſdam induci, ut conſentaneum magis videretur eſſe, quàm non eſſe? Cur non conſequenter ipſi adimere corporeitatem, limitationem, & cætera omnia, quæ imperfectionem quandam connotarent? Ita profectò proceſſiſſe plurimi videntur; cùm exiſtentibus tamen variis ratiocinationis modis, gradibuſque, aliqui corporeum reliquerint Deum, aliqui membra humana habentem, aliqui non unum, ſed multiplicem, & quæ ſunt alia nimis vulgaria. Circa illud *de perfectione unitatis*: nihil repugnat omneis perfectiones Deo attributas concipere, ut intimè junctas, & inſeparabileis; tametſi idea, quam habes illarum non ab ipſo fuerit in te poſita, ſed à te hauſta ex rebus perſpectis, ampliataque, ut dictum eſt. Sic certè depingunt non modo Pandoram omnibus donis perfectionibuſque ornatam deam: ſed perfectam etiam Rempublicam, perfectum Oratorem, &c. Denique *ex eo, quòd exiſtas, entiſque perfectiſſimi ideam in te habeas, concludis demonſtrari evidentiſſimè exiſtere Deum*; At, cum concluſio vera ſit, *Deum* nempe *exiſtere*; non apparet tamen ex dictis, eam eſſe à te evidentiſſimè demonſtratam.

10. *Supereſt*, inquis, *ut examinem, quâ ratione ideam iſtam à Deo accepi*: *neque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

neque enim illam à ſenſibus hauſi, nec etiam à me efficta eſt (nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum) ac proinde ſupereſt, ut mihi ſit innata; quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius. Enimverò ut illam partim haurire à ſenſibus, partim effingere potueris, aliquoties jam dictum eſt. Quod autem dicis te nihil poſſe illi addere aut detrahere, cogita ut initio non æquè perfectam habueris: cogita ut poſſint eſſe homines, vel angeli, aut aliæ naturæ te doctiores, à quibus aliqua moneri de Deo valeas, quæ nondum noviſti: Cogita poſſe ſaltem Deum te ſic erudire, eaque claritate ſive in hac vita, ſive in alia perficere, ut reputari nihilum, quicquid de illo jam nôſti, poſſit. Quicquid demùm ſit, cogita, ut ex perfectionibus rerum creatarum fieri adſcenſus valeat ad cognitionem perfectionum Dei, & ut illæ omnes non uno momento noſcuntur, poſſuntque & plures & plures in dies detegi: ita poſſe ideam Dei non uno momento haberi perfectam, ſed magis magiſque in dies perfectiorem. Pergis, *& ſanè non mirum eſt Deum in creando, ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa. Nec opus eſt, ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa: ſed ex hoc uno, quod Deus me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem, & ſimilitudinem ejus factum eſſe: illamque ſimilitudinem, in qua idea Dei continetur, à me percipi per eandem facultatem, quâ ego ipſe à me percipior: hoc eſt dum meipſum intelligo, non modo intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora ſive meliora indefinitè aſpirantem: ſed ſimul etiam intelligo illum, à quo pendeo, majora iſta omnia non indefinitè, & potentiâ tantùm, ſed reipſa infinitè in ſe habere, atque ita Deum eſſe.* Ac tu ſpecioſè quidem hæc omnia, ipſeque non eſſe vera non objicio: ſed quæſierim tamen undénam probentur? Ut antedicta enim prætercam, Si idea Dei eſt in te, ut nota artificis operi impreſſa, quis-nam eſt modus impreſſionis? Quæ-nam eſt forma iſtius notæ? quonam modo illam diſcernis? Si non eſt aliud ab opere, ſive à reipſa: tu ipſa ergo es idea? tu ipſa nihil aliud es, quàm cogitationis modus? tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis? *Credibile eſt*, inquis, *te factam ad imaginem & ſimilitudinem Dei*: Credibile ſanè religioſâ fide: at ratione naturali, qui liceat intelligere, niſi Deum facias hominiformem? Et, in quo-nam conſiſtere poteſt hæc ſimilitudo? An tu cum ſis pulvis, & cinis, præſumere te ſimilem potes æternæ illi, incorporeæ, immenſæ, perfectiſſimæ, glorioſiſſimæ, & quod caput eſt, inviſibiliſſimæ, incomprehenſibiliſſimæque naturæ? An illam de facie noviſti, ut tecum ipſa comparans, aſſeverare conformem poſſis? *Credibile dicis ex eo, quòd creavit*: ſed ex eo potius incredibile eſt. Siquidem opus operanti ſimile non eſt, niſi cum ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ab eo generatur per communicationem naturæ. At tu hoc modo genita à Deo non es; neque enim es ejus proles, naturæve ejus particeps: ſed creata ſolùm es, hoc eſt ab eo ficta ſecundùm ideam; adeò ut non poſſis te dicere illi magis ſimilem, quàm ſit domus fabro murario. Atque id quidem ſuppoſitâ, tui, quam nondum probâſti, à Deo creatione. *Percipis*, inquis, *ſimilitudinem, dum intelligis te rem completam, dependentem, & ad majora melioraque adſpirantem.* Sed quare non hoc potiùs ſit diſſimilitudinis argumentum: cum Deus ex oppoſito ſit completiſſimus, independentiſſimus, ſibi ſufficientiſſimus, quippe maximus, optimuſque? Ut præteream, cum te dependentem intelligis, non propterea ſtatim intelligere te id, à quo dependes, eſſe aliud, quàm parentes: vel ſi aliud intelligis, non ſubeſſe cauſam, cur te ipſi ſimilem putes. Ut præteream quoque mirum eſſe, cur non cæteri hominum ſive mentium, idem, quod tu, intelligant: ac præſertim, cùm non ſit ratio, cur non credatur Deum illis, perinde ac tibi, impreſſiſſe ideam ſui. Profectò vel hoc unum arguit non eſſe ideam à Deo impreſſam: quandoquidem ſi ita eſſet, & omnibus, & ſimul una eademque impreſſa eſſet, hom ineſque omnes conciperent Deum ſimili forma ac ſpecie; eadem illi tribuerent; eadem planè de eo ſentirent; cum oppoſitum tamen notiſſimum ſit. Sed de his tamen multa jam nimis.

IN MEDITATIONEM IV.

De Vero, & Falſo.

I.

CIrca quartam, Recenſes initio quæ putas in ſuperioribus demonſtrata, quibuſque factam viam præſumis ad progrediendum ulteriùs. Ipſe, ne remoram injiciam, non inſiſtam continuò debuiſſe te illa firmiùs demonſtrare; abundè erit, ſi memineris quid conceſſum fuerit, quid non: ne res trahatur in præjudicium. Ratiocinaris conſequenter non poſſe Deum fallere te, &, ut facultatem fallacem, errorive obnoxiam, quam ab ipſo habes, excuſes, conjicis culpam in nihilum, cujus tibi ideam quandam obverſari dicis, ex quo te ais participare, inter quod, & Deum te medium aſſumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio: ſed ut præteream explicari non poſſe quomodo habeatur, aut qualis ſit nihili idea, quomodo participemus ex nihilo, & alia; obſervo ſolùm, ex diſtinctione hac non tolli, quin Deus potuerit dare homini facultatem judi-

judicandi erroris immunem. Nam quamvis non dediſſet infinitam, ejuſmodi tamen dare poterat, quæ errori non aſſentiretur, adeo ut, quæ nôſſet quidem, ea clarè perciperet; quæ non nôſſet, non pronunciaret eſſe hujuſmodi, potiùs quàm alia. Id tibi objiciens, *non mirandum cenſes, ſi aliqua à Deo fiant, quorum rationem non intelligas.* Et id quidem rectè, ſed mirandum tamen, eſſe in te ideam veram, quæ repræſentet Deum omniſcium, omnipotentem, omnino bonum, & videre te nihilominus aliqua ejus opera non omnino abſoluta: adeò ut, cùm ſaltem potuerit perfectiora condere, neque tamen condiderit: argumento eſſe videatur, quòd aut neſcierit, aut non potuerit, aut noluerit: ac ſaltem in eo imperfectus fuerit, quòd ſi ſciens, & potens noluerit, poſthabuerit perfectionem imperfectioni.

Quod autem à *Phyſica conſideratione rejicis uſum cauſarum finalium*, aliâ fortaſſis occaſione potuiſſes rectè facere: at de Deo cùm agitur, verendum profectò, ne præcipuum argumentum rejicias, quo divina ſapientia, providentia, potentia, atque adeò exiſtentia lumine naturæ ſtabiliri poteſt. Quippe ut mundum univerſum, ut cœlum & alias ejus præcipuas partes prætercam, undenam, aut quomodo meliùs argumentari valeas, quàm ex uſu partium in plantis, in animalibus, in hominibus, in te ipſo (aut corpore tuo) quæ ſimilitudinem Dei geris? Videmus profecto magnos quoſque viros ex ſpeculatione anatomica corporis humani non aſſurgere modo ad Dei notitiam, ſed hymnum quoque ipſi canere, quod omnes partes ita conformaverit, collocaveritque ad uſus, ut ſit omnino propter ſolertiam atque providentiam incomparabilem commendandus.

Dices Phyſicas eſſe cauſas hujuſmodi formæ, ac ſitus, quæ inveſtigari debeant, ineptoſque eſſe, qui ad finem, potius quam ad agens aut materiam recurrant. Sed cum nemo mortalium poſſit intelligere, necdum explicare, quod agens formet, collocetque eo quo obſervamus modo valvulas illas, quæ ad vaſorum orificia in ſinubus cordis conſtitutæ ſunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat: quomodo ſeſe ad agendum applicet: quibus utatur organis, aut quomodo illa uſurpet: quid opus illi, ut ea temperie, conſiſtentia, cohærentia, flexitate, magnitudine, figura, ſitu illas perficiat? Cum, inquam, nemo Phyſicorum hæç & alia perſpicere declarareque valeat; quid eſt, cur non ſaltem miretur præſtantiſſimum illum uſum, & ineffabilem providentiam, quæ tam appoſitè ad illum taleis valvulas concinnavit? Cur non laudetur, ſi exinde primam quandam cauſam neceſſario admittendam agno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

agnoſcat, quæ iſta, cæteraque omnia ſapientiſſimè, & ad ſuos fines conſonantiſſimè diſpoſuerit?

Dicis *temeritatem eſſe inveſtigare fines Dei*? Sed cùm id poſſit eſſe verum, ſi intelligantur fines quos ipſe Deus occultos voluit, aut inveſtigari prohibuit: non profectò tamen, ſi illi, quos quaſi in propatulo poſuit, quique non multo labore innoteſcunt, ac ſunt aliunde hujuſmodi, ut laus magna ad ipſum Deum, tanquam auctorem referatur.

Dices fortè ideam Dei, quæ eſt in unoquoque, ſufficere ad habendum veram, germanamque de Deo, ejuſque providentia notitiam: abſque eo quòd aut ad fines rerum, aut ad aliud quid omnino reſpiciat. Verùm non ſunt omnes eâ felicitate, quâ tu, ut ideam illam tam perfectam à nativitate obtineant, vel tanta claritate objectam contueantur. Quamobrem quibus Deus non dedit tantam hanc perſpicaciam, invidendum non eſt, quod ex inſpectione operum cognoſcere, glorificareque opificem poſſint. Ne memorem id non obſtare, quominus ideâ illâ uti liceat, quæ etiam videtur omnino ex cognitione rerum ita perfici, ut tu, ſi verum dicere velis, huic cognitioni non prorſus parum, ne omnia penè dicam, debeas. Quæſo te enim, quouſque tandem progreſſuram te fuiſſe putas, ſi ex quo es infuſa in corpus, manſiſſes huc uſque in eo clauſis oculis, obturatis auribus, & nullo denique ſenſu externo hanc rerum univerſitatem, & quicquid extra eſt, percepiſſes: totaque interea meditando apud te, volvendoque & revolvendo cogitationes, ævum triviſſes? Dic bona fide, & deſcribe, quam ideam tui, Deique te exiſtimas fuiſſe habituram.

2. Solutionem deinde affers, *quòd creatura viſa imperfecta conſiderari debeat non ut totum quid, ſed tanquam univerſi pars, quâ ratione perfecta erit.* Et laudanda ſanè diſtinctio: ſed hîc non agimus de imperfectione partis, ut pars eſt, & cum integritate totius confertur; ſed ut in ſe totum quid eſt, munuſque ſpeciale exercet: quod cùm ad univerſum retuleris, difficultas ſemper reſtabit, annon revera univerſum futurum fuiſſet perfectius, ſi omnes ejus partes perfectæ exſtitiſſent, quàm nunc ſint, partibus pleriſque imperfectis exiſtentibus. Sic enim illa Reſpublica eſt futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali.

Quare & cùm poſtmodum dicis, *majorem quodammodo eſſe univerſitatis rerum perfectionem, quod partes aliquæ illius ſint errori obnoxiæ, quàm ſi omnes ſimiles eſſent*; perinde eſt, ac ſi dicas majorem quodammodo eſſe Reipublicæ perfectionem, quòd aliqui cives mali ſint, quàm quòd omnes boni.

Ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Ex quo ſit, ut quemadmodum videtur planè eſſe debere pro optimi Principis voto, habere omnes cives bonos: ita videatur eſſe debuiſſe pro inſtituto Auctoris Univerſi, partes ejus omnes creari, eſſeque erroris immunes. Et quamvis poſſis dicere perfectionem earum, quæ ſunt immunes, apparere majorem ex oppoſitione earum, quæ ſunt obnoxiæ: illud tamen eſt per accidens ſolum: quemadmodum virtus bonorum, quamvis eluceat quodammodo ex oppoſitione eorum, qui vitioſi ſunt, elucet ſolùm ex accidenti. Adeò ut quemadmodum deſiderandum non eſt, ut aliqui cives mali ſint, quo boni fiant illuſtriores: ita neque videatur fuiſſe committendum, ut aliquæ univerſi partes forent errori obnoxiæ, quo clarerent magis, quæ forent immunes.

Dicis *non habere te jus conquerendi, quod Deus te eam in mundo ſuſtinere perſonam voluerit, quæ non eſſet omnium præcipua, & maximè perfecta*: ſed hoc non tollit dubium, cur ſatis illi non fuerit ſuſtinendam dare perſonam, quæ ex perfectis minima eſſet: & non etiam tibi dare imperfectam. Nam & quamvis principi vitio non vertatur, quòd non omnes cives ad ſublimia munera vocet, ſed aliquos habeat in mediis, aliquos in infimis; verteretur tamen, ſi non aliquos modò deſtinaret operibus viliſſimis, ſed aliquos etiam deſtinaret pravis.

Dicis *te non poſſe rationem afferre, quâ probes Deum tibi majorem cognoſcendi facultatem, quàm dederit, dare debuiſſe: atque quantumvis peritum artificem eſſe intelligas, non ideo tamen putare te illum in ſingulis operibus omnes perfectiones ponere debuiſſe, quas in aliquibus poteſt ponere*. Verùm viget ſemper quod modò dicebam: videſque non tam difficultatem eſſe, cur Deus tibi facultatem cognoſcendi majorem non dederit, quàm cur dederit errantem: neque controverti cur artifex ſummus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus, ſed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectiones.

Dicis: *tametſi non valeas ab erroribus abſtinere ex evidenti perceptione rerum; poſſe tamen ex inſtituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei aſſentiri, quam evidenter non perceperis*. Sed utcumque poſſis eâ ſemper attentione eſſe; nonne ſemper eſt imperfectio, ea, quæ dijudicare eſt opus, non percipere evidenter, ac errandi periculo eſſe perpetuò obnoxium?

Dicis *errorem ineſſe in ipſa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam eſt; non in facultate, quam à Deo accepiſti, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet*. Sed, non ſit error in facultate à Deo accepta proximè; eſt tamen remotè, quatenus cum ea imperfectione creata eſt, ut errare poſſit. Quare *non eſt quidem*, ut aias, *quod conquerare de Deo, qui reverâ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

verâ tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere: ſed eſt ſemper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, ſi ſcivit quidem, ſi potuit, ſi livore ductus non fuit.

Addis, *neque eſſe cur conqueraré, quod tecum concurrat ad errandi actum cùm actus omnes ſint veri & boni, quatenus à Deo dependent, majorque quodammodo perfectio in te ſit, elicere illos poſſe, quàm non poſſe: & privatio, in qua ſola falſitatis, & culpæ eſt ratio formalis, concurſu Dei nullo indigeat, quia neque ſit res, neque ad eum relata.* Verùm cùm ſit illa ſubtilis diſtinctio, non tamen planè ſatisfacit. Si quidem non concurrat Deus ad privationem, quæ eſt in actu, falſitaſque & error eſt, concurrit tamen ad actum, ad quem ſi non concurreret, privatio non eſſet; & aliunde ipſe eſt Auctor potentiæ, quæ fallitur, aut errat, atque adeò, ut ita dicam, impotentis potentiæ, ſicque defectus, qui eſt in actu, non tam ad illam, quæ impotens eſt, quàm ad Auctorem, qui impotentem fecit, nec potentem, potentioremve, cùm poſſit, voluit facere, videtur eſſe referendus. Certè ut fabro non vertitur vitio, quod aperiendo ſcriniolo prægrandem clavim non elaboret, ſed quod puſillam fabricatus, formam aperiendo aut inhabilem, aut difficilem tribuat: ita non eſt quidem culpa in Deo, quod facultatem judicatricem tribuens homuncioni, non tantam illi dederit, quantam rebus vel omnibus, vel plurimis, vel maximis ſuffecturam arbitraretur: ſed permirum eſt, cur ad pauca illa, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque tribuerit.

3. Requiris proinde *quænam ſit in te falſitatis, vel erroris cauſa.* Ac primùm quidem hìc non diſputo, cur *intellectum* voces *ſolam facultatem noſcendi ideas*, ſeu res ipſas ſimpliciter, & abſque ulla affirmatione, aut negatione apprehendendi: *voluntatem vero ac liberum arbitrium* voces *facultatem judicandi*, cujus ſit affirmare, aut negare, aſſentiri, aut diſſentire. Propono ſolùm; quare voluntas libertaſve arbitrii limitibus nullis circumſcribatur per te, circumſcribatur intellectus? Sanè enim videntur hæ duæ facultates æquè latè patere, & non intellectus ſaltem minùs, quàm voluntas; cùm in nullam rem voluntas feratur, quàm intellectus non præviderit.

Dixi *non ſaltem minùs*: Quippe videtur intellectus etiam latiùs, quàm voluntas patere; ſiquidem non modo voluntas, ſive arbitrium, judicium, & conſequenter electio, perſequutio, fuga, de nulla re eſt, quam non apprehenderimus, ſeu cujus idea percepta & propoſita ab intellectu non fuerit: ſed etiam multa obſcurè intelligimus, de quibus nullum judicium, perſequutio, aut fuga eſt: & facultas judicandi ita ſæpe eſt anceps, ut paribus

ribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ribus rationum momentis, nulliſve exiſtentibus, nullum ſequatur judicium, cùm intellectus interim apprehendat ea, quæ remanent injudicata.

Quod porrò dicis *te poſſe ſemper majora majoraque intelligere, ac nominatim facultatem ipſam intellectus, cujus ideam etiam infinitam formare valeas*: hoc ipſum arguit intellectum non eſſe magis limitatum, quàm voluntatem; quando ſeſe extendere ad uſque objectum infinitum poteſt. Quod verò agnoſcis *voluntatem tuam exæquari voluntati divinæ, non extenſivè quidem, ſed formaliter*: vide quorſum idem non poſſit de intellectu quoque dici, ubi formalem intellectus, non ſecus atque voluntatis notionem definiveris. Sed paucis, dic nobis, ad quid ſe voluntas extendere poſſit, quod intellectum effugiat? Non videtur proinde *error ex eo naſci, ut aſſeris, quod voluntas latius, quàm intellectus pateat, & ſeſe ad illa judicanda extendat, quæ intellectus non percipit*: ſed ex eo, quod cum æquè latè pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas judicat non bene.

Quare neque eſt *cur voluntatem ultra fines intellectus* promoveas; cum neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & pravè ſolùm judicet, quod intellectus pravè percipiat. Quod *exemplum de reipſa* adfers circa ratiocinium à te factum de rerum exiſtentia; procedit quidem rectè, quantùm ad judicium de tui exiſtentia ſpectat; ſed quantùm ſpectat ad alia, videtur non rectè aſſumptum: Cum, quicquid dicas, vel potiùs ludas, reverâ non dubites; ſed omnino judices eſſe aliquid præter te, & à te diſtinctum; quippe aliquid præter te, & à te diſtinctum præintelligens. Quod ſupponis *nullam rationem occurrere, quæ unum perſuadeat magis quàm aliud*, ſupponere potes, at ſimul debes ſupponere, nullum ſequuturum judicium, ſed voluntatem ſemper fore indifferentem, neque ſe ad judicandum determinaturam, quouſque intellectui major aliqua veriſimilitudo ex una parte, quàm ex alia occurrerit. Quod proinde dicis *hanc indifferentiam ita extendi ad ea, quæ non ſatis perſpicuè cognoſcuntur, ut quantumvis probabiles conjecturæ te in unam partem trahant, ſola cognitio, quod ſint conjecturæ, te impellere ad contrariam aſſenſionem poſſit*: id nullo modo videtur verum. Quippe cognitio illa, quod ſint ſolum conjecturæ, faciet quidem ut judicium de ea parte, in quam te trahunt, cum aliqua formidine & hæſitatione feras: ſed numquam faciet, ut judicium feras de parte contraria: niſi poſtquàm occurrerint conjecturæ non modo æque probabiles, verum etiam probabiliores. Quod ſubdis *te id fuiſſe expertam his diebus, cum falſa eſſe ſuppoſuiſti, quæ maximè vera eſſe crediderας*: memento id tibi non fuiſſe conceſſum: neque enim revera ſenſiſſe, aut perſuaſiſſe tibi

 potes,

potes, non vidiſſe te ſolem, terram, homines, alia: non audiiſſe ſonos, non ambulaſſe, non comediſſe, non ſcripſiſſe, non loquutum fuiſſe (uſam ſcilicet corpore, organiſve ejus,) non alia.

Denique ergo *forma erroris* non tam videtur conſiſtere *in non recto uſu liberi arbitrii*, ſicut aſſeris, quàm in diſſonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quòd intellectus illam rem ſecùs, quam ſeſe habeat, apprehendat. Quare & non tam videtur eſſe culpa arbitrii, quòd non rectè judicet, quàm intellectus, quòd non rectè demonſtret. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut ſi intellectus quidem aliquid clarè percipiat, videaturve percipere, arbitrium ferat judicium ratum, atque determinatum, ſeu id reipſa verum ſit, ſeu verum eſſe exiſtimetur. Sin autem obſcurè, tum arbitrium ferat judicium dubium, ac formidoloſum, & pro tempore tamen habitum verius, quàm oppoſitum; ſeu in re ipſa veritas, ſeu falſitas ſubſit. Ex quo fit, ut non tam cavere poſſimus, ne erremus, quàm ne in errore perſeveremus: expendamuſque propria judicia non tam vim facientes arbitrio, quàm applicantes intellectum ad clariorem notitiam, quam judicium ſemper ſecuturum ſit.

4. Concludis, fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes conſequi, ac præſcribis *quid ſit agendum, ut aſſequaris veritatem. Nempe aſſequuturum te dicis, ſi tantum ad omnia, quæ perfectè intelligis, ſatis attendas: atque illa à reliquis, quæ confuſius & obſcurius apprehendis, ſecernas.*

Hoc porrò non modo eſt verum: ſed etiam hujuſmodi, ut tota præcedens meditatio, ſine qua potuit intelligi, videatur fuiſſe ſupervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clarè atque diſtinctè intelligere aliquid, ſed, Quâ arte, aut methodo diſcernere liceat, ita nos habere claram diſtinctamque intelligentiam, ut ea vera ſit, nec fieri poſſit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non rarò falli, tametſi nobis videamur aliquid adeò clarè diſtinctéque cognoſcere, ut nihil poſſit clarius & diſtinctius. Tu quoque id tibi ipſe objeciſti, & exſpectamus tamen adhuc iſtam artem, ſeu methodum, cui præcipuè ſit incumbendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

IN MEDITATIONEM V.

De eſſentia rerum materialium; & iterùm de Deo, quòd exiſtat.

I.

CIrca quintam, Dicis primum te diſtinctè imaginari *quantitatem, hoc eſt extenſionem in longum, latum, & profundum; itemque numerum, figuram, ſitum, motum, durationem.* Ex his omnibus, quorum te ideas habere dicis, ſeligis figuram, & ex figuris Triangulum, de quo hæc habes: *etſi fortaſſis talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit: eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, quæ à me non efficta eſt, nec à mente mèa dependet, ut patet ex eo, quod demonſtrari poſſint variæ proprietates de iſto Triangulo, nempe, quòd ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis: quod maximo ejus angulo maximum latus ſubtendatur: & ſimiles, quas velim, nolim, clarè nunc agnoſco, etiamſi de iis nullo modo antè cogitaverim, cum Triangulum imaginatus ſum, nec proinde à me fuerint efficta.* Et tantum habes de eſſentia rerum materialium: nam quæ paucula ſubjicis, eodem pertinent. Ac hærere quidem hic nolo: inſinuo ſolùm durum videri ſtatuere *aliquam naturam immutabilem & æternam præter Deum termaximum.*

Dices te proferre nihil aliud, quàm quod in Scholis efferunt, naturas ſeu eſſentias rerum eſſe æternas, fierique de ipſis propoſitiones ſempiternæ veritatis. Sed hoc durum perinde eſt, & capi aliunde non poteſt, eſſe naturam humanam, cùm nullus eſt homo: aut dici roſam eſſe florem, cùm ne roſa quidem eſt.

Dicunt aliud eſſe loqui de eſſentia, aliud de exiſtentia rerum; & non eſſe quidem ab æterno exiſtentiam rerum, ſed eſſe tamen eſſentiam. Verùm, cùm præcipuum, quod eſt in rebus, ſit eſſentia, ecquidnam magnî Deus facit, quando producit exiſtentiam? Videlicet non ampliùs facit, quàm dum ſartor veſte induit hominem. Quanquam quî defendent eſſentiam hominis, quæ eſt in Platone, eſſe æternam, & independentem à Deo? Ut univerſalis eſt, inquient. At in Platone, nihil eſt, niſi ſingulare: & ſolet quidem intellectus ex viſis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum conſimilibus naturis abſtrahere quendam conceptum communem, in quo omnes conveniant, & qui proinde cenſeri poſſit univerſalis natura, eſſentiave hominis, quatenus omni homini intelligitur conveni-

re:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

re: At univerſalem fuiſſe, antequàm Plato, & cæteri eſſent, & intellectus abſtraheret, explicari ſanè non poteſt.

Dices, numquid homine etiam non exiſtente, atque idcirco ab æterno, vera propoſitio hæc eſt, homo eſt animal? Sed videtur planè non eſſe, niſi eo ſenſu, quòd quandocumque fuerit homo, futurus ſit animal. Certè enim licèt diſcrimen videatur inter duas illas propoſitiones, homo eſt, & homo eſt animal, quòd priore exiſtentia diſertè magis ſignificetur, & poſteriore eſſentia: attamen neque ab illa eſſentia excluditur, neque ab iſta exiſtentia: ſed cùm dicitur, homo eſt, intelligitur homo animal: & cùm dicitur, homo eſt animal, intelligitur homo, dum exiſtit. Præterea autem cùm hæc propoſitio, homo eſt animal, non ſit majoris neceſſitatis, quàm iſta, Plato eſt homo, fore igitur etiam iſtam ſempiternæ veritatis, & ſingularem eſſentiam Platonis non fore minùs independentem à Deo, quàm univerſalem hominis: & alia ſimilia, quæ proſequi piget. Et addo tamen, cùm dicitur, hominem eſſe talis naturæ, ut eſſe non poſſit, quin ſit animal: non eſſe propterea imaginandum talem naturam eſſe aliquid, aut alicubi præter intellectum: ſed ſenſum ſolummodò eſſe, ad hoc ut aliquid ſit homo, debere ipſum ſimile eſſe cæteris iis rebus, quibus propter ſimilitudinem mutuam eadem hominis denominatio tributa eſt: ſimilitudinem, inquam, naturarum ſingularium, ex qua intellectus accepit anſam efformandi conceptum ſeu ideam, formamve naturæ communis, à qua diſſidere non debeat quicquid homo futurum eſt.

Hinc eadem de tuo Triangulo, illiuſve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis eſt veluti regula, quâ explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non eſt propterea dicendum talem Triangulum eſſe reale quid, veramque naturam præter intellectum, qui ſolus, viſis triangulis materialibus, illam, perinde ac dictum eſt de natura humana, formavit, & communem fecit.

Unde neque eſt exiſtimandum proprietates demonſtratas de Triangulis materialibus, idcirco ipſis convenire, quòd illas mutuentur ab ideali Triangulo, cùm ipſi potius in ſe habeant, niſi quatenus intellectus ex ipſis inſpectis, eaſdem illi tribuit, redditurus poſtea inter demonſtrandum: Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non ſunt in Platone, & Socrate, quaſi ipſi illas à natura univerſali acceperint, cum potius natura univerſalis ideo habeat, quòd intellectus ipſi eas tribuit, poſtquam in Platone, Socrate, & cæteris animadvertit, redditurus illis deinceps, cùm ratiocinatione opus fuerit.

Notum eſt enim intellectum ex viſis Platone, Socrate, & aliis, omnibus

bus rationalibus, collegiſſe hanc univerſalem propoſitionem, omnis homo eſt rationalis: ac deinde cum vult probare Platonem rationalem eſſe, illam pro principio in ſyllogiſmum induere. Et dicis tu quidem, ò Mens, *habere te Trianguli ideam, habituramque illam fuiſſe, tametſi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidiſſes: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in ſenſus nunquam incurrerunt.*

Verùm, ſi, ut ſupra dicebam, ſic fuiſſes hactenus orbata omnibus ſenſuum functionibus, ut nunquam neque vidiſſes, neque tetigiſſes varias ſuperficies, ſive extrema corporum, putas ideam Trianguli, alteriuſve figuræ habere, aut efformare in te potuiſſes? *Habes jam complures in te, quæ in te illapſæ per ſenſus non ſint?* Sed nimirum facile habes, quia ex iis, quæ illapſæ ſunt, ipſas effingis, formaſque varias, modis ſuperiùs expoſitis.

Dicendum hîc præterea foret de falſa illa Trianguli natura, quæ ſupponitur conſtare ex lineis, quæ latitudine careant: continere aream, quæ profunditate; terminari ad tria puncta, quæ omnibus partibus: attamen nimium evagaremur.

2. Aggrederis conſequenter demonſtrare Dei exiſtentiam, viſque argumenti eſt in illis verbis, *Attendenti fit manifeſtum, non magis poſſe exiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari, quàm ab eſſentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium duobus rectis: ſive ab idea montis ideam vallis: adeò ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc eſt ens ſummè perfectum) cui deſit exiſtentia (hoc eſt, cui deſit aliqua perfectio) quàm cogitare montem, cui deſit vallis.* Enimverò attendendum eſt, videri tuam hujuſmodi comparationem non ſatis juſtam.

Nam rite quidem comparas eſſentiam cum eſſentia: verùm non comparas deinde aut exiſtentiam cum exiſtentia, aut proprietatem cum proprietate, ſed exiſtentiam cum proprietate. Hinc vel dicendum fuiſſe videtur, non poſſe magis ſeparari omnipotentiam, verbi causâ à Dei eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem: vel certè, non poſſe magis ſeparari Dei exiſtentiam ab ejus eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli ejus exiſtentiam. Sic enim bene proceſſiſſet utravis comparatio, & non modò prior fuiſſet conceſſa, verùm etiam poſterior; quanquam non propterea eviciſſes Deum neceſſariò exiſtere, quia neque Triangulus neceſſariò exiſtit, tametſi illius eſſentia exiſtentiaque ſeparari reipsâ non valeant, quantumcunque mente ſeparentur, ſive ſeorſim cogitentur: ut cogitari etiam eſſentia exiſtentiaque divina poſſunt.

Deinde, attendendum eſt te collocare exiſtentiam inter divinas perfectiones: & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli, aut mon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

tis: cùm perinde tamen, & ſuo cujuſque modo perfectio dici valeat. Sed nimirum, neque in Deo, neque in ulla alia re exiſtentia perfectio eſt: ſed id, ſine quo non ſunt perfectiones.

Siquidem id, quod non exiſtit, neque perfectionem neque imperfectionem habet: & quod exiſtit, pluresque perfectiones habet, non habet exiſtentiam, ut perfectionem ſingularem, unamque ex eo numero: ſed ut illud, quo tam ipſum quàm perfectiones exiſtentes ſunt, & ſine quo nec ipſum habere, nec perfectiones haberi dicuntur. Hinc neque exiſtentia, perfectionum inſtar, exiſtere in re dicitur, neque, ſi res careat exiſtentiâ, tam imperfecta (ſive privata perfectione) dicitur quàm nulla.

Quamobrem, ut enumerando perfectiones Trianguli non recenſes exiſtentiam, neque proinde concludis exiſtere Triangulum: ita enumerando perfectiones Dei non debuiſti in illis ponere exiſtentiam, ut concluderes Deum exiſtere, niſi principium petere velles.

Dicis *in aliis omnibus rebus diſtingui exiſtentiam ab eſſentia, non verò in Deo.* Sed quomodo quæſo exiſtentia Platonis, & eſſentia Platonis, diſtinguuntur inter ſe niſi cogitatione duntaxat? Fac enim Platonem non amplius exiſtere, ubi-nam erit ejus eſſentia? Nonne porrò in Deo pari modo eſſentia & exiſtentia cogitatione diſtinguuntur?

Objicis tibi ipſe, *Fortè, ut cogitando montem cum valle, aut equum alatum, non ſequitur propterea aut montem, aut talem equum exiſtere: ita ex eo, quòd cogites Deum ut exiſtentem, non ſequi illum exiſtere:* ac tum latere ſophiſma arguis. Verùm non fuit difficile ſolvere ſophiſma, quod ipſe finxiſti, aſſumendo præſertim id, quod tam manifeſtè repugnat, Deum exiſtentem non exiſtere, neque perinde aſſumendo hominem, aut equum.

At ſi accepiſſes ut montem cum valle, & equum cum alis, ita Deum cum ſcientia, potentia, attributiſve aliis, tum difficultas proceſſiſſet, explicandumque tibi incubuiſſet, quî fieri poſſit, ut Mons declivis, aut equus alatus, cogitari valeat, abſque eo quòd exiſtat: Deus ſciens & potens cogitari abſque eo, quòd exiſtat, non valeat.

Dicis *liberum non eſſe cogitare Deum abſque exiſtentia, hoc eſt, ens ſummè perfectum abſque ſumma perfectione; ut liberum eſt equum cum alis vel ſine alis imaginari.* Sed nihil addendum, niſi quod, ut liberum eſt cogitare equum non habentem alas, non cogitatâ exiſtentiâ, quæ ſi advenerit, perfectio, per te, in eo fuerit; ita liberum eſt cogitare Deum habentem ſcientiam, potentiam, & perfectiones cæteras, non cogitatâ exiſtentiâ, quam ſi habuerit, tum conſummatæ ſit perfectionis. Quare ut ex eo,

quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quòd equus cogitatus perfectionem alarum habens, non propterea colligitur habere exiſtentiam, perfectionum, per te, præcipuam: ita neque ex eo, quòd Deus cogitatur habens ſcientiam, perfectioneſque cæteras, colligitur propterea ejus exiſtentia, ſed ea demum probanda eſt. Et quamvis dicas *tam exiſtentiam, quàm perfectiones cæteras, in idea entis ſummè perfecti comprehendi*, id dicis, quod probandum eſt, & concluſionem pro principio aſſumis. Nam etiam alioquin dicerem in idea Pegaſi perfecti contineri, non tantum perfectionem illam, quòd habeat alas; ſed etiam illam, quòd exiſtat. Ut enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis; ita Pegaſus cogitatur perfectus in ſuo genere: nihilque hic poſſe inſtari videtur, quod, proportione ſervata, uſurpari utrimque non valeat.

Dicis, *ut cogitando Triangulum non eſt neceſſe cogitare, quod treis angulos habeat pareis duobus rectis, licèt id minus verum non ſit, ut attendenti poſtea patet; ita poſſe quidem cogitari alias Dei perfectiones, non cogitatâ exiſtentiâ, ſed illam non eſſe propterea minùs veram, cùm attenditur perfectionem eſſe.* Attamen vides quid dici poſſit. Nempe ut illa proprietas attenditur poſtea eſſe in Triangulo, quia demonſtratione probatur; ita, ut exiſtentia attendatur eſſe in Deo, demonſtratione probandam eſſe: Secus profectò quidlibet in quolibet eſſe facilè evincam.

Dicis *te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere, ac ſi putes omnes quadrilateras figuras circulo inſcribi: quoniam ut heic falleris, quia deprehendis poſteà rhombum non inſcribi: non ita illic falleris, quia poſteà exiſtentiam Deo convenire deprehendis.* Sed perinde prorſus facere videris, aut ſi non facis, neceſſe eſt, ut oſtendas Deo non repugnare exiſtentiam, quemadmodum, oſtenditur repugnare rhombo circulo inſcribi. Cætera prætereo, quæ vel non explicas, vel non probas, vel ex jam allatis ſolvuntur, ut; *Nihil poſſe excogitari, ad cujus eſſentiam exiſtentia pertineat, præter ſolum Deum: non poſſe duos aut plureis ejuſmodi Deos intelligi: talem Deum ab æterno exſtitiſſe, & in æternum eſſe manſurum: percipere te multa alia in Deo, quibus nihil poſſit detrahi, nec mutari: oportere iſta propiùs inſpici, ac diligentiùs inveſtigari, ut detegantur, certaque habeantur, &c.*

3. Declaras poſtremò *omnis ſcientiæ certitudinem & veritatem ab una veri Dei cognitione ita pendere, ut hâc non habitâ, nulla certitudo, aut ſcientia vera haberi poſſit.* Exemplum adfers. *Cùm enim*, inquis, *naturam Trianguli conſidero, evidentiſſime quidem mihi, utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æqualeis eſſe duobus rectis: nec poſſum non credere id verum eſſe, quandiu ad ejus demonſtrationem attendo. Sed ſtatim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clariſſimè perſpexiſſe, facilè*

tamen poteſt accidere, ut dubitem an ſit vera, ſiquidem Deum ignorem. Poſſem enim mihi perſuadere, me talem à natura factum eſſe, ut interdum in iis fallar, quæ me puto quàm evidentiſſimè percipere: cùm præſertim meminerim me multa pro veris & certis habuiſſe, quæ poſtmodùm aliis rationibus adductus, falſa eſſe judicavi. Poſtquam verò percepi Deum eſſe: quia ſimul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non eſſe fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clarè & diſtinctè percipio, neceſſariò eſſe vera: etiamſi non attendam ampliùs ad rationes, propter quas iſtud verum eſſe judicavi: modò tamen recorder me clarè & diſtinctè percepiſſe, nulla ratio contraria afferri poteſt, quæ me ad dubitandum impellat: ſed veram & certam de hoc habeo ſcientiam. Neque de hoc tantùm: ſed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonſtrâſſe, ut de Geometricis & ſimilibus.

Ad iſta porro, vir eximie, cùm admittam te ſeriò loqui, nihil aliud licet dicere, niſi quòd videris ægrè à quoquam fidem impetraturus. Te, ante id tempus quo ſuperiora de Deo es ratiocinatus, minùs fuiſſe certum illarum Geometricarum demonſtrationum, quàm poſtmodum fueris. Profectò enim eæ demonſtrationes ejus evidentiæ ac certitudinis videntur, ut per ſe aſſenſum extorqueant, & ſemel perceptæ intellectum ampliùs hærere non ſinant: adeò ut etiam pravo illi Genio tam facilè ſit laqueum mandaturus, ac dum (tametſi Deo nondum cognito) tam animosè aſſeverâſti non poſſe tibi imponi circa illam propoſitionem, illationemve, *ego cogito: itaque exiſto.* Quinetiam quantumvis ſit verum, uti nihil verius, Deum exiſtere, eſſe illum omnium Auctorem, non eſſe fallacem: Quia tamen hæc eſſe videntur minùs evidentia, quàm demonſtrationes illæ Geometricæ, vel eo argumento, quòd Dei exiſtentiam, Rerum creationem, & alia de Deo multi controvertant, has demonſtrationes nemo inficietur, ecquis eſt, quem perſuadeas iſtas ab illis evidentiam certitudinemque mutuari? Et quis capiat Diagoram, Theodorum, aut ſi qui ſimiles ſunt athei, certos omnino reddi non poſſe hujuſmodi demonſtrationum? Et quotuſquiſque credentium eſt, quem ſi rogaris, cur certus ſit in Triangulo quadratum baſeos æquale eſſe quadratis crurum, reſponſurus ſit, quia ſcio Deum eſſe, & Deum non poſſe fallere, & ipſum eſſe tam hujus rei, quam aliorum omnium Auctorem: & non reſpondeat potius, quoniam illud ſcio, ac perſuadeor indubitata demonſtratione? Quanto magis id reſponderent Pythagoras, Plato, Archimedes, Euclides, cæteri Mathematici, quorum nemo eſſe videtur, qui de Deo cogitet, ut demonſtrationum certiſſimus fiat? Quanquam, quia fortè non de aliis, ſed de te ipſo ſolo ſpondebis, idque aliunde pium eſt: non eſt profectò quare contendam.

IN MEDITATIONEM VI.

De Rerum materialium Exiſtentia, & reali Mentis à Corpore diſtinctione.

I.

CIrca ſextam, id non moror, quod initio dicis *Res materiales ut ſunt objectum puræ Matheſeos poſſe exiſtere*: cùm tamen res materiales ſint objectum mixtæ, non puræ matheſeos; & objectum puræ matheſeos, ut punctum, linea, ſuperficies, conſtantiaque ex iis indiviſibilia, indiviſibiliterque ſe habentia, exiſtere reipsâ non poſſint: In eo ſolùm hæreo, quod heic iterum *imaginationem ab intellectione* diſtinguis. Quippe, ô Mens, hæ duæ videntur unius ejuſdemque facultatis actiones, ut ſuprà inſinuavimus; &, ſi quid ſit diſcriminis, id non videtur amplius eſſe, quàm ſecundùm magis & minùs; & vide ut illa indè jam probentur.

Dixiſti ſuprà *imaginari nihil eſſe aliud, quàm contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ*: Heic vero non abnuis *intelligere eſſe contemplari Trigonum, Pentagonum, Chiliogonum, Myriogonum*, & hujuſmodi cætera, quæ figuræ ſunt rerum corporearum. Et diſcrimen quidem jam ſtatuis, quod *imaginatio ſit cum quadam applicatione facultatis cognoſcitivæ ad corpus: intellectio verò talem applicationem ſeu contentionem non exigat.* Adeò ut, *cùm ſimpliciter, & ſine labore percipis Trigonum, ut figuram conſtantem tribus angulis, id intelligere te dicas. Et cùm non ſine aliqua tui contentione figuram quaſi præſentem habes, inſpicis, exploras, diſtinctéque & ſigillatim agnoſcis, diſcerniſque treis angulos, id te dicas imaginari.* Ac proinde, *cùm percipias quidem abſque labore Chiliogonum eſſe figuram mille angulorum: neque tamen applicando & contendendo teipſam diſcernere poſſis, & quaſi præſenteis habere, ſigillatimque diſcernere omneis illius angulos, ſed te perinde confusè habeas, ac circa Myriogonum, aut quamcumque aliam hujuſcemodi figurarum; idcirco cenſeas reſpectu Chiliogoni, aut Myriogoni Intellectionem eſſe, non Imaginationem.*

Veruntamen nihil ſanè obſtat, quin ut ad Trigonum, ſic ad Chiliogonum quemadmodum intellectione, ita imaginationem extendas. Nam & nonnihil contendis, ut figuram illam tam multorum angulorum aliquo modo imagineris: licèt multitudo illa angulorum tanta ſit, ut ipſam diſtinctè capere non poſſis: & aliunde percipis quidem voce Chilio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

goni ſignificari figuram mille angulorum, ſed hæc eſt tantùm vis nominis; nam non propterea in ea figura *intelligis* magis mille angulos, quam *imaginaris*.

Attendendum verò ut amittatur diſtinctio, & acquiratur confuſio per gradus. Tetragonum enim confuſius, quam Trigonum percipies, imaginaberiſve, aut intelliges: ſed diſtinctius, quàm Pentagonum. Tum hoc confuſius Tetragono, Hexagono diſtinctius, atque ita conſequenter donec non habeas quid diſertè tibi proponas, &, quia jam diſertè capere non poſſis, contendere teipſam ut plurimum negligas.

Quamobrem, ſi velis quidem imaginationem ſimul & intellectionem vocare, quandiù figuram diſtinctè, & cum ſenſibili quadam contentione cognoſcis: intellectionem verò ſolùm, dum confusè ſolùm & cum nulla aut perexigua contentione ſpecularis, licebit profectò: at non erit propterea, cur pluſquàm unum genus internæ cognitionis adſtruas, cui accidentarium ſolummodò ſit, ut ſecundùm magis & minùs diſtinctè vel remiſsè figuram quampiam intuearis. Et certè, cùm Heptagonum, Octagonum, cæteraſque porrò figuras ad Chiliogonum, aut Myriogonum uſque percurrere voluerimus & ad majorem minoremque diſtinctionem, vel remiſſionem, ſemper, continuóque attenderimus, dicere-ne poterimus, ubinam, ſeu in qua figura imaginatio deſinat, intellectio ſola remaneat? Niſi potius non apparebit ſeries tenorque uniuſmodi cognitionis, cujus continuò inſenſibiliterque decreſcat diſtinctio, & contentio, creſcat confuſio, & remiſſio. Aliàs certè conſidera, ut intellectionem deprimas, imaginationem extollas. Quid enim aliud, quàm illi ludibrium, iſti commendationem quæris, dum illi negligentiam, & confuſionem tribuis, huic verò diligentiam & perſpicuitatem adſcribis?

Aſſeris poſteà *vim imaginandi, prout à vi intelligendi diſtinguitur, ad tui eſſentiam non requiri*: quomodo id verò, ſi una, eademque vis ſit, cujus functiones differant ſecundùm magis & minùs duntaxat?

Subjicis *mentem imaginando ſeſe convertere ad corpus; intelligendo, ad ſeipſum, ideamve, quam habet in ſe.* Quid ita verò, ſi non poteſt mens ſeſe ad ſeipſam, ideamve ullam convertere, quin ſimul ſeſe convertat ad aliquid corporeum, ideâve corporeâ repræſentatum? Nam Trigonum quidem, Pentagonum, Chiliogonum, Myriogonum, cæteræque figuræ, earumve ideæ, corporeæ omnino ſunt; neque poteſt mens ad illas, niſi ut corporeas, corporearumve inſtar, intelligendo attendere. Quod ſpectat ad ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ, ſeu mentis, conſtat etiam quaſcumque habemus de ipſis ideas, eſſe

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

vel corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet humana, & ex rebus aliis tenuiſſimis, ſimpliciſſimis, inſenſibiliſſimis, cujuſmodi ſunt aër, ætherve, deſumptas, ut ſupra quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter ſolùm aliquod corpus exiſtere: quia non potes dicere ſeriò, idcirco morandum non eſt.

2. Diſputas deinceps de Senſu, ac præclarè primùm enumerationem inſtituis eorum, quæ per ſenſus innotuerant, & credita vera à te fuerant, ſolâ judice ac duce natura. Refers ſubinde experimenta, quæ habitam ſenſibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam.

Hoc porrò loco mens mihi non eſt de veritate ſenſuum intendere litem. Tametſi enim fallacia, falſitaſve ſit non in ſenſu, qui merè paſſivè ſe habet, refertque ſolùm ea, quæ apparent, quæque talia ex ſuis cauſis apparere neceſſum eſt: ſed in judicio, ſive in mente, quæ circumſpectè ſatis non agit, neque advertit ea, quæ procul ſunt, ex hiſce, aliiſve cauſis apparere confuſiora, minoraque ſeipſis, dum prope ſunt, & ita de cæteris: attamen ubicumque fallacia ſit, negandum non eſt, quin aliqua ſit: ſolúmque difficultas eſt, ſic-ne ſemper ſit, ut nunquam de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritate conſtare poſſit.

Sanè verò nihil eſt neceſſe exempla obvia conquirere: Dico ſolùm ad ea, quæ profers, ſive potiùs objicis, conſtare omnino videri, cùm turrim & prope ſpectamus, & contingimus, certos nos eſſe, quòd ſit quadrata; qui remotiores habueramus anſam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratane, an rotunda, an alterius figuræ eſſet.

Sic ſenſus ille doloris, qui apparet adhuc eſſe in pede, aut manu, poſtquam ea membra reſciſſa ſunt, fallere aliquando poteſt, in iis ſcilicet, quibus ſunt reſciſſa, idque ob ſpiritus ſenſorios aſſuetos in ipſa deferre, inque ipſis ſenſum exprimere: attamen qui integri ſunt, tam certi ſunt ſe in pede, aut manu, quam compungi vident, dolorem ſentire, ut dubitare non valeant.

Sic cùm vigilemus, ſomniemuſque per vices, donec vivimus, fallacia quidem per ſomnium eſt, quòd ea videri coram appareant, quæ coram non ſunt; attamen nec ſemper ſomniamus, nec, dum reverâ vigilamus, dubitare poſſumus, vigilemus-ne, an ſomniemus potiùs.

Sic cùm cogitare poſſimus nos eſſe naturæ fallaciis obnoxiæ, etiam in rebus veriſſimis viſis; nihilominus cogitamus etiam nos eſſe à natura veritatis capaces: & ut aliquando fallimur, ut non detecto ſophiſmate, vel baculo media ex parte in aquam immerſo; ita aliquando intelligimus

verùm,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

verùm, ut in Geometrica demonſtratione, aut in baculo ex aquâ educto, adeò ut de neutrius veritate dubitare planè poſſimus. Et ut dubitare de cæteris liceat: ſaltem de eo dubitare non licet, quòd res tales appareant; nec poteſt non eſſe veriſſimum taleis apparere. Quod autem ratio multa diſſuadeat, ad quæ nos natura impellit, non tollit hoc ſaltem veritatem ejus, quod appareat, τοῦ φαινομένου. Tametſi nihil eſt neceſſe heic diſquirere, Ratione ſenſus impulſui repugnet, eo duntaxat modo, quo dextera manus prolabentem lævam præ laſſitudine ſuſtentat, an verò quodam alio.

3. Accedis conſequenter ad inſtitutum, ſed levi quaſi velitatione. Pergis enim, *Nunc autem poſtquam incipio meipſum meæque Auctorem originis melius nôſſe, non quidem omnia, quæ habere videor à ſenſibus, puto eſſe temere admittenda, ſed neque etiam omnia in dubium revocanda.* Benè hoc habet, quanquam & antea idem haud dubiè putaveras.

Sequitur, *Et primò, quoniam ſcio omnia, quæ clarè & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo: ſatis eſt, quòd poſſim unam rem abſque altera clare & diſtincte intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam: quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur.* Ad hoc nihil aliud dicendum eſt, quàm probare te clarum ex obſcuro: ne cauſer eſſe obſcuritatem in illatione aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quòd probare priùs oporteat exiſtere Deum, & ad quæ potentia ejus ſe extendat, ad oſtendendum facere eum poſſe quicquid tu potes intelligere: quæſierim ſolùm, non-ne tu clarè diſtinéctque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quòd majora latera majoribus angulis ſubtendantur, ſeparatim ab alia, quâ tres ſimul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne propterea Deum ita poſſe illam proprietatem ab hac ſeparare, & ſeorſim ponere, ut Triangulus iſtam, & non illam habeat, vel iſta quoque præterea ſit ſeorſim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quod hæc ſeparatio parum ad rem faciat, ſubjicis, *Ac proinde ex hoc ipſo, quòd ſciam me exiſtere, quodque interim nihil plane aliud ad naturam ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam præter hoc ſolùm, quòd ſim res cogitans: rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans.* Heic remorarer, ſed vel repetere ſufficit quæ circa meditationem ſecundam dicta ſunt, vel exſpectandum quid inferre velis.

Poſtremo enim, *Et quamvis*, inquis, *fortaſſe (vel potiùs, ut poſtmodum dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum eſt: quia tamen ex una parte claram & diſtinctam habeo ideam mei ipſius, quatenus ſum*

tantùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

tantùm res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans: certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctam, & abſque illo poſſe exiſtere.

Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potiſſimum vertitur, conſiſtendum nonnihil eſt, ut pateat quî illum ſtabilias. Agitur heic primùm de diſtinctione inter te, & corpus: quod porrò corpus intelligis? Nempe hoc craſſum ex membris conſtans, de quo ſunt haud-dubiè hæc verba, *habeo mihi conjunctum*: &, *certum eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam*, &c.

Atqui, ô Mens, de hoc corpore non eſt difficultas. Eſſet quidem, ſi objicerem cum pleriſque Philoſophis te eſſe ἐντελέχειαν, perfectionem, actum, formam, ſpeciem, &, ut vulgari modo loquar, modum corporis: quippe illi non magis te ab iſto corpore diſtinctam, ſeparabilemque agnoſcunt, quàm figuram, modum-ve alium: idque ſeu ſis anima tota, ſeu ſis præterea etiam νοῦς δυνάμει, νοῦς παθητικὸς, intellectus poſſibilis, ſeu paſſibilis, ut loquuntur. Sed agere placet tecum liberaliùs, te nimirum conſiderando ut νοῦν ποιητικὸν intellectum agentem, imo & χωριστὸν ſeparabilem: tametſi aliâ, quâ illi, ratione.

Cùm illi enim ſtatuerent omnibus hominibus (niſi potius rebus) communem, præſtantemque intellectui poſſibili, ut intelligat, eâdem prorſus ratione, ac neceſſitate, quâ lux oculo, ut videat (unde ſolari lumini comparare ſoliti erant ſpectareque proinde ipſum, ut advenientem extrinſecus) ipſe te potius conſidero (nam & tu quoque id bene vis) ut intellectum quendam ſpecialem, qui domineris in corpore.

Repeto autem difficultatem non eſſe, ſis-ne ſeparabilis, an non, ab hoc corpore (unde & paulò antè innuebam non fuiſſe neceſſarium recurrere ad Dei potentiam, quâ illa ſint ſeparabilia, quæ ſeparatim intelligis): ſed de corpore, quod ipſamet ſis: quaſi poſſis ipſa eſſe tenue corpus, intra craſſum iſtud diffuſum, aut in ejus parte ſedem obtinens. Cæterum nondum feciſti fidem eſſe te aliquid purè incorporeum: Et cùm in ſecunda Meditatione enunciâſſes te eſſe non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profectò es, id ſine probatione fuiſſe enunciatum.

Dicebas te de iſtis rebus illeic loci non diſputare: at deinceps non diſputaſti, neque ullâ ratione probâſti non eſſe te corpus hujuſcemodi. Spes erat, ut heic id præſtares: &, ſi quid tamen diſputas, ſi quid probas, diſputas, & probas te non eſſe craſſum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non eſt difficultas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

4. *At*, inquis, *habeo ex una parte claram, & diſtinctam ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans.* Enimverò, quod ſpectat primùm ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam ſi id quidem pronunciares de idea corporis universè, repetendum eſſet, quod objecimus probandum eſſe tibi, repugnare naturæ corporeæ, ut ſit cogitationis capax: ſicque principium peteretur, cùm quæſtio de te inſtituta ſit, an tenue nempe corpus non ſis, quaſi cogitare corpori repugnet.

Verùm, quia id pronuncias, & agis certè ſolùm, de craſſo iſto corpore, à quo te eſſe diſtinctam, & ſeparabilem contendis; ideo non tam inficior, quin habeas ipſius ideam, quàm te habere poſſe inficior, ſi inextenſa quidem res ſis. Quæſo te enim, quomodo exiſtimes in te ſubjecto inextenſo recipi poſſe ſpeciem, ideamve corporis quod extenſum eſt? Seu enim talis ſpecies, procedit ex corpore, illa haud dubiè corporea eſt, habetque partes extra partes, atque adeò extenſa eſt: Seu aliunde impreſſa eſt, quia neceſſarium ſemper eſt, ut repræſentet corpus extenſum, oportet adhuc, ut habeat partes, & perinde extenſa ſit. Alioquin certè ſi partibus careat, quomodo partes repræſentabit? ſi extenſione, quomodo rem extenſam? ſi figura, quomodo rem figuratam? ſi poſitione, quomodo rem habentem ſuperiores, inferiores, dextras, ſiniſtras, obliquas partes? Si varietate, quomodo colores varios, &c. Non ergo videtur idea extenſione prorſus carere: niſi vero careat, quonam modo tu, ſi inextenſa fueris, illi ſubjicieris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo uſurpabis? quomodo ſenſim obliterari, evaneſcereque tandem experieris?

Deinde, quod ſpectat ad ideam tui, nihil eſt addendum ad ea, quæ jam dicta ſunt, ac in meditationem præſertim ſecundam. Exinde enim evincitur, tantum abeſſe, ut ideam tui claram diſtinctamque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametſi agnoſcas cogitare te, neſcias tamen qualis res ſis, quæ cogitas: adeo ut cum ſola hæc operatio nota ſit, lateat te tamen quod eſt præcipuum, ſubſtantia nempe, quæ operatur. Unde ſuccurrit comparatio, quâ dici potes ſimilis cæco, qui calorem ſentiens, admonituſque eum eſſe à Sole, putet ſe habere claram & diſtinctam ideam ſolis, quatenus, ſi ex eo quæratur quid ſit Sol, reſpondere poſſit: eſt res calefaciens. Sed, inquies, heic addo, non tantum quod ſim res cogitans, ſed etiam, quod *Res non extenſa.* Verùm tamen, ut taceam ſine probatione id dici, cùm in quæſtione tamen ſit, quæſo primùm, idcirco-ne ideam tui claram & diſtinctam habes? Dicis

te

te non extenſam; Dicis quid non ſis, non vero quid ſis. An ad habendum claram diſtinctamque, ſeu, quod idem eſt, veram germanamque alicujus rei ideam, non eſt neceſſe ipſammet rem poſitivè, &, ut ita dicam, affirmate, nôſſe: ſufficitque nôſſe, quod illa non ſit alia quæpiam res? Ergone clara, diſtinctaque erit Bucephali idea, ſi quis ſaltem nôrit de Bucephalo, quod muſca non ſit? Sed ne hoc urgeam, requiro potiùs, Tu igitur res non extenſa es? An-non es diffuſa per corpus? Neſcio quid reſponſura ſis; nam licèt ego ab initio te agnoverim in cerebro ſolùm, id tamen conjiciendo potiùs, quàm planè aſſequendo opinionem tuam, Conjecturam dixi ex iis verbis, quæ poſtea ſequuntur, dum ais *te non ab omnibus corporis partibus affici, ſed tantummodo à cerebro, vel etiam ab una tantùm exigua ejus parte.* Verum certus planè non fui, an eſſes propterea tantum in cerebro, parte-ve illius, cum poſſis eſſe in corpore toto, & in una ſolum parte affici: ut vulgo fatemur animam diffuſam toto corpore, & in oculo tamen duntaxat videre.

Dubium ſimiliter moverunt verba illa ſequentia, *& quamvis toti corpori tota mens unita eſſe videatur, &c.* Quippe illeic loci non aſſeris quidem te eſſe unitam toti corpori: ſed te eſſe tamen unitam non negas. Utcumque ſit, Eſto primum, ſi placet, diffuſa toto corpore, ſive idem cum anima ſis, ſive quid diverſum, quæſo te, inextenſa es, quæ es à capite ad calcem protenſa? quæ coæquaris corpori? quæ tot illius partibus correſpondenteis parteis habes? An dicis te ideo eſſe inextenſam, quod tota in toto ſis, & tota in qualibet parte? Quæſo te, ſi dicas, quomodo id capis? Ita-ne poteſt unum quid eſſe ſimul totum in pluribus locis? Fides nos id docet de ſacro Myſterio; de te, ut de re naturali diſputatur heic; & ex lumine quidem naturali. Licet-ne intelligere plura eſſe loca, & non eſſe plura locata? Et nunquid centum ſunt plura uno? Et nunquid, ſi res aliqua tota eſt in uno loco, poterit eſſe in aliis, niſi ipſa ſit extra ſe, uti locus eſt extra loca? Dicito quod voles, ſaltem & obſcurum, & incertum erit, ſis-ne in qualibet parte tota, & non potius in ſingulis partibus per ſingulas tui parteis. Et cum ſit longè evidentius nihil poſſe totum ſimul eſſe in pluribus locis, etiam evidentius evadet non eſſe te totam in ſingulis partibus: ſed totam duntaxat in toto atque adeo, per tui parteis diffuſam per totum, ſicque habere extenſionem.

Eſto deinde in cerebro ſolùm, aut in exigua ſolùm ejus parte: cernis idem planè incommodi eſſe: quoniam quantulacumque ſit illa pars, extenſa tamen eſt, & tu illi coëxtenderis, atque idcirco extenderis, particulaſque particulis illius reſpondenteis habes. An dices te cerebri partem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

pro puncto accipere? Incredibile ſanè: ſed eſto punctum. Si illud quidem Phyſicum ſit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extenſum eſt, neque partibus prorſus caret. Si Mathematicum, nóſti primum id niſi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potius dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo exiſtas, vide quàm futura ſit inutilis fictio. Nam ut fingatur, ſic fingi debet, ut ſis in concurſu nervorum per quos omnes partes informatæ animæ tranſmittunt in cerebrum ideas, ſeu ſpecies rerum ſenſibus perceptarum. At primùm, nervi omnes in punctum non coëunt, ſed quia cerebro continuato in ſpinalem medullam multi nervi toto dorſo in eam abeunt: ſeu quia qui tendunt in medium caput, non in eundem cerebri locum deſinere deprehenduntur. Sed demus concurrere omneis; nihilominus concurſus illorum in mathematico puncto eſſe nequit; quia videlicet corpora, non mathematicæ lineæ ſunt, ut coïre poſſint in mathematicum punctum. Et ut demus coïre, ſpiritus per illos traducti exire è nervis, aut ſubire nervos non poterunt, utpote cùm corpora ſint, & corpus eſſe in non loco, ſeu tranſire per non locum, cujuſmodi eſt punctum mathematicum, non poſſit. Et quamvis demus eſſe, & tranſire poſſe: attamen tu in puncto exiſtens, in quo non ſunt plagæ dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, aut alia, dijudicare non potes unde adveniant, aut quid renuncient. Idem autem dico de iis, quos tu debeas ad ſentiendum, renunciandumve, & ad movendum tranſmittere. Ut prætercam capi non poſſe, quomodo tu motum illis imprimas, ſi ipſa in puncto ſis, niſi ipſa corpus ſis, ſeu niſi corpus habeas, quo illos contingas, ſimulque propellas. Nam ſi dicas illos per ſe moveri, ac te ſolummodo dirigere ipſorum motum: memento te alicubi negaſſe moveri corpus per ſe, ut proinde inferri poſſit te eſſe motus illius cauſam: ac deinde explica nobis, quomodo talis directio ſine aliqua tui contentione atque adeò motione eſſe valeat? Quomodo contentio in rem aliquam, & motio illius, ſine contactu mutuo moventis & mobilis? Quomodo contactus ſine corpore, quando (ut lumine naturali eſt adeò perſpicuum) tangere nec tangi ſine corpore nulla poteſt res? Quanquam quid in his immoror; cùm tibi ipſi incumbat probare eſſe te rem inextenſam, atque idcirco incorpoream? Neque verò, quantum opinor, argumentum ex eo duces, quod homo conſtare vulgo dicitur ex corpore & anima; quaſi cùm una pars corpus dicatur, alia non corpus dici debeat: Si enim faceres, ita diſtinguendi occaſionem dares: Conſtare hominem ex duplici corpore, craſſo ſcilicet, & ſubtili; adeò ut cùm illud retineat commune nomen corporis, iſti nomen ani-

mæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

mæ detur. Ut prætercam idem de aliis animalibus dictum iri; quibus tu mentem tibi ipſi parem non conceſſeris: beatis illis ſanè, ſi vel animam, te auctore, habeant. Hinc igitur quando concludis, *certum eſſe te à corpore tuo reverâ eſſe diſtinctam.* Vides conceſſum id quidem iri; ſed non conceſſum iri propterea eſſe te incorpoream, & non potiùs ſpeciem tenuiſſimi corporis à craſſiore iſto diſtincti. Addis & *te proinde poſſe abſque illo exiſtere.* Verùm ubi conceſſum fuerit te perinde poſſe abſque craſſo iſto corpore exiſtere, ac exiſtit vapor odoratus, dum è pomo exiliens in auras diſpergitur, quid-nam exinde lucrata eris? Certè aliquid ampliùs, quàm quod Philoſophi memorati volunt, qui perire te penitus in ipſa morte opinantur: inſtar figuræ ſcilicet, quæ ex ſuperficiei immutatione ita evaneſcit, ut deinceps nulla, ſeu nihil planè ſit. Siquidem cùm fueris prætereà corporea quædam, ſeu tenuis ſubſtantia, non diceris ipſa in morte penitus evaneſcere, abireve planè in nihilum: ſed per tui parteis diſſipatas ſubſiſtere: quantumcumque ob diſtractionem cogitatura amplius non ſis, & neque res cogitans, neque mens, neque anima ſis dicenda. Quæ tamen omnia ſemper objicio, non ut de concluſione à te intenta dubitans; ſed ut de vi demonſtrationis à te expoſitæ diffidens.

5. Interſpergis conſequenter nonnulla eòdem pertinentia, quibus omnibus non eſt inſiſtendum. Id noto, quod ais *docere naturam per ſenſum doloris, famis, ſitis, &c. te non adeſſe corpori, ut nauta adeſt navigio: ſed eſſe te illi arctiſſimè conjunctam, & quaſi permiſtam, adeò ut unum quid cum illo componas. Alioquin enim*, inquis, *cùm corpus læditur, ego, qui nihil aliud ſum, quàm res cogitans; non ſentirem idcircò dolorem, ſed puro intellectu læſionem iſtam perciperem, ut nauta viſu percipit, ſi quid in nave frangatur.* Et *cùm corpus cibo vel potu indiget, hoc ipſum expreſſè intelligerem, non confuſos famis & ſitis ſenſus haberem. Nam certè iſti ſenſus ſitis, & famis, doloris, &c. nihil aliud ſunt, quàm confuſi quidam modi ab unione, & quaſi permiſtione mentis cum corpore exorti.* Ac benè quidem ſe iſta habent, ſed explicandum ſupereſt, quonam modo iſta conjunctio, & quaſi permiſtio, aut confuſio competere tibi, ſi ſis incorporea, inextenſa, & diviſibilis, poſſit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quod eſt magnitudinis tantæ? Quomodo ſaltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum eſt) quantulacumque ſit, magnitudinem tamen ſeu extenſionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo miſceris, aut quaſi miſceris partis hujus particulis? neque enim eſt miſtio ſine partibus commiſcibilibus utrinque: Et, ſi diſcreta planè es, quomodo confunderis, unumque componis cum ipſa materia? Et, cùm compoſitio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

conjunctio, ſeu unio inter parteis aliquas ſit, nonne debet eſſe proportio inter parteis hujuſmodi? Quænam verò corporeæ cum incorporea intelligi poteſt? Capimus-ne quomodo lapis & aër ita compingantur, verbi cauſâ, in pumice, ut germana indè fiat compoſitio? Et major tamen eſt proportio inter lapidem & aërem, qui ipſe quoque corpus eſt, quàm inter corpus, & animam, mentemve planè incorpoream. Et non-ne debet unio per contactum intimum fieri? Quomodo id verò, ut antè dicebam, ſine corpore? Quomodo quod corporeum eſt, apprehendet quod incorporeum, ut ſibi junctum teneat: aut quomodo incorporeum apprehendet corporeum, ut ſibi devinctum reciprocè habeat: ſi nihil prorſus in illo ſit, neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat? Hinc, quia te fateris ſentire dolorem, quæſo te quomodo te putes, ſi incorporea & inextenſa ſis, ſenſus doloris eſſe capacem? Quippe doloris affectio non niſi ex quadam partium diſtractione intelligitur, cùm quidpiam interjicitur; quod continuitatis ſolutionem faciat. Videlicet ſtatus doloris eſt quidam ſtatus præter naturam; quomodo verò poteſt præter naturam eſſe, afficive, quod per naturam, uniuſmodi, ſimplex, indiviſibile, intransmutabileque eſt? Et cùm dolor aut alteratio, aut non ſine alteratione ſit; quomodo poteſt id alterari, quod cùm ſit puncto impartibilius, non poteſt fieri alterum, deſinereve eſſe cujuſmodi eſt: quin in nihilum redigatur? Addo &, cùm dolor ex pede, ex brachio, partibuſve aliis ſimul advenit, nonne oportet in te eſſe parteis varias, in quibus illum variè excipias, ne confuſè, & quaſi unius duntaxat partis dolorem ſentias? Sed uno verbo, generalis ſemper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat: quam proportionem ſtatuere alterius cum altero liceat.

6. Cætera prætereo, quæ fuſè & eleganter proſequeris, ut oſtendas eſſe aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim eſſe tuum corpus, facultateſque corporeas: itemque alia corpora, quæ in tuos ſenſus, ac teipſam immittant ſui ſpecies, efficiantque voluptatis & doloris paſſiones, unde ſunt in te proſequutio, & fuga.

Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cùm omnes ſenſus circa ea, quæ ad corporis commodum ſpectant, multò frequentiùs verum indicent, quàm falſum: idcirco inferas te amplius vereri non debere, ne ea falſa ſint, quæ tibi quotidie à ſenſibus exhibentur. Idem conſequenter dicis de inſomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjunguntur, ut ea, quæ vigilanti occurrunt; ideo ſtatuis tibi res veras non in ſomnis, ſed vigilanti occurrere: Et, *ex eo*, inquis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quis, *quòd Deus non ſit fallax, ſequitur omnino in talibus te non falli.* Quod, ut admodum piè dicis, ita cum poſtremo concludis, *Eſſe humanam vitam erroribus obnoxiam, noſtræque naturæ infirmitatem eſſe agnoſcendam*? facis profectò quàm optimè.

Hæc ſunt, Vir eximie, quæ mihi circa Meditationes tuas adnotanda occurrerunt. Repeto non eſſe cur ipſe ea cures, quòd meum judicium tanti non ſit, ut haberi debeat apud te tantilli momenti. Ut enim, cùm aliquis cibus palato meo ſuavis eſt, quem diſplicere aliis video, non defendo guſtatum meum eſſe alieno perfectiorem: ita, cùm menti placet opinio, quæ non arridet cæteris, longè abſum ut tuear me in veriorem incidiſſe. Id potius puto verè dictum, ſuo quemque ſenſu abundare: ac tam prope iniquum habeo, velle ut omnes eâdem ſententiâ, quàm ut omnes eodem ſint guſtu. Quod dico, ut exiſtimes tibi, per me, liberum eſſe, hæc, quæ cenſui, omnia flocci-facere, nulloque planè loco habere. Abunde erit, ſi pronum meum erga te affectum agnoſcas, & non ducas pro nihilo venerationem tuæ virtutis. Poteſt fortè aliquid eſſe inconſideratius prolatum, ut inter diſſentiendum proclivius nihil eſt: id ſi occurrat planè devoveo: Tu duc lituram, & ſic habe, nihil mihi fuiſſe antiquius, quàm ut demererer, & ſartam tectamque tuerer amicitiam tuam Vale. Scribebam Pariſiis, Poſtridie Eidus Maias, An. Sal. 1641.

RESPONSIO AUCTORIS AD QUINTAS OBJECTIONES.

VIR PRÆSTANTISSIME,

Tam eleganti & accuratâ Diſſertatione Meditationes meas impugnâſti, quæque ad earum veritatem illuſtrandam adeo profutura eſſe mihi videtur, ut multum me tibi debere exiſtimem, quod ipſam perſcripſeris; multumque etiam R. P. Mercenno, quod te ad ſcribendum incitârit. Quippe optimè novit vir ille rerum omnium ſtudioſiſſimus indagator, & eorum præcipuè quæ ſpectant ad gloriam Dei promotor indefeſſus, nullâ viâ melius cognoſci poſſe an meæ rationes pro-

pro veris demonſtrationibus habendæ ſint, quàm ſi aliquot ex iis qui doctrinâ & ingenio reliquos antecedunt, ipſas examinarent, ac totis viribus impugnarent, ut deinde fieret periculum an ego ſatis commodè ad omnia quæ ab iis propoſita eſſent reſponderem. Idcirco quamplurimos ad hoc provocavit, à nonnullis impetravit, & gaudeo quod etiam à te. Quamvis enim non tam Philoſophicis rationibus uſus fueris ad opiniones meas refutandas, quàm oratoriis quibuſdam artibus ad illas eludendas, hoc tamen ipſum ideo mihi gratum eſt, quòd indè conjiciam non facilè in me rationes afferri potuiſſe diverſas ab iis quæ in præcedentibus aliorum objectionibus quas legiſti continentur. Neque enim, ſi quæ eſſent, ingenium & diligentiam tuam effugiſſent, & judico te hic non aliud habuiſſe inſtitutum, quàm ut eorum me admoneres quibus meæ rationes ab iis quorum ingenia ſenſibus ita immerſa ſunt, ut à Metaphyſicis cogitationibus prorſus abhorreant, eludi poſſent, atque ita mihi dares occaſionem iis occurrendi. Quamobrem ego hîc non tanquam tibi Philoſopho acutiſſimo, ſed tanquam alicui ex hominibus iſtis carneis reſpondebo.

De iis quæ in Meditationem primam objecta ſunt.

AIs te comprobare inſtitutum quo mentem præjudiciis exuere conatus ſum, utpote quod nemo fingere poteſt eſſe improbandum: Sed velles ut *ſimpliciter ac paucis verbis*, hoc eſt, perſunctoriè tantùm id effeciſſem. Quaſi ſcilicet tam facile ſit omnibus ſe erroribus liberare quibus ab infantia imbuti ſumus? & quaſi nimis accuratè id fieri poſſit quod nemo negat eſſe faciendum? Sed nempe indicare voluiſti pleroſque homines fateri quidem verbo tenus præjudicia eſſe vitanda, ſed tamen nunquam illa vitare, quia nullum ſtudium aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis quæ ſemel ut vera admiſerunt pro præjudiciis habenda eſſe arbitrantur. Tu certè hîc illorum perſonam egregiè agis, & nihil eorum quæ ab ipſis dici poſſent omittis, ſed interim nihil affers quod Philoſophum redolere videatur; ubi enim ais opus non eſſe Deum fingere deceptorem, neque nos ſomniare, nec talia, Philoſophus putâſſet ſibi addendam eſſe rationem cur illa non poſſint in dubium revocari: vel ſi nullam habuiſſet, ut reverâ nulla eſt, id non dixiſſet: Neque addidiſſet ſufficere hoc in loco humanæ mentis caliginem, aut naturæ noſtræ imbecillitatem cauſari, nihil enim prodeſt ad errores noſtros emendandos quòd dicatur nos errare quia noſtra mens caligat, vel natura eſt imbecilla;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

cilla; idem enim eſt ac ſi tantùm diceretur nos errare quia ſumus erroribus obnoxii; & manifeſtè utilius eſt attendere, ut feci, ad omnia in quibus contingere poteſt ut erremus, ne ipſis temerè aſſentiamur. Non etiam dixiſſet Philoſophus *me, habendo dubia omnia pro falſis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium*; vel prius probare conatus fuiſſet ex tali ſuppoſitione oriri periculum alicujus deceptionis; Sed tu è contra paulò poſt affirmas me non poſſe à me extorquere ut illa pro incertis falſiſque habeam quæ falſa ſuppoſui, hoc eſt, ut novum illud induam præjudicium quod ne induerem verebaris. Nec magis miraretur Philoſophus iſtiuſmodi ſuppoſitionem, quàm quòd aliquando ut baculum qui curvus eſt rectum reddamus, illum in contrariam partem recurvemus; novit enim ſæpe falſa pro veris utiliter ſic aſſumi ad veritatem illuſtrandam; ut cum Aſtronomi Æquatorem, Zodiacum, alioſque circulos in cœlo imaginantur, cùm Geometræ novas lineas datis figuris adjungunt, & ſæpe Philoſophi multis in locis: Qui autem hoc vocat *recurrere ad machinam, captare præſtigias, ſectari ambages*, aitque, *Philoſophico candore, ac veritatis amore eſſe indignum*, non certè ipſe Philoſophico candore, nec ulla ratione, ſed Rhetorico tantùm fuco uti ſe velle teſtatur.

De iis quæ in ſecundam Meditationem objecta ſunt.

I.

PErgis hîc Rhetoricam ſimulationem loco rationis uſurpare: fingis enim me ludificari ubi ſeriò ago; & ſeriò accipis tanquam verè dictum, & affirmatum, quòd tantùm interrogando, & ex vulgari aliorum ſententia propoſui, ut de eo ulteriùs inquirerem. Quod enim dixi, omnia ſenſuum teſtimonia pro incertis, imo etiam pro falſis eſſe habenda, omnino ſerium eſt: & ad meas Meditationes intelligendas adeò neceſſarium, ut quiſquis illud admittere non vult, aut non poteſt, nihil in ipſas reſponſione dignum objiciendi ſit capax. Sed advertenda eſt diſtinctio variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquiſitionem veritatis: Cùm enim de regenda vita quæſtio eſt, ineptum ſanè eſſet ſenſibus non credere, planéque ridendi fuerunt illi Sceptici qui res humanas eò uſque negligebant, ut ne ſe in præcipitia conjicerent, ab amicis deberent aſſervari. Atque idcirco alicubi admonui *neminem ſanæ mentis de talibus dubitare*; cum autem quidnam certiſſimè ab humano ingenio cognoſci poſſit inquiritur, planè à ratione alienum eſt eadem nolle ut dubia, imò

etiam ut falſa, ſeriò rejicere, ad animadvertendum alia quædam, quæ ſic rejici non poſſunt, hoc ipſo eſſe certiora, nobiſque reverâ notiora. Quod autem dixi me nondum ſatis intelligere quis ſit ille qui cogitat, non bonâ fide ut ſeriò dictum accipis, cùm id ipſum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitâſſe de eo in quo natura corporis conſiſtebat, nullamque vim ſeipſum movendi illi tribuiſſe, meque imaginatum eſſe animam inſtar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantum ex vulgi opinione retuli, ut ſuis locis falſa eſſe oſtenderem. Quâ autem fide ais *nutriri, incedere, ſentire,* &c. *à me referri ad animam*, ut ſtatim ſubjungas, *eſto, modo caveamus diſtinctionem tuam inter animam & corpus*; ego enim paulò poſt expreſſis verbis nutritionem retuli ad ſolum corpus, inceſſum verò & ſenſum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihilque quod ad illos pertineat, animæ tribuo, præter id ſolum quod eſt cogitatio. Quam deinde habes rationem ut dicas *non opus fuiſſe tanto apparatu ad probandum me exiſtere*; Certè ego ex his ipſiſmet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem judicandi nondum me ibi ſatis magno apparatu uſum fuiſſe, quandoquidem efficere nondum potui ut rem rectè intelligas: Cùm enim ais me idem potuiſſe ex quavis alia mea actione colligere, multum à vero aberras, quia nullius meæ actionis omnino certus ſum (nempe certitudine illa Metaphyſica, de qua ſola hîc quæſtio eſt) præterquàm ſolius cogitationis. Nec licèt inferre, exempli causâ, ego ambulo, ergo ſum, niſi quatenus ambulandi conſcientia cogitatio eſt, de qua ſola hæc illatio eſt certa, non de motu corporis, qui aliquando nullus eſt in ſomnis, cùm tamen etiam mihi videor ambulare; adeò ut ex hoc quod putem me ambulare, optimè inferam exiſtentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quod ambulet. Atque idem eſt de cæteris.

2. Incipis deinde non injucunda proſopopœia me non amplius ut hominem integrum, ſed ut animam ſeparatam interrogare, quo me videris admonere haſce objectiones non à mente ſubtilis Philoſophi, ſed à ſola carne factas fuiſſe. Quæſo te igitur, ô caro, ſeu quocunque velis nomine cenſeri, habeſne tam parum cum mente conſortii ut advertere non potueris quandónam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur id quod cogitat eſſe inſtar venti, ſimiliſve corporis? Emendavi enim illam profectò cum oſtendi ſupponi poſſe nullum ventum, nec aliud corpus in mundo eſſe, ac nihilominus illa omnia, ex quibus me ut rem cogitantem agnoſco, remanere. Ac proinde quæcunque poſteà interrogas, cur non poſſim igitur eſſe adhuc ventus, cur non replere ſpatium, cur non moveri pluribus motibus, & talia, tam inania ſunt, ut reſponſione non egeant.

3. Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

3. Nec magis urgent quæ ſubjungis, ſi ſim tenue quoddam corpus, cur non poſſim nutriri, & reliqua; nego enim me eſſe corpus. Atque, ut ſemel abſolvam, quia ferè ſemper eodem ſtilo uteris, nec meas rationes impugnas, ſed ipſas, tanquam ſi nullæ eſſent, diſſimulando, vel imperfectas tantùm & truncatas referendo, colligis varias difficultates quæ vulgo ab imperitis in meas concluſiones, aliaſve iis affines, aut etiam diſſimiles, moveri ſolent, quæque vel ad rem non pertinent, vel jam à me ſuis locis ſublatæ ſunt aut ſolutæ, non operæpretium eſt ut ad ſingula quæ interrogas reſpondeam, centies enim eadem quæ jam ante ſcripſi eſſent repetenda. Sed breviter tantùm de iis agam quæ lectores non planè ineptos morari poſſe videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum; quàm ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tanti non facio ut ejus promerendæ gratiâ verboſior fieri velim. Primùm itaque hîc notabo tibi non credi, cùm ais mentem adoleſcere, ac debilitari cum corpore, nullâque ratione id probas; nam ex eo quod non tam perfectè agat in corpore infantis, quàm adulti, ac ſæpe à vino aliiſque rebus corporeis ejus actiones poſſint impediri, ſequitur tantùm illam, quandiu corpori eſt adjuncta, ipſo uti ut inſtrumento ad eas operationes, quibus utplurimum occupatur, non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore: nec melius hoc inde infers quàm ſi ex eo quod artifex non rectè operetur quoties malo utitur inſtrumento, inferres ipſum artis ſuæ peritiam ab inſtrumenti bonitate nanciſci.

Notandum etiam te planè non videri intelligere, ô caro, quidnam ſit ratione uti, quandoquidem ut probes ſenſuum fidem mihi non debere eſſe ſuſpectam, dicis etſi aliquando non utens oculo viſus ſim ea ſentire quæ ſine oculo non ſentiuntur, me tamen non eſſe ſemper expertum eandem falſitatem: tanquam ſi non ſufficiat ad dubitandum, quod errorem aliquando deprehenderimus; & tanquam ſi fieri poſſet ut ſemper quoties fallimur adverteremus nos falli, cùm è contra in hoc ipſo error conſiſtat quòd à nobis ſub ſpecie erroris non advertatur. Denique quia ſæpe à me petis rationes cum ipſa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi onus incumbit, advertendum eſt ad rectè philoſophandum non opus eſſe ut ea omnia quæ non admittimus, quia ignoramus an ſint vera, probemus falſa eſſe, ſed tantummodò eſſe ſummopere cavendum nequid ut verum admittamus quod non poſſimus probare verum eſſe. Ita cùm deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem, formoque clarum & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ cogitantis conceptum, in quo nihil eorum quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc plane ſufficit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ut affirmem me, quatenus me ipſum novi, nihil aliud eſſe quàm rem cogitantem, quod ſolùm in 2 Meditatione de qua jam agitur affirmavi; Nec debui admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habui rationem quæ id mihi perſuaderet; tu ſi quam habes, tuum eſt ipſam docere, non autem exigere à me ut probem id falſum eſſe quod non aliam ob cauſam admittere recuſavi, quàm quia mihi erat ignotum. Idem enim facis ac ſi dicenti me jam in Hollandia verſari, negares eſſe credendum niſi probarem me non eſſe etiam in China, nec in ulla alia mundi parte, quia fortè fieri poteſt ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diverſis exiſtat. Cùm vero addis, mihi etiam probandum animas brutorum eſſe incorporeas, & craſſum corpus nihil conferre ad cogitationes, teſtaris te non modò ignorare cujus ſint partes probandi, ſed etiam quid à quoque ſit probandum: nam ego neque animas brutorum puto eſſe incorporeas, nec craſſum corpus nihil conferre ad cogitationem, ſed tantùm iſtarum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci.

4. Quæris hîc obſcuritatem ex æquivocatione vocis *anima*, ſed quam ego tam accuratè ſuſtuli ſuis locis, ut hîc pigeat repetere; Itaque dicam tantùm nomina utplurimum impoſita fuiſſe ab imperitis, ideóque non ſemper ſatis aptè rebus reſpondere, noſtrum autem non eſſe illa mutare poſtquam uſu recepta ſunt, ſed tantùm licere ipſorum ſignificationes emendare, cum advertimus illas ab aliis non rectè intelligi: Sic quia fortè primi homines non diſtinxerunt in nobis illud principium quo nutrimur, creſcimus, & reliqua omnia nobis cum brutis communia ſine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico *animæ* nomine appellarunt, ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione eſſe diſtinctam, id quod cogitat vocarunt *mentem*, hancque animæ præcipuam partem eſſe crediderunt: Ego verò animadvertens principium, quo nutrimur, toto genere diſtingui ab eo, quo cogitamus, dixi *animæ* nomen, cum pro utroque ſumitur, eſſe æquivocum, atque ut ſpecialiter ſumatur pro *actu primo*, ſive *præcipua hominis forma*, intelligendum tantùm eſſe de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis utplurimum appellavi ad vitandam æquivocationem; *Mentem* enim non ut animæ partem, ſed ut totam illam animam quæ cogitat, conſidero. Hæres verò, inquis, an ergo exiſtimem animam ſemper cogitare: ſed quidni ſemper cogitaret, cum ſit ſubſtantia cogitans? & quid miri quod non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cum ne quidem recordemur plurimarum, quas tamen ſcimus nos habuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

buiſſe dum eſſemus adulti, ſani, & vigilantes? Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quamdiù corpori eſt conjuncta, requiritur ut quædam ipſarum veſtigia in cerebro impreſſa ſint, ad quæ ſe convertendo, ſive ſe applicando recordatur: quid autem miri ſi cerebrum infantis, vel lethargici veſtigiis iſtis recipiendis ſit ineptum?

Denique ubi dixi, *forſan fieri poſſe, ut id quod nondum novi* (nempe meum corpus) *non ſit diverſum ab eo me quem novi* (nempe à mea mente;) *neſcio, de hac re non diſputo*, &c. objicis, ſi neſcis, ſi non diſputas, cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis? ubi falſum eſt me quicquam aſſumpſiſſe quod neſcirem, nam planè è contra, quia neſciebam eſſetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re aſſumpſi, ſed ſolam mentem conſideravi, donec poſtea in 6 Meditatione illam realiter à corpore diſtingui, non aſſumpſi, ſed demonſtravi. Tu vero, ô caro, in hoc plurimum peccas, quòd cùm nullam vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non diſtingui, nihilominus tamen id aſſumis.

5. Quæ de imaginatione ſcripſi, ſatis clara ſunt attendenti, ſed nihil miri ſi fortè iis qui non meditantur, ſint perobſcura. Moneo autem ipſos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram anteà me neſcire an ad me pertinerent, quia planè aliud eſt pertinere ad me ipſum, quàm pertinere ad eam quam de me habeo notitiam.

6. Quæcunque hîc habes, ô caro optima, non tam mihi videntur eſſe objectiones, quàm obmurmurationes quædam nullâ reſponſione indigentes.

7. Hîc etiam multa obmurmuras, ſed quæ, non magis quàm præcedentia, egent reſponſione. Nam quæ de brutis inquiris, non ſunt hujus loci, quia mens meditabunda apud ſe ipſam poteſt experiri, ſe cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne; ſed hoc poſtea ex eorum operationibus à poſteriori tantùm inveſtigat. Nec hæreo in iis quæ me ineptè loquentem introducis abnegandis, quia mihi ſatis eſt ſemel monuiſſe te non omnia mea fideliter referre. Sæpe verò attuli criterium quo dignoſcitur mentem aliam eſſe à corpore, nempe quòd tota mentis natura conſiſtat in eo quòd cogitet, tota autem natura corporis in eo quòd ſit res extenſa, nihilque prorſus commune ſit inter cogitationem & extenſionem. Oſtendi etiam ſæpe diſtinctè mentem poſſe independenter à cerebro operari, nam ſanè nullus cerebri uſus eſſe poteſt ad purè intelligendum, ſed tantùm ad imaginandum vel ſentiendum: Et quamvis forti accedente imaginatione, vel ſenſu (ut fit cum cerebrum perturbatur) non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

non facilè mens aliis rebus intelligendis vacet; experimur tamen cum imaginatio eſt minus fortis, nos ſæpe aliquid ab ipſa planè diverſum intelligere, ut cum inter dormiendum advertimus nos ſomniare, opus quidem eſt imaginationis quòd ſomniemus, ſed quòd nos ſomniare advertamus, opus eſt ſolius intellectus.

8. Hîc, ut ſæpe alibi, tantum oſtendis te non ſatis intelligere illa quæ conaris reprehendere. Neque enim abſtraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, ſed potius indicare volui quo pacto ejus ſubſtantia per accidentia manifeſtetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & diſtincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuiſſe, differat à vulgari & confuſa. Nec video quonam fretus argumento pro certo affirmes canem ſimili modo, atque nos dijudicare, niſi quia cum videas illum etiam carne conſtare, eadem omnia quæ in te ſunt putas eſſe etiam in illo; ſed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil ſimile iis quæ in mente cognoſco in ipſo reor inveniri.

9. Miror te hîc fateri omnia illa quæ in cera conſidero demonſtrare quidem me diſtinctè cognoſcere quòd exiſtam, non autem quis, aut qualis ſim, cum unum ſine alio non demonſtretur. Nec video quid amplius ea de re exſpectes, niſi ut dicatur cujus coloris, odoris & ſaporis ſit mens humana, vel ex quo ſale, ſulphure & Mercurio ſit conflata: vis enim ut ipſam inſtar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quod te profectò dignum eſt, ô caro, & iis omnibus qui cum nihil niſi admodum confusè concipiant, quid de quaque re quærendum ſit ignorant: ſed quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifeſtandam ſubſtantiam, præter varia ejus attributa, adeo ut quo plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcamus, eo perfectius ejus naturam intelligamus; Atque ut multa diverſa attributa in cera diſtinguere poſſumus; unum, quod ſit alba; aliud, quod ſit dura; aliud, quod ex dura fiat liquida, &c. Ita etiam in mente totidem ſunt; unum, quod habeat vim cognoſcendi albedinem ceræ; aliud, quod habeat vim cognoſcendi ejus duritiem; aliud, quod mutationem duritiei, ſive liquefactionem, &c. Poteſt enim quis nôſſe duritiem, qui non ideo novit albedinem, nempe qui cæcus natus eſt, & ita de cæteris. Unde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognoſci, quàm noſtræ mentis, quia quotcunque cognoſcuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari poſſunt in mente, ex eo quod illa cognoſcat, atque ideo ejus natura omnium eſt notiſſima. Denique hîc obiter reprehendis, quod cum nihil in me eſſe admiſerim præter mentem, nihilominus loquar de cera quam videam, quam tangam, quod ſine oculis & manibus fieri non poteſt: ſed notare debuiſti me accuratè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

accuratè monuiſſe non ibi agi de viſu & tactu, quæ fiunt ope organorum, ſed de ſola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa iſta non requiri quotidie in ſomnis experimur: nec ſanè hoc non notaſti, ſed tantum monere voluiſti quàm abſurdæ ſæpe atque injuſtæ cavillationes ab iis qui non tam aliquid intelligere quàm impugnare ſatagunt, excogitentur.

De iis quæ in tertiam Meditationem objecta ſunt.

I.

EUge hîc tandem aliquam contra me affers rationem, quod nullibi prius te feciſſe animadverti; ut enim probes non eſſe regulam certam, quòd ea quæ valde clarè & diſtinctè percipimus ſint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuiſſe plurima clarè & diſtinctè percipere, cenſuiſſe nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo eſſe abſconſam: In quo fateor te rectè ab auctoritate argumentari, ſed meminiſſe debuiſſes, ô caro, te hic affari mentem à rebus corporeis ſic abductam, ut ne quidem ſciat ullos unquam homines ante ſe extitiſſe, nec proinde ipſorum auctoritate moveatur. Quod deinde affers de Scepticis, locus eſt communis non malus, ſed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falſis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam poteſt illos clarè & diſtinctè percipere id quod pertinaciter affirmant. Quod denique addis non tam de veritate regulæ eſſe laborandum, quàm de Methodo ad dignoſcendum an fallamur, necne, cum exiſtimamus nos aliquid clarè percipere non inficior; ſed hoc ipſum accuratè à me præſtitum fuiſſe contendo ſuis in locis, ubi primum abſtuli omnia præjudicia, & poſtea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac diſtinxi claras ab obſcuris, aut confuſis.

2. Miror verò ratiocinium quo probare vis omnes noſtras ideas eſſe adventitias, nullaſque à nobis factas, *quia*, inquis, *mens facultatem habet non tantùm percipiendi ipſas ideas adventitias, ſed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia*: unde concludis ideas Chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non eſſe ab ipſa factas, ſed adventitias: Quo pacto etiam poſſes probare nec ſigna ulla facta fuiſſe à Praxitele, quoniam à ſe non habuit marmor ex quo illa exſculperet, nec te has objectiones feciſſe, quia ex verbis non à te inventis, ſed ab aliis mutuatis ipſas compoſuiſti. At certè nec forma chimeræ in partibus capræ, aut leonis, nec forma tuarum objectio-

jectio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

jectionum in ſingulis verbis quibus uſus es, ſed in ſola compoſitione conſiſtit. Mirabile etiam eſt quod ideam *Rei* non poſſe eſſe in mente ſuſtineas, *niſi ſimul ſint ideæ animalis, plantæ, lapidis, omniumque univerſalium*: tanquam ſi ut agnoſcam me eſſe rem cogitantem debeam agnoſcere animalia, & plantas, quoniam debeo, *Rem*, ſive quid ſit *Res*, agnoſcere. Nec veriùs hîc de veritate agis. Ac denique cùm ea tantum de quibus nihil affirmavi impugnes, nonniſi in ventos præliaris.

3. Hic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium exiſtentia cenſui eſſe dubitandum, quæris *cur ergo ſupra terram ambulem*, &c. in quo manifeſtè principium petitur. aſſumis enim id quod eſſet probandum, nempe tam certum eſſe me ſupra terram ambulare, ut de eo non poſſit dubitari. Et cùm rationibus, quas mihi objeci, & refutavi, unam vis addere, *quamobrem in cæco nato nulla ſit idea coloris, aut in ſurdo vocis.* Planè oſtendis te nullam habere ullius momenti; quî enim ſcis nullam eſſe ideam colorum in cæco nato? cùm interdum in nobis, etſi claudamus oculos, nihilominus ſenſus lucis, & colorum excitentur; & quamvis, quod ais, concedatur, nunquam eodem jure dici poteſt ab eo qui negat exiſtentiam rerum materialium, cæcum natum non habere ideas colorum, quia ejus mens facultate illas formandi eſt deſtituta, quo à te dicitur ipſum eaſdem non habere quia oculis eſt privatus? Quæ ſubjungis de duabus ideis ſolis, nihil probant; ſed cùm ambas pro una accipis, quoniam ad unum ſolem referuntur, idem eſt ac ſi diceres verum & falſum non differre, cùm de eodem ſubjecto affirmantur: & cùm illam quam ex rationibus aſtronomicis colligimus negas eſſe ideam, nomen ideæ ad ſolas imagines in phantaſia depictas, contra id quod expreſſè aſſumpſi, reſtringis.

4. Idem hîc facis, cum negas ſubſtantiæ eſſe veram ideam, quia nempe ſubſtantia non imaginatione, ſed ſolo intellectu percipitur: Atqui dudum ego proteſtatus ſum, ô caro, nihil mihi negotii eſſe cum illis qui ſola ſua imaginatione, non autem intellectu uti volunt. Ubi verò ais *ſubſtantiæ ideam nihil habere realitatis quod non habeat ex ideis eorum accidentium ſub quibus, vel quorum inſtar concipitur*, probas te revera nullam habere diſtinctam, quia nunquam ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt, nec ſuam realitatem ab iis mutuari; ſed contra vulgo à Philoſophis accidentia ſubſtantiarum inſtar concipiuntur, nempe quoties realia eſſe dicuntur: Nulla enim accidentibus realitas (hoc eſt nulla entitas pluſquam modalis) tribui poteſt, quæ non ab idea ſubſtantiæ deſumatur. Porrò ubi ais ideam Dei haberi tantùm ex eo quòd audiverimus quædam attri-

buta

buta de Deo enunciari, vellem adderes undénam ergo primi homines, à quibus iſta audivimus, eandem Dei ideam habuerint, ſi enim à ſe ipſis, cur non etiam eandem à nobis habere poſſumus? ſi verò à Deo revelante, ergo Deus exiſtit.

Cum autem addis *eum qui infinitum quid dicit, attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit*; non diſtinguis intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet non modò de infinito, ſed nec fortè etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum eſt intelligi infinitum per finis ſive limitationis negationem, cum è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat. Nec verum etiam eſt *ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus repræſentantem non habere plus realitatis objectivæ quàm habeant res finitæ*. Fateris enim ipſemet iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari ut Deo tribuantur; An ergo exiſtimas illa quæ ſic ampliata ſunt non ideo majora eſſe non ampliatis? Et unde eſſe poteſt facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc eſt aliquid ipſis majus ſive amplius concipiendi, niſi ex eo quòd idea rei majoris, nempe Dei, ſit in nobis? Nec denique verum eſt perpuſillum fore Deum ſi non ſit major quàm à nobis intelligatur; intelligitur enim eſſe infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt. Atqui confundis intellectionem cum imaginatione, fingiſque nos Deum imaginari inſtar hominis alicujus permagni, tanquam ſi quis nunquam viſum elephantem imaginaretur eſſe inſtar animalculi acari quammaximi, quod tecum fateor eſſe ineptiſſimum.

5. Multa hîc dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullo modo contradicis, cùm planè idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc indè permiſces, à quibus valde diſſentio, ut quod axioma, *nihil eſt in effectu quod non præextiterit in cauſa*, de cauſa materiali potiùs quàm de efficiente ſit intelligendum, nunquam enim perfectio formæ in cauſa materiali, ſed in ſola efficiente præexiſtere poteſt intelligi: &, *quòd formalis realitas ideæ ſit ſubſtantia*, & talia.

6. Si quid haberes ad exiſtentiam rerum materialium probandam, procul dubio hîc attuliſſes, ſed cùm tantùm interroges, *an ergo mea mens incerta ſit eſſe aliquid præter ſe in mundo*; & fingas non opus eſſe ut argumenta ad id quæras, atque ita provoces tantùm ad præjudicatas opiniones, multò clarius oſtendis nullam te ejus quod affirmas dare poſſe rationem, quàm ſi omnino tacuiſſes. Quæcunque verò hic diſputas de ideis non egent reſponſione, quia tu nomen ideæ ad ſolas imagines in

Phantaſia depictas reſtringis; ego vero ad id omne quod cogitatur extendo. Sed obiter quærere libet quo argumento probes, *nihil agere in ſe ipſum?* Nempe non ſoles uti argumentis, hoc autem probâſti exemplo digiti, qui ſe ipſum non verberat, & oculi qui ſe in ſe ipſo non videt, ſed in ſpeculo: Quibus facile eſt reſpondere, non eſſe oculum qui ſpeculum videt magis quàm ſe ipſum, ſed mentem quæ ſola & ſpeculum, & oculum, & ſe ipſam quoque agnoſcit. Atque etiam dari poſſunt alia exempla in rebus corporeis, ut cum turbo ſe in gyrum vertit, nunquid iſta converſio actio eſt quam in ſeipſum exercet? Denique notandum eſt me non affirmâſſe *ideas rerum materialium ex mente deduci*, ut non ſatis bonâ fide hic fingis; expreſsè enim poſtea oſtendi ipſas à corporibus ſæpe advenire, ac per hoc corporum exiſtentiam probari: hic vero tantum expoſui, nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil ſit in effectu quod non formaliter vel eminenter præextiterit in cauſa, concludi debeat illas à ſola mente non potuiſſe proficiſci; quod nullo modo impugnas.

7. Hîc nulla habes quæ non jam antè dixeris, & à me fuerint exploſa: unum monebo de idea infiniti, quam ais non poſſe eſſe veram, niſi comprehendam infinitum, dicique poſſe ad ſummum me cognoſcere partem infiniti, & quidem partem minimam, quæ non meliùs infinitum refert, quàm exigui capilli effigies hominem integrum repræſentat. Moneo, inquam, è contra planè repugnare, ſi quid comprehendam, ut id quod comprehendo ſit infinitum; idea enim infiniti ut ſit vera nullo modo debet comprehendi, quoniam ipſa incomprehenſibilitas in ratione formali infiniti continetur, & nihilominus eſt manifeſtum ideam quam habemus infiniti non repræſentare tantum aliquam ejus partem, ſed revera totum infinitum, eo modo quo debet repræſentari per humanam ideam, etſi proculdubio alia multò perfectior, hoc eſt, accuratior & diſtinctior haberi poſſit à Deo, aliave natura intelligente, quæ ſit humanâ perfectior: Eâdem ratione quâ non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli ideam habeat, cùm figuram eſſe tribus lineis comprehenſam intelligit, etſi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognoſci poſſint, atque in ejus idea animadverti, quæ ab illo ignorantur. Ut enim ſufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam ideam totius trianguli; ſic quoque ſufficit intelligere rem nullis limitibus comprehenſam, ut vera & integra idea totius infiniti habeatur.

8. Eundem hîc repetis errorem cum veram ideam Dei haberi negas: etſi enim omnia quæ in Deo ſunt non cognoſcamus, omnia ea nihilominus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

nus ſunt vera quæ in eo eſſe cognoſcimus. Quæ verò intermiſces, ut *panem non eſſe eo qui panem deſiderat perfectiorem; ex eo quòd percipiam aliquid eſſe actu in idea, non ideo eſſe actu in re cujus eſt idea; me judicare id quod ignoro*, & talia, teſtantur tantùm te, ô caro, multa temerè velle impugnare, quorum ſenſum non aſſequeris. Neque enim ex eo quòd quis panem deſideret, infertur panem eſſe ipſo perfectiorem, ſed tantùm illum qui pane eget eſſe imperfectiorem ſe ipſo cùm non eget: Et ex eo quòd aliquid ſit in idea, non infero idem eſſe in rerum natura, niſi cùm nulla alia iſtius ideæ cauſa reddi poteſt præter rem quam repræſentat actu exiſtentem, quod non de pluribus mundis, nec de ulla alia re, præterquam de ſolo Deo, verum eſſe demonſtravi: Nec judico id quod ignoro; rationes enim attuli cur id judicarem, & quidem tam firmas ut nullam ex ipſis vel minimùm impugnare potueris.

9. Cùm negas nos continuò cauſæ primæ influxu indigere, ut conſervemur, negas rem quam Metaphyſici omnes ut manifeſtam affirmant, ſed de qua ſæpe illiterati non cogitant, quia tantùm ad cauſas *ſecundum fieri*, non autem *ſecundum eſſe* attendunt. Sic Architectus eſt cauſa domus, & pater filii *ſecundum fieri* tantùm, ideóque cùm opus abſolutum eſt, poteſt abſque iſtiuſmodi causâ remanere; ſed ſol eſt cauſa lucis ab ipſo procedentis, & Deus eſt cauſa rerum creatarum non modò *ſecundùm fieri*, ſed etiam *ſecundùm eſſe*, ideóque debet ſemper eodem modo influere in effectum, ut eundem conſervet. Hocque apertè demonſtratur ex eo quòd explicui de partium temporis independentia, quódque fruſtra conaris eludere proponendo neceſſitatem conſecutionis quæ eſt inter partes temporis in abſtracto conſiderati, de quo hîc non eſt quæſtio, ſed de tempore, ſeu duratione rei durantis, cujus non negas ſingula momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe. Cumque ais *vim eſſe in nobis quæ ut perſeveremus præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa ſuperveniat*, non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quòd nempe independenter ab alio in eſſe perſeveret; ac creatori imperfectionem creaturæ, quod nempe per poſitivam actionem tendere debeat in non ens, ſi quando velit efficere ut eſſe deſinamus. Quod deinde addis *de progreſſu in infinitum*, nempe *non abſurdum eſſe illum dari*, à te ipſo poſtea infirmatur; *fateris enim abſurdum eſſe in cauſis ita inter ſe connexis ut inferior ſine ſuperiore agere non poſſit*: de talibus enim tantum hic quæſtio eſt, nempe de cauſis *in eſſe*, non de cauſis *in fieri*, ut ſunt parentes; nec proinde Ariſtotelis auctoritas hîc mihi adverſatur: Ut neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in homini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

bus animadverto, variis gradibus poſſe à me adaugeri, adeò ut poſtea videam tales eſſe ut in humanam naturam cadere non poſſint: quod omnino mihi ſufficit ad Dei exiſtentiam demonſtrandam. Eſt enim illa ipſa vis perfectiones omnes humanas eoúſque ampliandi, ut pluſquam humanæ eſſe cognoſcantur, quam urgeo & contendo non futuram fuiſſe in nobis, niſi à Deo facti eſſemus. Atqui quòd tibi non appareat me iſtud evidentiſſime demonſtrâſſe, nequaquam miror, quia non hactenus animadverti te ullam ex meis rationibus rectè percepiſſe.

10. Cùm reprehendis id quod dixi, nihil ideæ Dei addi, nihilque ab ea detrahi poſſe, non videris attendiſſe ad id quod vulgo aiunt Philoſophi: eſſentias rerum eſſe indiviſibiles; idea enim repræſentat rei eſſentiam, cui ſi quid addatur, aut detrahatur, protinus fit alterius rei idea: Sic Pandora, ſic falſi omnes Dii ab iis qui verum Deum non rectè concipiunt, effinguntur. At poſtquam ſemel concepta eſt idea veri Dei, quamvis novæ detegi poſſint in ipſo perfectiones quæ nondum fuerant animadverſæ, non ideo tamen augetur ejus idea, ſed tantùm diſtinctior redditur, & expreſſior, quia omnes in eadem illa quæ prius habebatur, debuerunt contineri, quandoquidem ſupponitur fuiſſe vera. Ut neque augetur idea trianguli cùm variæ in eo proprietates quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur: Neque enim, ut ſcias, *idea Dei formatur à nobis ſucceſſivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis*, ſed tota ſimul ex hoc quod ens infinitum, omniſque ampliationis incapax mente attingamus. Cùm autem petis, *undenam probem ideam Dei eſſe in nobis tanquam notam artificis operi impreſſam, & quis ſit modus impreſſionis, quæve forma iſtius notæ?* Idem eſt ac ſi aliqua in tabella tantum artificii deprehendens ut ipſam à ſolo Apelle pingi potuiſſe judicarem; diceremque inimitabile iſtud artificium eſſe veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus ſuis impreſſit ut ab aliis dignoſcantur, tu verò quæreres quæ forma iſtius notæ, quiſve modus impreſſionis? certè riſu potiùs quàm reſponſione dignus videreris. Quid? cùm pergis: *ſi non eſt aliud ab opere, tu ipſa ergo es idea, tu ipſa nihil aliud es quàm cogitationis modus, tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis.* Nunquid æquè acutum eſt ac ſi dixiſſem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoſcuntur non eſſe quid diverſum ab ipſis tabellis, urgeres, ergo tabellas iſtas nihil aliud eſſe quàm artificium, nec ex ulla materia conſtare: ergo ipſas eſſe tantùm modum pingendi, &c.

Quid, cùm ut neges *nos ad imaginem Dei factos eſſe*, dicis, *ergo Deum eſſe hominiformem*, & ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es-ne

es-ne in eo acutior quàm ſi ut negares quaſdam Apellis tabellas ad ſimilitudinem Alexandri factas fuiſſe, diceres ergo Alexandrum fuiſſe inſtar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compoſitas eſſe, non ex oſſibus & carne, ut Alexander? Nempe non eſt de ratione imaginis, ut in omnibus eadem ſit cum re cujus eſt imago, ſed tantùm ut illam in aliquibus imitetur: Et perſpicuum eſt perfectiſſimam illam vim cogitandi quam in Deo eſſe intelligimus, per illam minùs perfectam quæ in nobis eſt repræſentari. Cùm verò mavis conferre Dei creationem cum fabri operatione, quàm cum generatione parentis, ſine ulla ratione id facis: etſi enim illi tres agendi modi toto genere diverſi ſint, propius tamen eſt à productione naturali ad divinam, quàm ab artificiali argumentari. Sed nec tantam ſimilitudinem eſſe dixi inter nos & Deum, quanta eſt inter filios & parentes; nec etiam ſemper nulla eſt ſimilitudo inter opus fabri, & ipſum fabrum, ut patet cùm ſtatuarius ſibi ſimile ſignum exculpſit. Quàm mala autem fide refers mea verba, cum fingis me dixiſſe *à me percipi ſimilitudinem in eo quòd ſim res incompleta, & dependens*, cùm è contra iſta in diſſimilitudinis argumentum attulerim, ne putaretur me velle homines Deo æquare: Dixi enim me non modò percipere me in iſtis Deo eſſe inferiorem, & interim ad majora adſpirantem, ſed etiam majora iſta in Deo eſſe, quibus majoribus aliquid ſimile in me ſit, cùm ad ipſa auſim adſpirare. Denique cùm mirum eſſe ais, *cur non cæteri hominum idem quod ego de Deo intelligant, cùm in illis, æquè ac in me, impreſſerit ideam ſui*, idem eſt ac ſi mirareris quòd cum omnes nôrint ideam trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipſa animadvertant, & fortè nonnulli falſa quædam de ipſa ratiocinentur.

De iis quæ in Meditationem quartam objecta ſunt.

I.

QUamnam *nihili* ideam habeamus, & quomodo de *non ente* participemus, ſatis explicui, vocando illam negativam, & dicendo nihil hoc aliud ſignificare quàm nos non eſſe ſummum ens, & nobis deeſſe quamplurima. Sed tu nodos ubique in ſcirpo quæris. Et cum ais *me videre aliqua Dei opera non omnino abſoluta*, planè affingis id quod nullibi ſcripſi, nec cenſui, ſed tantum ſi quædam ſpectarentur, non prout habent in mundo rationem partis, ſed ut totum quid, tunc videri poſſe imperfecta. Quæcunque deinde affers pro cauſa finali, ad efficientem ſunt referenda;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

renda; ita ex uſu partium in plantis, in animalibus &c. effectorem Deum mirari, & ex inſpectione operum cognoſcere, ac glorificare opificem par eſt, non autem quo fine quidque fecerit divinare; Ac quamvis in Ethicis, ubi ſæpe conjecturis uti licet, aliquando ſit pium conſiderare quem finem conjicere poſſimus Deum ſibi in regendo univerſo propoſuiſſe, certè in Phyſicis, ubi omnia firmiſſimis rationibus niti debent, eſt ineptum. Nec fingi poteſt aliquos Dei fines, magis quàm alios, in propatulo eſſe; omnes enim in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſunt eodem modo reconditi: Nec etiam fingere debes neminem mortalium cauſas alias poſſe intelligere, nulla enim non eſt cognitu multò facilior quàm Dei finis: & eas ipſas quas in exemplum difficultatis proponis non nemo exiſtimat ſe noviſſe. Denique quia hic tam ingenuè interrogas, *quas putem mentem meam habituram fuiſſe Dei & ſui ideas, ſi ex quo infuſa eſt in corpus, manſiſſet huc uſque in eo clauſis oculis, & abſque ullo aliorum ſenſuum uſu*: ingenuè & candidè reſpondeo me non dubitare (modò ipſam in cogitando non impeditam à corpore, ut neque etiam adjutam ſupponamus) quin eaſdem, quas nunc habet, Dei & ſui ideas fuiſſet habitura, niſi tantùm quòd multo puriores & clariores habuiſſet: Senſus enim ipſam in multis impediunt, ac in nullis ad illas percipiendas juvant: & nihil obſtat quò minùs omnes homines eaſdem ſe habere æquè animadvertant, quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimiùm occupantur.

2. Hîc ubique malè aſſumis pro poſitiva imperfectione, quòd ſimus erroribus obnoxii, cùm tamen ſit tantùm (præſertim reſpectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec rectè quadrat comparatio civium Reipublicæ cum partibus univerſi: civium enim malitia, cum refertur ad Rempublicam, eſt aliquid poſitivum; non autem quòd homo ſit errori obnoxius, ſive quod non habeat omnes perfectiones, cùm refertur ad bonum univerſi: Sed melius inſtitui poteſt comparatio inter eum qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc eſt, non planè perfectas eſſe debuiſſe. Planéque falſum eſt quod ſupponis, *Deum nos deſtinare operibus pravis, nobiſque tribuere imperfectiones*, & talia. Ut etiam planè falſum eſt, *Deum ad illa pauca quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque facultatem judicatricem ei tribuiſſe.*

3. Vis ut hîc paucis dicam *ad quid ſe voluntas poſſit extendere quod intellectum effugiat?* Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cum judicas

judicas mentem eſſe tenue quoddam corpus, intelligere quidem potes, i-pſam eſſe mentem, hoc eſt, rem cogitantem; itemque tenue corpus eſſe rem extenſam, unam autem & eandem eſſe rem quæ cogitet, & quæ ſit extenſa, profectò non intelligis, ſed tantummodo vis credere, quia jam ante credidiſti, nec libenter de ſententia decedis. Ita, cùm pomum, quod fortè venenatum eſt, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata eſſe, non autem ideo ipſum pomum tibi eſſe utile in alimentum, ſed quia ita vis, ita judicas. Atque ſic fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus: ſed nego nos æquè intelligere ac velle; poſſumus enim de eadem re velle permulta, & perpauca tantum cognoſcere. Cum autem prave judicamus, non ideo prave volumus, ſed fortè pravum quid; nec quidquam prave intelligimus, ſed tantum dicimur prave intelligere, quando judicamus nos aliquid amplius intelligere quàm revera intelligamus. Quæ poſtea de indifferentia voluntatis negas, etſi per ſe manifeſta ſint, nolo tamen coram te probanda ſuſcipere; talia enim ſunt ut ipſa quilibet apud ſe debeat experiri, potius quàm rationibus perſuaderi, tuque, ô caro, ad ea quæ mens intra ſe agit non videris attendere. Ne ſis igitur libera ſi non lubet, ego certe mea libertate gaudebo; cum & illam apud me experiar; & à te nulla ratione, ſed nudis tantum negationibus impugnetur. Majoremque fortè apud alios merebor fidem, quia id affirmo quod expertus ſum, & quilibet apud ſe poterit experiri, quàm tu quæ idem negas ob id tantùm quòd fortè non experta ſis. Quanquam etiam evinci poſſit ex tuis verbis te id ipſum eſſe expertam, negando enim *nos cavere poſſe ne erremus*, quia non vis voluntatem in quicquam ferri ad quod non determinetur ab intellectu, ſimul concedis *cavere nos poſſe ne in errore perſeveremus*; quod omnino fieri nequit abſque illa voluntatis libertate ſeipſam ſine determinatione intellectus in unam aut alteram partem movendi, quam negabas. Nam ſi ſemel intellectus determinavit voluntatem ad falſum aliquod judicium proferendum, quæro à te, cùm primum ipſa incipit cavere ne in errore perſeveret, à quonam ad id determinatur? Si à ſe ipſa: Ergo poteſt ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur, quod tamen negabas, & de quo ſolo controverſia eſt: ſi verò ab intellectu: Ergo ipſa non cavet, ſed tantummodo ſicut prius ferebatur in falſum, quod ipſi ab intellectu proponebatur, ita jam caſu contingit, ut feratur in verum, quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem ſcire quam naturam falſi concipias, & quo pacto putes illud eſſe poſſe objectum intellectus? Ego enim qui per falſum nihil aliud intelligo quàm veri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

veri privationem, planè repugnare mihi perſuadeo, ut intellectus falſum ſub ratione veri apprehendat, quod tamen eſſet neceſſe ſi determinaret unquam voluntatem ad falſum amplectendum.

4. Quantum ad fructum harum Meditationum ſatis præmonui in præfatiuncula quam te legiſſe exiſtimo, non magnum illum futurum pro iis *qui rationum mearum ſeriem & nexum comprehendere non curantes, in ſingulas tantùm earum partes diſputare ſtudebunt*. Et quantum ad Methodum quâ poſſimus ea dignoſcere quæ reverâ clarè percipiuntur, ab iis quæ clarè percipi tantùm putantur, etſi credam ipſam à me ſatis accuratè traditam eſſe, ut jam dictum eſt, nequaquam tamen confido illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur quod non *ſimpliciter ac paucis verbis* de ipſis ſim loquutus, eam facilè eſſe percepturos.

De iis quæ in quintam Meditationem objecta ſunt.

I.

QUia hîc relatis pauculis meis verbis addis me ea tantùm habere de quæſtione propoſita, cogor monere te non ſatis ad cohærentiam eorum quæ ſcripſi attendiſſe; talem enim illam puto, ut ad cujuſque rei probationem conferant omnia quæ ipſam præcedunt, & maxima pars eorum quæ ſequuntur: adeo ut bonâ fide non poſſis referre quantum de aliqua quæſtione habeam, niſi etiam totum id quod de reliquis ſcripſi recenſeas. Quod vero ais tibi durum videri ſtatuere aliquid immutabile & æternum præter Deum, merito ſic videretur, ſi de re exiſtente quæſtio eſſet, vel tantum ſi quid ita immutabile ſtatuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ fingunt à Jove quidem fata fuiſſe condita, ſed poſtquam condita fuêre, ipſum ſe iis ſervandis obſtrinxiſſe: Ita ego non puto eſſentias rerum, mathematicaſque illas veritates quæ de ipſis cognoſci poſſunt, eſſe independentes à Deo; ſed puto nihilominus, quia Deus ſic voluit, quia ſic diſpoſuit, ipſas eſſe immutabiles & æternas; quod ſeu durum, ſeu molle eſſe velis, ſufficit mihi quod ſit verum.

Quæ deinde contra Dialecticorum univerſalia habes, me non tangunt, utpote qui ipſa, non ut illi, intelligam. Sed quantum ad eſſentias, quæ clarè & diſtinctè cognoſcuntur, qualis eſt ea trianguli, alteriuſve cujuſvis figuræ Geometricæ, facilè cogam te ut fatearis illarum ideas

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quæ in nobis ſunt, à ſingularibus non eſſe deſumptas; hic enim illas falſas dicis, quia ſcilicet cum præconcepta tua de natura rerum opinione non conveniunt.

Et paulo poſt ais *objectum puræ Matheſeos, ut punctum, lineam, ſuperficiem, conſtantiaque ex iis indiviſibilia*, indiviſibiliterque ſe habentia exiſtere reipsâ non poſſe; unde ſequitur nullum triangulum, nihilque omnino ex iis quæ ad ipſius aliarumve figurarum Geometricarum eſſentias pertinere intelliguntur, unquam extitiſſe, ac proinde iſtas eſſentias non eſſe ab ullis rebus exiſtentibus deſumptas. At, inquis, ſunt falſæ, opinione tuâ ſcilicet, quia naturam rerum talem eſſe ſupponis, ut eæ non ſint ipſi conformes. Sed niſi omnem Geometriam falſam quoque eſſe contendas, negare non potes, quin de ipſis multæ veritates demonſtrentur, quæ cum eædem ſemper ſint, meritò dicuntur immutabiles & æternæ. Quòd autem fortè non ſint conformes ei rerum naturæ quam tu ſupponis, ut nec etiam illi quam Democritus & Epicurus ex atomis effinxerunt, eſt tantùm ipſis denominatio extrinſeca quæ nihil mutat; & nihilominus haud dubiè ſunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita eſt: Non quòd ſint in mundo ſubſtantiæ longitudinem habentes ſine latitudine, aut latitudinem ſine profunditate; ſed quia figuræ Geometricæ non conſiderantur ut ſubſtantiæ, ſed ut termini ſub quibus ſubſtantia continetur. Interim autem non concedo ideas iſtarum figurarum nobis unquam per ſenſus fuiſſe illapſas, ut vulgò omnes ſibi perſuadent: Etſi enim haud dubiè dari poſſint in mundo, quales à Geometris conſiderantur, nego tamen ullas dari circa nos, niſi fortè tam minutas, ut nullo modo ſenſus noſtros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ reverà recta eſſet, ſenſus noſtros movit, quippe cùm illas quæ maximè rectæ nobis viſæ ſunt pulicario perſpicillo examinamus, planè irregulares, & undulatim ubique incurvas eſſe deprehendimus: Ac proinde cùm primùm olim in infantia figuram triangularem in charta depictam adſpeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conſideratur, eſſet concipiendus, quia non aliter in ea continebatur quàm velut in rudi ligno Mercurius. Sed quia jam antè in nobis erat idea veri trianguli, & facilius à mente noſtra, quàm magis compoſita figura picti trianguli concipi poterat, idcirco viſa iſta figura compoſita non illam ipſam, ſed potiùs verum triangulum apprehendimus. Eodem planè modo quo dum reſpicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ ſunt ut faciem hominis repræſentent, non tam excitatur in nobis idea iſtarum lineola-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rum, quàm hominis: quod omnino non contingeret niſi facies humana nobis aliunde nota fuiſſet, atque eſſemus magis aſſueti de illa, quàm de lineolis iſtis cogitare, quippe quas ſæpe etiam cùm aliquantulum à nobis remotæ ſunt, ab invicem diſtinguere nequimus: Ita ſanè triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus eſt, agnoſcere non poſſemus, niſi aliunde mens noſtra ejus ideam habuiſſet.

2 Hîc non video cujus generis rerum velis eſſe exiſtentiam, nec quare non æquè proprietas, atque omnipotentia dici poſſit, ſumendo ſcilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, ſive pro omni eo quod de re poteſt prædicari, ut hîc omnino ſumi debet. Quin etiam exiſtentia neceſſaria eſt reverâ in Deo proprietas ſtrictiſſimo modo ſumpta, quia illi ſoli competit, & in eo ſolo eſſentiæ partem facit. Nec proinde exiſtentia trianguli cum exiſtentia Dei debet conferri, quia manifeſtè aliam habet relationem ad eſſentiam in Deo quàm in triangulo. Nec magis eſt petitio principii quòd exiſtentia inter ea quæ ad eſſentiam Dei pertinent numeretur, quàm quòd æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recenſeatur. Nec verum eſt eſſentiam & exiſtentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam abſque alia poſſe cogitari, quia Deus eſt ſuum eſſe, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin exiſtentia poſſibilis ſit perfectio in idea trianguli, ut exiſtentia neceſſaria eſt perfectio in idea Dei; efficit enim illam præſtantiorem quàm ſint ideæ illarum Chimærarum quarum exiſtentia nulla eſſe poſſe ſupponitur. Nec proinde vel minimùm ulla in re argumenti mei vires infregiſti, hæreſque ſemper deluſus illo ſophiſmate, quod ais tam facilè à me ſolvi potuiſſe. Ad ea autem quæ ſubjungis, jam alibi ſatis reſpondi. Et planè falleris, Cùm ais non demonſtrari exiſtentiam de Deo, ut demonſtratur de triangulo quòd ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis; utriuſque enim eſt par ratio, niſi quòd demonſtratio probans in Deo exiſtentiam ſit altera multò ſimplicior, & clarior: Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipſe explicas, & nihil probas, niſi tantùm te probare nihil poſſe.

3. Contra ea quæ hîc habes de Diagora, Theodoro, Pythagora, aliiſque, oppono Scepticos, qui de ipſis Geometricis demonſtrationibus dubitabant, & affirmo ipſos id facturos non fuiſſe, ſi Deum ut par eſt, cognoviſſent. Nec rectè probatur unam rem aliâ eſſe notiorem ex eo quòd pluribus vera videatur, ſed tantùm ex eo quòd illis qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt, appareat eſſe cognitu prior, evidentior, & certior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

De iis quæ in ſextam Meditationem objecta ſunt.

I.

DE eo quòd neges res materiales, ut ſunt objectum puræ Matheſeos, exiſtere, jam antè egi. Falſum autem eſt intellectionem Chiliogoni eſſe confuſam; diſtinctiſſimè enim & clariſſimè multa de eo poſſunt demonſtrari, quod certè non fieret ſi non niſi confusè, vel, ut ais, nominetenus perciperetur: Sed revera illud totum ſimul clarè intelligimus, etſi non poſſimus totum ſimul imaginari: Ex quo patet vires intelligendi & imaginandi non differre tantùm ſecundùm magis & minus, ſed ut duos modos operandi planè diverſos. Quippe in intellectione mens ſe ſola utitur, in imaginatione verò formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ ſint omnino corporeæ, non tamen idcirco ideæ illæ, per quas intelliguntur quando ſub imaginationem non cadunt, corporeæ ſunt putandæ. Ac denique te ſolâ dignum eſt, ô caro, exiſtimare *ideas Dei, Angeli, & mentis humanæ eſſe corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet, humana, & ex rebus aliis tenuiſſimis, ſimpliciſſimis, inſenſibiliſſimis, cujuſmodi ſunt aër, ætherve, deſumptas.* Quiſque enim Deum, aut mentem ita ſibi repræſentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil niſi corpoream ideam effingit, cui nomen Dei vel mentis falsò tribuit: Nam in vera mentis idea ſola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea ſunt, continetur.

2. Hìc manifeſtè oſtendis te præjudiciis tantùm niti, nunquamque illa exuere; cùm velis nos in iis in quibus falſitatem numquam deteximus, nullam falſitatem ſuſpicari; atque ideo *cùm turrim & prope ſpectamus, & contingimus, certos nos eſſe quòd ſit quadrata*, ſi quadrata appareat; & cùm reverâ vigilamus, *dubitare nos non poſſe vigilemuſne, an ſomniemus*, & talia: Nullam enim habes rationem exiſtimandi omnia, in quibus error eſſe poteſt, jam olim à te fuiſſe animadverſa; Et facilè probari poſſet te in iis interdum falli, quæ certa eſſe ſic admittis. Cum autem eò redis, *ut ſaltem dubitare non liceat quin res tales appareant quales apparent*, ad viam redis, hocque ipſum in ſecunda Meditatione aſſerui: Sed hìc de veritate rerum extra nos poſitarum quæſtio erat, de quâ nihil veri attuliſti.

3. Non hic hæreo in iis quæ tædioſe ſæpe repetiiſti; me quædam non probâſſe, quæ tamen demonſtravi: me egiſſe de craſſo tantum corpore, cum tamen egi de quolibet etiam quàm maximè ſubtili, & talia: Quid enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

enim iſtiuſmodi affirmationibus nullâ ratione fulcitis opponi debet aliud quàm negatio? Sed obiter tamen vellem ſcire quo argumento probes me potius de craſſo corpore quàm de ſubtili egiſſe? Nempe quia dixi, *habeo mihi conjunctum, & certum eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam*, quæ verba non video cur non æquè ſubtili ac craſſo corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre. Cæterum in 2 Meditatione fidem feci mentem intelligi poſſe ut ſubſtantiam exiſtentem, etſi nihil intelligamus exiſtere quod ſit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus quantumvis ſubtile & tenue; an vero in rei veritate ab omni corpore eſſet diverſa, dixi me ibi non diſputare: hîc autem de eo ipſo diſputavi, & demonſtravi: Tu vero quæſtionem de eo quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo, quod reverà eſt, confundendo nihil horum te intellexiſſe teſtaris.

4. Hîc quæris, *quomodo exiſtimem in me ſubjecto inextenſo recipi poſſe ſpeciem, ideamve corporis quod extenſum eſt*. Reſpondeo nullam ſpeciem corpoream in mente recipi, ſed puram intellectionem tam rei corporeæ quàm incorporeæ fieri abſque ulla ſpecie corporea; ad imaginationem vero, quæ non niſi de rebus corporeis eſſe poteſt, opus quidem eſſe ſpecie quæ ſit verum corpus, & ad quam mens ſe applicet, ſed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea ſolis, quam ex ſolo ejus calore cæcus elicit, facilè refutatur. Poteſt enim cæcus ille claram & diſtinctam habere ideam ſolis, ut rei calefacientis, etſi non habeat ejuſdem, ut rei illuminantis; Nec rectè me illi cæco comparas, primo quia cognitio rei cogitantis multo latius patet quàm rei calefacientis, imo etiam latius quàm quicquid de ulla alia re cognoſcimus, ut ſuo loco oſtenſum eſt; ac deinde, quia nulli poſſunt arguere ideam illam ſolis, quam format cæcus, non omnia quæ de ſole percipi poſſunt continere, niſi qui viſu præditi ejus lumen & figuram inſuper agnoſcunt, tu vero non modo nihil amplius, ſed nequidem id ipſum quod ego, de mente cognoſcis: adeo ut hac in parte tu potius cæcus, ego ad ſummum luſcioſus cum tota humana gente dici poſſim. Neque vero addidi mentem non eſſe extenſam, ut quid ipſa eſſet explicarem, ſed tantum ut monerem illos errare qui putant eſſe extenſam: Eodem modo quo, ſi qui affirmarent Bucephalum eſſe Muſicam, id non fruſtra de ipſo ab aliis negaretur. Et ſanè in iis quæ hîc ſubjungis ut probes mentem eſſe extenſam, quia ſcilicet corpore utitur quod eſt extenſum, non melius ratiocinari mihi videris quàm ſi ex eo quod Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat ſonos qui referri poſſunt ad Muſicam, concluderes de Bucephalo quod ſit Muſica. Etſi enim mens ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

unita toti corpori, non inde ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus, quia non eſt de ratione ipſius ut ſit extenſa, ſed tantum ut cogitet. Nec intelligit extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exiſtentem, quamvis eandem imaginetur convertendo ſe ad ſpeciem corpoream quæ eſt extenſa, ut jam dictum eſt. Nec denique neceſſe eſt ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus.

5. Quæ hîc habes de unione mentis cum corpore, ſimilia ſunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, ſed tantum dubia proponis, quæ tibi ex meis concluſionibus ſequi videntur, etſi reverâ ex eo tantum oriantur, quòd ea quæ ex natura ſua ſub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hîc ubi mentis & corporis permiſtionem, cum permiſtione duorum corporum vis comparare, ſufficit ut reſpondeam nullam inter talia inſtitui debere comparationem, quia ſunt toto genere diverſa, parteſque in mente non eſſe imaginandas ex eo quòd ipſa partes in corpore intelligat. Unde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipſa eſſe debere? Profectò ſi hoc eſſet, cùm magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet, atque ita non modò eſſet extenſa, ſed etiam extenſione major orbe terrarum.

6. Hîc nulla in re mihi contradicis, & ſatis multa nihilominus dicis, ut nempe lector inde cognoſcat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non eſſe æſtimandam.

Hactenus verò mens cum carne diſſeruit, atque ut par erat in multis ab ipſa diſſenſit: Sed jam in concluſione verum Gaſſendum agnoſco, illumque ut præſtantiſſimum Philoſophum ſuſpicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector, & ejus ſemper amicitiam quibuſcunque potero obſequiis demereri conabor. Itaque rogo ne illi grave ſit quòd libertate Philoſophicâ uſus fuerim in ejus objectionibus refutandis; ut mihi profectò pergratum fuit quicquid in ipſis continetur: Et inter cætera gaviſus ſum quòd à viro tanti nominis, in Diſſertatione tam longa, & tam accuratè conſcripta, nulla ratio allata ſit, quæ meas rationes oppugnaret, nullaque etiam in meas concluſiones, ad quam mihi non perfacile fuerit reſpondere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

OBJECTIONES SEPTIMÆ

Cum notis Auctoris,

Sive

DISSERTATIO

De

PRIMA PHILOSOPHIA.

A MUlta ex me quæris, V.C. circa novam veſtigandi veri methodum, iiſque ut reſpondeam, non modò poſtulas, ſed
B inſtanter urges. Silebo tamen, nec morem geram, mihi niſi illud antè conceſſeris, abducamus animum penitus tota in diſſertatione ab iis, qui ea de re aut ſcripſère, aut dixêre aliquid, addoque quæſita tua ſic componas, ut ne videaris poſtulare quid ſenſerint, & quo animo, quo exitu recténe an ſecus; ſed perinde quaſi nemo ſenſerit, ſcripſerit, dixerit iis de rebus quicquam, quæras dumtaxat ea, quæ meditanti tibi, & novam aliquam Philoſophandi methodum veſtiganti, aliquid difficultatis habere videbuntur, ut hoc pacto, & verum quæramus, & ita quæramus, ut amicitiæ, obſervantiæque leges erga viros doctos, ſalvæ & incolumes retineantur. Quia annuis, & ſpondes, ego quoque tuos ad nutus reſpondeo. Itaque

NOTÆ.

A MUlta ex me quæris. *Cùm hanc diſſertationem ab ejus auctore acceperim; poſtquam enixè rogaſſem, ut ea quæ ab ipſo in meas Meditationes de prima Philoſophia, conſcripta fuiſſe audiebam*, vel in lucem ederet, vel ſaltem ad me mitteret, ut reliquis objectionibus in eaſdem Meditationes ab aliis factis adjungerentur: *Non potui recuſare quin illam hîc adjungerem; Nec etiam dubitare, quin ego is ſim quem ille hoc in loco alloquitur. Etſi profectò non meminerim me unquam ab eo quæſiviſſe, quid de mea veſtigandi veri methodo ſentiret:*

ſentiret: Quin è contra, cùm antè ſeſquiannum velitationem quamdam ab ipſo in me conſcriptam vidiſſem, in qua veritatem non quæri, ſed ea quæ nunquam ſcripſi, nec cogitavi, mihi affingi judicabam, non diſſimulavi me in poſterum quicquid ab illo ſolo veniret reſponſione indignum crediturum. Sed quoniam addictus eſt Societati, ob doctrinam ac pietatem celeberrimæ, cujuſque omnia membra ita inter ſe conjuncta ſunt, ut rarò quicquam ab uno ex ipſis fiat, quod non ab omnibus approbetur: fateor me non modò poſtulâſſe, ſed & inſtanter urſiſſe, ut aliqui ex ea Societate mea ſcripta examinare, ac quicquid in iis à varietate alienum eſſet, mihi indicare dignarentur. Rationes etiam multas addidi, ob quas id mihi non recuſatum iri ſperabam: Ac monui, me ob hanc ſpem quicquid in poſterum, vel ab hoc auctore, vel à quovis alio ejuſdem Societatis, de meis opinionibus ſcriberetur, maximi eſſe facturum; atque non dubitaturum quin illud, cujuſcunque tandem nomen ferret, non ab illo uno, ſed à pluribus ex doctiſſimis & prudentiſſimis ejuſdem Societatis eſſet compoſitum, examinatum, & correctum; atque ideo nullas contineret cavillationes, nulla ſophiſmata, nulla convitia, nullamque inanem loquacitatem, ſed tantùm firmiſſimas & ſolidiſſimas rationes; atque ex iis argumentis, quæ jure in me afferri poſſunt, nullum in eo eſſet omiſſum: adeo ut per illud unum ſcriptum erroribus me omnibus meis liberatum iri confiderem; Et ſi quid ex iis quæ vulgavi non foret in eo refutatum, à nemine poſſe refutari, ſed omnino verum & certum eſſe arbitrarer. *Quamobrem nunc hæc omnia de hac Diſſertatione judicarem, crederemque ipſam totius Societatis juſſu ſcriptam eſſe, ſi nullas in ea cavillationes, nulla ſophiſmata, nulla convitia, nullamque inanem loquacitatem contineri certus eſſem. Sed ſanè ſi quæ ſint, nefas puto, illam à tam ſanctis viris profectam eſſe ſuſpicari: Et quoniam hac in re judicio meo non fido, dicam hîc ingenuè ac candidè quid mihi videatur, non ut ullo modo meis verbis lector credat, ſed tantùm ut ipſi præbeam occaſionem ad examinandam veritatem.*

Silebo tamen &c. *Hic promittit auctor noſter ſe nullius ſcriptum impugnaturum, ſed tantùm ad ea quæ ab ipſo quæſivi reſponſurum: Et tamen nihil unquam ab ipſo quæſivi. Nec quidem unquam hominem ſum alloquutus, aut vidi; Atque ea quæ me ſimulat à ſe quærere, componit ut plurimum ex verbis, quæ in Meditationibus meis habentur: adeò ut ſit planè manifeſtum nihil præter illas ab ipſo impugnari. Cauſæ autem cur contrarium fingat, fortaſſe ſunt honeſtæ ac piæ: Sed ego non alias poſſum ſuſpicari, quàm quòd credat ſibi hoc pacto magis liberum eſſe quid-libet mihi affingere, quia nempe ex meis ſcriptis mendacii argui non poterit; cùm ſe illa non impugnare profiteatur; Ac præterea quòd cavere velit ne lectoribus ſuis occaſionem det ea examinandi; daret enim fortaſſe, ſi de iis loque-* B

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

loqueretur; Quodque malit me tam ineptum atque imperitum deſcribere, ut ipſos ab omnibus iis, quæ unquam à me proficiſcentur, legendis abſterreat. Ita larvâ quâdam, ex fragmentis mearum Meditationum malè compactâ, vultum meum non tegere, ſed deformare conatur: Ego verò illam detraho, & rejicio; tum quia Hiſtrioniæ faciendæ non ſum aſſuetus; tum etiam quia hîc, ubi mihi cum viro religioſo, de re admodum ſeria quæſtio eſt, parum deceret.

QUÆSTIO PRIMA.

An, &

Quo pacto dubia pro falſis habenda.

QUæris primò, ſitne legitima lex illa veſtigandi veri. Quidquid habet vel minimum dubitationis, illud pro falſo habendum eſt. Ut reſpondeam, quærenda mihi ſunt à te nonnulla. 1. Quid ſit iſtud Minimum dubitationis. 2. Quid illud, Habendum pro falſo. 3. Quatenus habendum pro falſo. Ac dubitationem quod attinet.

1. *Quid minimum Dubitationis.*

Quid eſt iſtud Minimum? Pluribus, ais, te non morabor. Illud ha-
C bet dubitationis aliquid, de quo poſſum dubitare an ſit, vel an ita ſe habeat, non temere quidem, ſed validas ob rationes. Præterea illud habet dubitationis aliquid, circa quod, etſi mihi clarum videatur, poſſum decipi à malo aliquo Genio, qui mihi velit illudere, & artibus ſuis, ac præſtigiis efficere, ut id clarum, & certum appareat, quod revera ſit falſum. Primum dubitationis habet non parum; ſecundum nonnihil quidem, ſed illud minimum, ſatis tamen, ut illud dubium vocetur, & ſit. Vis exemplum? eſſe terram, cœlum, colores; te habere caput, te oculos, te corpus, & mentem, dubia ſunt primi generis: ſecundi verò hæc, 2 & 3 faciunt 5. Totum eſt ſuâ parte majus; & ſimilia.

Præclarè ſanè. At, ita ſi ſe res habet, quid quæſo erit, quod dubitationis habeat nihil? quid immune ab eo metu, quem vafer intentat Ge-
D nius? nihil, ais, omnino nihil, quoad Deum eſſe, nec poſſe decipere, certò, & firmiſſimis ex Metaphyſica principiis exploratum habeamus, ut ea ſit lex unica. Ignoratâ illâ re, *an ſit Deus, & ſi ſit, an poſſit eſſe deceptor, non videor de ulla alia re planè certus eſſe unquam poſſe.* Et verò, ut hic mentem meam penitus agnoſcas, niſi ſcivero Deum eſſe, & veracem Deum, qui genium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

genium illum malum coërceat, vereri ſemper potero ac debebo, ut ne mihi illudatur, & falſum veri ſpecie veluti clarum & certum obtrudatur. Ubi verò penitus intellexero Deum eſſe, nec eum poſſe & decipi & decipere, adeóque neceſſariò impedire, mihi ne Genius imponat in iis, quæ clarè & diſtinctè intellexero, tum enim verò, ſi quæ erunt talia, ſi quid clarè & diſtinctè percepero, hæc vera, hæc certa eſſe dicam, ut tunc temporis ea ſit regula veri, certique, *Illud omne eſt verum, quod valde clarè & diſtinctè percipio.* Nihil eſt, quod ultra quæram: venio ad ſecundum, ac

§. 2. *Quid, pro falſo habendum.*

Dicis gratiâ, Cùm dubium ſit habere te oculos, te caput, te corpus, adeóque illud habere debeas pro falſo, ex te ſcire velim quid ſit illud habere pro falſo, an credere & dicere falſum eſt me habere oculos, caput, corpus; an credere, & *voluntate plane in contrarium verſa* dicere, Non habeo oculos, caput, corpus, ſive, ut verbo dicam, Credere, dicere, ponere oppoſitum ejus, quod dubium eſt? Hoc ipſum, ais. Bellè. At reſpondeas adhuc velim. Non eſt certum 2 & 3 facere 5. an ergo credam, & ponam, 2 & 3 non faciunt 5? Crede, ais, & pone. Pergo. Non eſt certum me, iſta dum loquor, vigilare, & non ſomniare. An ergo credam, & dicam, Ita dum loquor, non vigilo, ſed ſomnio? Crede, ais, & dic. Apponam & hoc ultimum, ut ne ſim moleſtus. Non eſt certum id quod dubitanti vigiletne an dormiat, apparet clarum & certum, certum eſſe, & clarum. An ergo credam, & dicam, Quod dubitanti vigiletne, an dormiat, apparet clarum & certum, id non eſt clarum & certum, ſed obſcurum, & falſum? Quid hæres? *Plus æquo indulgere non potes diffidentiæ.* An tibi numquam contigit, quod benè multis, ut ſomnianti certa & clara ea viderentur, quæ dubia poſtea, quæ falſa compereris; *ſane prudentiæ eſt numquam illis plane confidere, qui te vel ſemel decepère.* At, ais, alia ſummè certorum ratio eſt. Sunt ea iſtiuſmodi, ut vel ſomniantibus aut deliris apparere non poſſint dubia. Serióne loqueris, amabo te, qui illa ſummè certa ſic confingas, ut ne ſomniantibus quidem aut deliris apparere poſſint dubia? Quæ ſunt illa porrò? ac ſi dormientibus, ſi male ſanis, quæ ridicula ſunt, quæ abſurda, certa interdum videntur, & ſummè certa, quidni etiam certa, & ſummè certa falſa videantur, & dubia! Novi ego, qui dormitabundus aliquando pulſari horam quartam audiverit, & ſic numeravit Una, Una, Una, Una,: ac tum præ rei abſurditate, quam animo concipiebat, exclamavit: Næ delirat horologium! quater

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

pulſavit horam primam. Et verò quid adeò eſt abſurdum, & à ratione alienum, quod dormienti, quod deliro venire non poſſit in mentem? quod non probet ſomnians, non credat, & de eo tanquam à ſe præclare invento, excogitatoque non gratuletur? Sanè ut ne pluribus tecum contendam, nunquam effeceris, ut hoc effatum, Quod dubitanti ſomnietne, an vigilet, videtur certum, eſt certum, & ita certum, ut ſtatui poſſit velut fundamentum ſcientiæ alicujus, & Metaphyſicæ ſummè certæ, & accuratæ, hoc (inquam) habeam tam certum, atque illud, 2 & 3 faciunt 5: nedum tam certum, ut de eo nullo modo quiſquam dubitare poſſit, nec decipi circa illud à Genio aliquo malo: nec vereor tamen, ea ſi in mente perſtitero, ut me quiſquam putet pervicacem. Quare aut ex lege illa tua ſic dicam. Non eſt certum id eſſe certum, quod apparet certum ei, qui dubitat vigiletne an dormiat. Ergo quod dubitanti vigiletne an dormiat apparet certum, id reputari poteſt ac debet tanquam falſum, & omnino pro falſo habendum eſt; aut ſanè ſi quam habes aliam peculiarem tibi regulam, mecum communicabis. Venio ad tertium, &

§. 3. *Quatenus habendum pro falſo.*

Quæro, cùm certum non videatur 2 & 3 facere 5. cùmque ex præcedenti regula debeam credere, & dicere, 2 & 3 non faciunt 5. an continuò illud ita debeam credere, ut mihi perſuadeam aliter habere ſe non poſſe, atque illud certum eſſe. Miraris quæſitum illud meum. Nec mihi mirum, cùm ipſe mirer. Reſpondeas tamen neceſſe eſt, à me ſi reſponſum exſpectas. Vis habeam illud certum, 2 & 3 non faciunt 5? Imo vis illud eſſe, & videri omnibus certum, & ita certum, ut etiam ab artibus mali Genii tutum ſit?

Rides, ais, Id ſano homini quî veniat in mentem?

Quid igitur? dubium erit, & incertum, perinde atque illud, 2 & 3 faciunt 5? Hoc ſi ita eſt, ſi dubium eſt illud, 2 & 3 non faciunt 5, credam, & tua ex lege dicam illud eſſe falſum, adeóque ponam contrarium, & ita ſtatuam, 2 & 3 faciunt 5. Atque eodem modo in cæteris me geram, &, quia certum non videtur eſſe corpus aliquod, dicam, Nullum eſt corpus; & quia certum non eſt illud, Nullum eſt corpus, dicam, voluntate penitus in contrarium verſâ, Aliquod eſt corpus, ſimulque & corpus erit, & non erit.

G Ita eſt, ais, atque illud eſt dubitare, in orbem ferri, ire, redire, hoc & illud affirmare, & negare, clavum figere, & refigere.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Præclarè omnino: at ut iis utar, quæ dubia erunt, quid faciam? Quid de illo, 2 & 3 faciunt 5? & de iſto, Aliquod eſt corpus? ponamne? an negabo?

Nec pones, ais, nec negabis; neutro uteris; utrumque habebis velut falſum, nec ab iis quæ ſic nutant, quidquam exſpectabis, niſi illud quoque nutans, dubium, & incertum.

Quia nihil ſupereſt quod rogem, reſpondeo viciſſim, ubi tantum doctrinæ tuæ brevem fecero ſyllabum. 1. De rebus omnibus ac præſertim de materialibus poſſumus dubitare, quamdiù ſcilicet non habemus alia ſcientiarum fundamenta, quàm ea, quæ antehac habuimus. 2. Aliquid habere pro falſo, eſt, aſſenſionem ſuam ab eo, tanquam ab apertè falſo cohibere, & voluntate planè in contrarium versâ opinionem ſuam de eo tanquam falſam & imaginariam fingere. 3. Eatenus, id quod dubium haberi debet pro falſo, ut oppoſitum illius ſit quoque dubium, & pro falſo habeatur.

NOTÆ.

Puderet me eſſe nimis diligentem, & multa verba impendere, in omnibus annotandis, quæ meis fere verbis hîc expreſſa, pro meis tamen non agnoſco. Sed rogo tantùm lectores ut memoriâ repetant ea, quæ in 1 Meditatione, atque initio 2 ac 3, ipſarumque ſynopſi à me ſcripta ſunt: agnoſcent enim fere omnia quæ hîc habentur, inde quidem eſſe deſumpta; ſed ita turbata, diſtorta, & perperam interpretata proponi, ut quamvis ibi nihil non valde conſentaneum rationi contineant, hîc tamen magna ex parte abſurdiſſima videantur.

Validas ob rationes. *Dixi ſub finem 1 Meditationis, nos poſſe de iis omnibus, quæ nunquam adhuc ſatis clare perſpeximus, dubitare* ob validas & meditatas rationes: *quia nempe ibi tantùm agebatur de ſumma illa dubitatione, quam ſæpe metaphyſicam, hyperbolicam, atque ad uſum vitæ nullo modo transferendam eſſe inculcavi; & ad quam id omne, quod vel minimum ſuſpicionis afferre poteſt, pro ſatis valida ratione ſumi debet. Hic verò vir amicus & candidus proponit in exemplum eorum, de quibus dixi dubitari ob validas rationes, an ſit terra, an habeam corpus, & ſimilia, ut nempe ſui lectores, qui de hac Metaphyſica dubitatione nihil ſcient, ipſam ad uſum vitæ referentes, me non ſanæ mentis eſſe arbitrentur.* C

Nihil, ais, omnino nihil. *Quo ſenſu iſtud* Nihil *debeat intelligi, ſatis explicui variis in locis: Ita nempe, ut quandiu attendimus ad aliquam veritatem, quam valde clare percipimus, non poſſimus quidem de ipſa dubitare; Sed quando,* D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

do, ut ſæpe accidit, ad nullam ſic attendimus, etſi recordemur, nos antea multas ita perſpexiſſe, nulla tamen ſit de qua non meritò dubitemus, ſi neſciamus id omne quod clarè percipimus verum eſſe. Hic verò, vir accuratus, hoc Nihil *ita intelligit, ut ex eo quod ſemel dixerim nihil eſſe de quo non liceat dubitare, nempe in prima Meditatione, in qua ſupponebam me non attendere ad quicquam quod clarè perciperem, concludat me etiam in ſequentibus nihil certi poſſe cognoſcere: Tanquam ſi rationes, quas interdum habemus ad dubitandum de re aliqua, non ſint legitimæ ac validæ, niſi probent de eadem re ſemper eſſe dubitandum.*

E Credere, dicere, ponere oppoſitum ejus quod dubium eſt. *Ubi dixi dubia eſſe aliquandiu pro falſis habenda, ſive tanquam falſa rejicienda, tam manifeſtè explicui me tantùm intelligere, ad veritates metaphyſicè certas inveſtigandas, non majorem habendam eſſe rationem dubiorum, quam plane falſorum, ut nemo ſanæ mentis videatur poſſe aliter mea verba interpretari; & nemo mihi affingere, me voluiſſe credere oppoſitum ejus quod dubium eſt, præſertim, ut paulò pòſt habetur,* ita credere ut mihi perſuadeam aliter habere ſe non poſſe, atque illud certum eſſe, *niſi qui pro cavillatore haberi non erubeſcat: Et quamvis hoc ultimum ab Auctore noſtro non affirmetur; ſed ut dubium tantùm proponatur, miror tamen virum tam ſanctum voluiſſe hac in parte imitari peſſimos illos detractores, qui ſæpe ſic tantùm narrant ea quæ de aliis credi volunt, addentes ſe ipſos non credere, ut impunius maledicant.*

F Alia ſummè certorum ratio eſt. Sunt ea iſtiuſmodi ut vel ſomniantibus aut deliris apparere non poſſint dubia. *Neſcio per quam Analyſin vir ſubtiliſſimus hoc ex meis ſcriptis deducere potuerit, non enim memini me quicquam tale unquam vel per ſomnium cogitâſſe. Concludere quidem potuiſſet ex meis, Id omne quod ab aliquo clarè ac diſtinctè percipitur eſſe verum, quamvis ille aliquis poſſit interim dubitare ſomniet ne an vigilet, imò etiam, ſi lubet, quamvis ſomniet, quamvis ſit delirus: Quia nihil poteſt clarè ac diſtinctè percipi, à quocunque demum percipiatur, quod non ſit tale quale percipitur, hoc eſt, quod non ſit verum. Sed quia ſoli prudentes rectè diſtinguunt inter id quod ita percipitur, & id quod tantùm videtur, vel apparet, nolo mirari quod vir bonus unum pro altero hîc ſumat.*

G Atque illud eſt dubitare, in orbem ferri &c. *Dixi dubiorum non majorem habendam eſſe rationem quàm ſi omnino falſa eſſent, ut ab illis cogitatio planè avocetur; non autem ut modò unum, modò ejus contrarium affirmetur. Sed nullam auctor noſter occaſionem cavillandi non quæſivit. Interim verò notatu dignum eſt, ipſum hîc in fine, ubi ait ſe brevem facere doctrinæ meæ ſyllabum, nihil eorum mihi tribuere, quæ in præcedentibus, aut ſequentibus reprehendit, vel irridet, ut nempe ſciamus illum iſta tantùm mihi per locum affinxiſſe, non ſeriò credidiſſe.*

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

RESPONSIO.

RESp. 1. Si lex illa, In veſtigando vero, id quod vel minimum dubitationis habet pro falſo habendum eſt, ſic intelligatur: Cùm veſtigamus quid ſit certum, non debemus ullo modo niti iis, quæ non ſunt certa, aut quæ habent dubitationis aliquid; legitima eſt, uſu recepta, & communiſſima apud omnes Philoſophos.

Reſp. 2. Si dicta lex ita intelligatur: Cùm veſtigamus quid ſit certum, ita debemus rejicere omnia, quæ certa non ſunt, aut aliquo modo dubia, ut illis nullo pacto utamur, adeoque ea ſpectemus perinde quaſi non eſſent, aut potiùs ea non ſpectemus omnino, ſed ab iis penitus abducamus animum: legitima quoque eſt, tuta, tritaque etiam à Tyronibus, atque affinitatem habet tantam cum præcedenti, ut ab ea vix differat.

Reſp. 3. Si dicta lex ita ſumatur: Cùm veſtigamus quid certum ſit, ita debemus rejicere dubia omnia, ut ponamus ea de facto non eſſe, aut eſſe illorum oppoſitum reverà, & utamur ea ſuppoſitione tanquam certo aliquo fundamento, ſive utamur iis non exiſtentibus, aut nitamur eorum non exiſtentiâ; Illegitima eſt, fallax, & cum bona pugnans Philoſophia, ut quæ ſupponat dubii aliquid, & incerti ad veſtigandum verum, & certum, aut quæ ſupponat tanquam certum, id quod alio atque alio modo ſe poteſt habere, puta ea quæ dubia ſunt de facto non exiſtere, cùm fieri poſſit ut exiſtant.

Reſp. 4. Si quis ea lege intellecta, ut paulò antè, vellet uti ad veſtigandum verum, certumque, is oleum & operam perderet, ac verſaret molam citra mercedem, ut qui non magis conficeret id quod quærit, quàm illius oppoſitum. Vis exemplum? Veſtigat aliquis an poſſit eſſe corpus, aut corporeus, eóque inter cætera utitur, Non eſt certum corpus aliquod exiſtere. Ergo ex lege lata ponam, & dicam oppoſitum, Nullum corpus exiſtit. Tum reſumet, Nullum corpus exiſtit. Sum verò ego, & exiſto, ut mihi aliunde probè compertum eſt. Ergo non poſſum eſſe corpus. Præclare quidem, at ecce ut eodem ex capite ducat oppoſitum. Non eſt certum, ait, aliquod corpus exiſtere. Ergo ex lege ponam, dicamque, Nullum corpus exiſtit. At quale illud, Nullum corpus exiſtit? Dubium ſanè, & incertum quis illud præſtet? unde? Confecta res eſt. Dubium illud eſt, Nullum corpus exiſtit. Ergo ex lege dicam, aliquod corpus exiſtit. Sum verò, & exiſto. Ergo poſſum corpus eſſe, ſi aliud vetat nihil. En poſſum eſſe corpus, & non poſſum eſſe corpus. An H

feci ſatis? Vereor ut ne planè fecerim, quantum ex quæſitis ſequentibus colligo. Itaque

NOTÆ.

Hic in duabus primis reſponſionibus omne id approbat, quod de re propoſita cenſui quodve ex meis ſcriptis elici poteſt: Sed addit eſſe communiſſimum, tritumque etiam à Tyronibus. *In duabus autem ultimis id reprehendit quod me cenſuiſſe vult credi, quamvis ſit tam abſurdum ut in mentem nullius hominis ſani venire poſſit. Aſtutè ſanè; ut quicunque Meditationes meas non legerunt, vel non tam attentè legerunt, ut rectè ſciant quid in iis contineatur, ipſius auctoritate commoti, me ridiculas opiniones habere arbitrentur; Atque ut aliis, qui id non credent, ſaltem perſuadeat, nihil à me allatum, quod non ſit communiſſimum, tritumque etiam à Tyronibus. Ego verò de hoc ultimo non diſputo. Neque ullam unquam ex novitate mearum opinionum laudem quæſivi: Nam contrà ipſas omnium antiquiſſimas puto, quia veriſſimas; Et nulli rei magis ſoleo ſtudere, quàm ſimpliciſſimis quibuſdam veritatibus animadvertendis, quæ cum mentibus noſtris ſint innatæ, ſtatim atque alius admonetur, non putat ſe illas unquam ignorâſſe. At certe facile poteſt intelligi hunc auctorem non aliam ob cauſam mea impugnare, quàm quia & bona, & nova eſſe arbitratur: Nam ſane, ſi tam abſurda crederet ac fingit, contemptu & ſilentio potiùs, quàm tam longâ & affectatâ refutatione digna judicâſſet.*

H Ergo ex lege lata ponam & dicam oppoſitum. *Vellem ſcire quibus in tabulis iſtam unquam legem ſcriptam invenerit: Jam quidem ſupra ſatis illam inculcavit; Sed ibi etiam ſatis negavi meam eſſe; nempe in notis ad verba* Credere, dicere, ponere oppoſitum ejus quod dubium eſt; *Nec ille, opinor, meam eſſe ſuſtinebit, ſi ea de re interrogetur; Induxit enim me, ſupra in 3. §. de iis quæ dubia ſunt ſic loquentem,* Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falſum; *Ac paulò pòſt in ſuo doctrinæ meæ ſyllabo, oportere* aſſenſionem ſuam à dubio, tanquam ab apertè falſo, cohibere; ac voluntate planè in contrarium verſâ opinionem ſuam de eo tanquam falſam & imaginariam fingere, *quod plane aliud eſt, quàm* ponere & dicere oppoſitum, *ita ſcilicet ut iſtud oppoſitum pro vero habeatur, quemadmodum hîc ſupponit. Atque ubi ego in 1 Meditatione dixi me velle aliquandiù conari mihi perſuadere oppoſitum eorum quæ antea temere credideram, ſtatim addidi id velle, ut velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus non magis in unum quàm in aliud propenderem, non autem ut alterutrum pro vero ſumerem, idve tanquam ſcientiæ ſummè certæ fundamentum ſtatuerem, ut alibi etiam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

etiam cavillatur. Itaque vellem ſcire quo inſtituto legem illam ſuam attulerit; Si ut ipſam mihi affingat; deſidero ejus candorem; patet enim ex dictis ipſum recte ſcire meam non eſſe, quia fieri non poteſt ut quis putet utrumque habendum eſſe velut ſalſum, ſicut dixit me putare, ac ſimul unius oppoſitum ponat & dicat eſſe verum, ut in hac lege habetur; Si verò tantùm animi cauſa ipſam attulit, ut aliquid haberet quod impugnaret, miror acumen ejus ingenii, quod nihil magis veriſimile aut ſubtile potuerit excogitare; Miror otium, quod tam multa verba impenderit, in refutanda opinione tam abſurda, ut nequidem ulli puero ſeptuenni probabilis videri poſſit. Notandum enim eſt illum huc uſque nihil prorſus præter ineptiſſimam iſtam legem impugnâſſe; Miror denique vim ejus imaginationis, quòd cùm tantùm in iſtam vaniſſimam, & ex cerebro ſuo eductam chimæram præliaretur, eodem tamen plane modo compoſuerit gradum, iiſdemque ſemper uſus ſit verbis, ac ſi me adverſarium habuiſſet, ſibique repugnantem coram vidiſſet.

QUÆSTIO SECUNDA.

An ſit bona Methodus philoſophandi, per abdicationem dubiorum omnium.

QUæris 2. An bona ſit methodus philoſophandi per abdicationem eorum omnium, quæ quovis modo dubia ſunt. Hanc niſi methodum fuſiùs aperias, non eſt quod à me reſponſum exſpectes: ſic verò facis.

Ut philoſopher, ais, ut veſtigem ſitne aliquid certi, & ſummè certi, & quid illud ſit, ſic facio. Omnia quæ olim credidi, quæ antehac ſcivi, cùm dubia ſint, & incerta, pro falſis habeo, eaque penitus abdico, ac mihi perſuadeo nec eſſe terram, nec cœlum, nec quidquam eorum, quæ olim credidi in mundo eſſe, ſed nec mundum ipſum, nec corpus ullum, nec mentem, verbo dico, nihil. Tum factâ illâ generali abdicatione, atque obteſtatus nihil eſſe, penitus philoſophiam ingredior meam, eâque duce verum & certum veſtigo cautè, prudenter, perinde tanquam eſſet Genius aliquis potentiſſimus, & callidiſſimus, qui me vellet in errorem inducere. Quare ut ne decipiar circumſpicio attentè, atque illud habeo planè conſtitutum nihil admittere, quod non ſit iſtiuſmodi, ut in eo, quantumvis nitatur Genius ille vaferrimus, mihi nullo modo poſſit imponere, ſed ne ipſe quidem poſſim à me extorquere, id ut eſſe diſſimulem, nedum negem. Cogito igitur, volvo, & revolvo, quoad occurrat aliquid I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

aliquid tale, atque illud ubi offendi, eo tanquam Archimedeo puncto utor ad eruenda cætera, eoque pacto alia ex aliis certa, penitus & explorata indipiſcor.

Præclarè omnino, ac, ſpeciem quod attinet, facilè reſponderem Methodum illam videri mihi illuſtrem, & eminentem: verum, quia reſponſum exſpectas accuratum, nec illud à me reddi poteſt, niſi antea uſu & exercitatione aliqua tentem illam tuam Methodum, tritam tutamque ineamus viam; exploremus ipſi, quid in ea ſit tandem: & quia flexus illius nôſti, calles, & diverticula, teque in ea diu exercuiſti, ducem mihi te præbe. Age, fare, expeditum habes aut ſocium, aut diſcipulum: quid jubes? Ad illud iter, etſi novum, & mihi tenebris non aſſueto formidandum, accedo lubens, adeo me veri ſpecies potenter allicit. Audio te, jubes id faciam, quod te facientem videro; ibi pedem figam, ubi fixeris. Præclara ſanè imperandi ducendique ratio. Ut mihi places. Audio.

§. 1. *Aditus aperitur in Methodum.*

Principio, ais, ut vetera revolvi animo, cogor tandem fateri nihil eſſe ex iis, quæ olim vera putabam, de quo non liceat dubitare, idque non per inconſiderantiam, vel levitatem, ſed propter validas & meditatas rationes, ideóque etiam ab iiſdem non minus, quàm ab apertè falſis aſſenſionem eſſe cohibendam, ſi quid certi velim invenire. Quare non malè agam, ſi voluntate planè in contrarium versâ, meipſum fallam, ac veteres illas opiniones aliquandiu omnino falſas imaginariaſque eſſe fingam, donec tandem velut æquatis præjudiciorum ponderibus nulla amplius prava conſuetudo judicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Supponam igitur Genium aliquem malignum, eundemque ſummè potentem & callidum omnem ſuam induſtriam in eo poſuiſſe, ut me falleret. Putabo cœlum, aërem, terram, colores, figuras, ſonos, cunctaque externa nihil aliud eſſe quàm ludificationes ſomniorum, quibus inſidias credulitati meæ tetendit. Perſuadebo mihi nihil planè eſſe in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora; aio nullas
K mentes, nulla corpora, &c. hæc meta ſit, & princeps meta. Conſiderabo me ipſum tanquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non ſanguinem, non aliquem ſenſum, ſed hæc omnia me habere falsò opinantem. Manebo obſtinatè in hac meditatione defixus.

Hîc ſi placet ſubſiſtamus aliquantulum, ut novos reſumamus ſpiritus. Rei novitas me nonnihil commovit. Jubes abdicem vetera omnia?

Jubeo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Jubeo, ais, omnia.

Omniane? omnia qui dicit, nihil excipit. L

Omnia, addis.

Ægre ſanè, facio tamen. At oppido durum eſt; atque ut ingenuè fatear, non ſine ſcrupulo id facio; ac niſi eum mihi eximis, vereor ut ne pro voto aditus ille noſter ſuccedat. Fateris vetera omnia dubia eſſe, &, ut ais, coactus fateris. Quidni eam mihi vim pateris inferri, ut etiam M ipſe coactus fatear? Quid te, quæſo, coëgit? Audivi quidem ex te modo validas fuiſſe, & meditatas rationes; at quæ ſunt illæ tandem? ſi validæ: cur abdicas? quin retines? ſi dubiæ, & ſuſpicionum plenæ, quâ te illæ vi coëgere?

En, ais, ſunt in propatulo. Has uti fundibularios, ſoleo præmittere, ut pugnam inchoent. Nempe ſenſus nos aliquando decipiunt. Aliquando ſomniamus. Delirant interdum nonnulli, atque ea ſe videre credunt, quæ minimè vident, quæ nuſquam ſunt.

Dixiſti? Validas cùm promiſiſti, cùm meditatas; exſpectavi certas, & omnis dubitationis expertes, quales nempe tua depoſcit libella, quâ nunc utimur, uſque adeo accuratâ, ut vel umbram dubitationis recuſet. An verò ſunt tales illæ tuæ? non dubitationes meræ, & ſuſpiciones dumtaxat? Senſus nos aliquando decipiunt. Aliquando ſomniamus. Delirant nonnulli. Id verò unde habes certo, & citra dubitationem ullam, & ex regula illa tua, quam ſemper habes in manibus: *Summopere cavendum eſt nequid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe*? An fuit tempus aliquod, in quo diceres certo: Indubitanter nunc me ſenſus decipiunt, hoc probè ſcio: Nunc ſomnio; paulo antè ſomniabam: hic phreneſim patitur, & videre ſe putat quæ minime videt, nec mentitur? ſi fuiſſe dicis; vide ut probes: imo vide ne Genius ille malus, cujus tu meminiſti, forſan illuſerit tibi: atque omnino verendum eſt, ne dum dicis modo tanquam validi aliquid, & meditati, Senſus nos aliquando decipiunt; vafer ille digito te commonſtret, & illudat illuſo. Si vero negas; cur tam fidenter aſſeris, ſomniamus interdum. Quin ex lege tua prima ſic tecum ſta- N tuis? Non eſt omnino certum ſenſus nos aliquando decepiſſe; ſomniâſſe nos aliquando, aliquando delirâſſe homines. Ergo ſic dicam, & ſtatuam, Numquam nos ſenſus decipiunt, ſomniamus nunquam, delirat nemo.

At, ais, ſuſpicor.

Hic nempe ſcrupulus meus. Ubi pedem admovi, validas illas rationes ſenſi molles, & inſtar ſuſpicionum evanidas, adeóque premere formidavi. Suſpicor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Ita, ais, ſuſpicor. Sat ſi ſuſpicere. Sat ſi dicas, vigilemne, an dormiam neſcio. Neſcio an me ſenſus fallant, an non fallant.

Tuâ pace dixero, haud mihi eſt ſatis: nec planè video cur ita colligas,
O Vigilemne an ſomniem neſcio. Ergo aliquando ſomnio. Quid, ſi nunquàm? quid, ſi ſemper? quid, ſi ne ſomniare quidem poſſis? te verò cachinnis excipiat Genius eo, quia tibi tandem ſuaſit ſomniare te aliquandò, te decipi, cùm id minimè fiat? Credo mihi, ex quo Genium illum induxiſti, ex quo validas & meditatas rationes ad illud forſan revocâſti, malum induxiſti, à quo boni habeas nihil. Quid, ſi catus ille omnia tibi velut dubia & nutantia proponat, cùm firma ſint, cum certa, atque eâ quidem mente, ut cùm abdicaris omnia, nudum te in foveam agat præcipitem? Num conſultiùs egeris, ſi priuſquam te abdices, certam tibi
P legem proponas, ex qua, quæ abdicabuntur, bene ſint abdicata? Magna profectò res eſt, & momenti ſummi generalis illa veterum omnium abdicatio; ac ſi me audis, cogitationes tuas vocabis in ſenatum, ut ſeriò deliberes.

Imò, ais, plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſum, ac ſcio nihil indè periculi vel erroris ſequuturum.

Q Quid ais, ſcio? an certò, & citra dubitationem omnem, ut hæ ſaltem reliquiæ tanti naufragii Veritatis tholo appendantur; aut, quia novam Philoſophiam aperis, deque familia cogitas, hoc in propylæo literis aureis inſcribatur, *Plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſum*; ut, inquam, adyta illa tua intraturi jubeantur vetus illud ponere, 2 & 3 faciunt 5. hoc verò retinere, Plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſum? At ſi Tyroni contingat ut obmurmuret, ut illud frangat dentibus, Ponere jubeor illud vetus à nemine unquam vocatum in dubitationem, 2 & 3 faciunt 5, quia fieri poteſt, ut mihi Genius illudat aliquis; jubeor vero re-
R tinere, hoc anceps, hoc rimarum plenum, Plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſum; quaſi in eo mihi Genius non poſſit imponere? quid dices? Et verò an tu mihi illud præſtabis, ut non verear modò, non formidem, metus mihi non ſit à malo Genio? ſanè me licèt confirmes manu & verbo, non ſine timore ingenti nimiæ diffidentiæ hæc vetera & mihi prope ingenita abdico & ejuro velut falſa. Argumentum in Barbara rectè concludit. Item ſum aliquid conſtans ex corpore & anima: ac, ſi mihi licet ex vultu, & voce conjicere, nequidem ipſe tu, qui ducem te cæteris præbes, qui viam munis, immunis es à formidine. Age ingenuè,
T & candidè, ut ſoles, an ſine ſcrupulo hoc vetus abdicas, Habeo ideam claram & diſtinctam Dei? an illud, Id omne verum eſt, quod valde clarè & diſtin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

diſtinctè percipio? An iſtud, Cogitare, nutriri, ſentire, minimè pertineant ad corpus, ſed ad mentem? quid ſexcenta id genus perſequar? de iiſdem ſeriò anquiro; reſponde, amabo te; potes hoc in exitu veteris Philoſophiæ, & in aditu novæ hæc excutere, exuere, ejurare velut falſa, aio ex animo? An dices, & pones oppoſitum, nunc, modò Non habeo ideam claram & diſtinctam Dei. Malè hactenus credidi nutriri, cogitare, ſentire, ad corpus minimè pertinere, ſed ad mentem? Sed ô me propoſiti immemorem! quid feci? totum me tibi principio commiſeram, me ſocium, me diſcipulum, & ecce hæreo in aditu, & meticulòſus, & obſtinatus. Ignoſce; peccavi largiter, & tenuitatem ingenii mei probavi duntaxat. Debueram omni metu poſito in abdicationis caliginem intrepidè me inferre, & hæſi, & reſtiti. Compenſabo, ſi parcis, & factum malè amplâ ac liberali manumiſſione veterum ómnium planè delebo. Abdico, abjuro vetera omnia. Nec ægrè feres ſi cœlum, aut terram, quæ nulla eſſe vis, non obteſter. Nihil eſt omnino, nihil. Age, præi, ſequor. Te ſanè facilem! ſi præire non renuis.

NOTÆ.

QUæ antehac ſcivi, cùm dubia ſint. *Hic poſuit* ſcivi *pro* ſcire putavi. I
Eſt enim contrarietas inter verba ſcivi *&* dubia ſunt: *Quam tamen haud dubie non animadvertit, nec illi eſt malitiæ tribuendum. Alioqui enim non tam leviter attigiſſet; ſed fingens à me eſſe profectam, multis ipſam verbis exagitaſſet.*

Aio nullas mentes, nulla corpora. *Hoc ait, ut infra diu multumque ca-* K
villetur, quod initio, cùm ſupponerem Mentis natura mnondum mihi eſſe ſatis perſpectam, illam inter res dubias enumerarim; poſtea verò, advertens rem quæ cogitat non poſſe non exiſtere, illamque rem cogitantem nomine Mentis *appellans, dixerim Mentem exiſtere: Tanquam ſi fuiſſem oblitus me priùs idem negaſſe, cum Mentem pro re mihi ignota ſumebam; Et tanquam ſi ea, quæ tunc, quia mihi dubia erant, negabam, in perpetuum neganda eſſe cenſuiſſem, nec fieri poſſet, ut evidentia & certa mihi poſtea redderentur. Notandumque ipſum ubique conſiderare dubitationem, & certitudinem, non ut relationes cognitionis noſtræ ad objecta, ſed ut proprietates objectorum quæ perpetuò ipſis inhæreant, adeò ut ea, quæ ſemel dubia eſſe cognovimus, non poſſit unquam reddi certa. Quod tantum ejus bonitati, non malitiæ eſt tribuendum.*

Omniane? *Hic cavillatur in verbo* Omnia, *ut ſupra in verbo* Nihil, *inaniter.*

 Coactus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

M Coactus fateris. *Hîc ludit in verbo* coactus *æquè inaniter. Eæ enim ſunt ſatis validæ rationes ad cogendum nos ut dubitemus, quæ ipſæ duæ ſunt, nec proinde retinendæ: ut jam ſupra notatum eſt. Atque validæ quidem ſunt, quandiu nullas alias habemus, quæ dubitationem tollendo certitudinem inducant; Et quia tales nullas inveniebam in 1 Meditatione, quantumvis circumſpicerem, & meditarer, idcirco eas, quas habui ad dubitandum, dixi eſſe validas, & meditatas. Sed hoc non eſt ad captum noſtri auctoris, addit enim.* Validas cùm promiſiſti, exſpectavi certas, quales tua depoſcit libella, *tanquam ſi hæc quam fingit libella ad ea quæ in prima Meditatione dicta ſunt referri poſſit. Et paulò poſt ait,* An fuit tempus aliquod in quo diceres certo, Indubitanter nunc me ſenſus decipiunt, hoc probè ſcio &c? *Non videns hîc rurſus ineſſe contrarietatem, quod aliquid indubitanter teneatur, & ſimul de illo ipſo dubitetur. Nempe eſt vir bonus.*

N Cur tam fidenter aſſeris, ſomniamus interdum. *Hîc rurſus ſine malitia errat: Nihil enim prorſus fidenter aſſerui, in prima Meditatione, quæ tota dubitationis plena eſt, & ex qua ſola hæc verba deſumſit: Eademque ratione potuit in ea invenire, ſomniamus nunquam, atque ſomniamus interdum. Et cùm paulò poſt addit,* Nec planè video cur ita colligas, Vigilemne an ſomniem neſcio. Ergo aliquando ſomnio: *affingit mihi ratiocinationem ſe ſolo dignam, quia nempe eſt vir bonus.*

O Quid, ſi catus ille (*Genius*) omnia tibi velut dubia & nutantia proponat, cùm firma ſint, cùm certa? *Hîc clarè patet, quod ſupra monui, dubitationem & certitudinem conſiderari ab illo tanquam in objectis, non tanquam in noſtra cogitatione. Alioqui enim quomodo poſſit fingere aliquid mihi proponi tanquam dubium, quod non eſſet dubium, ſed certum? cùm ex hoc ſolo, quod proponatur ut dubium, dubium reddatur. Sed forte Genius impedivit ne videret eſſe repugnantiam in ſuis verbis. Dolendum eſt quod ejus cogitationi Genius ille tam ſæpe obverſetur.*

P Magna profectò res eſt, & momenti ſummi generalis illa veterum omnium abdicatio. *Hoc ego ſatis monui in fine reſponſionis ad 4 objectiones; atque in præfatione harum Meditationum, quas idcirco non niſi ſolidioribus ingeniis legendas obtuli; Præmonui etiam illud idem valde expreſſe in Diſſertatione de Methodo Gallice edita anno 1637 pag. 16 & 17. Ubi quia duo genera ingeniorum deſcripſi, quibus abdicatio iſta ſummopere eſt vitanda, ſi forte horum alterutrum in Auctore noſtro reperiatur, non mihi debet imputare ſuos errores.*

Q Quid ais ſcio &c. *Cùm dixi me ſcire nihil mihi periculi eſſe ex illa abdicatione, addidi,* quia tunc non rebus agendis, ſed tantùm cognoſcendis incumbebam: *Ex quo tam clare patet, me ibi tantùm loquutum eſſe de morali*

ſciendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſciendi modo, qui ſufficit ad vitam regendam, & quem à Metaphyſico illo, de quo hic quæſtio eſt, plurimùm differre ſæpe inculcavi, ut ſolus Auctor noſter id videatur poſſe ignorare.

Hoc anceps, hoc rimarum plenum, Plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſum. *Hic rurſus repugnantia eſt in ejus verbis. Nemo enim neſcit eum qui diffidit, quandiu diffidit, nec proinde quicquam affirmat, nec negat, ne ab ullo quidem Genio in errorem induci poſſe; à quo tamen eum, qui 2 & 3 ſimul addit, poſſe decipi probat exemplum, quod ſupra ipſemet attulit, de eo qui quater numerabat horam primam.* R

Non ſine timore ingenti nimiæ diffidentiæ hæc vetera abdico, &c. *Etſi multis hic verbis conetur perſuadere non eſſe nimium diffidendum, notatu tamen dignum eſt illum ne minimam quidem ſpeciem rationis afferre ad id probandum, niſi tantùm quòd timeat, ſive diffidat ne non ſit diffidendum. In quo rurſus repugnantia eſt, nam ex eo quod timeat tantùm, non autem certò ſciat ſibi non eſſe diffidendum, ſequitur ipſi eſſe diffidendum.* S

An ſine ſcrupulo vetus hoc abdicas, Habeo ideam claram & diſtinctam Dei? an illud, Id omne verum eſt, quod valde clarè & diſtinctè percipio? *Vetera hæc vocat, quia timet ne pro novis & à me primum animadverſis habeantur. Sed per me licet. Scrupulum etiam vult injicere de Deo, ſed obiter tantùm: fortè ne qui nôrunt quàm ſtudioſè omnia quæ ad pietatem, ac generaliter ad mores ſpectant, ab hac abdicatione exceperim, ipſum calumniari arbitrentur. Denique non videt abdicationem non pertinere niſi ad eum, qui nondum quicquàm clare ac diſtinctè percipit. Ut exempli causâ Sceptici, quibus eſt familiaris, nihil unquam, quatenus Sceptici, clare perceperunt; Ex hoc enim ipſo quod aliquid clare percepiſſent, de eo dubitare, ac Sceptici eſſe deſiiſſent. Et quia vix etiam alii ulli ante iſtam abdicationem quicquam clare unquam percipiunt, eâ ſcilicet claritate quæ ad certitudinem metaphyſicam requiritur, idcirco hæc abdicatio perutilis eſt iis qui tam claræ cognitionis ſunt capaces, illamque nondum habent; Non autem auctori noſtro, ut res judicat, ſed exiſtimo ipſi ab illa ſtudioſe eſſe cavendum.* T

An iſtud, Cogitare, nutriri, ſentire, minimè pertinent ad corpus, ſed ad mentem? *Hæc verba refert tanquam mea, & ſimul tanquam tam certa, ut à nemine in dubium poſſint revocari: Sed tamen nihil magis notabile eſt in meis Meditationibus, quàm quòd nutritionem referam ad ſolum corpus, non autem ad mentem, ſive ad eam hominis partem quæ cogitat. Adeò ut ex hoc uno clare probetur, primo illum eas minime intelligere, quamvis refutandas ſuſceperit, falſumque eſſe ex eo quod in 2 ex vulgi opinione loquens nutritionem ad animam retulerim; Ac deinde ipſum multa pro indubitatis habere* V

quæ non ſine examine ſunt admittenda. Sed tandem hic in fine veriſſimè concluſit, ſe in his omnibus tenuitatem ingenii ſui probâſſe dumtaxat.

§. 2. Paratur ingreſſus in Methodum.

X VEtera, ais, ubi abdicavi omnia, philoſophari ſic incipio: Sum, cogito: Sum dum cogito. Hoc pronunciatum, Ego exiſto, quoties à me profertur, vel mente concipitur, neceſſario eſt verum.

Præclarè, vir eximie, Archimedeum punctum occupas: mundum haud dubie, ſi lubet, movebis. En jam nutant omnia. At te quæſo, vis enim opinor ad vivum reſecari omnia, ut nihil ſit tua in Methodo non aptum, non cohærens, non neceſſarium, cur mentis meminiſti, cùm ais, men-
Y te concipitur? An non exulare juſſiſti corpus, & mentem? Sed fortè excidit, adeò eſt arduum, etiam expertis, oblivisci penitus eorum, quibus à pueris aſſuevimus, ut mihi rudi, ſi fors vacillem, haud malè ſit ſperandum. Sed perge obſecro.

Denuo, ais, meditabor quidnam ſim, quidnam me olim crediderim, priuſquam in has cogitationes incidiſſem, ex quo deinde ſubducam, quidquid allatis rationibus, vel minimum potuit infirmari, ut ita præcisè remaneat illud tantùm, quod certum eſt, & inconcuſſum.

Audebone, priuſquam intro pedem feras, ex te ſciſcitari quo conſilio, tu, qui vetera omnia tanquam dubia & falſa abdicaris ſolemni ritu, ea iterum velis inſpicere: perinde quaſi ex panniculis illis ſperes certi aliquid? Quid, ſi male olim de te credidiſti? imo, quia omnia, quæ paulo antè ejuraſti, dubia erant, & incerta (ſecùs cur abdicaſſes?) quî fiet, ut eadem modo dubia non ſint & incerta? niſi fortè abdicatio illa ſit veluti quoddam Circæum medicamentum, ut ne dicam lixivium? Quanquam malo ſuſpicere conſilium tuum, & venerari. Sæpe fit, ut, qui amicos inducunt in palatia & baſilicas videndi causâ, poſticis familiaribus, non prætorio, aut decumana porta ingrediantur. Sequor etiam per ſpecus ſubterraneos, dum ad veritatem adſpirem aliquando.

Quidnam igitur, ais, antehac me eſſe putavi? Hominem ſcilicet.

Hîc etiam patiere artem tuam admirer, qui, ut certa veſtiges, utare
Z dubiis; ut nos educas in lucem, jubeas in tenebras mergi. Vis conſulam quem me olim eſſe crediderim; vis reſumam centonem illum veterem, & detritum, & jam diu abdicatum, Sum homo. Quid, ſi Pythagoras, aut ex diſcipulis illius unus aliquis hic adſit? Quid, ſi dicat tibi fuiſſe ſe olim Gallum Gallinaceum? ut ne ceritos, & phanaticos, & deliros, & phreneticos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

neticos inducam. Sed peritus es, & ductor expertus: flexus nôſti, & diverticula, ſperabo bene.

Quid eſt homo? ais.

Si vis ut reſpondeam, rogem antè permitte. Quem quæris hominem? aut quid quæris, cum quæris Quid ſit homo? An homo ille, quem mihi fingebam olim, quem me eſſe credebam, & quem, ex quo abdicavi tua gratia, pono me non eſſe? Hunc ſi quæris, ſi quem mihi formabam malè, eſt conflatum quoddam ex anima, & corpore: An feci ſatis? Opinor, quia ſic pergis.

NOTÆ.

PHiloſophari ſic incipio: Sum, cogito; Sum dum cogito. *Notandum eſt illum hic fateri, initium philoſophandi, ſive initium firmæ alicujus propoſitionis ſtatuendæ, à me factum eſſe à cognitione propriæ exiſtentiæ: ut ſciatur ipſum aliis in locis, ubi finxit me illud à poſitiva ſive affirmativa dubiorum omnium abdicatione feciſſe, contrarium ejus quod revera ſentiebat affirmaſſe.* Non addo, *quàm ſubtiliter hic me Philoſophari incipientem inducat,* Sum, *cogito &c. ſatis enim in omnibus, vel me tacente, candor ejus agnoſci poteſt.* X

Cur mentis meminiſti, cùm ais, mente concipitur? An non exularo juſſiſti corpus & mentem? *Jam dudum præmonui illum parare has argutias ex verbo mentis. Sed* Mente concipitur *nihil hic aliud ſignificat, quàm cogitatur; & ideò male ſupponit fieri mentionem Mentis quatenus eſt pars hominis. Præterea etſi corpus, & mentem, cum reliquis omnibus antea rejecerim, tanquam dubia, ſive nondum à me clarè percepta, hoc non impedit quo minus eadem poſtea reſumam ſi contingat ut ipſa clarè percipiam. Sed nempe Auctor noſter hoc non capit, quia putat dubitationem eſſe aliquid objectis inſeparabiliter inhærens: Quærit enim paulò poſt,* Quî fiet ut eadem modo (*quæ ſcilicet antea dubia erant*) non ampliùs dubia ſint, & incerta? *Vultque me ipſa ſolemni ritu ejuraſſe; Ac miratur artem meam, qui, ut certa veſtigem, utar dubiis, &c. tanquam ſi pro fundamento Philoſophiæ ſumpſiſſem, dubia omnia ſemper habenda eſſe pro falſis.* Y

Vis conſulam quem me olim eſſe crediderim; vis reſumam centonem illum &c. *Utar hic exemplo valdè familiari, ad facti mei rationem ipſi explicandam, ne deinceps illam non intelligat, aut ſe non intelligere auſit ſimulare. Si fortè haberet corbem pomis plenam, & vereretur, ne aliqua ex pomis iſtis eſſent putrida, velletque ipſa auferre, ne reliqua corrumperent; quo pacto id faceret? An non inprimis omnia omnino ex corbe rejiceret; ac deinde ſingula ordine* Z

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

dine perluſtrans, ea ſola, quæ agnoſceret non eſſe corrupta, reſumeret, atque in corbem reponeret, aliis relictis? Eadem ergo ratione, ii qui nunquam rectè philoſophati ſunt, varias habent in mente ſua opiniones, quas cum à pueritia coacervare cœperint, merito timent ne pleræque ex iis non ſint veræ, ipſaque ab aliis ſeparare conantur, ne ob earum miſturam reddantur omnes incertæ: Hocque nullâ meliore viâ facere poſſunt, quàm ſi omnes ſimul & ſemel, tanquam incertas falſaſve rejiciant; ac deinde ſingulas ordine perluſtrantes eas ſolas reſumant, quas veras & indubitatas eſſe cognoſcent. Atque ita non male initio omnia rejici: deinde advertens nihil certius evidentiuſque à me cognoſci, quàm quod ego cogitans exiſterem, non male etiam hoc primum aſſerui; ac denique non male quæſivi poſtea, quem me olim eſſe credidiſſem, non ut eadem omnia de me adhuc crederem, ſed ut, ſi quæ perciperem vera eſſe, reſumerem; ſi quæ falſa, rejicerem; & ſi quæ incerta, in aliud tempus examinanda reſervarem. Unde patet Auctorem noſtrum inepte hoc vocare artem eliciendi certa ex incertis, *vel, ut infrà,* Methodum ſomniandi; *Et ea, quæ hic de Pythagoræ gallo gallinaceo, atque in duobus ſequentibus paragraphis de aliorum opinionibus, circa naturam corporis, & animæ, nugatur, nihil plane ad rem pertinere: Cum ego nec debuerim, nec voluerim recenſere quicquid alii unquam de iis crediderunt, ſed tantum quid ſponte, ac naturâ duce, mihi olim viſum fuerit, aut vulgo aliis videatur, ſive id verum ſit, ſive falſum; quia non recenſui ut ipſa crederem, ſed tantum examinarem.*

§. 3. Quid corpus.

Quid, ais, corpus! Quid per corpus intelligebam olim?

Non ægrè feres ſi omnia circumſpiciam, ſi ubique verear, ut ne in plagas incidam; quare quonam quæſo de corpore interrogas? An de eo, quod mihi olim in animo proponebam certis ex proprietatibus conſtans, & quidem, ut ſuppono ex legibus abdicationis, malè? an de quovis alio, ſi fortè eſſe poteſt? quid enim ſcio? dubito, poſſit; nec ne. Si primum quæris, facilè reſpondebo: Per corpus intelligebam illud omne, quod aptum eſt figurâ aliquâ terminari, loco circumſcribi, ſpatium ſic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat, ſenſu percipi, nec non moveri ab alio quopiam à quo tangatur. En primum quod ita intellexi, ut quidquid haberet, ea, quæ percenſui, illud à me vocaretur corpus, nec continuò tamen putarem præter illud nihil aliud aut eſſe aut vocari poſſe corpus; maximè cùm aliud ſit, Intelligebam per corpus hoc, aut illud; Aliud, Intelligebam nihil præter hoc, aut illud eſſe corpus. Si ſecundum, reſpondebo ex Recentiorum Philoſophorum opinione; Neque enim tam

ſenſum

ſenſum meum exigis, quàm quid ſentire quis poſſit. Per corpus intelligo illud omne quod aptum eſt vel loco circumſcribi, ut lapis; vel definiri loco, adeo ut ſit in eo toto totum, & totum in quavis parte, ut indiviſibilia quantitatis, aut lapidis, & ſimilium, quæ nonnulli recentiores inducunt ad inſtar Angelorum, aut animarum indiviſibilium, & docent non ſine plauſu, ſaltem ſuo, ut videre eſt apud Oviedonem: vel extendi actu, ut lapis; vel virtute, ut dicta indiviſibilia: vel eſſe partibilia in partes aliquot, ut lapis; vel impartibile, ut indiviſibilia præfata; vel moveri ab alio, ut lapis ſurſum: vel à ſe, ut lapis deorſum: vel ſentire, ut canis; vel cogitare, ut ſimia; vel imaginari, ut mulus: ac ſi quid olim offendi, quod aut moveretur ab alio, vel à ſe, quod ſentiret, quod imaginaretur, quod cogitaret, id, aliud niſi obſtitit, vocavi corpus, & etiam nunc voco. Aa

At male, ais, & perperam. Namque habere vim ſeipſum movendi, item ſentiendi vel cogitandi nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam.

Judicabas? Quia dicis, credo; liberæ ſunt cogitationes. At dum ita cogitabas, ſuum cuique ſenſum ſinebas eſſe liberum: neque eum te credam, ut eſſe volueris arbiter cogitationum omnium, has ut rejiceres, illas probares: niſi fortè aliquis tibi fuit canon certus, & expeditus, de quo quia ſiluiſti, cùm nos abdicare juſſiſti omnia, utar conceſſa nobis à natura libertate. Olim judicabas; judicabam olim: Ego quidem ſic, tu vero aliter, fortè ambo malè; certè non ſine dubitatione aliquâ, ſi quidem & tibi, & mihi primò in aditu exuenda fuit ea vetus opinio. Quare ut ne diu lis iſta protrahatur, ſi tuo peculiari ex ſenſu corpus velis definire, uti primo loco factum eſt, nihil veto; ultrò admitto; dum ſis memor tuâ illâ definitione non omne univerſim corpus, ſed certum quoddam genus à te comprehenſum deſcribi, omitti verò cætera, quæ ex virorum doctorum mente, an ſint, an eſſe poſſint, vocantur in diſceptationem, aut ſanè de quibus nihil certò, eâ ſaltem, quàm requiris, certitudine, poſſumus definire, fierine poſſint, an non; adeò ut recténe an ſecus definitum ſit omne corpus hactenus, dubium ſit, & incertum. Quare perge, ſi placet, dum ſequor; & ſanè tam lubens, quàm ipſa eſt lubentia, adeò me trahit nova illa & inaudita exſpectatio trahendi certi ex incerto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

NOTÆ.

Aa VEl ſentire, ut canis; vel cogitare, ut ſimia; vel imaginari, ut mulus. *Hic logomachiam parat, atque ut poſſit efficere, me male poſuiſſe differentiam inter mentem & corpus, in eo quòd illa cogitet, hoc verò non, ſed ſit extenſum, ait id omne quod ſentit, quod imaginatur, quod cogitat, à ſe corpus vocari. Sed ſane vocet etiam mulum, aut ſimiam ſi lubet atque ſi unquam poſſit efficere, ut nova iſta nomina ſint uſu recepta, ipſis uti non recuſabo. Interim verò nullum habet jus reprehendendi, quod utar receptis.*

§. 4. *Quid anima.*

Quid, ais, anima? Quid per animam intelligebam? Nempe quid hæc eſſet, vel non advertebam, vel exigui neſcio quid imaginabar inſtar venti, ignis, vel ætheris, quod craſſioribus mei partibus eſſet infuſum: ad illam verò referebam nutriri, incedere, ſentire, cogitare.

Abundè ſane. At patieris opinor hîc à te rogitem nonnihil. De animo cùm quæris, ſenſa noſtra vetera, & quæ olim de eo credidimus, expoſcis?

Ita eſt, ais.

Bb An verò putas nos ſenſiſſe bene, ut hac tua methodo nihil ſit opus? an deerraſſe neminem tantis in tenebris? ſane tam variæ ſunt, & tam diſcrepantes Philoſophorum ſententiæ circa animam, ut mirari ſatis non poſſim artem illam tuam, quæ tam vili ex fæce medicamentum certum, & ſalubre confecturam confidat. Quanquam viperino ex veneno fit theriaca. Vis igitur addam ad illam tuam de anima opinionem quid ſentiant, aut ſentire poſſint nonnulli? Bene, an male, ex me non quæris; ſat ſi ita opinentur, ut à ſua mente abduci ſe poſſe nullis rationum momentis exiſtiment. Animam dicent nonnulli eſſe certum quoddam genus corporis ita vocitatum. Quid ſtupes? Is eorum ſenſus; nec ſine aliqua, ut putant, veri ſpecie. Nempe cum corpus appelletur, & verò ſit illud omne, quod eſt extenſum, quod trinam habet dimenſionem, quod eſt diviſibile certas in partes, cumque in equo, dicis gratiâ, aliquid animadvertant extenſum, ac partibile, putà carnem, oſſa, ac compagem illam externam, quæ incurrit in ſenſus, concludant vero vi & momento rationum, præter illam compagem eſſe adhuc internum aliquid, & illud quidem tenue, fuſum, & extenſum per compagem, & dimenſum trine, & partibile, adeò ut abſciſſo pede, abſcinda-

ſcindatur quoque illius interni pars quædam; intelligunt conflatum equum ex duobus extenſis, & trine dimenſis, & partibilibus, adeoque ex corporibus duobus, quæ, ut differunt inter ſe, ita & nominibus diſtinguuntur, atque alterum, putà externum, Corporis appellationem retinet, alterum, quod interius eſt, vocatur anima. Porrò ſenſum quod attinet, quod imaginationem, quod cogitationem, putant illi tum ſentiendi, tum cogitandi, & imaginandi vim ineſſe animæ, ſive interno corpori, cum habitudine tamen aliqua ad externum, ſine quo nullus ſit ſenſus. Alii aliud dicent, & comminiſcentur; ut quid enim ſingula perſequar? Nec deerunt qui putent omnes omnino animas eſſe tales, quales paulò ante ſunt deſcriptæ.

Apage, ais, hoc impium.

Ita ſane, impium. At cur quæris? Quid Atheis facias? quid carneis hominibus, quorum cogitationes omnes in fæcibus ita ſunt defixæ, ut præter corpus & carnem ſentiant nihil? Imo verò quia tua illa methodo ſtabilire vis, & demonſtrare hominis animum eſſe incorporeum, & ſpiritualem, id minimè debes ſupponere, ſed potius ſuadere tibi adfuturos ex adverſo, qui hoc negent, qui ſaltem diſputandi gratiâ dicant id, quod ex me audiſti. Quare finge hîc illorum eſſe unum aliquem, qui roganti tibi quid ſit animus, reſpondeat, ut tute ipſe antea: Animus eſt aliquid corporeum, tenue, & ſubtile, & fuſum per corpus externum, & ſenſus omnis, & imaginationis, & cogitationis principium, adeo ut 3 ſint gradus, Corpus, Corporeum, ſive animus, & Mens ſive ſpiritus, cujus exiſtentia quæritur. Quare deinceps tres illos gradus tribus his vocibus exprimamus, Corpus, Animus, Mens. Sit, inquam, qui tibi roganti ſic reſpondeat; an fecerit ſatis? ſed artem tuam nolo prævertere; ſequor. Sic ergo progrederis. Cc

NOTÆ.

ITa eſt, ais. *Hîc, & ferè omnibus aliis in locis, inducit me ſibi ea, quæ ab opinione mea planè diverſa ſunt, reſpondentem. Sed nimis tædioſum eſſet omnia ejus figmenta recenſere.* Bb

Imo verò qui ſtabilire vis & demonſtrare animum hominis eſſe incorporeum, id minime debes ſupponere. *Falsò hîc fingit me ſupponere id quod debui probare; Atque ad talia, quæ tam libere finguntur, & nulla vel minima ratione fulciri poſſunt, nihil aliud reſponderi debet; quàm falſa eſſe. Nec ullo modo de eo, quod vocandum eſt corpus, vel animus, vel mens, diſputavi: ſed duo explicui, nempe id quod cogitat, & id quod eſt extenſum. ad quæ alia omnia referri probavi, hæcque eſſe duas ſubſtantias realiter diſtinctas rationibus evici;* Cc

Unam autem ex his ſubſtantiis vocavi mentem, aliam corpus, quæ nomina ſi ipſi diſplicent, alia poteſt iis tribuere, non repugnabo.

§. 5. *Tentatur ingreſſus in Methodum.*

D d Benè eſt, ais, jacta ſunt fundamenta feliciter. Ego ſum, dum cogito. Hoc certum, hoc inconcuſſum. Exſtruendum deinceps, ac providendum cautè, ne mihi Genius malus imponat. Sum. Sed quid ſum? Haud dubiè aliquid eorum, quæ olim cenſebam. Eſſe verò hominem credebam: hominem habere corpus & animam. An ergo ſum corpus? an Mens? Corpus eſt extenſum, loco comprehenſum, impermeabile, adſpectabile. An quidquam illorum eſt in me; extenſio? quî in me eſſet, cùm nulla ſit? hanc principio abdicavi. An tangi poſſe, poſſe videri? Etſi ſanè putem modò me videri, me à memet tangi; attamen non videor,
E e non tangor. Hoc certum mihi ex quo abdicavi. Quid ergo? Attendo, cogito, volvo, revolvo, nihil occurrit. Fatigor eadem repetere. Nihil eorum, quæ ad corpus pertinent, in me reperio. Non ſum corpus, Sum tamen, & eſſe me cognoſco, & dum cognoſco me eſſe, nihil quod ſit cor-
F f poris cognoſco. Sumne igitur Mens? Quid olim mentis eſſe credebam? an aliquid illorum in me eſt? putabam mentis eſſe cogitare. At at cogito. εὕρηκα, εὕρηκα. Sum, cogito: ſum dum cogito, ſum res cogitans, ſum mens, intellectus, ratio. En Methodum illam meam, quâ feliciter ſum prætergreſſus. Tu ſequere ſodes.

O te felicem, tantis qui in tenebris uno prope ſaltu evaſeris in lucem! At, te quæſo, manum ne recuſes, ut nutantem firmes, tuis dum inſiſto veſtigiis. Ea ut eadem repeto, ſed, meo pro modulo, paulò lentiùs. Sum, cogito. Sed quid ſum? An aliquid eorum, quæ olim me eſſe credebam? ſed an credebam bene? Id incertum. Dubia abdicavi omnia, & habeo
G g tanquam falſa. Non bene credidi.

Imo verò, clamas, ibi pedem fige.

Figam? nutant omnia. Quid, ſi aliud ſim?

Meticuloſus es, addis. Aut corpus es, aut mens.

Sim igitur. Quanquam haud dubiè vacillo, manum licèt prehenſes, vix audeo inſiſtere. Quid, te quæſo, quid, ſi ſim animus? quid, ſi aliud quid? Neſcio.

H h Perinde eſt, ais, aut corpus, aut mens.

Eſto igitur. Sum corpus, aut mens. An non corpus? Ero haud dubiè corpus, ſi quid in me reperero, quod eſſe corporis olim credideram. Quanquam vereor ut bene crediderim.

Euge,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Euge, addis, verendum nihil.

Audebo igitur, quia ſic facis animos, Credideram olim Cogitare eſſe aliquid corporis. At at cogito. εὕρηκα, εὕρηκα. Sum, cogito, ſum res cogitans, ſum corporeum quid, ſum extenſio, diviſibile aliquid; voces mihi priùs ſignificationis ignotæ. Quid ſuccenſes, & prætervectum manu repellis? Ripam teneo, & quo tu ſtas in littore, ſto ego tuâ & abdicationis illius tuæ gratiâ.

At perperam, addis.

Quippe quid peccavi?

Malè, apponis, olim credideras cogitare eſſe aliquid corporis. Credere debueras eſſe aliquid Mentis.

Quin ergo monueras principio? Quin ubi me accinctum vidiſti, & paratum ad vetera prorſus abdicanda, juſſiſti, ut ſaltem hoc retinerem, imò à te ſumerem, veluti naulum, Cogitare eſt aliquid mentis? Atque omnino ſum tibi auctor, hoc ut effatum tyronibus deinceps inculces, ac ne cum cæteris, ne cum illo vetere 2 & 3 faciunt 5, abjurent, accuratè præcipias. Quanquam ſintne illi obſecuturi, haud facilè præſtabo. Suus cuique eſt ſenſus, ac paucos reperias, qui id tibi, quod olim ſilentes Pythagoræ, in eo αὐτὸς ἔφα conquieſcant. Quid, ſi ſint, qui renuant? qui recuſent? qui ſua illa in veteri opinione perſtent? Quid facies? Ac cæteros ne appellem, unum te volo. Cùm polliceris te confecturum vi & momento rationum animam humanam non eſſe corpoream, ſed planè ſpiritualem, hoc ſi propoſueris veluti demonſtrationum tuarum fundamentum, Cogitare eſt aliquid proprium mentis, ſive rei planè ſpiritualis, & incorporeæ, an non videbere id novis verbis poſtulare, quod veteri in quæſtione ſit poſitum? Quaſi quiſquam ſit ita ſtupidus, ut ſi credat Cogitare eſſe aliquid proprium rei ſpiritualis & incorporeæ, ſciat verò, & ſibi ſit conſcius ſe cogitare (quotuſquiſque porrò eſt, qui venam illam divitem cogitationis in ſe non repererit, ut monitore ſit opus?) dubitare poſſit in ſe aliquid eſſe ſpirituale, & minimè corporatum? Ac, ne putes hæc à me jactari gratis, quam-multi ſunt, iique graves Philoſophi, qui bruta velint cogitare, adeóque qui putent cogitationem, non quidem eſſe communem cujuſlibet corporis, ſed animæ extenſæ, qualis eſt in brutis, adeóque non eſſe propriam quarto modo mentis, & rei ſpiritualis? Quid ii, quæſo, cùm jubebuntur hanc ſuam opinionem abdicare, ut tuam gratis induant? ac tu ipſe iſta dum poſtulas, num gratiam petis, num principium? Sed quid contendo? ſi malè ſum prætervectus, vis ut repedem?

NOTÆ.

Dd SEd quid ſum? Haud dubie aliquid eorum quæ olim cenſebam. *Hoc, ut & alia innumera, ſuo more ſine ulla veri ſpecie mihi affingit.*

Ee Hoc certum mihi ex quo abdicavi. *Falſum hic rurſus mihi affingit. Nunquam enim concluſi quidquam, ex eo quod abdicâſſem; ſed contrarium expreſſe monui, per hæc verba: Fortaſſis verò contingit ut hæc ipſa quæ ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota, in rei tamen veritate non differant ab eo me quem novi &c.*

Ff Sumne igitur mens? *Falſum etiam eſt me quæſiviſſe an mens eſſem, nondum enim quid nomine mentis intelligerem explicueram: ſed quæſivi an aliquid in me eſſet ex iis, quæ animæ prius à me deſcriptæ tribuebam, cumque non omnia quæ ad ipſam retuleram in me invenirem, ſed ſolam cogitationem, ideo non dixi me eſſe animam, ſed tantùm rem cogitantem, atque huic rei cogitanti nomen mentis, ſive intellectus ſive rationis impoſui, non ut aliquid amplius ſignificarem nomine mentis quàm nomine rei cogitantis, atque ideo* εὕρηκα εὕρηκα *exclamarem, ut hic ineptiſſime cavillatur. Nam contra expreſſe addidi, voces illas mihi prius fuiſſe ſignificationis ignotæ; adeo ut dubitari non poſſit quin præciſe idem tantùm per illas ac per nomen rei cogitantis intellexerim.*

Gg Non bene credidi. Imo verò, clamas. *Hoc rurſus falſiſſimum. Nullibi enim unquam ſuppoſui ea, quæ ante credideram, eſſe vera, ſed tantùm examinavi an vera eſſent.*

Hh Aut ſum corpus, aut mens. *Falſum rurſus me unquam hoc poſuiſſe.*

Ii Male, apponis, olim credideras cogitare eſſe aliquid corporis, credere debueras eſſe aliquid mentis. *Falſum quoque me hoc apponere; dicat enim ſi velit rem quæ cogitat melius vocari corpus quàm mentem, per me licet, non ipſi mecum ea de re ſed cum Grammaticis eſt diſputandum. Sed ſi fingat me aliquid amplius nomine mentis, quàm nomine rei cogitantis ſignificaſſe, meum eſt negare: ut paulò poſt, ubi addit:* Hoc ſi poſueris, cogitare eſt aliquid proprium mentis, ſive rei plane ſpiritualis, & incorporeæ &c. num gratiam petis, num principium? *Nego me ullo modo poſuiſſe mentem eſſe incorpoream, ſed in 6 demum Meditatione demonſtraſſe.*

Tædet autem me toties ipſum falſitatis arguere; diſſimulabo deinceps; & reliquos ejus ludos, ad finem uſque, cum ſilentio ſpectabo; Quanquam ſane diſpudeat videre P. R. præ nimia cavillandi cupiditate comicum ſoccum induiſſe; atque hic ſeipſum, ut meticuloſum, lentum, parvi ingenii deſcribendo, non Epidicos, aut Parmenones veteris Comœdiæ, ſed hodiernæ viliſſimam

illam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

illam perſonam, quæ inſulſitate ſua riſum movere affectat, imitari voluiſſe.

§. 6. *Iterum tentatur ingreſſus.*

Placet, ais, dum mea proxime premas veſtigia.

Obſequor, nec te vel tranſverſum unguem deſero. Reſume.

Cogito, ais.

Ego quoque.

Sum, addis, dum cogito

Sum pariter ego, dum cogito.

Quid vero ſum? apponis.

O ſapienter! hoc enim quæro, tecumque dico lubens, quid vero ſum?

Pergis, Quem me olim eſſe credidi? de me quis mihi olim fuit ſenſus?

Verba ne quæſo ingemines; ſat illa audio. At at precor adjuva. Ubi ponam veſtigium, tantis in tenebris non video.

Dic, ais, mecum, mecum veſtiga. Quidnam me olim eſſe credidi? Kk

Olim? fuitne olim? olim-ne credidi?

Erras, addis.

Imo tu ipſe, ſi pateris, dum olim ingeris. Vetera abdicavi omnia: etiam illud, olim, nihil fuit, nihil eſt. At te benignum ductorem! ut manum prehenſas, ut trahis.

Cogito, ais, ſum.

Ita eſt. Cogito, ſum. Hoc habeo, & unum habeo, ac præter illud unum nihil eſt, nihil fuit.

Euge, addis, quid de te olim credidiſti?

Vis opinor me probare, an dies 15 vel menſem integrum in tyrocinio illo abdicationis poſuerim; horam quidem poſui hîc duntaxat tecum; at oppidò tanta contentione animi, ut extenſionem temporis operationis intenſio compenſet. Poſui menſem, & ſi vis annum. En, Cogito, ſum. Nihil præterea eſt. Abdicavi omnia.

Sed recordare, ais, memineris.

Quid eſt hoc, recordare? Cogito quidem modo olim me cogitaſſe; at an continuo olim cogitavi, quod modo cogitem me olim cogitaſſe?

Timidus es, ais, Umbram vereris. Reſume. Cogito.

O me infelicem; intenduntur tenebræ, nec illud Cogito, quod mihi antea clarum apparebat, modo animadverto. Somnio me cogitare, non cogito.

Imo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Imo, ais, qui ſomniat cogitat.

Kk Allucet. Somniare cogitare eſt, & cogitare ſomniare.

Kk Nuſquam, ais, latiùs patet cogitare quàm ſomniare. Qui ſomniat cogitat; qui verò cogitat, non continuo ſomniat, ſed vigilans cogitat.

Itane verò? ſed an illud ſomnias? an vero cogitas? Quid, ſi ſomnies cogitare patere latiùs? an ideo latiùs patebit? Sane, ſi lubet, ſomniabo latiùs patere ſomniare, quàm cogitare. Sed unde habes latiùs patere cogitare, ſi nullum eſt, ſed ſomniare duntaxat? Quid, ſi quoties putaſti te cogitare vigilantem, non cogitaſti vigilans, ſed ſomniaſti te cogitare vigilantem, ut hoc unum ſit duntaxat ſomniare, cujus operâ ſomnies interdum te ſomniare, interdum te vigilantem cogitare. Quid hic facias? ſiles. Vin' me audire? vadum aliud veſtigemus, hoc dubium eſt & infidum, ut mirari ſatis non poſſim, cur intentatum antea mihi modò aperire volueris. Ex me igitur ne quæras quem me olim eſſe crediderim, ſed quem me modo ſomniem olim me ſomniâſſe. Si facis, reſpondeo. Ac ne verba illa ſomniantum ſermonem noſtrum interturbent, verbis utor vigilantium, dum ſis memor Cogitare deinceps nihil aliud ſignificare, quàm ſomniare, & nihilo plus ponas tuis in cogitatis, quàm ſomnians ſuis in ſomniis: imo Methodum illam tuam inſcribas *Methodum ſomniandi*, ſitque artis illius
Kk tuæ ſumma, *Ut quis bene ratiocinetur, ſomniet.* Placet opinor conſilium, quia ſic pergis.

Ll Quidnam igitur antehac me eſſe putavi?

En lapidem, ad quem paulo ante offenderam. Cavendum tibi, mihique; quare patere ex te quæram, cur illud non præmittas, velut effatum, Sum aliquid eorum, quæ eſſe olim credideram, aut, Sum illud, quod olim credidi me eſſe?

Non eſt opus, ais.

Imo tua pace, opus maxime, aut inani labore fatigaris dum veſtigas, quid te olim fuiſſe putaveris. Et vero fac fieri poſſe, ut non ſis illud, quod olim te eſſe crediditi, ut Pythagoræ contigit, ſed aliquid aliud, an non fruſtra quæres quid te olim fuiſſe crediderís?

At, ais, effatum illud vetus eſt, & abdicatum.

Eſt omnino, ſi quidem abdicata ſunt omnia; at quid facias? aut ſiſtendum hîc, aut utendum eo.

Imo, ais, tentandum iterum, & aliâ viâ. En ſum vel corpus, vel mens. An corpus?

Ne ultra quæſo. Unde habes iſtud Sum corpus, vel Mens? Cùm & corpus, & mentem abdicaris? imo quid, ſi neque ſis corpus, neque mens, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſed animus, aut aliquid aliud? quid enim ſcio? hoc veſtigamus, ac ſi ſcirem, ſi nôſſem, haud ita fatigarer. Neque enim velim putes deambulandi aut ſpatiandi tantùm gratiâ, has me in abdicationis oras plenas caliginis & timoris veniſſe; una me certi ſpes aut trahit, aut impellit.

Reſumamus igitur; ais; ſum vel corpus, vel aliquid non corpus, ſive non corporeum.

Aliud iter, & novum, ingrederis modò. At an illud certum?

Certiſſimum, ais, & neceſſarium.

Cur ergo abdicaſti? an non verebar meritò ut ne quid eſſet retinendum, ac fieri poſſe, ut plus æquo diffidentiæ indulgeres. Sed eſto. Sit hoc certum. Quid tandem?

An ſum corpus, pergis? an quidquam reperio in me eorum, quæ olim ad corpus pertinere cenſui?

En alterum offendiculum. Impingemus haud dubiè, niſi hanc præmiſeris cynoſuram: Rectè olim cenſui de iis quæ pertinent ad corpus; L l
vel, Nihil ad corpus pertinet præter ea quæ olim pertinere intellexi.

Quippe cur, ais?

Nempe ſi omiſiſti aliquid olim, ſi cenſuiſti malè (homo es, & humani à te nihil alienum putas) ſupervacaneus erit omnis ille labor tuus, atque omnino vereri debes, tibi ut ne contingat quod ruſtico nuper. Is ubi pri- M m
mùm vidit lupum à longè, hæſit, & egit ita cum hero ſuo adoleſcente ingenuo quem comitabatur. Quid video? animal haud dubiè. Movetur, ingreditur. Quodnam verò animal? Nempe unum aliquod eorum, quæ novi. Quæ porrò illa ſunt? Bos, Equus, Capra, Aſinus. An eſt bos? non. Cornua non habet. An equus? vix caudatum eſt; non eſt. An Capra? barbata illa; hoc imberbe; capra non eſt. Aſinus ergo eſt, cùm nec bos, nec equus, nec capra ſit. Quid rides? exitum fabulæ exſpecta. At enim, ait adoleſcens herus, quidni eſſe equum perinde conficis, atque aſinum; Age. An eſt bos? Non. Cornua non habet. An aſinus? minimè. Auriculas non video. An capra? nihil barbæ habet; non eſt. Eſt ergo equus. Turbatus nonnihil ruſticus Analyſi illa nova. At at, exclamavit, non eſt animal. Nempe animalia, quæ novi, ſunt Bos, equus, capra, aſinus. Non eſt bos, non equus, non capra, non aſinus. Ergo aſſiliens & triumphans non eſt animal. Ergo aliquid non animal. Strenuum ſane Philoſophum, non ex Lycæo, ſed ex armento! Vis peccatum illius?

Sat, ais, video. Male poſuit apud ſe in animo, etſi reticuit: Novi animalia omnia, aut nullum eſt animal præter ea quæ novi. At quid illud noſtrum ad inſtitutum.

Nempe lacti lacte non videtur ſimilius. Ne diſſimules. Taces non-nihil, quod habes in animo. An non iſtud, Novi omnia, quæ ſpectant, & Mm ſpectare poſſunt ad corpus; aut illud, Nihil ad corpus pertinet, præter illud, quod olim pertinere intellexi? Et verò ſi omnia non nôſti: ſi o-miſiſti, vel unum; ſi aliquid quod reverà ſit corporis, aut rei corporeæ, ut animæ, menti tribuiſti: ſi cogitationem, ſi ſenſum, ſi imaginationem malè removiſti à corpore, aut anima corporea: addo ſi vel ſuſpicaris ali-quid illorum à te commiſſum, an vereri non debes eundem exitum, ut quidquid concludas, ſit concluſum malè? ſanè, licet trahas, eum niſi obicem removes, obſtinatus hîc perſto, nec pedem ultra moveo.

Repedemus, ais, & tertio tentemus ingreſſum. Aditus omnes, vias, flexus, & Mæandros obeamus.

Placet admodum, at eâ lege, ut quæ occurrent dubia, non tondeamus modo, ſed eradamus. Age, præi, nihil non ad vivum reſeco. Pergis,

§. 7. *Tertio tentatur ingreſſus.*

Nn Cogito, ais.

Nego. Somnias te cogitare.

Hoc, ais, voco Cogitare.

Malè vocas. Ficum ego ficum voco. Somnias. Hoc habes. Perge.

Sum, ais, dum cogito.

Eſto. Quia ſic loqui vis, non rixabor.

Hoc certum, addis, & evidens.

Nn Nego. Somnias dumtaxat eſſe tibi certum, & evidens.

Perſtas, Ergo ſaltem certum eſt, & evidens ſomnianti.

Nego. Videtur dumtaxat, apparet. Non eſt.

Urges. De eo non dubito. Hoc mihi ſum conſcius, nec in eo me ge-nius decipit, etſi moliatur.

Nego. Somnias te tibi eſſe conſcium, te non dubitare, hoc tibi eſſe evidens. Sunt duo illa admodum diverſa. Somnianti (adde & vigilanti) aliquid videtur certum, & evidens; & ſomnianti (perinde ac vigilanti) aliquid eſt certum, & evidens. Atque hæc meta eſt. Non ultra. Quæ-rendus eſt alius aditus, ut ne ſomniantes ætatem hîc teramus. Quan-quam dandum aliquid, & ut metatur ſementis facienda. Certus es, per-ge. Facis.

Quem, ais, me olim eſſe credidi?

Apage olim. Invia illa via eſt. Quoties dixi occluſa eſſe vetera omnia?

Es

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Es dum cogitas, & certus es te eſſe dum cogitas. Aio dum cogitas, præteritum omne dubium eſt & incertum, ac ſolum tibi ſupereſt præſens. Perſtas tamen. Amo te, quem nec adverſa fortuna frangat.

Nihil, ais, eſt in me qui ſum, qui cogito, qui ſum res cogitans, nihil, inquam, eorum, quæ ad corpus, aut rem corpoream pertinent.

Nego. Probas.

Ex quo ais, abdicavi omnia, nullum eſt corpus, nullus animus, nulla Oo mens, verbo, nihil. Ergo ſi ſum, uti ſum certus me eſſe, non ſum corpus, aut quidquam corporeum.

Ut mihi places dum ita incaleſcis, dum ratiocinaris, teque ad formam paulatim refers! Perge, hac via citiùs labyrinthorum iſtorum reperiemus exitum, & quia liberalis es, ero liberalior. Nego ego & antecedens, & conſequens, & conſequentiam. Nec ſtupeas, quæſo: non abs re nego. En cauſas. Nego conſequentiam, eo; quia tu pari modo poſſes arguere oppoſitum hoc pacto: Ex quo abdicavi omnia, non eſt mens, non animus, non corpus, verbo, nihil. Ergo ſi ſum, uti ſum, Non ſum Mens. En nucem carioſam, cujus tu vitia agnoſces ex ſequentibus. Interim tecum ipſe delibera, num melius tuo ex antecedenti ita deinceps ſis concluſurus. Ergò ſi ſum, uti ſum, nihil ſum. Aut ſane male poſitum fuit antecedens, vel poſitum deſtruitur poſtea allatâ conditionali, Si ſum. Quare nego antecedens illud, Ex quo abdicavi omnia non eſt ullum corpus, non animus, non mens, non aliud quid, & quidem merito. Etenim dum abdicas omnia, vel male abdicas omnia, vel omnia non omnino abdicas; nec enim potes; cùm neceſſariò ſis ipſe, qui abdicas. Atque ut accuratè reſpondeam, Cùm dicis *Nihil eſt, non corpus, non animus, non mens*, &c. aut excludis te à propoſitione illa tua *Nihil eſt*, &c. Et intelligis Nihil eſt, &c. præter me; quod neceſſariò debes facere ut propoſitio illa tua fiat, & perſeveret, perinde atque in Logica de iis vulgò dicitur: Omnis propoſitio ſcripta in hoc libro eſt falſa: Ego mentior: & ſexcentis iſtiuſmodi, quæ ſeipſas excludunt: aut temet ipſe quoque includis, ut neque eſſe velis dum abdicas, dum dicis *Nihil eſt*, &c. Si primum, ſtare nequit propoſitio, Ex quo abdicavi omnia Nihil eſt, &c. Es enim, & aliquid es; & neceſſariò es vel corpus, vel animus, vel mens, vel quidpiam aliud, adeoque exiſtit neceſſariò vel corpus, vel animus, vel mens, vel quid aliud. Si ſecundum, peccas, & quidem peccatum geminum, tum quod ſatagas id, quod fieri nequit, ac velis nihil eſſe, cùm ſis. Tum quod propoſitum illud tuum deſtruas in conſequente, dum addis, Ergo ſi ſum, uti ſum, &c. Etenim quî fieri poteſt, ut ſis, ſi nihil ſit? & quandiu ponis nihil

 nihil

nihil eſſe, quî potes ponere te eſſe? & ſi ponis te eſſe, an non deſtruis paulò ante poſitum Nihil eſt &c. ? Falſum igitur eſt antecedens, falſum & conſequens. At pugnam inſtauras.

Dum, ais, dico, Nihil eſt, non ſum certus me eſſe corpus, me animum, me mentem, aut aliud quid. Imò non ſum certus eſſe aliquod aliud corpus, aut animum, aut mentem. Ergò ex lege abdicationis, qua dubia ponuntur velut falſa, dicam, & ponam, Non eſt corpus, non animus, non mens, non aliquid aliud. Ergò ſi ſum, uti ſum, non ſum Corpus.

Oo Præclarè omnino: at, te quæſo, patere ut ſingula ſingillatim excutiam, ut librem, ut trutinem. Dum dico, Nihil eſt, &c. non ſum certus me eſſe corpus, animum, mentem, aliud quid. Diſtinguo antecedens. Non es certus te eſſe corpus determinatè, te animum determinatè, te mentem determinatè, te aliquid aliud determinatè. Eſto antecedens. Hoc enim quæris. Non es certus te eſſe indeterminatè vel corpus, vel animum, vel mentem, vel aliud quid, nego antecedens. Es enim, & es aliquid, & es neceſſario vel corpus, vel animus, vel mens, vel aliud quidpiam; neque id potes ſerio in dubium vocare te quantumvis ſollicitet Genius. Venio ad conſequens: Ergo ex lege abdicationis dicam, Non eſt corpus, non animus, non mens, non aliud quidpiam. Diſtinguo conſequens. Dicam determinatè non eſt corpus, non animus, non mens, non aliud quid, eſto conſequentia; dicam indeterminatè non eſt vel corpus, vel animus, vel mens, vel aliquid aliud. Nego conſequentiam. Atque eodem modo diſtinguam illud tuum ultimum conſequens. Ergo ſi ſum, uti ſum, non ſum corpus. Determinatè, concedo. Indeterminatè, nego. En me liberalem. Propoſitiones tuas altero tanto auxi. At animum non deſpondes; aciem reſtituis. Ut te amo!

Pp Novi, ais, me exiſtere. Quæro quis ſim ego ille, quem novi. Certiſſimum eſt hujus ſic præcisè ſumpti notitiam non pendere ab iis, quæ exiſtere nondum novi.

Quid præterea? Omniane dixiſti? Conſequentiam ego aliquam, ut paulo ante, exſpectabam. Forte veritus es ne meliorem exitum non ſortiretur. Prudenter ſane tuo pro more; ſed reſumo ſingula. Nôſti te exiſtere. Eſto. Quæris quis ſis ille quem nôſti. Ita eſt, & tecum quæro, & diu eſt ex quo quærimus. Notitia illius, quem quæris non pendet ex iis, quæ nondum nôſti exiſtere. Quid dicam nondum liquet ſatis, nec ſatis video, quo pertineat effatum illud tuum. Et vero, ſi quæris quis ſis ille quem nôſti, quæro ego quoque, Cur quæris: ſi nôſti?

Pp At novi, ais, me eſſe; non novi quis ſim.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Præclarè; at unde agnoſces quis ſis ille qui es, niſi ab iis, quæ aut nôſti olim, aut olim ſcies? non, opinor, ab iis, quæ olim nôſti. Dubiis ſcatent; & abdicata ſunt. Ergo ab iis quæ nondum ſcis, ſcies verò poſtea; nec video, cur hîc commovearis adeò.

Nondum, ais, novi iſta exiſtere.

Spera bene, cognoſces aliquando.

At addis, quid faciam interea?

Exſpectabis. Quanquam te diu non patiar ancipitem. Diſtinguam, ut ante. Non nôſti quis ſis determinatè & clarè, Concedo. Non nôſti quis ſis indeterminatè & confusè, Nego. Nôſti enim te eſſe aliquid, & neceſſariò vel corpus vel animum, vel mentem, vel aliquid aliud. At quid tum? noſces te poſtea clarè & determinatè. Quid hîc facias? Unus te ille echinus *Determinatè, Indeterminatè*, ſæculum integrum remorabitur. Aliud iter, ſi quod eſt reſiduum, implora. Aude tamen: nec enim haſtas abjeci. Res magnæ, & novæ, novis & magnis difficultatibus obvallantur. Pp

Una, ais, reſtat via, quæ ſi habet obicem, ſi vel offendiculum, actum eſt, pedem referam, nec me unquam hæ abdicationis oræ videbunt erronem. Vis hanc etiam explorare?

Placet; at eâ lege, ut, quia extrema eſt, extrema omnia exſpectes à me: præi.

§. 8. *Quarto tentatur ingreſſus, & deſperatur.*

Sum, ais. Qq

Nego.

Pergis, Cogito.

Nego.

Addis, Quid tu negas?

Nego te eſſe, te cogitare: ac probè novi quid feci, cùm dixi, Nihil eſt. Omnino facinus inſigne. Uno ictu amputavi omnia. Nihil eſt: non es, non cogitas.

At, te quæſo, ais, Certus ſum, mihi ſum conſcius, hæc mea conſcientia eſt, me eſſe, me cogitare.

Vel ſi manum pectori admoveas, vel ſi jures, & obteſtere, Nego. Nihil eſt, non es, non cogitas, non es tibi conſcius. En Remora, quam, ut probe noſcas, ut vites, en pono ob oculos. Si vera eſt hæc propoſitio, nihil eſt; vera quoque eſt hæc, & neceſſaria, Non es, non cogi-

tas. Sed vera eſt hæc, Nihil eſt; ut vis. Ergò vera quoque illa, Non es, non cogitas.

Nimius eſt, ais, iſte rigor. Emolliendus nonnihil.

Quia rogas, facio, & ultro. Es: permitto. Cogitas: do. Es res cogitans, adde, ſubſtantia cogitans, adeò verbis delectaris magnificis; gaudeo, gratulor; at ne plura. Vis tamen, & ſic ultimos colligis ſpiritus:

Qq Sum, ais, ſubſtantia cogitans, & novi me exiſtere ſubſtantiam cogitantem, & novi ſubſtantiam exiſtere cogitantem, & habeo clarum, & diſtinctum ſubſtantiæ iſtius cogitantis conceptum, & tamen non novi exiſtere corpus, non novi quidquam eorum, quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent; imo corpus non exiſtit, non res ulla corporea, abdicavi omnia. Ergo notitia exiſtentiæ, aut exiſtentis rei cogitantis non pendet ex notitia exiſtentiæ aut exiſtentis corporis. Ergo cum exiſtam, & exiſtam ſubſtantia cogitans, & corpus non exiſtat, non ſum corpus. Ergo mens. Hæc ſunt, hæc, quæ me cogunt ut aſſentiar, cùm nihil in ipſis ſit non cohærens, atque ex evidentibus principiis juxta Logicæ regulas concluſum.

O Cygneam vocem! At quin antea ſic loquebare, clarè & perſpectè amiſſâ procul abdicatione illa tua? Eſt profectò de te quod querar, qui nos hîc diu errare ſis paſſus, imo duxeris per avia, & invia, cùm uno paſſu has ad metas nos potueris ſiſtere; eſt quod & ſuccenſeam, atque omnino niſi admodum eſſes amicus in te ſtomachum erumperem: nec enim agis ut ſolebas olim candidè, & rotundè, imò eſt tibi quod aſſerves velut pe-

Rr culiari in penu, nec mecum communices. Stupes. Diu te non tenebo. En querelæ caput. Quærebas paulo ante, vix ante paſſus centum, quis ille eſſes, quem noras: nunc non modo ſcis quis ille ſit, ſed & clarum & diſtinctum habes illius conceptum. Aut tegebas nonnihil, teque ignorare ſimulabas, quod calleres maximè: aut venam veri certique habes ſubterraneam, quam occultas. Quanquam malo quærere ſi digitum intendis in fontes, quàm queri, Unde quæſo habes clarum illum & diſtinctum ſubſtantiæ cogitantis conceptum? ſi à verbis, ab ipſa re, adeò eſt clara & evidens, poſtulabo etiam, atque etiam, eum ut mihi conceptum tam clarum, tam diſtinctum, vel ſemel oſtendas, ejus ut aſpectu reficiar, maximè cùm ab illo penè uno veritatem, quam veſtigamus tantis laboribus, exſpectemus.

Rr Nempe, ais, Certò ſcio me eſſe, me cogitare, me exiſtere ſubſtantiam cogitantem.

Exſpecta ſi placet, me ut formando conceptui tam arduo comparem.

Scio

Scio ego quoque, & probè novi me exiſtere, me cogitare, me exiſtere ſubſtantiam cogitantem. Perge nunc demum, ſi placet.

Imò, ais actum eſt. Cùm cogitavi me exiſtere ſubſtantiam cogitantem, formavi conceptum clarum & diſtinctum ſubſtantiæ cogitantis.

Papæ! quam ſubtilis es & acutus! ut momento penetras, & pervadis omnia, quæ ſunt, & quæ non ſunt, & quæ eſſe queunt, & quæ nequeunt. Formas conceptum clarum & diſtinctum ſubſtantiæ cogitantis, dum concipis clarè & diſtinctè exiſtere ſubſtantiam cogitantem. An ergò, ſi clarè cognoſcas, ut cognoſcis profectò, adeò es felicis ingenii, nullum montem exiſtere ſine valle, continuo habebis conceptum clarum & diſtinctum montis ſine valle? ſed artem quia non novi, factum demiror novum. Aperi, quæſo, & quî clarus ſit & diſtinctus ille conceptus, oſtende. R r

In promptu eſt, ais, Concipio clarè & diſtinctè exiſtere ſubſtantiam cogitantem, & nihil concipio corporeum, nihil ſpirituale, nihil aliud præterea, ſed ſolam ſubſtantiam cogitantem. Ergo conceptus ille meus ſubſtantiæ cogitantis clarus eſt & diſtinctus.

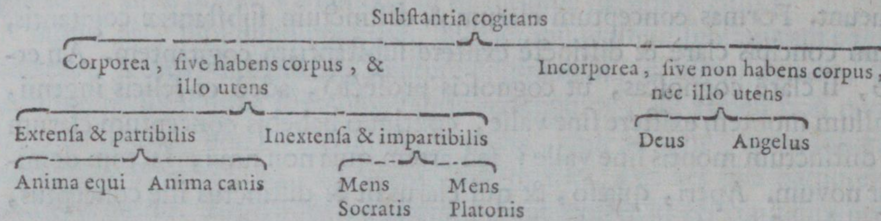
Audio te tandem, ac, ni fallor, capio. Clarus eſt conceptus ille tuus, quia certò cognoſcis: diſtinctus eſt, quia nihil aliud cognoſcis. An rem digito attigi? Opinor. Nam addis,

Illud, ais, planè ſufficit, ut affirmem me, quatenus me ipſum novi, nihil eſſe aliud, quàm rem cogitantem.

Abundè omnino, ac ſi clarè mentem tuam cepi, Conceptus clarus & diſtinctus ſubſtantiæ cogitantis, quem formas, in eo eſt, quod repræſentet tibi ſubſtantiam exiſtere cogitantem, nihil attendendo ad corpus, ad animum, ad mentem, ad quidquam aliud, ſed tantùm quòd exiſtat. Atque ita dicis, te quatenus te nôſti, nihil aliud eſſe, quàm ſubſtantiam cogitantem, non verò corpus, non animum, non mentem, non quid aliud: adeò ut, ſi accuratè exiſteres, quatenus te noſti, eſſes tantum ſubſtantia cogitans, & præterea nihil. Tibi, opinor, & arrides, & applaudis, ac putas me longo iſto, quo utor præter morem, verborum ductu moras nectere, pugnam defugere, ut infractam tuam illam aciem declinem. At profectò alia mihi mens eſt. Vis apparatum illum omnem, & triarios, quos in extremam dimicationem cautè ſervaſti, etſi cuneatim & ſerratim ordinatos, verbo unico difflem? faciam tribus, ut ne vel nuncius reſtet. En primum. A noſſe ad eſſe non valet conſequentia. Hoc meditare ſaltem dies 15. & meditationis exſtabit fructus, & ille quidem non pœnitendus, ſi oculos ſubinde referas ad ſequentem abacum. Subſtantia R r

cogi-

cogitans ea eſt, quæ vel intelligit, vel vult, vel dubitat, vel ſomniat, vel imaginatur, vel ſentit; adeoque actus cogitativi, ut intelligere, velle, imaginari, ſentire, omnes ſub ratione communi cogitationis, ſive perceptionis ſive conſcientiæ conveniunt, atque ſubſtantiam, cui inſunt, dicimus eſſe rem Cogitantem.

R r En ſecundum. Determinatè, indeterminatè. Diſtinctè, confusè. Explicitè, implicitè. Atque illud quoque animo volvas & revolvas ad dies 5. Erit operæ pretium, ſi tuis ipſe propoſitionibus ſingula, ut decet, applices, ſi dividas, ſi diſtinguas. Nec vero facere defugerem modo, niſi ve-
R r rerer tædium. En tertium. Quod nimis concludit, nihil concludit. Nec meditando tempus aſſignatur. Inſtat, urget. Age, refer animum ad tua illa, & vide num eodem modo progrediar. Sum res cogitans, novi me eſſe ſubſtantiam cogitantem, ſubſtantiam cogitantem exiſtere, & tamen nondum novi Mentem exiſtere, imo nulla mens exiſtit: nihil eſt, abdicata ſunt omnia. Ergo notitia exiſtentiæ aut exiſtentis ſubſtantiæ cogitantis non pendet à notitia exiſtentiæ aut exiſtentis mentis. Ergo cum exiſtam, & exiſtam res cogitans, & mens non exiſtat, non ſum mens; ergo corpus. Quid ſiles? quid pedem refers? Nec dum ego ſpem abjeci omnem. Sequere me nunc demum. Euge, macte animo, veterem formam admoveo, & methodum regendæ rationis antiquis omnibus, quid aio? omnibus omnino hominibus familiarem. Patere, quæſo, nec ægrè feras: tuli ego te. Viam illa forſan aperiet, ut ſolet intricatis & deſperatis in rebus: Aut ſane, ſi minùs id præſtiterit, ſaltem, dum nos recipimus, methodi illius tuæ, ſi quod ſit vitium, digito commonſtrabit. Ecce igitur rem tuam in forma.

§. 9. *Tutò ſit receptus in veteri forma.*

S ſ Nulla res quæ talis eſt, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, de facto exiſtit.

Omne

Omne corpus eſt tale ut de eo dubitare poſſim an exiſtat.

Ergo nullum corpus exiſtit de facto.

An non major propoſitio tua eſt, ut ne vetera revocem? Eſt & minor propoſitio, ut tua quoque ſit concluſio. Reſumo igitur.

Nullum corpus exiſtit de facto.

Ergo Nullum de facto exiſtens eſt corpus. Pergo. Nullum de facto Ss
exiſtens eſt corpus.

Ego (ego ſubſtantia cogitans) ſum exiſtens de facto.

Ergo ego (ego ſubſtantia cogitans) non ſum corpus.

Quid vultus renidet, in eoque ſe ver aperit novum? arridet credo forma, & quod forma conficitur. at ecce riſum Sardonium. Loco corporis Ss
pone mentem, & tunc bona ex forma colliges. Ergo ego (ego ſubſtantia cogitans) non ſum mens. Nempe.

Nulla res, quæ talis eſt, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, de facto exiſtit.

Omnis mens eſt talis, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat.

Ergo nulla mens exiſtit de facto.

Nulla mens exiſtit de facto.

Ergo Nullum de facto exiſtens eſt Mens.

Nullum exiſtens de facto eſt Mens.

Ego (ego ſubſtantia cogitans) ſum exiſtens de facto.

Ergo ego (ego ſubſtantia cogitans) non ſum Mens.

Quid ergo? forma bona eſt, legitima: nuſquam peccat, nuſquam falſum conficit, niſi fors ex falſo. Ergo quod vitium diſplicet in conſequenti, non à forma ſit, neceſſe eſt, ſed ab aliquo malè poſito in præmiſſis.
Et verò an bene poſitum putas hoc tuæ peregrinationis firmamentum, Tt
Nulla res quæ talis eſt, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, aut an vera ſit, de facto exiſtit, aut vera eſt; an certum illud, an ita exploratum, ut firmo & libero animo huic poſſis inſiſtere? Fare quæſo, Cur illud negas, habeo corpus; haud dubiè quia dubium videtur tibi. An verò illud quoque dubium non eſt, Non habeo corpus? An quiſquam eſt qui ſcientiæ ſuæ omnis, & diſciplinæ, atque illius maximè, quàm cæteris uti magiſtram velit imponere, fundamentum ſtabiliat illud, quod prudenter falſum exiſtimet? Sed abundè: hæc meta ultima, & errorum finis: Nihil eſt quod ſperem deinceps: Quare quæſito tuo, An ſit bona Methodus philoſophandi per abdicationem dubiorum omnium, reſpondeo, ut exſpectas, ingenuè, liberè, & citra verborum involucra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

NOTÆ.

HUc uſque R. P. jocatus eſt: & quia in ſequentibus ſeriò agere, ac planè aliam perſonam induere velle videtur, hîc breviter ea interim ponam quæ in his jo-
Kk cis animadverti. Hæc ejus verba, Olim fuitne olim? & ſomnio me cogitare, non cogito; & talia, facetiæ ſunt, perſonâ quam ſumpſit digniſſimæ; Ut & gravis quæſtio, An cogitare latiùs pateat quàm ſomniare, atque argutum dictum, De Methodo ſomniandi, &, Ut quis bene ratiocinetur, ſomniet. Sed non puto me iſtis ullam vel minimam dediſſe occaſionem, quia expreſſe ſignificavi me, dum loquebar de abdicatis, non affirmare quod eſſent, ſed tantummodò quod viderentur; adeò ut quærendo quid me olim eſſe putâſſem, quærerem tantùm quid mihi tunc videretur me olim putâſſe; Ac dum dixi me cogitare, non inquiſivi, an cogitarem vigilans, an ſomnians; Et miror eam ab illo vocari Methodum ſomniandi, à qua non parum videtur fuiſſe excitatus.

Ratiocinatur etiam convenienter ſuæ perſonæ, cùm, ut quæram quid me ante-
Ll hac eſſe putarim, vult à me præmitti velut effatum, Sum aliquid eorum quæ me eſſe olim credideram, aut, Sum illud quod olim credidi me eſſe. Ac paulò pòſt ad quærendum an ſim corpus, vult præmitti hanc Cynoſuram, Rectè olim cenſui de iis quæ pertinent ad corpus, vel, Nihil ad corpus pertinet, præter ea quæ olim pertinere intellexi. Nam dicta, quæ rationi manifeſtè repugnant, apta ſunt ad riſum movendum; & manifeſtum eſt utiliter à me queri potuiſſe, quid olim me eſſe credideram, atque an eſſem corpus, etſi neſcirem an quidquam eſſem eorum quæ credideram, nec an bene crediidiſſem, ut nempe auxilio eorum, quæ tunc de novo eſſem percepturus, iſtud ipſum examinarem; atque, ſi nihil aliud ſaltem addiſcerem nihil à me illâ viâ poſſe inveniri.

Egregiè rurſus perſonam ſuam agit narrando fabellam de ruſtico: Nihilque in ea magis ridiculum, quàm quòd ille, putando ipſam meis verbis applicare, applicet tantùm ſuis: Mox enim me reprehendebat, quod non ſuppoſuiſſem hoc
Mm effatum, Rectè olim cenſui de iis quæ pertinent ad corpus, vel, Nihil ad corpus pertinet præter ea quæ olim pertinere intellexi: Nunc autem hoc ipſum, quod quærebatur à me dictum non fuiſſe, quodque totum ex ſua imaginatione eduxit, tanquam ſi meum eſſet reprehendit; & cum abſurda ruſtici ſui ratiocinatione comparat. Ego verò nunquam negavi rem cogitantem eſſe corpus, propterea quod ſuppoſuerim me olim de natura corporis rectè cenſuiſſe; Sed propterea quod hoc nomine corpus non utendo, niſi ad rem mihi ſatis notam, nempe ſubſtantiam extenſam ſignificandam, agnoverim rem cogitantem ab ea differre.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Elegantiæ jam ſæpius dictæ, quæ hic repetuntur, Cogito, ais. Nego, ſomnias. *Et,* Certum, addis, & evidens. Nego, ſomnias, videtur dumtaxat, apparet, non eſt, &c. *Hoc nomine ſaltem riſum movent, quòd in eo qui seriò ageret eſſent ineptæ. Ne verò Tyrones forte hîc errent putantes dubitanti vigiletne, an ſomniet, nihil aliud poſſe eſſe certum & evidens, ſed tantùm videri, aut apparere, velim ut recordentur ejus quod antè notatum eſt,* (ad F) *nempe id quod clarè percipitur, à quocunque demum percipiatur, verum eſſe, non autem videri, aut apparere verum dumtaxat. Etſi profectò pauci ſint, qui recti diſtinguant inter id, quod revera percipitur, & id quod percipi putatur, quia paucis claris ac diſtinctis perceptionibus ſunt aſſueti.*

Huc uſque Actor noſter nullius memorandi prœlii imaginem nobis exhibuit, ſed exiguos tantùm obices ſibi propoſuit, in quos ubi aliquandiu geſticulatus eſt, ſtatim cecinit receptui, & in aliam partem ſe convertit: Hic primùm incipit ingens certamen, in hoſtem ſuâ ſcenâ digniſſimum, nempe in umbram meam, nullis quidem aliis viſibilis, ſed quam ex proprio ſuo cerebro eduxit, &, ne non ſatis vana videretur, ex ipſo Nihilo *conflavit. Serio vero in ipſam certat, argumentatur, ſudat, facit inducias, Logicam in auxilium vocat, inſtaurat pugnam, ſingula excutit, librat, trutinat; Et quia tam valentis adverſarii ictus clypeo non audet excipere, corpore ipſos declinat, diſtinguit, & denique per diverticula,* Determinatè & Indeterminatè, *fugiens evadit. Cujus ſane rei ſpectaculum eſt perjucundum; Præſertim ſi tanti diſſidii cauſa intelligatur; Nempe cùm in meis ſcriptis forte legiſſet, ſi quas veras opiniones, antequam ſerio philoſophemur, habeamus, eas tam multis aliis, vel falſis, vel ſaltem dubiis eſſe permiſtas, ut, ad illas ab his ſecernendas, optimum ſit omnes initio rejicere, ſive nihil plane ex iis non abdicare, ut poſtea commodiùs quæ veræ fuerant, agnoſci, vel novæ inveniri, ac ſolæ veræ admitti poſſint. Quod plane idem eſt, ac ſi dixiſſem, ad cavendum, ne in caniſtro, vel corbe pomis pleno aliqua corrupta haberentur, principia omnia eſſe effundenda, nihilque prorſus in eo relinquendum, & deinde ea ſola, vel reſumenda, vel aliunde aſſumenda, in quibus nullum vitium eſſe cognoſceretur. At ille rem tam altæ ſpeculationis non capiens, vel certe, ut fit, ſimulans ſe non capere, miratus eſt præcipue quod diceretur. Nihil non eſſe abdicandum, ac diu multumque de iſto* Nihilo *cogitando, ſic illud cerebro ſuo infixit, ut quamvis nunc in ipſum ſæpe prælietur, non facile tamen eo ſe poſſit liberare.* Oo

Poſt tam fecundum prælium, opinione victoriæ elatus novum hoſtem laceſſit, quem quidem rurſus putat eſſe umbram meam, ea enim perpetuo ejus phantaſiæ obverſatur, ſed nunc ipſam ex nova materia componit, nempe ex verbis, Novi me exiſtere; quæro quis ſim, &c. *Et, quia hæc minùs ipſi nota eſt quàm præcedens,* Pp

dens, cautiùs aggreditur, & eminus duntaxat. Primum telum, quod jacit, hoc eſt, Cur quæris, ſi nôſti? *Quod quia putat ab hoſte excipi hoc umbone,* Novi me eſſe, non novi quis ſim, *ſtatim hanc longiorem haſtam intorquet,* Unde agnoſces, quis ſis, niſi ab iis, quæ aut nôſti olim, aut olim ſcies? Non ab iis, quæ olim nôſti. Dubiis ſcatent, & abdicata ſunt. Ergo ab iis quæ nondum ſcis, ſcies verò poſtea. *Quo ictu miſerabilem Umbram valde commotam, ac prope proſtratam, audire ſe putat exclamantem,* Nondum novi iſta exiſtere. *Tuncque iram ſuam in miſericordiam mutans eam ſolatur his verbis,* Spera bene, cognoſces aliquando. *Ad quæ ipſam voce querula & ſupplici, ſic reſpondentem inducit.* Quid faciam interea? *Ille verò imperiosè, ut victorem decet,* Exſpectabis, *inquit; Verùm tamen, quia eſt miſericors, non diu patitur ancipitem, ſed rurſus fugiens ad diverticula* determinatè, indeterminatè; clarè, confusè. *quia neminem ibi ſe inſequentem videt, ſolus triumphat. Quæ profecto omnia eximia ſunt; in eo genere facetiarum; quod petitur ab inexſpectata ſtultitiæ ſimulatione, in viro cujus vultus & veſtitus multum ſapientiæ gravitatiſque promittebant. Sed ut hoc clariùs pateat, conſiderandus eſt Actor noſter tanquam vir gravis & doctus, qui, ad impugnandam eam Methodum quærendæ veritatis, quæ jubet ut rejectis omnibus incertis, incipiamus à cognitione propriæ exiſtentiæ, atque inde progrediamur ad examen naturæ noſtræ, ſive ejus rei quam jam exiſtere cognoſcimus, probare conatur per hanc viam nullum aditum patere ad ulteriorem cognitionem, hacque utitur ratione,* Cùm noveris tantum te eſſe, non autem quis ſis: non potes hoc diſcere ab iis quæ olim nôſti, cùm omnia abdicaveris: Ergo ab iis quæ nondum ſcis. *Ad quæ vel puer triennis poſſet reſpondere, Nihil obſtare quò minùs diſceret ab iis quæ olim noverat; quia etſi fuiſſent abdicata, cùm dubia erant, poterant tamen reſumi poſtea, cùm vera eſſe conſtaret: Ac præterea etſi concederetur diſci nihil poſſe ab olim cognitis, ſaltem alteram viam, per ea, quæ nondum noverat, ſed ſtudio & animadverſione eſſet cogniturus, omnino patere. Sed hic noſter fingit ſibi adverſarium, qui non modo priorem viam concedit eſſe occluſam, ſed etiam qui alteram ipſemet claudit hoc verbulo,* Non novi iſta exiſtere. *Tanquam ſi nova exiſtentiæ cognitio nulla poſſet acquiri; ac tanquam ſi ejus ignoratio omnem eſſentiæ cognitionem impediret: Quod ſane eſt quàm maxime inſulſum. Sed nempe alludit ad mea verba; ſcripſi enim, fieri non poſſe ut ea, quam jam habeo, notitia rei, quam novi exiſtere, pendeat à notitia ejus, quod exiſtere nondum novi; Atque hoc, quod tantùm dixi de præſenti, ridiculè transfert ad futurum, eadem ratione ac ſi, quia jam non poſſumus videre illos, qui nondum nati ſunt ſed hoc anno naſcentur, concluderet nos nunquam videre ipſos poſſe. Nam ſane perſpicuum eſt rei, quæ cognoſcitur ut exiſtens, notitiam illam,*

quæ

quæ jam habetur, non pendere à notitia ejus, quod nondum cognoſcitur ut exiſtens; quia hoc ipſo quod aliquid percipiatur ut pertinens ad rem exiſtentem, neceſſariò etiam percipitur exiſtere: Sed longè aliud eſt de futuro, quia nihil obſtat quominus notitia ejus rei, quam novi exiſtere, augeatur aliis rebus, quas exiſtere nondum novi, ſed tum demum ſum cogniturus, cùm eas ad ipſam pertinere percipiam. Pergit verò inquiens, Spera benè, cognoſces aliquando. *Ac deinde* Te diu non patiar ancipitem. *Quibus verbis jubet nos à ſe exſpectare, vel ut demonſtret per viam propoſitam ad nullam ulteriorem cognitionem poſſe deveniri; vel certè ſi ſupponat illam ab adverſario eſſe occluſam (quod tamen eſſet ineptum) ut aliquam aliam aperiat. Sed tantummodo ſubjungit,* Nôſti quis ſis indeterminatè & confusè, non autem determinatè & clarè. *Ex quibus verbis nihil proclivius eſt, quàm ut concludamus, nobis ergo viam patere ad ulteriorem cognitionem, quia meditando, & advertendo poſſumus efficere, ut id quod indeterminatè ac confusè duntaxat cognoſcimus, clarè ac determinatè poſtmodum percipiamus. Sed nihilominus ille concludit, verba* Determinatè, indeterminatè, eſſe echinum quod nos ſæculum poſſit remorari, *atque ideo aliud iter eſſe quærendum. Quibus omnibus nihil aptius, ad ſummam ineptitudinem & imbecillitatem ingenii proprii ſimulandam, excogitari ab eo potuiſſe mihi videtur.*

Sum, ais. Nego. Pergis, Cogito. Nego &c. *Hic rurſus prœliatur in pricrem umbram, putanſque ſe ſtatim in primo congreſſu ipſam obtruncaſſe, gloriabundus exclamat,* Omnino facinus inſigne, uno ictu amputavi omnia! *Sed quia hæc umbra ab ejus cerebro vitam habet, nec niſi ſimul cum illo mori poteſt, etiam obtruncata reviviſcit; Et manum pectori admovens jurat ſe eſſe, ſe cogitare. Quo novo precandi genere mollitus veniam illi vivendi concedit, ac multa, ſpiritibus ultimis collectis, ineptiſſimè garriendi, quæ ipſe non refutat, ſed potiùs amicitiam cum illa contrahit, ad alias delicias tranſit.* Qq

Primò ſic ipſam objurgat, Quærebas paulò ante, vix ante paſſus centum, quæ eſſes, nunc non modò ſcis, ſed & clarum & diſtinctum habes illius conceptum. *Deinde rogat* conceptum tam clarum tam diſtinctum ſibi oſtendi, ejus ut aſpectu reficiatur. *Tum fingit illum ſibi oſtendi in his verbis,* Certò ſcio me eſſe, me cogitare, me exiſtere ſubſtantiam cogitantem, actum eſt. *Quæ non ſufficere probat hoc exemplo.* Cognoſcis etiam nullum montem exiſtere ſine valle, ergo habes conceptum clarum & diſtinctum montis ſine valle. *Idemque ſic interpretatur;* Clarus eſt conceptus ille tuus, quia certò cognoſcis: diſtinctus eſt quia nihil aliud cognoſcis. Atque adeò conceptus clarus & diſtinctus, quem formas, in eo eſt, quod repræſentet tibi ſubſtantiam exiſtere cogitantem, nihil attendendo ad corpus, Rr

an animum, ad mentem, ad quicquam aliud, ſed tantùm quod exiſtat. *Poſtremo ſtratioticos animos reſumendo, putat ſe ibi videre magnum apparatum, triarioſque cuneatim ac ſerratim ordinatos, quos omnes novus Pyrgopolinices diſſlat ſpiritu,*

Quaſi ventus folia, aut panicula tectoria,

Et ita, ut ne vel nuncius reſtet. *Primo flatu emittit hæc verba*, A nôſſe ad eſſe non valet conſequentia: *ſimulque oſtentat, inſtar vexilli, abacum quendam in quo ſubſtantiam cogitantem pro arbitrio deſcripſit. Secundo flatu emittit hæc*, Determinatè, indeterminatè. Diſtinctè, confusè. Explicitè, implicitè. *Tertio hæc*, Quod nimis concludit, nihil concludit. *Hocque ultimum ita explicat*, Novi me exiſtere ſubſtantiam cogitantem, & tamen nondum novi mentem exiſtere, ergo notitia exiſtentiæ meæ non pendet à notitia exiſtentis mentis. Ergò cùm exiſtam, & mens non exiſtat, non ſum mens; ergò corpus. *Quibus auditis illa ſilet, pedem refert, animum deſpondet, ac ſe captivam duci ab eo patitur in triumphum. Ubi multa immortali riſu digna poſſem oſtendere. Sed malo parcere Actoris togæ; ac etiam meum eſſe non puto de rebus tam levibus diu ridere. Quapropter hic ea tantùm notabo, quæ à veritate aliena cùm ſint, fortè tamen ab aliquibus crederentur, tanquam à me conceſſa, ſi de ipſis planè tacerem. In primis nego eum juſtè queri, quaſi dixiſſem me habere clarum & diſtinctum mei conceptum, priuſquam ſufficienter explicuiſſem quâ ratione habeatur, atque, ut ait, cùm* vix ante paſſus centum *quæſiviſſem quis eſſem: Nam, inter iſta duo, recenſui omnes proprietates rei cogitantis, nempe quòd intelligat, velit, imaginetur, recordetur, ſentiat &c. itemque omnes alias proprietates vulgo notas, quæ ad ejus conceptum non pertinent, ut unas ab aliis diſtinguerem, quod ſolùm poſt ſublata præjudicia potuit optari. Sed fateor illos, qui præjudicia non exuunt, non facile ullius unquam rei clarum & diſtinctum conceptum habere poſſe: manifeſtum enim eſt eos conceptus, quos in pueritia habuimus, claros & diſtinctos non fuiſſe; ac proinde ab ipſis, niſi fuerint depoſiti, alios, quoſcunque poſtea acquirimus, obſcuros reddi, & confuſos. Cùm itaque vult ſibi oſtendi clarum iſtum & diſtinctum conceptum, ejus ut aſpectu reficiatur, nugas agit. Ut etiam cùm me inducit illum ſibi oſtendentem in his verbis*, Certò ſcio me eſſe &c. *Cùm verò vult eas ipſas nugas refutare hoc exemplo*, Certo etiam ſcis nullum montem exiſtere ſine valle, ergo habes conceptum clarum & diſtinctum montis ſine valle, *ſophiſmate ſe ipſum fallit; nam ex antecedentibus tantum ſequitur, Ergo clarè & diſtinctè percipis nullum montem exiſtere ſine valle; non autem, habes conceptum montis ſine valle: quia, cum nullus ſit, non debet haberi, ut percipiatur nullum montem eſſe ſine valle. Sed nempe eſt adeo felicis ingenii, ut ipſaſmet illas ineptias quas finxit, non poſſit*

ſine

ſine novis ineptiis refutare. Cum verò ait poſtea, me concipere ſubſtantiam cogitantem, & nihil concipere corporeum, nihil ſpirituale &c. de corporeo concedo, quia prius explicueram quid per nomen corporis vel rei corporeæ intelligerem: nempe id tantum quod eſt extenſum, ſive in cujus conceptu extenſio continetur. Quod autem addit de ſpirituali, craſsè affingit; ut & aliis pluribus in locis, ubi me inducit dicentem, ſum res cogitans, ſed non ſum corpus, nec animus, nec mens, &c. non poſſum enim de re cogitante negare, niſi ea in quorum conceptu nullam cogitationem contineri ſcio, quod me ſcire de animo, vel de mente, nunquam ſcripſi, nec cogitavi. Cumque poſtea dicit ſe rectè capere meam mentem, ac me putare clarum eſſe conceptum meum, quia certò cognoſco; & diſtinctum, quia nihil aliud agnoſco, ſe ipſum valde tardi ingenii eſſe fingit: Aliud enim eſt clare percipere, ac certò ſcire. Cum multa, non tantum ex fide divina, ſed etiam quia prius ea clarè perſpeximus, jam certò ſciamus, quæ tamen non clarè jam percipimus; & aliarum rerum cognitio minimè impedit, quominus ea, quam habemus alicujus rei, ſit diſtincta; nec ullum vel minimum verbum unquam ſcripſi ex quo tales aſſaniæ deduci poſſent. Præterea eſſatum ejus, A nôſſe ad eſſe non valet conſequentia, *eſt plane falſum:* Et *ſi enim ex eo, quòd noſcamus alicujus rei eſſentiam, non ſequatur illam exiſtere; nec ex eo quòd putemus nos aliquid cognoſcere, ſequatur illud eſſe, ſi fieri poſſit ut fallamur: Omnino tamen A nôſſe ad eſſe valet conſequentia, quia planè fieri non poteſt, ut aliquam rem cognoſcamus niſi revera ipſa ſit prout illam cognoſcimus, nempe vel exiſtens, ſi eam exiſtere percipimus; vel hujus aut illius naturæ, ſi tantum ejus natura nobis ſit nota. Falſum etiam eſt, aut ſaltem ab illo abſque ulla vel minima ratione affirmatum, aliquam ſubſtantiam cogitantem eſſe partibilem, ut habet in illo abaco, in quo diverſas ſubſtantiæ cogitantis ſpecies, tamquam ab oraculo aliquo edoctus, proponit: Nullam enim poſſumus cogitationis extenſionem, aut partibilitatem intelligere, ac omnino eſt abſurdum id verbo affirmare ut verum, quod nec à Deo eſt revelatum, nec aſſequimur intellectu. Atque hîc tacere non poſſum opinionem iſtam, de partibilitate ſubſtantiæ cogitantis, periculoſiſſimam, ac religioni Chriſtianæ quam maxime adverſantem mihi videri: quia quamdiu quis illam admittet, realem humanæ animæ à corpore diſtinctionem nunquam vi rationis agnoſcet. Verba* Determinatè, indeterminatè; Diſtinctè, confusè; Explicitè, implicitè; *Cum ſola, ut hîc, ponuntur, nullum plane habent ſenſum; nec aliud ſunt quàm offuciæ, quibus videtur Auctor noſter velle diſcipulis ſuis perſuadere, cum nihil boni habet quod dicat, ſe tamen aliquid boni cogitare. Aliud etiam ejus eſſatum,* Quod nimis concludit, nihil concludit, *non ſine diſtinctione debet admitti: Nam ſi per verbum* nimis *intelligat tantum aliquid amplius, quàm id quod quærebatur, ut cum infra reprehendit argumenta quibus*

exiſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

exiſtentiam Dei demonſtravi, ob id quod putet per illa plus concludi, quàm leges prudentiæ exigant, aut quiſquam mortalium depoſcat, plane falſum eſt & ineptum, quia quo plus concluditur, modò recte concludatur, tantò melius eſt, nec nullæ unquam prudentiæ leges huic rei poſſunt adverſari; Si verò intelligat per verbum nimis, non ſimpliciter aliquid amplius quam quærebatur, ſed aliquid quod ſine controverſia ſit falſum, tunc quidem eſt verum. Sed plane errat R. P. cùm tale quid mihi affingere conatur. Cùm enim ita ſcripſi, Notitia eorum quæ novi exiſtere, non pendet à notitia eorum quæ exiſtere nondum novi: Atqui novi rem cogitantem exiſtere, ac nondum novi corpus exiſtere; ergo notitia rei cogitantis non pendet à notitia corporis. Nihil nimis, & nihil non rectè concluſi. Cùm verò aſſumit, Novi rem cogitantem exiſtere, ac nondum novi mentem exiſtere, imò nulla mens exiſtit, nihil eſt, abdicata ſunt omnia. Rem plane nugatoriam, ac falſam aſſumit: Non enim poſſum quidquam affirmare aut negare de mente, niſi ſciam quid per hoc nomen Mens intelligam; nihilque poſſum intelligere, ex iis quæ per illud ſolent intelligi, in quo non contineatur cogitatio: Adeò ut repugnet, ut quis cognoſcat rem cogitantem exiſtere, ac non cognoſcat mentem, ſive aliquid ejus quod ſignificatur nomine mentis, exiſtere. Quodque ſubjungit, Imò nulla mens exiſtit, nihil eſt, abdicata ſunt omnia, tam abſurdum eſt, ut reſponſionem non mereatur. Cùm enim poſt abdicationem agnita ſit exiſtentia rei cogitantis, agnita ſimul eſt exiſtentia mentis (ſaltem quatenus hoc nomine res cogitans ſignificatur) nec proinde amplius eſt abdicata. Cum denique uſurus ſyllogiſmo in forma, id extollit tanquam Methodum aliquam regendæ rationis, quam meæ opponat, videtur velle perſuadere, me ſyllogiſmorum formas non probare, ac proinde Methodum aliquam à ratione valde alienam habere; Hoc autem falſum eſſe ſatis patet ex meis ſcriptis, in quibus nunquam non uſus ſum ſyllogiſmis, cum locus id poſtulavit.

Ss Hic affert ſyllogiſmum ex falſis præmiſſis, quas meas eſſe affirmat, ego verò nego & pernego. Nam quantum ad hanc majorem, Nulla res quæ talis eſt ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, de facto exiſtit, tam abſurda eſt, ut non verear ne ullis perſuadere poſſit eam à me eſſe profectam, niſi quibus una perſuadeat me rationis compotem non eſſe. Nec poſſum ſatis mirari quo conſilio, quâ fide, qua ſpe, qua confidentia id ſuſceperit: Nempe in prima Meditatione, in qua nondum de ulla veritate ſtatuenda, ſed tantummodo de præjudiciis tollendis agebam; poſtquam oſtendi eas opiniones, quibus credendis quàm maxime fueram aſſuetus, in dubium poſſe revocari, ac proinde ab iis, non minus quàm ab aperte falſis, aſſenſionem eſſe cohibendam, ne quo mihi in veritate quærenda impedimento eſſe poſſent, addidi hæc verba: Sed nondum ſatis eſt hoc advertiſſe, curandum

eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

eſt, ut recorder, aſſiduè enim recurrent conſuetæ *opiniones*, occupantque credulitatem meam, tanquam longo uſu & familiaritatis jure ſibi devinctam, ferè etiam me invito; nec unquam iis aſſentiri & confidere deſueſcam, quamdiu tales eſſe ſupponam, quales ſunt revera, nempe *aliquo*, quidem, *modo dubias*, ut jamjam oſtenſum eſt, ſed nihilominus valde probabiles, & quas multo magis rationi conſentaneum ſit credere quàm negare. Quapropter, ut opinor, non malè agam, ſi, *voluntate planè in contrarium verſâ*, me ipſum fallam, illaſque aliquandiu *omnino falſas*, *imaginariaſque eſſe fingam*, donec tandem, velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus, nulla ampliùs prava conſuetudo judicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. *Ex quibus Auctor noſter elegit hæc verba, cæteris rejectis*, Opiniones aliquo modo dubias, voluntate planè in contrarium verſâ, omnino falſas imaginariaſque eſſe fingam; *Ac præterea in locum verbi* fingam *ſubſtituit* ponam, credam, & ita credam ut contrarium ejus quod dubium eſt pro vero affirmem. *Voluitque hoc eſſe tanquam effatum ſive regulam certam quâ ſemper uterer, non ad præjudicia tollenda, ſed ad fundamenta Metaphyſicæ ſummè certæ & accuratæ ſtatuenda. Primo tamen cunctanter tantum, & per ambages hoc propoſuit, nempe in* §. 2 *&* 3 *primæ ſuæ quæſtionis: Quin & in* 3 *illo* §. *poſtquam ſuppoſuit ex iſta regula ſe debere credere*, 2 *&* 3 *non facere* 5, *quærit* an continuò illud ita debeat credere, ut ſibi perſuadeat aliter habere ſe non poſſe. *Ad quod abſurdiſſimum quæſitum inducit me poſt aliquot ambages, & verba ſuperflua, ſic denique reſpondentem*, Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falſum. *Ex quibus verbis, mihi ab illo ipſo tributis, plane manifeſtum eſt, eum recte ſciviſſe, me ut verum non credere contrarium ejus quod dubium eſt, ac neminem ex mea ſententia eo uti poſſe pro majore propoſitione alicujus ſyllogiſmi ex quo certa concluſio exſpectetur: Contradictoria enim ſunt, nec ponere, nec negare, neutro uti, atque unum ex iis ut verum affirmare, atque eo uti, ſed ſenſim poſtea eorum, quæ tanquam mea retulerat, oblitus, non modo contrarium affirmavit, ſed & tam ſæpe inculcavit, ut fere hoc unum in tota ſua diſſertatione reprehendat, & omnia illa duodecim peccata quæ deinceps ad finem uſque mihi affingit, ex hoc uno componat. Unde profecto, tum hic, ubi hanc majorem*, Nulla res quæ talis eſt, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat, de facto exiſtit, *meam eſſe aſfirmat, tum aliis omnibus in locis ubi quid tale mihi tribuit, niſi prorſus ignorem quid verbum* mentiri *ſignificet, illum inexcuſabiliter mentiri; ſive contra mentem & conſcientiam loqui evidentiſſime demonſtratur: Et quamvis admodum invitus tam inhoneſto verbo utar, exigit tamen hoc à me defenſio veritatis, quam ſuſcepi, ut quod ille tam aperte facere non erubeſcit, ego ſaltem nomine proprio* vocare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

vocare non recuſem. Cumque in toto hoc ſcripto nihil aliud fere agat, quàm ut hoc idem ineptiſſimum mendacium, ſexcentis variis modis expreſſum, lectori perſuadeat, & inculcet, non video ipſum aliter poſſe excuſari, quàm quia fortè tam ſæpe idem affirmavit, ut paulatim ſibi ipſi perſuaſerit eſſe verum, nec ampliùs pro mendacio ſuo cognoſcat. Quantum deinde ad minorem, Omne corpus eſt tale, ut de eo dubitare poſſim an exiſtat, vel, Omnis mens eſt talis, ut de ea dubitare poſſim an exiſtat. Si de quovis tempore indefinitè intelligatur, ut ad ejus concluſionem debet intelligi, eſt quoque falſa, & nego meam eſſe: Nam ſtatim poſt initia ſecundæ Meditationis, ubi certò perſpexi rem cogitantem exiſtere, quæ res cogitans ex vulgari uſu mens appellatur, non ampliùs dubitare potui quin mens exiſteret; ut etiam poſt ſextam Meditationem, in qua corporis exiſtentiam cognovi, non ampliùs de ipſa potui dubitare. Quàm ſtupendi verò ingenii eſt auctor noſter, qui duas falſas præmiſſas tam artificiosè potuit excogitar, ut ex iis, in bona forma, concluſio falſa ſequeretur. Sed, non intelligo cur hîc mihi riſum Sardonium adſcribat, cùm lætitiæ cauſam duntaxat, non quidem permagnæ, ſed certè veræ ac ſolidæ in ejus diſſertatione repererim: nempe quod ille, multa ibi reprehendendo, quæ non mea ſunt, ſed à ſe mihi affiсta, clarè oſtendat ſe nullum non moviſſe lapidem, ut aliquid reprehenſione dignum inveniret in meis ſcriptis, & tamen nihil omnino inveniſſe.

Tt At certè illum non ex animo hactenus riſiſſe, ſatis declarant, tum ſeria objurgatio quâ hanc partem concludit, tum maximè ſequentes ejus reſponſiones, in quibus non modò triſtis, & ſeverus, ſed etiam profectò eſt crudelis. Nam cùm nullas odii habeat cauſas, nihilque invenerit reprehendendum, præter illud unum abſurdum, quod mihi prudens & ſciens affinxit, quodque paulò ante non potui honeſtiùs quàm mendacium ejus nominare: Quia tamen putat ſe jam illud Lectori ſuo planè perſuaſiſſe, (Non quidem vi rationum, utpote quas nullas habet; Sed primò admirabili affirmandi confidentia, quæ, in viro pietatem & charitatem Chriſtianam peculiariter profeſſo, tanta, & tam ſine pudore, de re falſa eſſe poſſe nunquam putatur; Ac deinde pertinaci & frequenti ejuſdem repetitione quâ ſæpe fit, ut ex conſuetudine audiendi, etiam res quas falſas ſcimus, conſuetudine eas pro veris habendi acquiramus: atque hæ duæ machinæ apud plebem, illoſque omnes qui res accuratè non examinant, omni pondere rationum potentiores eſſe ſolent) Nunc victo ſuperbè inſultat, & me tanquam puerum gravis Pædagogus objurgat, pluriumque peccatorum reum facit in ſequentibus 12 reſponſionibus, quam in Decalogo præcepta habeantur. Excuſandus tamen eſt R. P. quia non ampliùs apud ſe eſſe videtur; ſed, cùm pluſculum poti duas tantùm res pro una ſoleant videre, tanto ille charitatis Zelo turbatus eſt, ut in uno contra mentem & conſcientiam propriam dicto ſuo duodecim peccata mihi

tribuenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

tribuenda inveniat: quæ, niſi me aperte, ac citra verborum involucra hic loqui puderet, non deberem aliter quàm convitia, & calumnias vocare: ſed quia jam puto meas eſſe vices jocandi, hallucinationes tantùm dicam; Et velim ut Lector animadvertat, ne minimum quidem verbum, ab ipſo, contra me, in ſequentibus haberi, in quo non ſit hallucinatus.

RESPONSIO.

Reſp. 1. Peccat Methodus circa principia. Nempe nulla habet, & infinita habet. Ac cæteræ quidem facultates, ut ex certis educant certa; clara, evidentia, & innata ſibi ponunt principia. Totum eſt ſuâ parte majus. Ex nihilo nihil fit, & ſexcenta id genus, quibus ſubnixa evehunt ſeſe in altum, & ad veritatem tutò contendunt. Hæc verò ſecus, ut faciat aliquid, non ex aliquo, ſed ex nihilo, amputat, abdicat, ejurat omnia, ad unum principia vetera, ac voluntate planè in contrarium verſâ ne videatur alis omnino carere, fingit & aptat ſibi è cera, ac principia ponit nova veterum planè contraria. Atque eo pacto vetera exuit præjudicia, ut induat nova: certa deponit ut aſſumat dubia: alas ſibi aptat, ſed cereas: ſubvehit ſeſe in altum, at ut cadat: Denique ex nihilo molitur aliquid, ut faciat nihil.

Reſp. 2. Peccat Methodus circa media. Nempe nulla habet, dum tollit vetera, nec adhibet nova. Reliquæ diſciplinæ formas habent logicas & ſyllogiſmos, & modos argumentorum certos, quorum ductu, velut Ariadnæo filo, ex labyrinthis expediant ſeſe, & res involutas extricent facilè, & tutò. Hæc verò contrà, formam veterem deturpat, dum novo pallet metu, quem ſibi à Genio fingit, dum veretur ut ne ſomniet; dum dubitat an deliret. Propone ſyllogiſmum; pallebit ad majorem, quæcunque ſit illa tandem. Fortè, ait, Genius me decipit. Quid verò ad minorem? trepidabit, dubiam dicet. Quid, ſi ſomniem? quoties ſomnianti viſa ſunt certa, & clara, quæ poſt ſomnium falſa comperta ſunt? Quid denique faciet ad concluſionem? Omnes omnino velut laqueos & pedicas fugitabit. An non deliri, & pueri, & amentes præclare ſe credunt ratiocinari, cùm omni mente & judicio deficiantur? Quid, ſi mihi idem contingat modo? quid, ſi fucum faciat & offucias Genius? Malus eſt. Nec dum Deum novi exiſtere, & ab eo deceptorem coërceri. Quid hìc facias, quid, cùm dicet & obſtinato animo, conſequentiam dubiam eſſe niſi antea certò ſcias te nec ſomniare, nec deſipere, ſed eſſe Deum, & veracem Deum, & ab eo Genium malum haberi in vinculis? Quid, cùm ſyllogiſmi

logiſmi hujus repudiabit materiam, & formam. Idem eſt dicere aliquid in rei alicujus natura, ſive conceptu contineri, ac dicere ipſum de ea re eſſe verum. Atqui exiſtentia &c. Quid alia id genus? quæ ſi urgeas, Exſpecta dicet quoad eſſe Deum ſciam, & Genium videam ligatum. At ſaltem, ais, id habet commodi, dum nullos adhibet ſyllogiſmos, tutò vitat paralogiſmos. Præclarè enim verò, ut ne mucoſus ſit puer, denaſetur. Num meliùs cæteræ matres ſuos emungunt? Quare unum hoc habeo, quod dicam, Sublata omni forma, nihil remanet, niſi informe.

Reſp. 3. Peccat Methodus contra finem, dum nihil certi aſſequitur, ſed nec poteſt aſſequi, cùm ipſa ſibi vias omnes ad veritatem occludat. Ipſemet vidiſti, & expertus es tuis in erroribus Ulyſſeis, quibus te, meque ſocium fatigaſti. Contendebas te eſſe mentem, aut habere mentem: id verò minimè potuiſti conficere, ſed hæſiſti in ſalebris, & vepribus, & quidem toties, ut meminiſſe vix poſſim. Quanquam & recordari proderit modò, ut reſponſioni huicce noſtræ ſuum ſit robur. En igitur ſumma capita, quibus ipſa ſibi Methodus nervos ſuccidit, omnemque planè ſpem ad veritatis lucem præcludit. 1. Neſcis an ſomnies an vigiles, adeóque nihilo plus debes tuis in cogitatis, & ratiocinationibus (ſi quas tamen habes, non verò ſomnias dumtaxat te habere) ponere, quàm ſomnians in ſuis. Hinc dubia omnia, & nutantia, & ipſæ concluſiones incertæ. Exempla non afferam, obi ipſe, & percurre apothecas memoriæ tuæ, & ſi quid reperieris, quod ea labe non ſit infectum, profer: gratulabor. 2. Antequam ſciam Deum exiſtere, qui Genium malum liget, dubitare debeo de omni re, & omnem omnino propoſitionem habere ſuſpectam, aut ſanè, quæ vulgaris eſt philoſophia & vetus ratiocinandi methodus, ante omnia definiendum eſt an ſint, & quæ illæ tandem propoſitiones immunes, deque iis retinendis monendi ſunt Tyrones. Hinc, perinde atque ex præcedenti dubia omnia, & ad veſtigandum verum prorſus inutilia. 3. Si quid ſit quod habeat vel minimum dubitationis, id voluntate planè in contrarium verſa falſum eſſe crede, & crede oppoſitum, eóque utere tanquam principio. Hinc aditus omnes ad veritatem præcluſi. Quid enim ſperes ab illo, Caput non habeo, Nullum eſt corpus, nulla mens, & ſexcentis iſtiuſmodi? Neque verò dicas abdicationem illam non eſſe perpetuam, ſed Juſtitii inſtar, ad tempus, ad menſem, ad dies 15, ut quiſque majori contentione in illam incumbet. Eſto enim, ſit ad tempus; at eſt eo tempore quo veritatem veſtigas, quo uteris abdicatis, & abuteris, perinde quaſi ab iis veritas omnis pendeat, & in iis veluti neceſſario in ſtereomate, conſiſtat. At, ais, eâ utor ut ſtylobatam & columnam ſtabiliam, ut ſolenne

lenne eſt Architectis. An non illi machinas extemporaneas exſtruunt, iis utuntur, ut columnam elevent, & ſuo loco ſtabiliant, tum velut præclare ſuo defunctam munere diſſolvunt, & amovent? Quidni illos imiter? Imitare per me licet, at vide ne & ſtylobata & columna extemporaneæ illi machinæ ſic innitantur, ut hâc remotâ illa concidant. Atque illud eſt quod in Methodo reprehenſione dignum putem. Falſa ponit fundamenta, iiſque ita nititur, ut remotis illis illa quoque ſit amovenda.

Reſp. 4. Methodus peccat exceſſu. Hoc eſt plus mollitur quàm ab ea prudentiæ leges exigant, plus quàm ab ea quiſquam mortalium depoſcat. Petunt quidem nonnulli, ſibi ut demonſtretur Dei exiſtentia, & humanæ mentis immortalitas, at profectò nemo repertus eſt hactenus, qui ſibi ſatis eſſe non duxerit, ſi Deum exiſtere, & mundum ab eo adminiſtrari, & animas hominum eſſe ſpirituales & immortales tam certo ſciat, atque illud, 2 & 3 faciunt 5, aut iſtud, habeo caput, habeo corpus, ut ſuperflua ſit omnis cura majoris alicujus certitudinis veſtigandæ. Præterea, ut in practicis aut agendis rebus certi ſunt fines certitudinis, qui ſufficiant abundè, ut quiſque prudenter, & tutò ſe gerat; ita in meditandis & ſpeculandis rebus definiti ſunt limites, quos qui attigit, certus eſt, & ita certus, ut meritò aut deſperatis aut damnatis aliis, quæ quis ulteriùs tentare vellet, in eo prudenter, ac ſecurè conquieſcat. Ne plus ultra, Ne quid nimis. At, ais, hæc laus non vulgaris Metas promovere, & vadum ab omnibus retrò ſeculis intentatum pervadere. Ita ſanè laus eximia, at dum vadum vadari poſſit citra naufragium: quare

Reſp. 5. Peccat defectu. Hoc eſt, dum plus ſtringit, quàm ſit par, nihil colligit. Unum te volo teſtem, te judicem. Quid præſtitiſti apparatu illo magnifico? quid abdicatione illâ tam ſolenni, adeo generali & generosâ, ut ne tibi ipſi peperceris, niſi hoc tritum, Cogito, ſum, ſum res cogitans? hoc, inquam, ita, vel plebeculæ familiare, ut nemo repertus ſit ab orbe condito, qui de eo vel leviter dubitarit, ne dum qui ſerio popoſcerit probari ſibi ſe eſſe, ſe exiſtere, ſe cogitare, ſe eſſe rem cogitantem, ut meritò gratias tibi nemo ſit habiturus, niſi fortè, quod ego mea pro amicitia, & ſingulari erga te voluntate facio, ut prolixam tuam erga genus humanum voluntatem probet, & laudet conatum.

Reſp. 6. Peccat commune peccatum, quod in cæteris arguit. Nempe miratur mortales omnes omnino hæc dicere, & ponere tam confidenter, Habeo caput, habeo oculos, &c. Et ſe ipſam non miratur, dum pari confidentia dicit, Non habeo caput, &c.

Reſp. 7. Peccat peculiare ſibi peccatum. Nempe quod cæteri homi-

num aliquatenus certum habent, & ſufficienter, habeo caput, eſt corpus, eſt mens, illa ſingulari ſibi conſilio oppoſitum. Non habeo caput, non eſt corpus, non mens, non modo certum, ſed ita certum, ut in eo fundari poſſit accurata Metaphyſica, ponit, eoque nititur uſque eo, ut hoc ſi fulcrum removeris, in vultum procumbat.

Reſp. 8. Peccat imprudens. Nempe non advertens Dubium eſſe gladium ancipitem, dum alteram fugit aciem, ab altera læditur. Dubium illi eſt an aliquod corpus exiſtat; quia dubium removet & ponit oppoſitum, Nullum eſt corpus, atque in hoc dubio tanquam ſi eſſet certum, dum imprudens nititur, vulneratur.

Reſp. 9. Peccat prudens, dum ſciens, ac volens, & monita occæcat ſeſe, & voluntariâ abdicatione eorum quæ ſunt neceſſaria ad veſtigandum verum, ſuâ deludi ſe ſinit Analyſi, non modò id conficiens quod intendit, ſed illud etiam, quòd maximè reformidat.

Reſp. 10. Peccat commiſſione, dum, quod vetat ſolenni edicto, redit ad vetera, & contra leges abdicationis, repetit abdicata. Sat recordaris.

Reſp. 11. Peccat omiſſione, dum, quod præſcribit uti firmamentum, Summopere cavendum eſt ne quid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe, non ſemel prætergreditur, impune aſſumens uti ſummè certum, & verum, nec probans, Senſus nos aliquando deludunt; ſomniamus omnes; nonnulli delirant, & alia id genus.

Reſp. 12. Methodus aut nihil habet boni, aut nihil novi, plurimum verò ſuperflui. Etenim ſi dicat ſuâ illâ abdicatione dubiorum ſe intelligere abſtractionem, ut vocant, Metaphyſicam, qua dubia non conſiderantur niſi ut dubia, adeóque ab iis animus avocatur, ubi quæritur certi aliquid, neque tunc in iis plus ponitur, quàm in falſis, Boni aliquid dicet, ſed nihil Novi, nec nova erit illa abſtractio, ſed vetus, & omnium philoſophorum ad unum.

Si abdicatione illâ dubiorum ita velit amandari dubia, ut ſupponantur & dicantur eſſe falſa, & iis tanquam falſis, aut eorum oppoſitis tanquam veris utatur, Novi dicet aliquid, ſed nihil Boni, eritque abdicatio illa quidem nova, ſed ſpuria.

Si dicat ſe vi & momento rationum id conficere certo, & evidenter, Ego ſum res cogitans, & quà cogitans nec ſum mens, nec animus, nec corpus, ſed res ab iis ſic abducta, ut poſſim intelligi, nondum intellectis illis perinde atque intelligitur animal, ſive res ſentiens nondum intellectâ re hinniente, rugiente, &c. Boni aliquid dicet, ſed nihil novi, cùm id ubique pulpita reſonent; ac diſertis verbis id doceant quotquot animantes

mantes aliquas cenſent cogitare, ac, ſi cogitatio etiam ſenſum complectitur, ut illud quoque cogitet quod ſentiat, videat, audiat, quotquot exiſtimant bruta ſentire, hoc eſt ad unum omnes.

Si dicat probatum à ſe rationibus validis & meditatis ſe revera exiſtere rem & ſubſtantiam cogitantem, &, dum exiſtit, non exiſtere reapſe mentem, non corpus, non animum, Novi dicet aliquid, ſed nihil boni, & nihilo plus quàm ſi diceret exiſtere animal, nec eſſe tamen leonem, aut vulpem, &c.

Si dicat ſe cogitare, hoc eſt ſe intelligere, velle, imaginari, ſentire, & ſic cogitare, ut ſuam illam cogitationem actu reflexo intueatur, & conſideret, adeóque cogitet, ſive ſciat, & conſideret ſe cogitare, (quod verè eſt eſſe conſcium, & actus alicujus habere conſcientiam) id verò eſſe proprium facultatis, aut rei, quæ ſit poſita ſupra materiam, quæque ſit planè ſpiritualis, eoque pacto ſe eſſe mentem, ſe ſpiritum, dicet quod nondum dixit, & quod debuit dicere, & quod exſpectabam ut diceret, & quod ſæpius ſæpe, ubi vidi parturientem ſed inani conatu, volui ſuggerere; dicet, inquam, boni aliquid, ſed novi nihil, cùm illud nos à noſtris olim præceptoribus acceperimus, & illi à ſuis, atque opinor alii ab aliis jam indè ab Adamo.

Id porrò ſi dicat, quæ & quanta ſupererunt, quæ redundabunt, quanta battologia, quæ machinæ aut ad pompam, aut ad præſtigias? Quorſum fallaciæ ſenſuum, ſomniantium illuſiones, ludibria delirantium? quis finis abdicationis illius adeo auſteræ, ut ne nobis plus reſidui eſſe patiatur, quàm hilum? Cur peregrinationes tam longæ, ita diuturnæ exteras in oras, procul à ſenſibus umbras inter & ſpectra? Quid faciunt illa tandem ad ſtabiliendam Dei exiſtentiam, perinde quaſi ſtare illa non poſſit, niſi omnia ſus deque vertantur? ſed cur interpolationes opinionum tot ac tantæ, ut veteres ponantur, induantur novæ, iiſque abjectis rurſus veteres aſſumantur? An fortè, ut ſacris olim Bonæ Deæ, & Conſcii, & cæterorum ſui ſingulis erant ritus, ita hæ novorum arcanorum novæ ſunt ceriмoniæ? At quin illa procul amiſſis ambagibus nitidè, clarè, breviter ſic verbo veritatem exhibuit, Cogito, habeo cogitationis conſcientiam, ergo ſum mens?

Denique ſi dicat intelligere, velle, imaginari, ſentire, hoc eſt cogitare, ſic eſſe propria mentis, ut nulla prorſus animalia, præter hominem, cogitent, nulla imaginentur, ſentiant, videant, audiant, &c. novi dicet aliquid, ſed nihil boni, & illud quidem gratis, & ingratiis, niſi fors aliquid aſſervat, & abſcondit (quod unicum ſupereſt perfugium) ſuo tempore

pore velut è machinâ ſtupentibus exhibendum. At illud, quandiu eſt, ex quo exſpectatur, ut planè ſit deſperandum?

Reſp. ult. Hîc vereris opinor Methodo illi tuæ quam amas, quam amplecteris, ignoſco, quam uti filiolam oſcularis tuam, times ut ne, quia tot peccatorum feci ream, quia, ut ipſe vides, rimas agit & undique diffluit, veteres ad teſtas abjiciendam putem. Ne vereare, amicus ſum. Vincam exſpectationem tuam, aut ſanè fallam; ſilebo & exſpectabo. Novi te, & aciem ingenii tui acrem, ac perſpicacem. Ubi tempus aliquod ad meditandum acceperis, ac maximè ubi Analyſim illam tuam fidam ſecreto in receſſu conſulueris, pulverem excuties, ſordes ablues, terſam & politam Methodum noſtris ſiſtes adſpectibus. Interea hoc habe, meque audi tuis dum quæſitis pergo reſpondere, iiſque complector benè multa, quæ brevitatis ſtudio perſtrinxi leviter, ut ea, quæ mentem attinent, quæ conceptum clarum ac diſtinctum, quæ verum, quæ falſum, & ſimilia; ſed ea ipſe relegis, quæ prudentibus excidere, &

Quæſtio 3. *An poſſit inſtaurari Methodus.*

Quæris 3. an * *Plura non miſſa ſunt à R. P. Cumque reliqua ab eo rogarentur, reſpondit ſibi nunc otium non eſſe plura componendi. Nobis vero religio fuit vel minimam ejus ſcripti ſyllabam omittere.*

NOTÆ.

Satis eſſe putarem egregium hoc de mea qualicunque inveſtigandi veri Methodo judicium retuliſſe, ad ejus falſitatem, & abſurditatem declarandam, ſi profectum eſſet ab ignoto: Sed quia ejus Auctor in tali loco eſt conſtitutus, ut non facilè ab ullo credatur, ipſum eſſe, vel non compotem ſui; vel eximiè mendacem, & maledicum, & impudentem, Ne nimia ejus auctoritas contra manifeſtam veritatem aliquid poſſit, rogo lectores ut meminerint illum ſupra, ante has reſponſiones, nullam vel minimam rem contra me probâſſe, ſed ineptis tantùm cavillationibus uſum fuiſſe, ad opiniones mihi tam ridiculas aſſigendas ut ne reſutatione quidem indigerent; Nunc vero in his reſponſionibus ipſum ne conari quidem aliquid probare, ſed falsò ſupponere omnia, quæ mihi affingit, jam ante à ſe fuiſſe probata; Utque æquitas ejus judicii magis appareat, illum prius in accuſando jocatum tantum fuiſſe, hic autem poſtea in judicando maxime ſerium eſſe ac ſeverum; atque in undecim primis reſponſionibus indubitanter & decretoriè me condemnare, ac demum in duodecima deliberare, & diſtinguere, Si dicat hoc;

nihil

nihil habet novi; ſi hoc, nihil boni &c. *cùm tamen in iis omnibus agat tantùm de una & eadem re diverſis modis ſpectata, nempe de uno ſuo figmento, cujus abſurditatem atque inſulſitatem ſimilitudine hîc declarabo.*

Teſtatus ſum ubique in meis ſcriptis, me Architectos in eo imitari, quòd ut ſolida ædificia conſtruant, in locis ubi ſaxum, vel argilla, vel aliud quodcunque firmum ſolum arenoſâ ſuperficie contectum eſt, foſſas primum excavent, omnemque ex iis arenam, & alia quævis arenâ nixa aut permiſta rejiciant, ut deinde in ſolo firmo ponant fundamenta: Sic enim ego dubia omnia, inſtar arenæ, primum rejeci; ac deinde animadvertens dubitari non poſſe quin ſaltem ſubſtantia dubitans ſive cogitans exiſtat, hoc uſus ſum tanquam ſaxo in quo Philoſophiæ meæ fundamenta locavi. Auctor autem noſter ſimilis eſt Cæmentario cuidam, qui cùm in ſua urbe magnus artifex haberi vellet, atque ideo ſummopere invideret Architecto ſacellum ibi conſtruenti, ſtudioſiſſimè quæſivit occaſiones ad ejus artem reprehendendam: Sed quia erat tam rudis, ut nihil eorum quæ ab illo fiebant capere poſſet, nihil aliud auſus eſt attingere, quàm prima, & maximè obvia initia. Nempe notavit, eum principiò fodere, ac non modò arenam, & terram mobilem, ſed & ligna, & lapides, & quævis alia arenæ admiſta rejicere, ut ad ſolum firmum perveniret, ibique ſacelli jaceret fundamenta: Et præterea audivit ipſum aliquando, quærentibus cur ita foderet, reſpondiſſe, terræ ſuperficiem, cui inſiſtimus, non ſemper eſſe ſatis firmam ad magna ædificia ſuſtinenda; & arenam præcipuè eſſe inſtabilem, quia non modò magnis ponderibus preſſa ſubſidet, ſed etiam aquæ præterfluentes eam non raro ſecum abducunt; unde ſequitur inexpectata ruina eorum quæ ab ipſo ſuſtinentur; & denique cùm tales ruinæ in ſodinis interdum accidunt, earum cauſam ad Lemures, aut malos Genios loca ſubterranea inhabitantes, ſolere à foſſoribus referri. Ex quibus ſumpſit occaſionem fingendi foſſionem illam, quâ Architectus utebatur, haberi ab ipſo pro ſacelli conſtructione; atque vel foſſam, vel ſaxum in ejus fundo retectum, vel certè id quod ſupra foſſam ita conſtrueretur, ut ipſa interim vacua remaneret, pro ſacello conſtruendo; Ipſumque Architectum eſſe tam fatuum, ut timeret ne terra cui inſiſtebat ſub pedibus ſuis fatiſceret, neve à Lemuribus everteretur. Quæ cùm fortè perſuaſiſſet quibuſdam pueris, aliiſve Architecturæ tam ignaris, ut iis novum eſſet, ac mirum, foſſas fieri ad locanda ædificiorum fundamenta; & qui facile credebant illi quem nôrant, ſatiſque peritum artis ſuæ, ac probum virum eſſe putabant, de Architecto ſibi ignoto, & quem nihil adhuc ſtruxiſſe, ſed foſſas tantùm excavâſſe audiebant; tantoperè delectatus eſt hoc ſuo figmento, ut ſperaverit ſe idem univerſo mundo eſſe perſuaſurum. Et quamvis jam Architectus omnes foſſas à ſe primùm factas lapidibus implèviſſet, atque ibi ſacellum ſuum ex ſolidiſſima materia firmiſſimè conſtruxiſſet, omnibuſque videndum exhiberet, manebat ille nihilominus in eadem ſpe & inſtituto

ſtituto nugas ſuas cunctis hominibus perſuadendi. Atque in hunc finem ſtans quotidie in plateis, ludos de Architecto plebi tranſeunti exhibebat. Quorum tale erat argumentum.

Primò inducebat illum jubentem ut foſſæ fierent; & non modò ex iis arena omnis, ſed etiam ea omnia quæ arenæ eſſent admiſta, aut ſuperſtructa, etiam cæmenta, etiam lapides quadrati, verbo Omnia rejicerentur, & Nihil plane relinqueretur. Atque hæc verba Nihil, Omnia, etiam cæmenta, etiam lapides, *valde inculcabat: Simulque fingebat ſe velle artem illam ab eo addiſcere, ac cum ipſo deſcendere in iſtas foſſas.* Ducem te præbe, *aiebat*, age, fare, expeditum habes aut ſocium aut diſcipulum, quid jubes? Ad illud iter etſi novum, & mihi tenebris non aſſueto formidandum, accedo lubens. Audio te, jubes id faciam quod te facientem videro, ibi pedem figam, ubi fixeris. Præclara ſanè imperandi ducendique ratio, ut mihi places, audio.

Deinde ſimulans ſibi metum eſſe à Lemuribus in iſtis foſſis, ita riſum ſpectatorum elicere conabatur. Et verò an tu mihi illud præſtabis ut non verear modò, non formidem, metus mihi non ſit à malo Genio? ſanè me licet confirmes manu & verbo, non ſine timore ingenti iſtuc deſcendo. *Ac paulò pòſt.* Sed ô me propoſiti immemorem! quid feci? totum me tibi principiò commiſeram, me ſocium, me diſcipulum, & ecce hæreo in aditu, & meticuloſus, & obſtinatus. Ignoſce: peccavi largiter, & tenuitatem ingenii mei probavi duntaxat. Debueram omni metu depoſito in iſtius foſſæ caliginem intrepidè me inferre, & hæſi, & reſtiti.

Tertiò repræſentabat Architectum ſibi oſtendentem in foſſæ fundo lapidem, ſive ſaxum, cui totum ædificium ſuum inniti vellet. Hocque ita riſu excipiebat. Præclarè, vir eximie, Archimedeum punctum occupas, mundum haud dubiè ſi lubet movebis. En jam nutant omnia. At te quæſo, vis enim, opinor, ad vivum reſecari omnia, ut nihil ſit tua in arte non aptum, non cohærens, non neceſſarium, cur lapidem hic retines? an non exulare juſſiſti lapides cum arena? Sed fortè excidit, adeò eſt arduum etiam expertis obliviſci penitus eorum quibus à pueris aſſuevimus, ut mihi rudi ſi fors vacillem haud malè ſit ſperandum &c. *Item Architectus rudera quædam ſimul cum arena ex foſſis rejecta colligebat, ut iis ad ædificandum uteretur: qua de re alter ita jocabatur.* Audebone priuſquam intrò pedem feras, ex te ſciſcitari, quo conſilio, tu, qui rudera omnia ut non ſatis rejeceris ſolenni ritu, ea iterum velis inſpicere: perinde quaſi ex panniculis illis ſperes firmi aliquid? *&c.* Imò, quia omnia quæ paulo ante rejeciſti, nutantia erant & infirma (ſecus cur rejeciſſes?), qui fiet ut eadem modo non nutantia ſint & infirma? &c. *Et paulo poſt.* Hic etiam patiere artem tuam admirer,

mirer, qui ut firma ſtabilias, utare infirmis, ut nos educas in lucem, jubeas in tenebris mergi, &c. *Atque hic multa ineptiſſimè diſſerebat de nominibus & officiis Architecti & Cæmentarii, nihil ad rem facientia, niſi ut nominum ſignificatione confusâ, unum ab alio diſtingui minus poſſet.*

Quarto actu ſtabant uterque in foſſæ fundo, ibique Architectus ſacelli ſui conſtructionem incipere conabatur; ſed fruſtra: Nam primo cum ibi lapidem quadratum locare vellet, ſtatim à Cæmentario monebatur ſe juſſiſſe ut lapides omnes rejicerentur, atque hoc ideo pugnare cum regulis ſuæ artis, quo verbo, tanquam Archimedeâ demonſtratione victus, ab opere deſiſtere cogebatur: Cumque deinde cæmenta, cum lateres, cum calcem aqua & ſabulo fermentatam, ſive quidvis aliud aſſumebat, ſemper ingerebat Cæmentarius, Omnia rejeciſti, nihil retinuiſti, ſoliſque iſtis verbis Nihil, Omnia &c. tanquam incantamentis quibuſdam omnia ejus opera deſtruebat. Atque utebatur oratione tam ſimili iis quæ ſuprà à 5 ad 9 §. habentur, ut hic non opus ſit eam referre.

Quinto denique, cum videbat ſatis magnam plebis coronam circa ſe eſſe collectam, Comœdiæ ſuæ hilaritatem, novo more, in tragicam ſeveritatem mutabat, calciſque maculis ex facie ſua abſterſis, ſerio vultu aſſumpto, cenſoria voce, omnes Architecti errores (eos ſcilicet quos ſupponebat in præcedentibus actibus eſſe demonſtratos) enumerabat, & condemnabat. Totumque hoc enarrabo ejus judicium, quale ipſum protulit ultima vice, qua hos ludos populo dedit, ut quam accuratè illud Auctor noſter ſit imitatus, agnoſcatur. Fingebat ſe rogatum fuiſſe ab Architecto, ut ſuum de ejus arte judicium exprомeret, eique reſpondebat hoc pacto.

Primò peccat Ars illa circa fundamenta. Nempe nulla habet, & infinita habet. Ac cæteræ quidem domuum conſtruendarum artes fundamenta ponunt firmiſſima, ut lapides quadratos, lateres, cæmenta, & ſexcenta id genus, quibus ſubnixa ædificia evehunt in altum. Hæc verò ſecus, ut conſtruat aliquid, non ex aliquo, ſed ex nihilo, diruit, effodit, rejicit omnia ad unum fundamenta vetera, ac voluntate planè in contrarium versâ, ne videatur alis omnino carere, fingit & aptat ſibi è cera, ac fundamenta ponit nova, veterum planè contraria. Atque eo pacto veterum vitat inſtabilitatem, ut incurrat in novam: firma evertit, ut aſſumat infirma: alas ſibi aptat, ſed cereas: tollit ædificium in altum, at ut cadat: Denique ex nihilo molitur aliquid, ut faciat nihil.

Quæ omnia vel ſolum ſacellum ab Architecto jam conſtructum irridendæ falſitatis arguebat: In eo enim erat manifeſtum, & firmiſſima ipſum poſuiſſe fundamenta; & nihil deſtruxiſſe, quod non fuiſſet deſtruendum; & nulla in re ab aliorum præceptis deflexiſſe, niſi ubi aliquid melius habuerat; & ædificium ita in

altum ſuſtuliſſe, ut nullam ruinam minaretur; Et denique non ex nihilo, ſed ex ſolidiſſima materia; non Nihil, ſed firmum, & duraturum ſacellum, in honorem Dei conſtruxiſſe. Ut & conſimilia etiam, in quibus hallucinatus eſt Auctor noſter, ex ſolis Meditationibus à me editis ſatis patent. Nec verò arguendus eſt Hiſtoricus ex quo Cæmentarii verba exſcripſi, quòd eum induxerit alas Architecturæ tribuentem, & alia multa, quæ parum ipſi videntur convenire: hoc enim de induſtria forſan fecit, ut perturbationem animi talia dicentis exprimeret. Atque profectò eadem omnia Methodo quærendæ veritatis non melius conveniunt, cui tamen ab Auctore noſtro tribuuntur.

Reſpondebat 2. Peccat Architectura illa circa media. Nempe nulla habet, dum tollit vetera, nec adhibet nova. Reliquæ ejuſmodi artes normam habent, & libellam, & perpendiculum, quorum ductu velut Ariadnéo filo, ex Labyrinthis expediant ſeſe, & cæmenta quantumvis informia diſponant facilè, & rectè. Hæc verò contra formam veterem deturpat, dum novo pallet metu, quem ſibi à Lemuribus fingit, dum veretur ne terra ſubſidat, dum dubitat an non arena diffugiet. Propone columnam. Pallebit ad ſtereobatam & baſim, quæcunque ſit illa tandem. Fortè, ait, Lemures illam dejicient. Quid verò ad ſcapum? trepidabit, infirmum dicet. Quid, ſi ex gypſo tantùm ſit, non ex marmore? quoties alia nobis viſa ſunt dura, & firma, quæ, facto experimento, fragilia comperta ſunt? Quid denique faciet ad Epiſtylium? Omnia omnino velut laqueos & pedicas fugitabit. An non mali Architecti alia ſæpe ſtruxerunt, quæ quamvis firma putarent, ſponte tamen ſunt collapſa? quid, ſi huic idem contingat modo? Quid, ſi Lemures ſolum concutiant? mali ſunt. Necdum novi baſim ſubnixam ſaxo tam firmo, ut in illud Lemures nihil poſſint. Quid hîc facias? Quid, cùm dicet & obſtinato animo epiſtylii firmitatem dubiam eſſe, niſi anteà certò ſcias, nec columnam ex fragili materia conſtare, nec arenæ inniti, ſed firmo ſaxo, & ſaxo quod nulli unquam Lemures valeant commovere? Quid, cùm columnæ hujus repudiabit materiam & formam? (*Hîc joculari audaciâ proferebat effigiem unius ex illis ipſis columnis, quas Architectus in ſacello ſuo poſuerat.*) Quid alia id genus? quæ ſi urgeas: Exſpecta, dicet, quoad ſaxum ſubeſſe ſciam, nulloſque ibi Lemures verſari. At ſaltem, ais, id habet commodi, dum nullas adhibet columnas, tutò cavet ne quas malè conſtruat. Præclarè enimvero, ut ne mucoſus &c. *Ut ſupra. Hoc enim eſt nimis ſordidum, ut repetatur; Et rogo Lectorem, ut ſingulas haſce reſponſiones, cum earum comparibus Auctoris noſtri velit conferre.*

Atque hæc reſponſio, ut præcedens, vel à ſolo ſacello impudentiſſimi mendacii argue-

ærguebatur. Quoniam & in eo multæ ſolidiſſimæ columnæ exſtabant, & inter cæteras illa ipſa, cujus, tanquam ab Architecto repudiatæ, effigiem oſtendebat. Eâdemque ratione me non improbare ſyllogiſmos, nec earum veterem formam deturpare ſatis indicant mea ſcripta, in quibus ſemper iis uſus ſum cùm fuit opus. Et inter cæteros illum ipſum, cujus hic fingit me repudiare materiam & formam, ex me exſcripſit. Habeo enim illum in fine reſponſionis ad primas Objectiones Propoſitione 1, ubi Deum exiſtere demonſtro. Nec video quo inſtituto id fingat, niſi fortè ad innuendum ea omnia, quæ ut vera & certa propoſui, pugnare cum abdicatione dubiorum, quam ſolam nomine meæ Methodi vult intelligi. Quod planè idem eſt, & non minùs puerile ac ineptum, quàm figmentum Cæmentarii ſumentis foſſionem, quæ fit ad jacienda ædificiorum fundamenta, pro tota arte Architecti; & id omne quod ab eo conſtruitur, tanquam pugnans cum iſta foſſione, reprehendentis.

Reſpondebat 3. Peccat ars illa contra finem; Dum nihil firmi conſtruit; ſed nec poteſt conſtruere, cùm ipſa ſibi vias omnes ad opus faciendum occludat. Ipſemet vidiſti, & expertus es, tuis in erroribus Ulyſſeïs, quibus te, meque ſocium fatigaſti. Contendebas te eſſe Architectum, aut habere artem Architecti: id verò minimè potuiſti conficere, ſed hæſiſti in ſalebris, & vepribus; & quidem toties, ut meminiſſe vix poſſim. Quanquam & recordari proderit modo, ut reſponſioni huicce noſtræ ſuum ſit robur. En igitur ſumma capita quibus ipſa ſibi ars illa nervos ſuccidit, omnemque planè ſpem ad opus promovendum præcludit. 1. Neſcis an infra ſuperficiem terræ ſit arena, vel ſaxum, adeóque nihilo plus debes fidere ſaxo (ſi cui tamen unquam ſaxo inſiſtas) quàm arenæ. Hinc dubia omnia, & nutantia, & ipſæ ſtructuræ infirmæ. Exempla non afferam, obi ipſe, & percurre Apothecas memoriæ tuæ, & ſi quid repereris quod eâ labe non ſit infectum, profer: gratulabor. 2. Antequam invenerim ſolum firmum, infra quod nullam arenam mobilem eſſe ſciam, nulloſque Lemures ipſam commoventes, debeo omnia rejicere, & omnem omnino materiam habere ſuſpectam, aut ſanè, quæ vulgaris eſt Architectura & vetus, ante omnia definiendum eſt an ſint, & quæ illæ tandem materiæ non rejiciendæ, deque illis in foſſa retinendis monendi ſunt foſſores. Hinc, perinde atque ex præcedenti, infirma omnia, & ad conſtructionem ædificiorum prorſus inutilia. 3. Si quid ſit quod vel minimum concuti poſſit, id voluntate planè in contrarium verſâ jam collapſum eſſe crede, & crede eſſe effodiendum, & utere foſsâ vacuâ tanquam fundamento. Hinc aditus omnes ad ædificationem præcluſi. Quid enim ſperes ab illo, Nulla hîc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

jam eſt terra, Nulla arena, nulli lapides, & ſexcenta iſtiuſmodi? neque vero dicas foſſionem illam non eſſe perpetuam, ſed juſtitii inſtar, ad tempus, & ad altitudinem quandam, ut quoque in loco magis alta eſt arena. Eſto enim, ſit ad tempus; at eſt eo tempore quo putas te ædificare, quo uteris foſſæ vacuitate, & abuteris, perinde quaſi ab ea ædificatio omnis pendeat, & in ea veluti neceſſario in ſtereomate conſiſtat. At, ais, ea utor ut ſtylobatam & columnam ſtabiliam, ut ſolenne eſt aliis Architectis. An non illi machinas extemporaneas exſtruunt, iis utuntur, ut columnam elevent &c. *ut ſuprà*?

In quibus etiam nihil eſt magis ridiculè à Cæmentario, quàm ab Auctore noſtro excogitatum. Quod enim rejectione dubiorum non magis mihi vias præcluſerim, ad cognitionem veritatis, quàm Architectus foſſione ad ſacelli conſtructionem, ſatis declarant ea quæ poſtea demonſtravi: vel certè aliquid in iis, aut falſum, aut incertum notare debuiſſet. Quod cùm nec faciat, nec poſſit, ipſum inexcuſabiliter hallucinari eſt confitendum. Nec magis unquam laboravi ut probarem me, ſive rem cogitantem, eſſe mentem; quàm alter, ut probaret ſe eſſe Architectum: ſed ſanè Auctor noſter magno conatu & labore nihil hic probavit; niſi ſe mentem, ſaltem bonam, non habere. Nec ex eo quod metaphyſica dubitatio eo uſque procedat, ut quis ſupponat ſe neſcire an ſomniet, an vigilet, magis ſequitur eum nihil certi poſſe invenire; quam ex eo quod Architectus dum ſodere incipit, nondum ſciat, an ſaxum, an argillam, an quid aliud infra arenam ſit inventurus, ſequitur illum ibi non poſſe ſaxum invenire, vel invento fidere non debere. Nec ex eo quod antequam quis ſciat Deum exiſtere, habeat occaſionem dubitandi de omni re (nempe de omni re cujus claram perceptionem animo ſuo præſentem non habet, ut aliquoties expoſui) magis ſequitur omnia eſſe ad veſtigandum verum inutilia; quam ex eo quod Architectus omnia ex foſſis ſuis rejici curaſſet, antequam firmum ſolum eſſet inventum, ſequebatur nulla rudera, aut alia in ipſis fuiſſe, quæ ſibi poſtea in jaciendis fundamentis uſui fore judicaret. Nec magis ineptè errabat Cæmentarius dicendo, juxta vulgarem & veterem Architecturam, illa non eſſe ex foſſis rejicienda, & de iis retinendis monendos eſſe foſſores; quam errat Auctor noſter, tum dicendo ante omnia definiendum eſſe an ſint, & quæ illæ tandem propoſitiones à dubitatione immunes: *qui enim definiri poſſent ab eo quem nullas adhuc noſſe ſupponimus! Tum affirmando hoc eſſe præceptum vulgaris ac veteris Philoſophiæ, in ea enim nihil tale reperitur. Nec magis inſulsè fingebat Cæmentarius Architectum velle uti foſſâ vacuâ pro fundamento, omnemque ejus ædificationem ab ea pendere; quàm apertè hallucinatur Auctor noſter dicendo* me uti oppoſito ejus quod dubium eſt ut principio, & abuti abdicatis, perinde quaſi ab iis veritas omnis dependeat, & in iis veluti neceſſario in ſtereomate conſiſtat: *immemor verborum quæ pro meis ſu-*

prà

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

prà retulerat. Nec pones, nec negabis, neutro uteris, utrumque habebis velut falſum. *Nec denique imperitiam ſuam magis declarabat Cæmentarius foſſam ad jacienda fundamenta excavatam comparando extemporaneæ machinæ, cujus uſus eſſet ad columnam erigendam; quàm Auctor noſter, eidem machinæ comparando abdicationem dubiorum.*

Reſpondebat 4. Ars illa peccat exceſſu. Hoc eſt plus molitur, quàm ab ea prudentiæ leges exigant, plus quàm ab ea quiſquam mortalium depoſcat. Petunt quidem nonnulli ſibi ut firma ædificia conſtruantur, at profectò nemo repertus eſt hactenus, qui ſibi ſatis eſſe non duxerit, ſi ædes, in quibus habitaret, æque firmæ eſſent, ac ipſa terra, quæ nos ſuſtinet, ut ſuperflua ſit omnis cura majoris alicujus firmitatis quærendæ. Præterea ut ad inambulandum certi ſunt fines ſtabilitatis ſoli, qui ſufficiant abundè, ut quiſque ſupra illud tutò incedat, ita in domibus ædificandis certi ſunt limites, quos qui attigit certus eſt &c. *ut ſuprà.*

Ubi quamvis injuſte Architectus à Cæmentario culparetur, multò tamen injuſtius in re ſimili ab Auctore noſtro reprehendor. Verum enim eſt, in domibus conſtruendis certos eſſe fines, infra ſummam firmitatem ſoli, ultra quos progredi operæ pretium eſſe non ſolet, iique varii ſunt pro magnitudine molis conſtruendæ: nam & humiliores caſæ ipſi arenæ tutò imponuntur; neque hæc minus firma eſt, ad illas ſuſtinendas; quàm ſaxum, ad altas turres. Sed falſiſſimum eſt, in fundamentis Philoſophiæ ſtatuendis tales eſſe aliquos dubitandi limites infra ſummam certitudinem, in quibus prudenter ac ſecurè conquieſcere poſſimus. Cùm enim veritas in indiviſibili conſiſtat, poteſt contingere, ut quod non agnoſcimus eſſe ſummè certum, quantumvis probabile appareat, ſit planè falſum: nec ſanè ille prudenter philoſopharetur, qui ea ſcientiæ omnis ſuæ poneret fundamenta, quæ cognoſceret eſſe fortaſſe falſa. Et verò quid reſpondebit Scepticis, qui omnes dubitationis limites tranſcendunt? quâ ratione ipſos refutabit? Nempe deſperatis, aut damnatis annumerabit. Egregiè certè: ſed quibus illi eum interim annumerabunt? Neque putandum eſt eorum ſectam dudum eſſe extinctam? viget enim hodie quàm maximè, ac ferè omnes, qui ſe aliquid ingenii præ cæteris habere putant, nihil invenientes in vulgari Philoſophia quod ipſis ſatisfaciat, aliamque veriorem non videntes, ad Scepticam transfugiunt. Atque ii ſunt præcipuè, qui Dei exiſtentiam & humanæ mentis immortalitatem ſibi demonſtrari expoſcunt. Adeò ut valde mali exempli ea ſint quæ ab Auctore noſtro hîc dicuntur, præſertim cùm eruditus clueat; oſtendunt enim ipſum non putare Atheorum Scepticorum errores poſſe refutari; atque ita illos quantum in ſe eſt, fulcit & confirmat. Quippe omnes hodierni Sceptici non dubitant quidem in praxi quin habeant caput, quin 2 & 3 faciant 5; & talia: ſed dicunt ſe tantùm iis uti tan-

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quam veris, quia ſic apparent; non autem certò credere, quia nullis certis rationibus ad id impelluntur: Et quia non eodem modo ipſis apparet Deum exiſtere, mentemque humanam eſſe immortalem; ideo his ne quidem in praxi tanquam veris utendum putant, niſi prius ſibi probata fuerint, rationibus magis certis, quàm ſint ullæ ex iis, ob quas apparentia omnia amplectuntur. Quæ cùm à me ſic probata ſint, & à nemine ante me, ſaltem quod ſciam; nulla major & indignior maledicentia excogitari poſſe mihi videtur, quàm ea eſt Auctoris noſtri, dum in tota hac ſua diſſertatione, unum illum errorem in quo Scepticorum ſecta conſiſtit, nempe nimiam dubitationem, continuè mihi affingit, & ſexcenties inculcat. Eſtque profectò liberalis in meis peccatis recenſendis: etſi enim hîc dicat laudem eſſe non vulgarem Metas promovere, & vadum ab omnibus retro ſæculis intentatum pervadere, nullamque habeat rationem ſuſpicandi, hoc à me factum non eſſe, in eadem illa re de qua agit, ut mox oſtendam, Hoc tamen ipſum pro peccato mihi apponit, Quia, inquit, eſt ſane laus eximia, at dum vadum vadari poſſit citra naufragium, Nempe vult à Lectoribus credi me ibi naufragium feciſſe, ſive errorem aliquem commiſiſſe: quod tamen ipſemet nec credit, nec quidem ullâ ratione ſuſpicatur. Nam ſanè ſi vel minimam excogitare potuiſſet rationem, ad ſuſpicandum me aliquid erraſſe, in toto illo itinere, in quo mentem à cognitione propriæ exiſtentiæ, ad cognitionem exiſtentiæ Dei, & diſtinctionem ſui ipſius à corpore, perduxi, procul dubiò ipſam in diſſertatione tam longa, tam verboſa, & rationum tam vacua non omiſiſſet; longéque maluiſſet illam proferre, quàm mutare quæſtionem, ut ſemper fecit, quoties argumentum poſtulabat ut ea de re loqueretur, ac ineptè me inducere diſputantem, An res cogitans eſſet Mens. Non habuit itaque rationem ullam ad ſuſpicandum me aliquid erraſſe in iis, quæ aſſerui, & quibus Scepticorum dubitationem omnium primus everti: Fatetur hoc eximiâ laude dignum eſſe; Ac nihilominus ſatis habet frontis, ut hoc nomine me reprehendat, ipſamque illam dubitationem affingat, quæ cæteris omnibus mortalibus qui eam nunquam refutârunt, meliori jure quàm uni mihi tribui poſſet. Cæmentarius autem

Reſpondebat 5. Peccat defectu. Hoc eſt dum plus molitur quàm ſit par, nihil abſolvit. Unum te volo teſtem, te judicem. Quid præſtitiſti apparatu illo magnifico? quid foſſione illâ tam ſolenni, adeò generali & generoſâ, ut ne quidem firmiſſimis lapidibus peperceris, niſi hoc tritum, Saxum, quod invenitur infra omnem arenam, eſt ſolidum & firmum? Hoc, inquam, ita vel plebeculæ familiare &c. ut ſuprà.

Hicque exſpectabam, tum à Cæmentario, tum etiam ab Auctore noſtro, ut aliquid probaretur: Sed ut ille petebat tantùm quid Architectus præſtitiſſet foſſione, niſi quod ſaxum retexiſſet, diſſimulando ipſum ei ſaxo ſacellum ſuum ſuperſtru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

perſtruxiſſe; ita noſter quærit duntaxat quid præſtiterim dubiorum rejectione, niſi hoc tritum, Cogito, ſum: quia nempe pro nihilo ducit, quod ex his, & Dei exiſtentiam, & reliqua multa demonſtrarim. Atque unum me vult teſtem, tam inſignis ſcilicet audaciæ ſuæ; ut & alibi, de aliis etiam non veris, ait Credere ad unum omnes. Ubique pulpita reſonare. Se à præceptoribus ſuis accepiſſe, illoſque ab aliis, jam inde ab Adamo, *& talia. Quibus non major debetur fides, quàm juramentis quorundam hominum, qui eo pluribus uti ſolent, quo id, quòd volunt perſuadere, magis incredibile ac falſum putant. Alter vero*

Reſpondebat 6. Peccat commune peccatum, quod in cæteris arguit. Nempe miratur mortales omnes omnino hæc dicere, & ponere tam confidenter, Satis firma eſt arena quæ nos ſuſtinet. Hoc ſolum in quo ſtamus non movetur &c. Et ſe ipſam non miratur, dum pari confidentia dicit, Arena eſt rejicienda &c.

Quod non magis erat ineptum, quàm quod Auctor noſter in re ſimili affirmat.

Reſpondebat 7. Peccat peculiare ſibi peccatum. Nempe quod cæteri hominum aliquatenus firmum habent, & ſufficienter, terram in qua ſtamus, arenam, lapides; illa ſingulari ſibi conſilio oppoſitum, foſſam ſcilicet ex qua arena, lapides & reliqua ſublata ſunt, non modò pro re firma, ſed pro tam firma, ut in ea fundari poſſit ſolidiſſimum ſacellum, ſumit, eóque nititur uſque eò, ut hoc ſi fulcrum removeris, in vultum procumbat.

Ubi non magis hallucinatur, quàm Auctor noſter, dum immemor eſt verborum, Nec pones, nec negabis, &c.

Reſpondebat 8. Peccat imprudens. Nempe non advertens inſtabilitatem ſoli eſſe gladium ancipitem, dum alteram fugit aciem, ab altera læditur. Arena non eſt illi ſolum ſatis ſtabile; quia illam removet, & ponit oppoſitum, foſſam ſcilicet arenâ vacuam, atque in hac foſſa tanquam ſi eſſet res firma, dum imprudens nititur, vulneratur.

Ubi rurſus meminiſſe tantum oportet verborum, Nec pones nec negabis. *Hocque de gladio dignius eſt ſapientiâ Cæmentarii, quàm Auctoris noſtri.*

Reſpondebat 9. Peccat prudens, dum ſciens ac volens, & monita occæcat ſeſe, & voluntariâ rejectione eorum, quæ ſunt neceſſaria ad ædificandas domos, ſuâ deludi ſe ſinit regulâ, non modò id conficiens quod non intendit, ſed illud etiam, quod maximè reformidat.

Quod quàm verum eſſet de Architecto, conſtructio ſacelli; & quàm ſimile verum ſit de me, quæ demonſtravi declarant.

Reſpondebat 10. Peccat commiſſione, dum, quod vetat ſolenni edicto, redit ad vetera, & contra leges foſſionis, reſumit rejecta. Sat recordaris.

Quod imitando Auctor noſter non recordatur verborum Nec pones, nec negabis &c. *Alioqui enim quâ fronte fingeret, id ſolenni edicto vetitum, quod nequidem negandum eſſe priùs dixit?*

Reſpondebat 11. Peccat omiſſione, dum quod præſcribit, uti firmamentum, Summoperè cavendum eſt, ne quid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe, non ſemel prætergreditur, impune aſſumens, uti ſummè certum & verum, nec probans, Arenoſum ſolum non ſatis firmum eſt ad ædificia ſuſtinenda, & alia id genus.

Ubi planè, ut Auctor noſter, hallucinabatur, applicans foſſioni, ut noſter dubiorum rejectioni, quod pertinet tantùm ad ſtructionem, tam ædificiorum, quàm Philoſophiæ: Veriſſimum enim eſt nihil admittendum eſſe ut verum quod non poſſimus probare eſſe verum, cùm de eo ſtatuendo vel affirmando quæſtio eſt; ſed cùm tantùm de effodiendo, vel abdicando; ſufficit quod ſuſpicemur.

Reſpondebat 12. Ars illa aut nihil habet boni, aut nihil novi, plurimum vero ſuperflui. Etenim; 1. ſi dicat, ſuâ illâ rejectione arenæ ſe intelligere foſſionem illam quâ cæteri utuntur Architecti, dum arenam non rejiciunt, niſi quatenus non eſt ſatis firma ad ædificiorum molem ſuſtinendam, Boni aliquid dicet, ſed nihil novi, nec nova erit illa foſſio, ſed vetus, & omnium Architectorum ad unum.

2. Si foſſione illa arenæ ita velit amandari omnem arenam, ut tollatur, & nihil ejus retineatur, & eâ tanquam nullâ, aut ejus oppoſito, nempe vacuitate loci quem illa prius implebat, tanquam re ſolidâ & firmâ utamur; Novi dicet aliquid, ſed nihil Boni, eritque foſſio illa quidem nova, ſed ſpuria.

3. Si dicat ſe vi & momento rationum id conficere certo & evidenter, Ego ſum peritus Architecturæ, illamque exerceo; & tamen quâ talis nec ſum Architectus, nec Cæmentarius, nec bajulus, ſed res ab iis ſic abducta, ut poſſim intelligi, nondum intellectis illis, perinde atque intelligitur animal, ſive res ſentiens, nondum intellectâ re hinniente, rugiente, &c. Boni aliquid dicet, ſed nihil Novi, cùm id ubique compita reſonent, ac diſertis verbis doceant quotquot homines aliquos cenſent Architecturæ eſſe peritos; ac, ſi Architectura etiam parietum conſtructionem complectitur, ut illi quoque Architecturam ſciant, qui calcem cum arena temperant, qui lapides cædunt, qui materiam apportant, quotquot exiſtimant operarios id agere? hoc eſt, ad unum omnes.

4. Si

4. Si dicat probatum à ſe rationibus validis & meditatis ſe reverà exiſtere, & eſſe Architecturæ peritum, &, dum exiſtit non exiſtere reapsè Architectum, non Cæmentarium, non bajulum; Novi dicet aliquid, ſed nihil boni, & nihilo plus quàm ſi diceret exiſtere animal, nec eſſe tamen leonem, aut vulpem, &c.

5. Si dicat ſe ædificare, hoc eſt Architecturâ uti in ædificiis conſtruendis, & ſic ædificare ut ſuam illam actionem actu reflexo intueatur, & conſideret, adeóque ſciat & conſideret ſe ædificare (quod verè eſt eſſe conſcium, & actus alicujus habere conſcientiam,) id verò eſſe proprium Architecturæ, ſive artis quæ ſit poſita ſupra peritiam bajulorum, eoque pacto ſe eſſe Architectum, dicet quod nondum dixit, & quod debuit dicere, & quod exſpectabam ut diceret, & quod ſæpius ſæpe, ubi vidi parturientem ſed inani conatu, volui ſuggerere; dicet, inquam, boni aliquid ſed novi nihil, cùm illud nos à noſtris olim præceptoribus acceperimus, & illi à ſuis, atque opinor alii ab aliis, jam indè ab Adamo.

Id porro ſi dicat, quæ & quanta ſupererunt? quæ redundabunt? quanta battologia? quæ machinæ aut ad pompam aut ad præſtigias? Quorſum arenæ inſtabilitas, & terræ commotiones, & Lemures, ſive inania terriculamenta? quis finis foſſionis illius adeo profundæ, ut ne nobis plus reſidui eſſe patiatur quàm hilum? Cur peregrinationes tam longæ, ita diuturnæ, exteras in oras, procul à ſenſibus, umbras inter & ſpectra? Quid faciunt illa tandem ad ſtabiliendum ſacellum, perinde quaſi ſtare illud non poſſit, niſi omnia ſuſque deque vertantur? ſed cur interpolationes materiarum tot ac tantæ, ut veteres ponantur, eligantur novæ, iiſque abjectis rurſum veteres aſſumantur? An fortè, ut dum ſumus in templo, vel coram magnatibus, aliter nos gerere debemus, quàm in gurguſtio vel popina, ita hæ novorum arcanorum novæ ſunt cerimoniæ? At quin illa procul amiſſis ambagibus, nitidè, clarè, breviter ſic verbo veritatem exhibuit, Ædifico, habeo iſtius ædificationis conſcientiam, ergo ſum Architectus?

6. Denique ſi dicat domos conſtruere, earum cubicula, cellas, porticus, januas, feneſtras, columnas, & reliqua mente præordinare, diſponere ac deinde ad ea conſtruenda materiariis, latomis, cæmentariis, ſcandulariis, bajulis, operariiſque cæteris præeſſe, ipſorumque opera dirigere, ita eſſe proprium Architecti, ut nulli prorſus alii artifices id poſſint, novi dicet aliquid, ſed nihil boni, & illud quidem gratis & ingratiis, niſi fors aliquid aſſervat & abſcondit (quod unum ſupereſt perfugium) ſuo tempore velut è machina ſtupentibus exhibendum. At illud quamdiu eſt, ex quo exſpectatur? ut planè ſit deſperandum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Reſp. ult. Hîc vereris opinor arti illi tuæ, quam amas, quam amplecteris. ignoſco; quam uti filiolam oſcularis tuam, times ut ne, quia tot peccatorum feci ream, quia, ut ipſe vides, rimas agit & undique diffluit, veteres ad teſtas abjiciendam putem. Ne vereare, amicus ſum. Vincam exſpectationem tuam, aut ſanè fallam; Silebo & exſpectabo. Novi te, & aciem ingenii tui acrem; ac perſpicacem. Ubi temporis aliquid ad meditandum acceperis, ac maximè ubi regulam illam tuam fidam ſecreto in receſſu conſulueris, pulverem excuties, ſordes ablues, terſam, & politam Architecturam noſtris ſiſtes adſpectibus. Interea hoc habe, meque audi tuis dum quæſitis pergo reſpondere, iiſque complector benè multa, quæ brevitatis ſtudio perſtrinxi leviter, ut ea, quæ fornices attinent, quæ feneſtrarum aperturas, quæ columnas, quæ porticus, & ſimilia. Sed en Programma novæ Comœdiæ.

An poſſit inſtaurari Architectura.

Quæris 3. an * *Ad quæ verba cùm perveniſſet, aliquot ejus amici, videntes nimiam invidentiam, & odium, quibus percellebatur, jam planè in morbum tranſiiſſe, non paſſi ſunt ipſum diutius ita in plateis declamare, ſed protinus ad Medicum deduxerunt.*

Ego certè non auſim quidquam tale de Auctore noſtro ſuſpicari: ſed pergam tantum hîc notare, quàm accuratè illum in omnibus ſit imitatus. Eodem planè modo agit judicem, integerrimum ſcilicet, ac valde circumſpectè ac religiosè caventem, ne quid temere pronunciet: Cùm poſtquam undecies me condemnavit, ob id unum quod dubia rejecerim, ad certa ſtabilienda; & quaſi foſſas fecerim, ad jacienda ædificii fundamenta: duodecimâ demum vice rem examinat, aitque 1. *Si eam intellexerim, ut revera ſcit me intellexiſſe, patetque ex verbis,* Nec pones nec negabis *&c. ab ipſo mihi tributis; tunc quidem me aliquid Boni habere, ſed nihil Novi;* 2. *Si verò intellexerim alio illo modo, ex quo præcedentia undecim peccata deſumpſit, & quem tamen ab omni ſenſu meo tam remotum eſſe novit, ut ſupra in 3 §. primæ ſuæ quæſtionis induxerit me de ipſo cum admiratione ac riſu dicentem,* Id ſano homini quî veniat in mentem? *Tunc me ſcilicet aliquid Novi habere, ſed nihil Boni. Quis unquam in convitiando, non dicam tam impudens, tam mendax, tam veri omnis veriſimiliſque contemptor; ſed tam imprudens & immemor fuit, ut in meditata atque elaborata diſſertatione, ſexcenties unam & eandem opinionem alicui exprobraret, à qua faſſus eſſet, in principio ejuſdem diſſertationis, illum ipſum, cui eam exprobrabat, adeò abhorrere, ut ipſam nulli homini ſano in mentem venire poſſe putaret?*

Quantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Quantum ad quæſtiones quæ ſequuntur (*n.* 3. 4. 5.) *tam apud Auctorem noſtrum quàm apud Cæmentarium, nihil planè ad rem pertinent, nec à me vel Architecto unquam ſunt motæ: Sed veriſimile eſt ipſas primum à Cæmentario fuiſſe excogitatas, ut, cùm nihil eorum quæ ab Architecto facta fuerant auderet attingere, ne imperitiam ſuam nimis declararet, aliquid tamen amplius quàm ſolam ejus foſſionem reprehendere videretur; Auctoremque noſtrum illum etiam hac in parte eſſe imitatum.* 3. *Cùm enim ait, rem cogitantem poſſe intelligi non intellectâ mente, nec animo, nec corpore, non meliùs philoſophatur quàm Cæmentarius, cùm ait Architecturæ peritum non eſſe magis Architectum, quàm Cæmentarium, aut Bajulum, & ſine ullo ex iis poſſe intelligi.* 4. *Ut etiam ſanè æquè ineptum eſt, dicere rem cogitantem exiſtere non exiſtente mente, quàm Architecturæ peritum non exiſtente Architecto (ſaltem cùm ſumitur nomen mentis ut illud uſu conſentiente à me ſumi ſignificavi). Et non magis repugnat rem cogitantem exiſtere ſine corpore, quàm Architecturæ peritum ſine Cæmentario, vel Bajulo.* 5. *Item cùm ait non ſufficere, quòd ſubſtantia aliqua ſit cogitans, ut ſit poſita ſupra materiam, & planè ſpiritualis, quam ſolam vult vocari mentem; ſed inſuper requiri ut actu reflexo cogitet ſe cogitare, ſive habeat cogitationis ſuæ conſcientiam, æquè hallucinatur ac Cæmentarius, cum ait Architecturæ peritum debere actu reflexo conſiderare ſe habere illam peritiam, priuſquam eſſe poſſit Architectus: Etſi enim revera nemo ſit Architectus qui non ſæpe conſiderarit, aut ſaltem conſiderare potuerit, ſe habere ædificandi peritiam, manifeſtum tamen eſt iſtam conſiderationem non requiri ut ſit Architectus: Nec magis etiam ſimilis conſideratio ſive reflexio requiritur, ut ſubſtantia cogitans ſit poſita ſupra materiam. Etenim prima quævis cogitatio per quam aliquid advertimus, non magis differt à ſecunda per quam advertimus nos iſtud prius advertiſſe; quàm hæc à tertia per quam advertimus nos advertiſſe: nec ulla vel minima ratio afferri poteſt, ſi prima concedatur rei corporeæ, cur non etiam ſecunda. Quapropter notandum eſt Auctorem noſtrum multò periculoſius errare hac in parte quàm Cæmentarium: tollendo enim veram, & maximè intelligibilem differentiam, quæ eſt inter res corporeas & incorporeas, quod nempe hæ cogitent, illæ non item, & aliam in ejus locum ſubſtituendo, quæ nullo modo eſſentialis videri poteſt, quod nempe hæ conſiderent ſe cogitare, illæ non conſiderent, facit omne quod in ſe eſt ad impediendum ne realis humanæ mentis à corpore diſtinctio intelligatur.* 6. *Minus etiam eſt excuſandus quod brutorum animalium cauſæ faveat, eiſque non minus quàm hominibus cogitationem tribui velit, quàm Cæmentarius quòd ſibi, & ſui ſimilibus, Architecturæ peritiam, non minus quàm Architectis arrogare ſit conatus.*

Ac denique in omnibus ſatis apparet, utrumque eodem modo, non quid verum aut veriſimile eſſet cogitâſſe, ſed tantummodò quid fingi poſſet ad detrahendum de inimico, illumque apud eos qui ipſum non nôſſent, nec de rei veritate curioſius inquirere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quirere curarent, ut planè imperitum & ſtultum deſcribendum. Et quidem appoſite Hiſtoricus Cæmentarii, ad inſanam ejus invidiam exprimendam refert illum Architecti foſſionem, ut apparatum magnificum, extuliſſe, ſaxum verò foſſione iſtâ retectum ſacellumque ipſi ſuperſtructum, ut rem nullius momenti contempſiſſe; nec minùs tamen pro amicitia & ſingulari erga ipſum voluntate gratias egiſſe, &c. Itemque in concluſione inducit ipſum egregia hæc epiphonemata proferentem: Id porrò ſi dicat, quæ & quanta ſupererunt? quæ redundabunt? quanta battologia? quæ machinæ aut ad pompam aut ad præſtigias? *&c. Et paulò pòſt.* Hîc vereris opinor arti illi tuæ, quam amas, quam amplecteris. Ignoſco &c. *Itemque* Ne vereare, amicus ſum &c. *Hæc enim omnia Cæmentarii morbum tam graphicè repræſentant, ut nihil ad id aptius ab ullo poëta fingi potuiſſe videatur. At mirum eſt Auctorem noſtrum eadem omnia tanto cum affectu imitari, ut quid ipſe agat non advertat, illoque cogitationis actu reflexo, quo mox aiebat homines à brutis diſtingui, non utatur. Non enim profectò diceret nimium eſſe apparatum verborum in meis ſcriptis, ſi conſideraret quantò majorem habeat, ad unicam dubitationem de qua egi, non dico impugnandam, quia nullis rationibus impugnat, ſed (liceat uti verbo duriuſculo, quia nullum aliud æquè aptum ad rei veritatem exprimendam occurrit) allatrandam, quàm ego ad eandem proponendam. Nec etiam battologiæ meminiſſet, ſi adverteret quàm prolixâ, quàm ſuperfluâ, quàm inani loquacitate uſus ſit in tota ſua Diſſertatione, in cujus tamen fine affirmat ſe brevitati ſtuduiſſe. Quia verò ibidem ait ſe mihi eſſe amicum, ut quàm amiciſſimè cum ipſo agam, quemadmodum Cæmentarius ab amicis ſuis ad Medicum ductus fuit, ita ego hunc noſtrum Superiori ſuo commendabo.*

Ad-

Admodum Reverendo Patri

PATRI DINET,

Societatis Jeſu

Præpoſito provinciali per Franciam,

Renatus Des Cartes S. D.

CUm nuper R. P. Mercenno per literas ſignificaſſem me valde cupere, ut Diſſertatio, quam audiebam à R. P. * in me ſcriptam eſſe, vel ab ipſo R. P. * in lucem ederetur, vel ſaltem ad me mitteretur, ut eam cum reliquis Objectionibus ab aliis ad me miſſis edi curarem, rogaſſemque ut hoc, vel ab illo, vel certè, quia æquiſſimum eſſe judicabam, à Reverentia tua impetrare conaretur: Reſpondit ſe literas illas meas R. tuæ legendas tradidiſſe; ipſaſque non modò tibi fuiſſe gratas; ſed & multa ſingularis prudentiæ, humanitatis, ac benevolentiæ erga me tuæ ſigna ſibi à te eſſe demonſtrata. Hocque etiam re ſum expertus, quia ſtatim poſtea iſta Diſſertatio ad me fuit miſſa. Quæ me non modò ad agendas tibi maximas gratias impellunt, ſed etiam ad opinionem meam de illa Diſſertatione liberè aperiendam, ſimulque ad conſilium de ſtudiorum meorum inſtituto petendum invitant. Equidem cùm primùm illam in manibus meis tenui, tanquam de magno theſauro gaudebam: Nihil enim mihi optatius eſt quàm, vel opinionum mearum certitudinem experiri, ſi fortè à magnis viris examinatæ nulla in parte falſæ reperiantur; vel ſaltem errorum admoneri, ut ipſos emendem. Et quemadmodum in corporibus bene conſtitutis talis eſt partium omnium inter ſe communicatio & conſenſus, ut ſingulæ non ſuis privatis viribus tantùm utantur; ſed præcipuè etiam commune quoddam ſit totius robur, quod ad unamquamque dum operatur accedit: Ita cùm ſcirem quàm arcta ſoleat eſſe inter omnes veſtros animorum conjunctio, non unius R. P. * Diſſertationem, ſed totius Societatis æquum & accuratum de opinionibus meis judicium habere me arbitrabar. Ubi verò illam legi, planè obſtupui, & longè aliud mihi de ipſa credendum eſſe cognovi. Nam ſanè, ſi profecta eſſet ab Auctore, qui eodem ſpiritu, quo tota veſtra Societas, regeretur, major aut ſaltem non minor in ea benignitas, & manſuetudo, & modeſtia, quàm in pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

vatorum eadem de re ſcriptis, appareret: At contrà ſi cùm aliorum in meas meditationes objectionibus conferatur, nemo non credet illas potiùs à Religioſis factas; hanc autem tanta cum acerbitate ſcriptam eſſe, ut ne privatum quidem, & nullis ſpecialibus votis magis quàm reliquos homines ad virtutem impulſum decere poſſit. Appareret etiam amor Dei, ejuſque promovendæ gloriæ deſiderium ardens: At contrà principia ex quibus exiſtentiam Dei & humanæ animæ à corpore diſtinctionem deduxi, magno in ea ſtudio, contra rationem ac veritatem, falsâ auctoritate ac figmentis impugnantur. Appareret quoque doctrina, & ratio, & ingenium: At, niſi forſan Latinæ linguæ notitiam, qualem olim plebecula Romæ habebat, pro doctrina numeremus, nullam planè in ea inveni; nullumque ratiocinium non illegitimum, aut falſum; nec etiam ullum acumen ingenii, quod non cæmentario dignius ſit, quàm Patre Societatis. Omitto prudentiam, cæteraſque virtutes, quæ cùm in ſocietate veſtra eximiæ ſint, nullæ tamen in iſta Diſſertatione apparent, nec ullum vel minimum ſui odorem in ipſam transfuderunt. Sed appareret ſaltem veritatis reverentia, & probitas, & candor; At contrà patet ex notis, quas ei adjunxi, nullum convicium fingi poſſe ab omni veri ſpecie magis remotum, quàm id totum quod mihi in ipſa exprobratur. Ac proinde ut magna unius partis à communi totius corporis lege diſſenſio indicat ipſam morbo aliquo ſibi peculiari laborare; ita omnino ex diſſertatione R. P. * manifeſtum eſt ipſum eâ ſanitate non frui, quæ in reliquo veſtro corpore exiſtit. Neque verò minoris facimus, vel caput, vel totum hominem, ob id quod fortè pravi humores, contra ejus voluntatem, ac citra culpam, in pedem, aut digitum influxerint; ſed contrà æſtimamus conſtantiam, ac virtutem cùm dolorem curationis ferre non recuſat: Et nemo unquam contempſit C. Marium quod varices in cruribus haberet; ſed non minùs ſæpe laudatur quod unam forti animo ſecari ſit paſſus, quàm ob ſeptem ſuos Conſulatus, & plurimas victorias ab hoſtibus reportatas. Eodemque modo, cùm non ignorem quàm pio & paterno affectu omnes tuos proſequaris, quò deterior diſſertatio illa mihi videtur, eò pluris facio integritatem ac prudentiam tuam, quod illam ad me mitti volueris, eóque magis totam Societatem ſuſpicio & colo. Sed quia ipſemet R. P. * ſuam Diſſertationem ad me mittendam dedit, ne temerè videar judicare id illum ſponte non feciſſe, quid me ad hoc credendum impellat, & ſimul omnia quæ mihi hactenus cum ipſo interceſſerunt enarrabo. Scripſit jam ante anno 1640 alios quoſdam in me tractatus de Opticis, quos audio ipſum diſcipulis ſuis legiſſe, ac etiam exſcri-

exſcribendos dediſſe, non fortè omnibus, id enim ignoro, ſed ſaltem nonnullis (nempe, ut credibile eſt, maximè charis & fidelibus; cùm enim ab uno, in cujus manibus viſi fuerant, exemplar peti curâſſem, non potuit impetrari.) Deinde theſes de iis edidit, quas per triduum in Collegio veſtro Pariſienſi, magno cum apparatu & inſolita celebritate ventilavit: Ubi quidem de nonnullis etiam aliis rebus, ſed præcipuè de meis opinionibus diſputavit, multaſque de me (nempe haud difficiles de abſente) victorias reportavit. Quin & vidi velitationem, ſive præfationem iſtarum diſputationum initio recitatam, & à R. P. * elucubratam, in qua de nulla planè alia re quàm de me impugnando agebatur, & nullum tamen verbum ut meum reprehendebatur, quod unquam ſcripſerim aut cogitârim, quodque non ſit tam apertè abſurdum, ut non magis, quàm ea quæ in diſſertatione mihi affingit, ulli homini ſano venire poſſit in mentem, ut notis in ipſam factis, & ad auctorem, quem nondum ſciebam eſſe ex Societate, privatim miſſis, tunc explicui. In theſibus autem non modò quaſdam meas opiniones falſas eſſe aiebat, quod ſanè cuilibet licet, præſertim ſi rationes habeat ad id probandum; ſed etiam, ut candore ſolito uteretur, verborum quorundam ſignificationes mutabat, ut exempli cauſâ angulo, qui hactenus ab opticis *Refractus* fuit appellatus, dabat nomen anguli *Refractionis*, pari acumine, quo in ſua Diſſertatione per corpus dicit à ſe intelligi id quod cogitat, & per animam id quod eſt extenſum; Atque hujus artificii ope, nonnulla mea inventa, verbis, à meis valde diverſis, expreſſa, tanquam ſua proferebat, meque, tanquam ſi de illis aliud quid planè ineptum ſenſiſſem, arguebat. Quorum ubi fui admonitus, dedi ſtatim literas ad R. P. Rectorem ejus Collegii, quibus rogabam, *ut quandoquidem opiniones meæ dignæ viſæ fuerant quæ ibi publicè refutarentur, me quoque non indignum judicaret ad quem refutationes iſtas mitteret, quique inter veſtros diſcipulos cenſeri poſſem*; Aliaque multa addebam quibus omnino mihi videbar id debere impetrare, ut inter cætera, *quod longè malim à veſtris quàm ab ullis aliis doceri, quia vos ut Præceptores adhuc meos, & totius meæ primæ ætatis inſtitutores unicos, ſummopere colo & obſervo; Quodque tam expreſſe in Diſſertatione de Methodo pag. 75, rogârim omnes ut me errorum quos in ſcriptis meis invenirent, monere dignarentur, tamque paratum ad illos emendandos me eſſe oſtenderim, ut non putârim quemquam fore, præſertim religioſam vitam profeſſum, qui me mallet abſentem apud alios erroris condemnare, quàm mihimet ipſi meos errores oſtendere, de cujus ſaltem charitate erga proximum non mihi liceret dubitare.* Ad quæ, non ipſe Q. P. Rector, ſed R. P. * principio reſpondit, ſe tractatus

ſuos, ſive rationes quibus meas opiniones impugnabat, intra octiduum eſſe miſſurum; Ac paulò pòſt alii quidam Patres Societatis idem intra ſex menſes ejus nomine promiſerunt: fortè quia cùm tractatus iſtos non probarent (expreſsè enim eorum quæ ab illo in me ſuſcepta fuerant conſcios ſe non fuiſſe fatebantur), id temporis ad illos emendandos requirebant; Ac denique R. P. * literas ad me dedit, non ſolùm ſuâ manu ſcriptas, ſed etiam communi Societatis ſigillo munitas, ut tunc tandem illum ex Superiorum voluntate ſcribere appareret: iiſque ſignificavit, 1. *ſibi à R. P. Rectore præceptum eſſe, ut cùm literæ quas ad illum ſcripſeram ſe præſertim ſpectarent, ipſe ad eas reſponderet, ſuique inſtituti rationem aperiret.* 2. *Nullum à ſe ſuſcipi, ſed nec iri ſuſceptum peculiare prœlium adverſus meas opiniones.* 3. *Quod nihil dediſſet petitioni quam propoſui Methodi p. 75, id ſuæ tribuendam ignorantiæ, quia Methodum non peregerat.* 4. *De Notis meis in ſuam proluſionem ſe nihil addere, ab eo quod pridem ſignificarat, fuiſſetque ſcripturus, niſi aliter ſuaſiſſent amici*, hoc eſt, nihil omnino; quia nihil antea ſignificarat, niſi tantùm ſe rationes, quas contra me habebat, eſſe miſſurum, adeò ut tantùm per hæc verba declararet ſe nunquam eas eſſe miſſurum, quia diſſuaſerant amici. Ex quibus omnibus etſi erat manifeſtum illum ſummo de me maledicendi ſtudio flagrâſſe; Idque privato conſilio, & non conſentientibus reliquis Patribus Societatis ſuſcepiſſe, ac proinde alio quàm vos ſpiritu agi; Et denique nihil minus velle, quàm ut ea videam, quæ in me ſcribit: Etſi etiam mihi valde indignum videretur hominem religioſum, cum quo nulla mihi unquam inimicitia, nec quidem notitia interceſſerat, tam publicè, tam apertè, tam inſolenter de me maledixiſſe, nihilque aliud habere excuſationis, quàm quod diceret ſe Diſſertationem meam de Methodo non legiſſe, quod quàm verum eſſet, clarè patebat ex eo, quòd Analyſin meam, tum in theſibus, tum in proluſione, aliquoties reprehendiſſet, quamvis nullibi de ipſa egiſſem, nec quidem nomen Analyſeos ſcripſiſſem, præterquam in ea Diſſertatione de Methodo quam ſe non legiſſe fingebat. Verumtamen quia ſe in poſterum quieturum eſſe promittebat, libenter præterita diſſimulabam. Et minimè mirabar R. P. Rectorem nihil ſeverius pro prima vice in illum decreviſſe, quàm ut ipſemet mihi facti ſui rationem aperiret, atque ita non occultè fateretur, ſe nihil eorum, quæ contra me in theſibus, diſputatione, ac tractatibus ſuis magno cum faſtu protulerat, coram me tueri poſſe; nihilque habere, quod ad Notas, quas in ejus velitationem ſcripſeram, reſponderet. At certè miror hunc R. P. * tanto me laceſſendi deſiderio arſiſſe, ut quamvis ei prior illa velitatio tam parum fœliciter ſucceſſiſſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ceſſiſſet; atque ex quo nullum ſe peculiare prœlium in meas opiniones ſuſcepturum eſſe promiſerat, nihil mihi novi cum illo vel alio ullo ex veſtris interceſſiſſet, Diſſertationem tamen ſuam poſtea ſcripſerit. Niſi enim in ea peculiare prœlium adverſus meas opiniones contineatur; neſcio certè quidnam ſit in opiniones alicujus prœliari: Niſi forſan eo nomine ſe excuſet, quòd non revera meas opiniones, ſed alias planè inſanas mihi à ſe per calumniam affictas impugnet; Vel etiam quòd non ſperârit illam unquam ad manus meas eſſe perventuram. Nam ſanè patet ex ſtylo non eo inſtituto fuiſſe conſcriptam, ut objectionibus in meas Meditationes factis annumeraretur; Patetque etiam ex aliis illis tractatibus quos à me noluit videri; quid enim in iis pejus quàm in ipſa potuit eſſe? Patet denique ex mira ejus licentia opiniones à meis quam maximè diverſas mihi affingendi: neque enim tanta uſus fuiſſet, ſi hoc ſibi unquam à me publicè exprobratum iri putaſſet. Ideoque quod ipſam acceperim, non ſanè illi, ſed Societati, ac tibi, maximas gratias habeo, atque ago. Vellemque ut ea qualiſcunque occaſio, quæ mihi nunc datur gratiam referendi, cum ejus in me injuriarum diſſimulatione, potiùs quam cum aliqua ultione, conjungi poſſet: ne id mea cauſa facere videar, quod revera non committerem, niſi etiam ad laudem Societatis, & tuam, veritatumque ſcitu perutilium patefactionem conducere exiſtimarem. Sed cum R. P. * Matheſim doceat in veſtro Collegio Pariſienſi, quod ſpectari poteſt ut primarium totius Orbis Terrarum: Matheſis autem ſit facultas, quâ ego præcipue uti dicor; ut nullus eſt in tota veſtra Societate qui auctoritate ſuâ plus poſſit ad meas opiniones impugnandas, ita nullus etiam eſt cujus errores ea in re admiſſi faciliùs vobis omnibus tribuerentur, ſi de ipſis tacerem. Multi enim ſibi perſuaderent illum unum ex univerſo veſtro corpore fuiſſe delectum, ad judicium de meis ferendum, ideoque non minùs ei ſoli, quàm vobis omnibus ſimul ſumptis, hac de re credi oportere; nec etiam aliter de vobis quàm de ipſo eſſe judicandum. Ac præterea conſilium ſequutus eſt ut ad cognitionem veritatis aliquandiu impediendam & retardandam valde efficax, ſic ad ipſam plane ſupprimendam non ſufficiens, quodque cùm tandem detegeretur nullo vobis honori eſſet. Quippe non conatus eſt meas opiniones rationibus refutare, ſed alias planè ineptas & abſurdas, verbis ferè meis expreſſas, pro meis propoſuit, ac tanquam refutatione indignas deriſit. Quo artificio falsè omnes eos, qui me non nôrunt, nec ſcripta mea viderunt, ab iis legendis avertiſſet; ac etiam eos, qui viderunt quidem, ſed nondum ſatis intelligunt, hoc eſt, ferè omnes qui viderunt, ab ipſis ulteriùs examinandis revocâſſet;

vocâſſet; nunquam enim ſuſpicati fuiſſent hominem religioſum, præſertim ex veſtra Societate, adeò confidenter opiniones pro meis proponere, & irridere, quæ reverà meæ non eſſent. Atque ad hoc multum juviſſet, quod ſuam diſſertationem non palam omnibus, ſed privatim tantùm amicis ſuis lectitâſſet; ita enim facilè caviſſet, ne ulli eam viderent, qui poſſent ejus figmenta dignoſcere; ac cæteri majorem ei fidem ideo habuiſſent, quod putâſſent, eum nolle ipſam in lucem edere ne famæ meæ noceret, ac mihi eſſe amicum. Nec interim fuiſſet periculum ne à non ſatis multis legeretur: Nam ſi tantùm Sociis ſuis, in veſtro Pariſienſi Collegio, id quod ſperabat perſuaſiſſet, hinc facilè ad omnes alios veſtræ Societatis, toto orbe ſparſos, eadem opinio tranſiiſſet; atque ab his etiam ad alios homines ferè omnes qui Societatis veſtræ auctoritati credidiſſent. Nec ſanè mirarer, ſi hoc contigiſſet: nam cùm veſtri ſint ſemper ſuis quiſque ſtudiis quammaximè occupati, fieri non poteſt, ut ſinguli examinent omnes novos libros, qui quotidie magno numero prodeunt in lucem, ſed crediderim exſpectari judicium ejus qui primus ex Societate quemque librum legendum ſuſcipit, ac prout ille de eo judicat, cæteros poſtea, vel etiam legere, vel abſtinere. Jamque mihi videor ejus rei feciſſe experimentum circa Tractatum quem edidi de Meteoris; cùm enim partem Philoſophiæ contineat, quæ, niſi admodum fallor, accuratiùs & veriùs in ipſo explicatur, quàm in ullis ſcriptis aliorum, nullam puto eſſe cauſam cur Philoſophi, qui Meteora ſingulis annis in unoquoque ex veſtris Collegiis docent, illum prætermittant, quàm quia fortè, falſis de me R. P. * judiciis credentes, nunquam legerunt. At quandiu tantùm illa ex meis, quæ ad Phyſicam aut Matheſim pertinebant, impugnavit, parum curavi; cùm autem in ſua Diſſertatione principia illa Metaphyſica, quorum ope Dei exiſtentiam, realemque humanæ animæ à corpore diſtinctionem demonſtravi, non rationibus, ſed maledictis evertenda ſuſceperit, harum veritatum cognitio tanti eſt momenti, ut nemini probo poſſit diſplicere, quòd ea quæ de illis ſcripſi pro viribus defendam. Nec ſanè difficulter id præſtabo; cùm enim mihi nihil aliud quàm nimiam dubitationem objecerit, non opus eſt ad oſtendendum quàm injuſtè ipſam mihi affingat, ut referam loca omnia mearum Meditationum, in quibus eam diligenter, ac, ni fallor, accuratiùs quàm ullus alius cujus ſcripta habeamus, refutavi & ſuſtuli; Sed ſatis eſt ſi moneam ejus quod expreſsè ſcripſi initio meæ reſponſionis ad Tertias Objectiones, Nempe nullas dubitandi rationes fuiſſe à me propoſitas eo fine ut ipſas perſuaderem, ſed contrà ut refutarem: eodem planè modo quo Medicinæ ſcriptores morbos deſcribunt
quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quorum curandorum Methodum volunt docere. Quis tam audax, & tam impudens in calumniando unquam fuit, ut accuſaret Hippocratem, aut Galenum, quòd cauſas ex quibus morbi naſci ſolent exponant, atque indè concluderet, ipſos nihil aliud docere quàm Methodum ægrotandi? Certè qui tantam in R.P.* audaciam fuiſſe ſciunt, non facilè ſibi perſuaderent ipſum hac in re privato tantùm conſilio uſum eſſe, niſi ego ipſe teſtarer, notumque facerem, quo pacto & ea quæ priùs in me ſcripſerat non probata ſint à veſtris, & ultima ejus Diſſertatio tuo juſſu ad me fuerit miſſa: Quod cùm nullibi commodiùs poſſim quàm in hac epiſtola, non abs re eſſe puto eam ſimul cum notis meis in Diſſertationem, edi curare.

Atque, ut ego etiam ex ipſa fructum percipiam, dicam hîc aliquid de Philoſophia quam conſcribo, & quam, niſi quid obſtiterit, poſt annum unum aut alterum in lucem edere decrevi. Cùm anno 1637 nonnulla ejus ſpecimina vulgarem, nihil non facere conatus ſum ut præcaverem invidiam, quam mihi, licèt indigno, imminere advertebam; Hæc cauſa fuit cur nomen meum iſtis ſpeciminibus præfigi noluerim, non, ut quibuſdam fortè viſum eſt, quòd rationibus in iis contentis non fiderem, vel eorum me puderet; Hæcque etiam fuit cauſa, cur declararim expreſſis verbis in Diſſertatione de Methodo pag 66, mihi non in animo eſſe ut dum viverem Philoſophia mea vulgaretur. Quo in inſtituto adhuc manerem, ſi ut ſperabam, & ratio poſtulabat, hoc me, ſaltem aliqua ex parte, invidia liberaſſet. At plane ſecus accidit. Ea enim eſt fortuna ſpeciminum meorum, ut, quamvis non à multis intelligi potuerint, quia tamen à nonnullis, iiſque maximè ingenioſis, & doctis, qui ea dignati ſunt examinare curioſiùs, multas veritates, nondum antè vulgatas, continere comperta ſunt, hæc fama tranſierit ad multos, qui ſtatim ideo ſibi perſuaſerunt me aliquid in Philoſophia certi & nullis controverſiis obnoxii poſſe explicare. Unde ſequutum eſt, ut maxima quidem pars, nempe non tantùm ii qui extra ſcholas liberè philoſophantur, ſed plerique etiam ex iis qui docent, præſertim juniores, & qui magis ingenio, quàm immerita doctrinæ fama, nituntur, ac verbo omnes qui amant veritatem, integram à me Philoſophiam in lucem edi optarint; Sed alia pars, ii ſcilicet qui docti videri malunt quàm eſſe, jamque aliquod nomen inter eruditos ex eo ſe habere putant, quod de ſcholæ controverſiis acriter diſputare didicerint, timentes ne detecta veritate controverſiæ iſtæ abrogentur, ac ſimul eorum doctrina omnis abeat in contemptum, meæque Philoſophiæ editione veritatem detectum iri exiſtimantes, non

 auſi

auſi quidem ſunt apertè oſtendere ſe non cupere ut ederetur, ſed ſummâ in me invidiâ exarſerunt. Et quidem perfacile mihi fuit hos ab aliis diſtinguere: qui enim Philoſophiam meam optârunt, optimè recordati ſunt, me de illa, dum viverem, non vulganda conſilium ſumpſiſſe, ac nonnulli etiam ſunt conqueſti; quod eam mallem nepotibus quam coævis meis concedere, quanquam omnes ingenui, cauſam cur id facerem advertentes, & mihi non deeſſe voluntatem publicis commodis ſerviendi, non ideo minus me amârint? Qui autem ipſam timuerunt, nullo modo id recordati ſunt, aut ſaltem credere noluerunt, ſed contrà ſuppoſuerunt ejus me editionem promiſiſſe. Hinc vocabar apud illos *celebris promiſſor*; Hinc comparabar nonnullis, qui librorum, quos à ſe ſcribi ſimulabant, editionem per multos annos fruſtra minati ſunt; Hincque etiam R. P.* ait hoc *tandiu à me exſpectari, ut deinceps ſit deſperandum*: ridiculè profectò, ſi putat aliquid ab homine nondum ſene potuiſſe diu exſpectari, quod ab aliis in multis ſæculis nondum eſt præſtitum; ac imprudenter, quod ubi me conatur vituperare, talem eſſe concedat, ut id à me intra paucos annos diu potuerit exſpectari, quod ego ab illo intra ſexcentos, ſi tandiu vita utriuſque prorogaretur, non exſpectarem. Hujuſmodi autem homines cum plane ſibi perſuaderent me decreviſſe Philoſophiam, illam, quam metuebant, emittere, ſtatim atque eſſet parata, non modò eas opiniones quæ in ſcriptis jam à me editis explicantur, ſed etiam præcipuè iſtam ipſam Philoſophiam, ſibi nondum cognitam, multis maledictis, qua occultis, qua etiam apertis & publicis ſunt proſequuti, ut ſcilicet vel me ab ea edenda abſterrerent, vel editam ſtatim everterent, & tanquam in cunis ſuffocarent. Riſi quidem initio illorum conatus, & quanto vehementiores in meis impugnandis eſſe animadverti, tanto pluris me ab ipſis fieri exiſtimavi: Sed ubi eorum numerum indies augeri vidi, atque, ut fit, multo diligentiores eos eſſe ad occaſiones mihi nocendi quærendas, quàm ullos benevolentes ad me protegendum, veritus ne fortè clandeſtinis moliminibus aliquid poſſint, ac ne otium meum magis interturbent ſi permaneam in inſtituto Philoſophiam meam non edendi, quàm ſi apertè ipſis me opponam; At, præſtando id totum quod timent, ne ampliùs timendum habeant efficiam. Pauca illa omnia, quæ de Philoſophia cogitavi, publici juris facere inſtitui, ac contendere, ut ſi vera ſint, à quamplurimis recipiantur. Quapropter illa non eodem ordine ac ſtylo proponam, quo magnam eorum partem ante conſcripſi eo in tractatu, cujus argumentum in Diſſertatione de Methodo explicui, ſed alio ad ſcholarum uſum magis accommodato, brevibus ſcilicet arti-

culis ſingulas quæſtiones includendo, talique ordine ipſas exſequendo, ut ſequentium probatio ex ſolis præcedentibus dependeat, omneſque in unum corpus redigantur. Quâ ratione ſpero me veritatem eorum omnium de quibus in Philoſophia ſolet diſputari, tam clarè eſſe expoſiturum, ut quicunque illam quærent, perfacilè ipſam ibi ſint inventuri. Quærunt autem profectò veritatem juvenes omnes, cum primum ad diſcendam Philoſophiam ſe accingunt; Quærunt etiam illam cæteri omnes cujuſcunque ætatis, cum ſoli apud ſe de rebus Philoſophicis meditantur, eaſque in proprium uſum examinant: Sed & Principes omnes, & Magiſtratus, aliive qui Academias aut Gymnaſia inſtituunt, ſumptuſque ſuppeditant ut Philoſophia in iis doceatur, non niſi veram, quantum fieri poteſt, volunt doceri; nec patiuntur dubias & controverſas opiniones ibi ventilari, ut ex diſputandi conſuetudine ſubditi magis contentioſi, & refractarii, & pertinaces, atque ideo ſuperioribus ſuis minus obſequentes, & ſeditionibus commovendis aptiores evadant, ſed tantum ob ſpem veritatis, quam ex iſtis diſputationibus aliquando emerſuram plerique ſibi perſuadent; vel ſi jam longa experientia ſint edocti quam raro illa hoc pacto reperiatur, adeo tamen ipſam curant, ut etiam perexiguam ejus ſpem non putent eſſe negligendam; Nulla autem unquam gens fuit tam fera, aut tam barbara, tamque à recto uſu rationis, quo ſolo homines ſumus, abhorrens, ut apud ſe doceri voluerit opiniones, quæ pugnarent contra cognitam veritatem. Atque ideo non dubium eſt, quin veritas opinionibus omnibus ab ea diverſis, quantumlibet inveteratis & pervulgatis ſit præferenda; & quin omnes ii qui alios docent ipſam pro viribus quærere, atque inventam docere teneantur. Sed nempe non creditur eam fore in nova illa Philoſophia quam promitto: Non veriſimile eſt me unum plus vidiſſe, quàm ſexcenta millia ingenioſiſſimorum virorum, qui opiniones in ſcholis vulgo receptas ſequuti ſunt: Viæ tritæ ac cognitæ novis ac ignotis ſunt ſemper tutiores; Præſertim propter Theologiam, cum qua veterem & vulgarem Philoſophiam optimè conſentire multorum annorum experientia jam docuit: de nova autem incertum eſt: Ideoque ne fortè imperitam multitudinem novitatis avidam ad ſe alliciendo paulatim creſcat, & vires ſumat; Scholarumque ſive Academiarum pacem & quietem perturbet; vel etiam in Eccleſia novas hæreſes adducat, maturè prohibendam, atque exſtinguendam eſſe quidam contendunt. Ego vero contra reſpondeo me quidem mihi nihil arrogare, nec profiteri me plus videre quàm cæteros; ſed hoc fortè mihi profuiſſe, quod cum proprio ingenio non multum fidam, planas tantum

& faciles vias ſim ſequutus: Nam ſi quis per ipſas magis promoveat, quàm alii multo majori ingenio prædití per ſalebroſas & impenetrabiles illas quas ſequuntur, non eſt mirandum. Addo me nolle ut mihi credatur de veritate eorum quæ promitto, ſed ut ex iis ſpeciminibus quæ jam dedi judicetur: Non enim ibi unam aut alteram, ſed plus ſexcentis quæſtionibus explicui, quæ ſic à nullo ante me fuerant explicatæ; ac quamvis multi hactenus mea ſcripta tranſverſis oculis inſpexerint, modiſque omnibus refutare conati ſint, nemo tamen, quod ſciam, quicquam non verum potuit in iis reperire. Fiat enumeratio quæſtionum omnium, quæ in tot ſæculis, quibus aliæ Philoſophiæ viguerunt, ipſarum ope ſolutæ ſunt, & fortè nec tam multæ, nec tam illuſtres invenientur: Quinimo profiteor, ne unius quidem quæſtionis ſolutionem, ope principiorum Peripateticæ Philoſophiæ peculiarium, datam unquam fuiſſe, quam non poſſim demonſtrare eſſe illegitimam & falſam. Fiat periculum, proponantur, non quidem omnes, neque enim operæ pretium puto multum temporis ea in re impendere, ſed paucæ aliquæ ſelectiores; ſtabo promiſſis: Et moneo tantùm, ne captioni locum relinquam, loquendo de principiis Peripateticæ Philoſophiæ peculiaribus, me excipere illas quæſtiones, quarum ſolutiones deſumptæ ſunt, vel à ſola experientia, omnibus hominibus communi; vel à conſideratione figurarum, & motuum, quæ Mathematicorum propria eſt; vel denique in Metaphyſicis à communibus illis notionibus, quas à me admitti, ut & præcedentia, ex Meditationibus meis apparet. Addo etiam, quod fortè videbitur eſſe paradoxum, nihil in ea Philoſophia eſſe, quatenus cenſetur Peripatetica, & ab aliis diverſa, quod non ſit novum; nihilque in mea quod non ſit vetus. Nam quantum ad principia, ea tantùm admitto, quæ omnibus omnino Philoſophis hactenus communia fuere, ſuntque idcirco omnium antiquiſſima; & quæ deinde ex iis deduco, jam ante in ipſis contenta & implicita fuiſſe tam clarè oſtendo, ut etiam antiquiſſima, utpote humanis mentibus à natura indita, eſſe appareat: Contra autem principia Philoſophiæ vulgaris, eo ſaltem tempore, quo ab Ariſtotele aliiſve inventa ſunt, erant nova, nec jam meliora putari debent quàm tunc fuere; nihilque ex iis deducitur quod non ſit controverſum, & ex more ſcholarum à ſingulis Philoſophis mutari poſſit, ac proinde quod non ſit maximè novum, cùm quotidie adhuc renovetur. Quantum ad Theologiam, cùm una veritas alteri adverſari nunquam poſſit, eſſet impietas timere, ne veritates in Philoſophia inventæ iis quæ ſunt de fide adverſentur; Atque omnino profiteor nihil ad religionem pertinere, quod non æquè, ac

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

etiam magis facilè explicetur per meâ principia, quàm per ea quæ vulgò recepta ſunt: Jamque hujus rei mihi videor ſpecimen dediſſe ſatis luculentum, in fine meæ Reſponſionis ad quartas Objectiones, circa quæſtionem in qua omnium difficillimè Philoſophia cum Theologia ſolet conciliari: Et idem in aliis quibuſlibet, ſi opus ſit, præſtare paratus ſum; Ac etiam oſtendere multa è contra eſſe in vulgari Philoſophia, quæ revera pugnant cum iis quæ in Theologia ſunt certa, etſi id vulgo à Philoſophis diſſimuletur, vel ob longam iis credendi conſuetudinem non advertatur. Non etiam metuendum, eſt, ne meæ opiniones, imperitam, & novitatis avidam multitudinem alliciendo, nimis creſcant; cùm è contrà doceat experientia ipſas præcipue à peritioribus probari, quos non novitate, ſed ſolâ veritate allicientes, nimium creſcere non poſſunt. Nec magis metuendum eſt ne ſcholarum pacem perturbent; Sed contrà cùm omnes philoſophi tot controverſiis ſe mutuò vexent, ut nunquam majore in bello eſſe poſſint quàm jam ſunt, nulla melior ratio eſt ad pacem inter ipſos conciliandam, Hæreſeſque etiam quæ quotidie ex iſtis controverſiis repullulant minuendas, quàm ſi veræ opiniones, quales meas eſſe jam probavi, recipiantur: Earum enim clara perceptio omnem dubitandi ac diſputandi materiam tollet. Atque ex his patet, nullam revera eſſe rationem, ob quam nonnulli tanto ſtudio reliquos homines ab iis cognoſcendis velint avertere: niſi quòd nimis evidentes, & certas eas eſſe exiſtimantes, vereantur ne obſint famæ doctrinæ, quam ipſi ex aliarum minùs probabilium cognitione quæſiverunt. Adeò ut hæc ipſa illorum invidia non exiguum ſit veritatis meæ Philoſophiæ argumentum. Sed ne fortè hîc videar de invidia falsò gloriari, ac ſolam Diſſertationem R. P.* in teſtimonium vocare poſſe, dicam quid nuper in recentiſſima harum Provinciarum Academia contigerit.

Doctor quidam Medicinæ, vir acerrimi ac perſpicaciſſimi ingenii, atque ex eorum numero qui quamvis Scholarum Philoſophiam rectè didicerint, quia tamen ei non credunt, & ſunt ingenui, non ideo multum ſuperbiunt, nec ſe admodum doctos eſſe fingunt, ut aliis quibuſdam in more eſt, qui ipſâ ſunt inebriati, legit Dioptricam meam, & Meteora, cùm primùm edita ſunt in lucem, ac ſtatim aliqua in iis verioris Philoſophiæ principia contineri judicavit: Quæ colligendo diligentiùs, & alia ex iis deducendo, eâ fuit ſagacitate, ut intra paucos menſes integram indè Phyſiologiam concinnarit, quæ, cùm privatim à nonnullis viſa eſſet, eis ſic placuit, ut Profeſſionem Medicinæ, ibi tunc fortè vacantem, pro illo, qui antea ipſam non ambiebat, à magiſtratu petierint, & impetrarint.

 Ita

Ita Profeſſor factus officii ſui eſſe putavit ea potiſſimùm docere, propter quæ ad illud munus vocatus fuiſſe videbatur: Præſertim cùm ipſa vera eſſe, ac quæcunque cum iis pugnant falſa judicaret. Sed cùm id agendo magnam, pro ratione loci, haberet auditorum frequentiam, quidam ſtatim ex ejus collegis, ipſum ſibi præferri advertentes, manifeſtè inviderunt, ac perſæpe apud Magiſtratum conqueſti ſunt, petentes ut ei nova iſta docendi ratio prohiberetur: Nec tamen aliud tribus annis potuerunt impetrare, quàm ut hortaretur ad vulgaris, tum Philoſophiæ, tum Medicinæ principia ſimul cum ſuis docenda, ut ita auditores ad aliorum etiam ſcripta legenda pararet. Sentiebat enim prudens Magiſtratus, ſi nova iſta vera eſſent, prohiberi non debere; ſi autem falſa, non opus eſſe, quia ſponte intra paucos menſes eſſent collapſura. Cùm autem è contra creſcerent indies; excolerenturque potiſſimùm ab honeſtiſſimis & ingenioſiſſimis quibuſque, magis quàm ab humilioribus aut junioribus, qui faciliùs invidorum auctoritate aut conſilio ab iis audiendis revocabantur: Novam etiam provinciam Magiſtratus Medico dedit, ut nempe Problemata Phyſica, tum Ariſtotelis, tum aliorum, certis diebus, lectione extraordinariâ explicaret; atque ita majorem haberet occaſionem, quàm in ſola ſua Medicina, de omnibus Phyſicæ partibus agendi. Et quieviſſent fortaſſe deinceps reliqui ejus Collegæ, ac veritati locum dediſſent, niſi unus inter cæteros, qui tunc erat illius Academiæ Rector, omnes ſuas in eum machinas intendere decreviſſet. Ut autem cujus generis adverſarios habeam appareat, hunc paucis hîc deſcribam. Cluet Theologus, Concionator, Diſputator: Magnamque ſibi apud plebeios homines gratiam potentiamque conciliavit, ex eo quod, modò in Romanam Religionem, modò in alias quaſcunque à ſua diverſas, modò in potentiores invehendo, ferventem & indomitum pietatis zelum præ ſe ferat, interdumque etiam dicteriis ſcurrilibus plebeculæ aures demulceat; Quodque multos quotidie libellos, ſed à nemine legendos, emittendo; varios Auctores, ſed ſæpius contra ſe quam pro ſe facientes, ac fortè ex indicibus tantum notos, citando; & de quibuſlibet ſcientiis tanquam ſi earum gnarus eſſet audaciſſimè, ſed & imperitiſſimè, loquendo, admodum doctus indoctis videatur. Peritiores autem qui ſciunt quàm importunus in aliis provocandis ſemper fuerit, ac quàm ſæpe, ubi fuit diſputandum, convitia pro rationibus attulerit, turpiterque victus diſceſſerit, ſi ſint diverſæ ab ipſo religionis palam irrident, & contemnunt, eumque jam publicè nonnulli ſic exceperunt, ut nihil novi deinceps in ipſum ſcribi poſſe videatur; ſi verò cum illo in religione conſentiunt, etſi quantum poſſunt excuſent, & tole-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

& tolerent, in animo tamen non probant. Poſtquam hic homo aliquandiu Rector fuit, contigit ut, cùm theſes Medico Præſide ab ejus auditoribus defendebantur, non daretur ipſis libertas ad argumenta quæ proponebantur reſpondendi, ſed ſcholaſticis & importunis ſupploſionibus turbarentur: quas ſupploſiones non dico à Theologo per amicos fuiſſe excitatas, neque enim ſcio, ſi antea non fiebant; atque audivi à fide dignis, qui adſuerant, nullo eas nec reſpondentium nec Præſidis merito potuiſſe contingere, cùm ſemper priùs inciperent quàm ipſi mentem ſuam explicuiſſent; & interim rumor ſpargebatur novam ibi Philoſophiam malè defendi, ut ſcilicet indè inferrent homines, non dignam eſſe, quæ publicè doceatur. Contigit etiam, cùm frequentes diſputationes ſub præſidio Medici haberentur, ac theſes minùs curiosè, ad arbitrium reſpondentium, ex variis & inconnexis quæſtionibus conflarentur, ut in quadam theſi poſuerint, *ex mente & corpore non fieri unum ens per ſe, ſed per accidens*: vocando ſcilicet ens per accidens id omne quod ex duabus ſubſtantiis planè diverſis conſtaret; nec ideo negando unionem ſubſtantialem, quâ mens corpori conjungitur; nec utriuſque partis aptitudinem naturalem ad iſtam unionem, ut patebat ex eo quòd ſtatim poſtea ſubjunxiſſent, *illas ſubſtantias dici incompletas ratione compoſiti, quod ex earum unione oritur*: adeò ut nihil in ipſis poſſet reprehendi, niſi forſan modus loquendi minùs in ſcholis uſitatus. At verò hæc ſatis magna occaſio viſa eſt Rectori Theologo ad Medicum circumveniendum, hæreſeoſque condemnandum, & ita, vel invito Magiſtratu, ſi res ut ſperabat ſucceſſiſſet, de Profeſſione deturbandum. Nec obſtitit quòd, ubi Medicus advertit eam ab illo theſim non probari, ſtatim ipſum, & reliquos ibi Theologiæ Profeſſores adierit, iiſque mentem ſuam explicando, affirmarit ſe nihil adverſus Theologiam ipſorum, & ſuam, ſenſiſſe, aut ſcribere voluiſſe. Nam paucis poſt diebus theſes edidit, quibus, ut mihi certò nunciatum eſt, hunc titulum voluit præfigere: *Corollaria admonitoria, ex auctoritate S. S. Facultatis Theologicæ ad ſtudioſos propoſita*: & addito; *Sententiam Taurelli, quem Heidelbergenſes Theologi appellarunt Atheum Medicum, & vertiginoſi juvenis Gorlæi, quâ ſtatuitur homo eſſe ens per accidens, multis impingere modis in Phyſicam, Metaphyſicam, Pneumaticam & Theologiam &c.* Ut nempe iis ſubſignatis à reliquis omnibus illius loci Profeſſoribus Theologiæ ac concionatoribus (ſi tamen ſubſignaſſent, id enim ignoro) mitteret ex collegis, qui dicerent Magiſtratui Medicum, eccleſiaſtico concilio, cum Taurello, & Gorlæo, quos Auctores fortè nunquam legit, mihi certè ſunt ignoti, hæreſeos eſſe damnatum: ut ita non

 poſſet

poſſet Magiſtratus, cum plebis gratiâ, eum diutiùs in Profeſſorem retinere. Sed cùm jam Theſes iſtæ eſſent ſub prælo, fortè ad manus quorundam è Magiſtratu pervenerunt, qui Theologum ad ſe vocatum officii admonuerunt, atque ut titulum ſaltem mutaret, Facultatiſque Theologicæ publicâ auctoritate ad calumnias ſuas non abuteretur effecerunt. At nihilominus perrexit in theſibus edendis; ac de iis, ad imitationem R. P. *, per triduum diſputavit; Et quia parum materiæ in ipſis fuiſſet, ſi egiſſet tantùm de illa logomachia an compoſitum ex duabus ſubſtantiis dicendum ſit ens per accidens, nec ne, alias quaſdam quæſtiones huic adjunxit, quarum præcipua erat de formis ſubſtantialibus rerum materialium, quas omnes, exceptâ animâ rationali, Medicus negarat; ille autem quibuſcunque potuit rationibus ipſas fulcire, ac tanquam Peripateticæ Scholæ Palladium defendere conatus eſt. Atque, ut hîc non videar ſine cauſa me alienis controverſiis immiſcere, præterquam quòd in Theſibus ſuis nomen meum expreſſerat, ut & Medicus ſæpe in ſuis, etiam inter diſputandum me nominabat, quærebatque ab opponente mihi nunquam viſo num ipſi argumenta ſuggeſſiſſem, & indigniſſimâ comparatione utens aiebat, eos, quibus vulgaris Philoſophandi ratio diſplicet, aliam à me exſpectare, ut Judæi exſpectant ſuum Eliam qui eos deducat in omnem veritatem. Cùm autem per triduum ſic triumphaſſet, Medicus, qui prævidebat ſe, ſi taceret, à multis habitum iri pro victo: ſi autem publicis diſputationibus ſe defenderet, ſtrepitus, ut antea, fore paratos, ad impediendum ne audiretur: ſumſit conſilium de reſponſione ad Theologi theſes edenda, in qua quidem ea omnia, quæ in iſtis theſibus contra ſe aut ſua dogmata continebantur, ſolidis rationibus refutaret; ſed interim earum Auctorem tam blandè ac tam honorificè compellaret, ut ipſum ſibi conciliare conaretur; aut ſaltem exulceratum ejus animum non irritaret. Ac reverà reſponſionem illam ſuam ita concinnavit, ut multi qui legerunt, exiſtimarint nihil in ea eſſe, de quo Theologus queri poſſet, niſi quòd ibi vir pius, & ab omni maledicendi ſtudio alienus diceretur: Sed etſi verbis non læderetur, ſibi tamen magnam injuriam à Medico factam eſſe putabat, quia rationibus victus erat, & quidem rationibus ex quibus videbat apertè ſequi ſe eſſe calumniatorem, & rerum quas jactaverat imperitum. Cui malo nullum aliud remedium potuit reperire, quàm ut potentiâ uteretur, ac reſponſionem illam ſibi odioſam in urbe ſua prohiberi curaret. Audiverat forſan quod de Ariſtotele quidam dicunt, ipſum cùm Philoſophorum ſe antiquiorum opiniones ſolide refutare non poſſet, alias quaſdam valde abſurdas ipſis affinxiſſe, nempe illas quæ in ejus

ſcriptis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſcriptis leguntur, ac ne fraus à poſteris detegeretur, omnes eorum libros diligenter perquiſitos comburi curaſſe. Quod noſter, ut fidelis Peripateticus, imitari conatus, congregavit Senatum ſuum Academicum; de libello in ſe à Collega edito conqueſtus eſt; eum prohibendum, ac totam iſtam turbatricem Academiæ Philoſophiam eliminandam eſſe dixit. Aſſenſerunt plerique. Tres ex eorum numero delegati ad Magiſtratum, idem ibi conqueſti ſunt. Magiſtratus, ut eis ſatisfaceret, pauca quædam exemplaria à Bibliopola auferri juſſit: quo factum eſt, ut reliqua cupidiùs emerentur, ac curioſiùs legerentur; Cúmque nihil in iis appareret de quo Theologus juſtè queri poſſet, præter ſolam vim rationum, quas declinare non poterat, omnes eum irriſerunt. Ipſe verò interim non ceſſabat; congregabat quotidie Senatum Suum Academicum ut ei aliquid de iſta infamia impertiret: magna pro ipſo res erat: quærendæ erant rationes, cur reſponſionem Medici ac totam ejus Philoſophiam damnari vellet; nec ullas poterat invenire. At nihilominus prodiit tandem in lucem judicium, nomine Senatus Academici, ſed quod ſoli Rectori tribuere æquius eſt: Cùm enim in omnibus conventiculis, quæ congregabat, ſederet ut judex, eſſetque idem acerbiſſimus accuſator, Medicus autem nec audiretur, nec unquam adeſſet, quis dubitat, quin facilè maximam ſuorum Collegarum partem eò quò voluit pertraxerit, ac ſuffragiorum numero alios à ſe diſſentientes ſuperârit; cùm præſertim aliqui eandem quàm ille, vel etiam majorem haberent occaſionem Medicum odio proſequendi; ac alii viri pacifici Rectori ſuo, quem noverant eſſe mordacem, non libenter contradicerent? Hocque etiam inſigne, quòd, nullus ex ipſis, ut iſtius judicii approbator nominari voluerit, ſed unus, nec Medico ullâ familiaritate conjunctus, nec mihi unquam notus, ne particeps fieret infamiæ quam inde ſequuturam eſſe prævidebat, expreſsè petierit, ut nomen ſuum, tanquam non approbantis, in eo poneretur. Iſtius autem judicii exemplar hîc apponam; tum quia fortè Reverentiæ tuæ non erit ingratum ſcire quid in his regionibus inter literatos agatur; tum etiam ut quantum in me eſt impediam, ne poſt aliquot annos, cùm leves chartulæ, in quibus impreſſum eſt, erunt fortè omnes diſperditæ, utantur ejus auctoritate maledici, ac fingant juſtas aliquas in eo fuiſſe rationes ad Philoſophiam meam condemnandam. Nomen tantùm Academiæ tacebo, ne quod heri aut nudius tertius turbulentus ejus Rector imprudenter fecit, ac fortaſſe cras vel perendie alius mutabit, ei apud exteros dedecori vertatur.

*Judicium ſub nomine Senatus Academici ** editum.*

*Profeſſores Academiæ *, cùm non ſine gravi dolore vidiſſent libellum in lucem editum, menſe Febr.* CIↃ.IↃ.C.XLII. *hoc præſcripto titulo :* Reſponſio ſeu Notæ ad corollaria Theologico-Philoſophica, &c : *eumque ad ſingulare ejuſdem Academiæ detrimentum & ignominiam, excitandaſque in aliorum animis ſiniſtras ſuſpiciones ſpectare animadverterent; viſum illis fuit, omnes & ſingulos certiores facere :*

Primò, diſplicere ſibi eum agendi modum, quo collega alius in alium libros aut libellos publicè edat, præſertim expreſſo nomine; idque ob theſes, aut corollaria, de rebus in Academia controverſis, nullius nomine edito, diſputata.

Deinde, ſe improbare eam propugnandi pro nova & præſumpta philoſophia rationem, quæ in prædicto libello frequentatur; utpote cum verborum inſolentia conjunctam, in eorum opprobrium, qui hîc & alibi contrariam & vulgarem, omnibuſque in Academiis receptam philoſophiam, ut veriorem profitentur. Veluti, cùm auctor prædicti libelli dicit, pag. 9 : Jamdiu enim pernovi magnos meorum auditorum progreſſus, quos breviſſimo temporis ſpatio apud me faciunt, quoſdam malè habere. *Pag.* 7 : Termini quibus alii ad nodos ſolvendos uti ſolent, nunquam ingeniis paulò perſpicacioribus plenè ſatisfaciunt, ſed ſolis tenebris & nebulis animos eorum replent. *Ibidem* : Verus ſenſus multo meliùs & promptiùs ex me percipitur, quàm vulgò ex aliis : probat ipſa experientia quam multi meorum diſcipulorum, in publicis diſputationibus cum honore jam ſæpius exhibuerunt, poſtquam tantùm paucos aliquot menſes meâ inſtitutione fuiſſent uſi. Nullus autem dubito quin quilibet mortalium, cui tantùm eſt ſanum ſinciput, hîc nihil quicquam culpandum, ſed omnia laudanda cenſeat. *Pag.* 9 : Miſera illa entia (ſcilicet formas ſubſtantiales, & qualitates reales) nullius planè uſus eſſe perſpeximus, niſi fortè ad excæcanda ſtudioſorum ingenia, & ipſis in locum doctæ illius ignorantiæ, quam tantopere commendas, faſtuoſam quandam aliam ignorantiam obtrudendam. *Pag.* 15 : Contrà verò ex opinione formas ſubſtantiales ſtatuente, facillimus eſt prolapſus in ſententiam eorum, qui animam dicunt corpoream & mortalem. *Pag.* 20 : Quæri poſſet, annon illa philoſophandi ratio potiùs Chorœbo aliquo digna ſit cenſenda, quæ ad unum principium activum, nempe formam ſubſtantialem omnia revocare ſolet. *Pag.* 25 : Atque hinc patet, non illos qui formas ſubſtantiales negant, ſed potiùs eos, qui illas adſtruunt, eò tandem per ſolidas conſequentias adigi poſſe, ut fiant aut athei aut beſtiæ.

pag.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Pag. 39 : Propterea quòd cauſæ ab aliis hactenus etiam in minimis propoſitæ, ſint ut plurimum quàm maximè jejunæ, & à vero alienæ, nec animo veritatis cupido ſatisfaciant.

Tertiò, ſe rejicere novam iſtam Philoſophiam; primò, quia veteri philoſophiæ, quam Academiæ toto orbe terrarum hactenus optimo conſilio docuere, adverſatur, ejuſque fundamenta ſubvertit: deinde quia juventutem à vetere & ſana Philoſophia avertit, impeditque quo minus ad culmen eruditionis provehatur; eo quod iſtius præſumptæ philoſophiæ adminiculo, technologemata in auctorum libris, profeſſorumque lectionibus & diſputationibus uſitata, percipere nequit: poſtremo quòd ex eadem variæ falſæ & abſurdæ opiniones partim conſequantur, partim ab improvida juventute deduci poſſint, pugnantes cum cæteris diſciplinis & facultatibus, atque imprimis cum orthodoxa Theologia.

*Cenſere igitur ac ſtatuere, omnes philoſophiam in hac Academia docentes, in poſterum à tali inſtituto atque incepto abſtinere debere, contentos modicâ libertate diſſentiendi in ſingularibus nonnullis opinionibus, ad aliarum celebrium Academiarum exemplum hic uſitatâ: ita, ut veteris & receptæ philoſophiæ fundamenta non labefactent, & in eo etiam atque etiam laborent, ut Academiæ tranquillitas in omnibus ſarta tecta conſervetur. * die* XVI. *Martii,* 1642.

Eſt autem notatu dignum, hoc judicium editum fuiſſe, cùm jam aliquandiu riſiſſent homines, quod Rector librum Medici ſupprimi maluiſſet quam ad ipſum reſpondere; nec proinde eſſe dubitandum, quin omnes rationes, ſaltem eæ quæ ab illo potuerunt excogitari, ad iſtud factum excuſandum, hîc expreſſæ ſint. Eas ergo, ſi placet, percurramus. Primo dicitur libellum Medici *ſpectare ad detrimentum, & ignominiam Academiæ; ac etiam ad ſiniſtras opiniones in aliorum animis excitandas*: quod non aliter poſſum interpretari, quam quod hac occaſione homines ſint ſuſpicaturi, vel potius cognituri, Academiæ Rectorem fuiſſe imprudentem, quod manifeſtæ veritati ſe opponeret; ac malignum, quod rationibus victus, auctoritate tamen vincere conaretur. Sed jam illa ignominia ceſſavit, quia non amplius eſt Rector; Nec Academiæ tantum dedecoris eſt, quod hunc habeat adhuc in Profeſſorem; quam honoris, quod habeat etiam Medicum; modo ſe illo indignam non præſtet. Dicitur ſecundo ei *diſplicere unum collegam in alium libros edere, præſertim expreſſo nomine.* Sed ob hanc rationem ipſe potius Rector, qui in hoc judicio erat accuſator, & Præſes, ſolus reus eſſe debuiſſet, ſoluſque erat condemnandus: Ipſe enim antea, non laceſſitus, libellos duos, theſium nomine, in collegam ſuum ediderat; eoſque etiam S. S. Facultatis Theologicæ auctoritate munire conatus erat, ut innocentem circumveniret, ac per calu-

mniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

mniam everteret: Ac ridiculum eſt ſi ſe excuſet quòd nomen ejus non poſuerit, cùm ipſamet ejus verba ante edita citârit, eumque ita deſignârit ut nemo poſſet dubitare quin ille eſſet quem impugnabat; Medicus autem ei tam modeſtè reſpondit, ac nomen ejus tot elogiis ornavit, ut non contra ipſum, ſed amicè potiùs ad ipſum ſcripſiſſe, ac eum honoris tantum causâ nominâſſe fuerit credendum: Ut & reverà creditum fuiſſet, ſi Theologus rationes, utcunque ſaltem probabiles, ad eas Medici refellendas habuiſſet: Quid autem iniquius eſſe poteſt, quàm quòd Rector Collegam ſuum injuriarum reum faciat, ob id unum, quòd tam manifeſtas & veras rationes attulerit, ad rejicienda crimina hæreſeos, & atheïſmi, quæ ſibi ab illo fuerant impoſita, ut ſe ab ipſo per calumniam circumveniri non paſſus ſit. At nempe improbat Theologus *eam propugnandi pro nova & præſumpta Philoſophia rationem*, quam in Medici libello ait frequentari; *utpote cum verborum inſolentia conjunctam, in opprobrium eorum qui vulgarem ut veriorem profitentur*: Ipſe ſcilicet vir modeſtiſſimus verborum inſolentiam in alio reprehendit, quam tamen reverà nullam fuiſſe quiſque poteſt agnoſcere, ſi tantùm conſideret ipſa loca hîc citata, quæ hinc indè ex Medici libro, ut omnium maximè inſolentia, atque ad invidiam concitandam aptiſſima, excepta ſunt. Præſertim ſi etiam notetur, nihil eſſe uſitatius in ſcholis Philoſophorum, quàm ut quiſque ſine ullis verborum delinimentis id quod ſentit loquatur, atque ideò ſolas ſuas opiniones veras eſſe, aliaſque omnes falſas affirmet: Aſſuefecit enim illos diſputandi uſus iſti libertati, quæ fortè in iis qui urbaniorem vitam ſequuntur durior eſſet; Item pleraque ex verbis, quæ hîc citantur, tanquam ſi contra omnes omnium locorum Philoſophos invidiosè dicta eſſent, non niſi de ſolo Theologo eſſe intelligenda, ut ex libro Medici clarum eſt; nec in plurali numero, & tanquam de tertia perſona fuiſſe prolata, niſi tantùm ut illum minùs offenderent; Ac denique ea quæ hic notantur de Chorœbo, item de Atheis aut beſtiis &c. non ſponte à Medico fuiſſe ſcripta, ſed priùs injuriosè ac falsò à Theologo in ipſum jacta, quæ ut poſſet refellere, coactus fuit veris & evidentibus rationibus oſtendere illa nomina non ſibi, ſed potiùs adverſario ſuo convenire. Quis ferat hominem tam importunum, ut ſibi velit licere alios per calumniam Atheos & beſtias vocare, ſeque ab iis cum veris rationibus modeſtè refutari non patiatur? Sed feſtino ad illa quæ me magis ſpectant. Tres habet rationes ob quas novam Philoſophiam condemnat. Prima eſt quod veteri adverſetur. Hîc non repeto, quod ſupra dixi, meam Philoſophiam eſſe omnium antiquiſſimam, nihilque ab ea diverſum eſſe in vulgari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quod non ſit novum: Sed tantùm interrogo an rectè intelligat iſtam Philoſophiam, quam condemnat, homo uſque adeò ſtolidus (aut, ſi mavult, malignus) ut eam in Magiæ ſuſpicionem voluerit adducere, quia figuras conſiderat? Interrogo etiam cur diſputari ſoleat in ſcholis, haud dubiè ad manifeſtam veritatem quærendam, ſi enim jam haberetur, ceſſarent iſtæ diſputationes, ut patet in Geometria, de qua non moris eſt diſputare: ſed ſi vel ab Angelo manifeſta illa veritas, tam diu quæſita, & expetita, proponeretur, nunquid per eandem rationem eſſet rejicienda, quia nempe iis, qui ſcholarum diſputationibus aſſueti ſunt, nova eſſe videretur? At fortè inquiet, non diſputari de principiis quæ tamen à præſumpta noſtra Philoſophia evertuntur: ſed cur ea tam facilè everti ſinit, cur rationibus non fulcit? & nunquid ſatis oſtenditur ea eſſe incerta ex eo quòd ipſis nihil certi hactenus ſuperſtrui potuerit? Altera ratio eſt, quòd juventus, iſtius præſumptæ Philoſophiæ adminiculo *technologemata* in Auctorum libris uſitata percipere, nequeat: Quaſi verò neceſſe ſit ut Philoſophia, quæ ad veritatis cognitionem eſt inſtituta, doceat ulla vocabula quibus ipſa non egeat! cur non Grammaticam & Rhetoricam potiùs eo nomine condemnat, cùm earum magis officium ſit agere de verbis, ac tamen ab illis docendis adeò ſint alienæ ut tanquam barbara rejiciant? Dicat ergo eas idcirco *juventutem à ſana Philoſophia avertere, ac impedire quò minùs ad culmen eruditionis provehatur*; nec magis erit irridendus, quàm cùm de noſtra Philoſophia idem dicit; neque enim ab ipſa, ſed à libris eorum qui vocabulis iſtis utuntur ipſorum explicatio eſt requirenda. Tertia denique ratio duas habet partes: quarum altera eſt manifeſtè ridicula; & altera injurioſa & falſa: Nam quid tam verum & apertum eſt, ex quo non facilè *ab improvida juventute variæ, falſæ & abſurdæ opiniones deduci poſſint*: Quod verò ullæ ex mea Philoſophia reverà *conſequantur quæ pugnent cum orthodoxa Theologia*, planè falſum eſt & injurioſum: neque utar exceptione quòd ejus Theologiam orthodoxam eſſe non putem: Neminem unquam ideo contempſi, quòd alia quàm ego ſentiret, præſertim circa res fidei, novi enim fidem eſſe donum Dei; quin & multos, qui eandem quam ille religionem profitentur, etiam Theologos, etiam Concionatores, colo & diligo: Sed jam ſæpe teſtatus ſum nolle me unquam ullis Theologiæ controverſiis immiſcere; cúmque in Philoſophia etiam non agam, niſi de iis quæ naturali ratione clariſſimè cognoſcuntur, non poſſunt pugnare cum ullius Theologia, niſi ſi quæ lumini rationis manifeſte adverſetur, quod ſcio neminem de ſua eſſe dicturum. Cæterùm ne temere videar affirmare nullas ex rationibus à Medico allatis à Theologo ſolvi poſſe, duplex jam

 vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

vel triplex ejus rei experimentum habetur. Jam enim duo vel tres libelli ea de re editi ſunt, non quidem à Theologo, ſed pro ipſo, & à talibus, ut ſi quid boni continerent, ei ſoli tribueretur, nec, eorum nomine ſe tegendo, eos ineptiſſima proferre permiſiſſet, ſi meliora habuiſſet. Primus libellus editus eſt titulo Theſium ab ejus filio in eadem Academia Profeſſore; Cumque in eo futilia tantum patris argumenta ad formas ſubſtantiales adſtruendas ſint repetita, vel alia etiam inaniora adjuncta; nec ulla planè facta ſit mentio rationum Medici, quibus jam iſta omnia fuerant refutata, nihil aliud ex ipſo colligi poteſt, quàm ejus Auctorem eas non capere, vel certè docilem non eſſe. Alius libellus, & quidem geminus, prodiit ſub nomine illius ſtudioſi qui in ſeditioſa trium dierum diſputatione, Rectore præſide, reſponderat, titulusque ejus eſt, *Prodromus ſive examen tutelare orthodoxæ Philoſophiæ principiorum &c.* Atque in eo quidem omnia collecta ſunt, quæ ab ejus Auctore, vel Auctoribus, potuerunt hactenus excogitari ad rationes Medici oppugnandas: nam etiam ſecunda pars, ſive novus Prodromus primo adjunctus eſt, ne quid omitteretur ex iis, quæ Auctori venerunt in mentem, dum prior typis mandabatur: Sed tamen in iis omnibus, nulla, vel minima, ex rationibus Medici, non dicam ſolidè, ſed nequidem veriſimiliter eſt refutata: Ideóque ille Auctor nihil aliud curaſſe videtur, quam ut craſſum volumen ex meris ineptiis compingendo, ac etiam Prodromum inſcribendo ut adhuc plura exſpectentur, caveret ne quis reſpondere dignaretur: Atque hoc pacto ſaltem coram imperita plebe, quæ libros eò meliores eſſe putat quò craſſiores, ac ſemper eos qui audaciſſimè ac diutiſſimè loquuntur judicat eſſe victores, triumpharet.

Ego verò qui plebeculæ gratiam non capto; nec aliud curo, quàm ut, veritatem quantum in me eſt protegendo, probis & peritis gratificer, ac propriæ conſcientiæ ſatisfaciam: Spero me futiles iſtas aſtutias, aliaſque omnes, quibus adverſarii uti ſolent, ita palam eſſe facturum, ut nemo iis in poſterum ſit uſurus, niſi qui pro calumniatore atque oſore veritatis apertè cognoſci non erubeſcet. Et quidem hactenus non parum profuit ad verecundiores cohibendos, quòd ab initio rogarim omnes, ut ſi quid haberent, quo ea, quæ in meis ſcriptis ut vera propoſui, impugnarent, id ad me perſcribere dignarentur; ac promiſerim me iis reſponſurum: viderunt enim ſe nihil poſſe coram aliis de me loqui quod mihimet ipſi non ſignificarent, quin hoc ipſo merito in calumniæ ſuſpicionem adducerentur. Sed multi hoc neglexerunt, ac quamvis revera nihil invenirent in meis ſcriptis, quod poſſent falſitatis arguere, nec quidem fortè legiſſent, occultè tamen

de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

de ipſis maledixerunt: Idque aliqui tanto cum ſtudio, ut integros ea de re libros conſcripſerint, non quidem in lucem emittendos, ſed, quod multo pejus exiſtimo, privatim coram credulis lectitandos; eoſque falſis rationibus, ſed multis verborum ambagibus tectis; partimque etiam veris, ſed quibus tantum impugnabant opiniones falſo mihi affictas, impleverunt. Nunc autem ego hos omnes rogo, & hortor, ut ſcripta iſta in lucem edant: docuit enim me experientia melius hoc fore, quam ſi ea, ut prius rogaram, ad me mittant; ne ſi forte reſponſione digna non judicarem, ipſi interim, vel me ſibi reſpondere non poſſe falſo jactarent, vel ſe à me contemni quererentur; neve etiam nonnulli, quorum ſcripta vulgarem injuriam ſibi à me fieri putarent, quod meas reſponſiones iis adjungerem; quia, ut nuperrimè de ſe ipſo quidam aiebat, privarentur hoc pacto fructu, quo poterunt gaudere ſi ea ipſimet edi curent, ut nempe per aliquot menſes legantur, ac multorum animos imbuant, & præoccupent, priuſquam ad illa poſſim reſpondere. Hunc itaque ipſis fructum non invidebo: Quin etiam reſponſurum me eſſe non promitto, niſi ubi tales rationes invenero, ut eas paſſim à lectoribus ſolvi poſſe non putem. Quantum enim ad cavillationes, aut convitia, voceſque alias quaſcunque à propoſito alienas, ipſas pro me potiùs quàm contra me facere arbitrabor, hoc argumento, quod non exiſtimem quemquam iis in tali cauſa eſſe uſurum, niſi qui plura cupiet perſuadere, quam rationibus probare poſſit; quique hoc ipſo veritatem ſe non quærere, ſed eam velle impugnare, ac proinde ingenuum & probum non eſſe oſtendet. Verum non dubito, quin etiam permulti viri candidi ac pii meas opiniones poſſint habere ſuſpectas; tum quia vident eas ab aliis reprehendi; tum etiam ob hoc ſolum quod novæ eſſe dicantur, & non à multis hactenus fuerint intellectæ: Ac fortè non facilè ullus judicantium cœtus poſſet inveniri, in quo, ſi de iis deliberaretur, non multo plures futuri eſſent qui cenſerent eſſe rejiciendas, quam qui auderent ipſas approbare. Suadet enim ratio, & prudentia, ut de re nobis non omnino perſpecta, non niſi juxta id quod in ſimili ſolet contingere, judicemus: Ac tam multi hactenus novas in Philoſophia opiniones protulerunt, quas vulgatis & receptis non meliores, ſed ſæpe periculoſiores eſſe cognitum eſt, ut non immerito illi omnes, qui nondum meas clarè percipiunt, ſi ſententiam ſuam rogentur, eas dicturi ſint eſſe rejiciendas. Atque ideo, quantumvis veræ exiſtant, mihi nihilominus metuendum eſſe putarem, ne fortè à tota tua Societate, ac univerſim ab omnibus cœtibus eorum qui docent, ut nuper à ſenatu illo Academico de quo jam ſcripſi, condemnarentur; Niſi eas à te pro ſingulari tua benignitate ac pru-

dentia protectum iri conſiderem. Sed cùm eam Societatis partem regas, à qua faciliùs quàm à reliquis mea ſpecimina legi poſſunt, quia nempe præcipua eorum pars eſt Gallicè conſcripta, te unum hac in re plurimum poſſe mihi perſuadeo. Nec verò aliam gratiam à te hîc peto, quam ut vel ipſe illa examines, vel, ſi majora negotia impediant, non uni R. P.*, ſed aliis magis ingenuis eam curam demandes; Ac quemadmodum in forenſibus judiciis, cùm duo vel tres teſtes fide digni aliquid ſe vidiſſe affirmant, plus iis ſolis fidei habetur, quàm univerſæ aliorum hominum multitudini, quæ fortè conjecturis adducta contrarium putat, ita illis duntaxat credas qui rem de qua judicabunt perfectè ſe intelligere profitebuntur; Ac demum ut ſi quas habueris rationes quæ me ab inſtituto meo debeant revocare, ipſas me docere non graveris. Etenim in paucis illis Meditationibus quas edidi principia omnia Philoſophiæ quam paro continentur: in Dioptrica autem & Meteoris particularia multa ex iis deduxi, quæ declarant quo ratiocinandi genere utar; ideoque quamvis iſtam Philoſophiam nondum totam oſtendam, exiſtimo tamen ex iis quæ jam dedi facilè poſſe intelligi qualis ſit futura. Nec, ut opinor, ſine juſta ratione malui quædam ejus ſpecimina præmittere, quàm integram exhibere priuſquam fuerit expetita: Quamvis enim, ut liberè loquar, de ejus veritate non dubitem; quia tamen novi quàm facile etiam veritas, à paucis invidis ſub ſpecie novitatis impugnata, poſſit multis prudentibus condemnari, non certus ſum illam ab omnibus optari, nec volo invitis obtrudere. Quamobrem longe ante cunctos præmoneo me illam parare: privati multi cupiunt & exſpectant: unus quidem docentium cœtus judicavit eſſe rejiciendam, at quia tantùm à ſeditioſo & inepto ſuo Rectore ad id permotum fuiſſe ſcio, nihil apud me habet auctoritatis. Sed, ſi forte alii plures eam nollent, ac rationes nolendi juſtiores haberent, privatis ipſos anteponendos putarem. Et omnino profiteor me nihil ſcienter contra prudentiorum conſilia vel potentiorum voluntatem eſſe facturum: Cúmque non dubitem quin ea pars in quam Societas tua ſe flectet, alteri debeat præponderare, ſummo me beneficio afficies, ſi tuæ tuorumque ſententiæ monere velis; ut quemadmodum in reliqua vita vos ſemper præcipue colui & obſervavi, ſic etiam hac in re, quam alicujus momenti eſſe puto, nihil niſi vobis faventibus ſuſcipiam. Vale.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

EPISTOLA
RENATI DES CARTES

Ad celeberrimum Virum

D. GISBERTUM VOETIUM.

In qua examinantur duo libri, nuper pro Voetio Ultrajecti ſimul editi; unus de Confraternitate Marianæ, alter de Philoſophia Carteſianæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ARGUMENTUM.

EX quo edidi quædam ſpecimina ejus Philoſophiæ quam veram, & uſibus humanis apprimè utilem puto, multi ex literatis, & quidem præcipuè ex illis qui præ cæteris ingenioſi & docti ab omnibus exiſtimantur, me ad illam excolendam, atque integram evulgandam hortati ſunt: Sed quamvis eorum judicio multum tribuam, certius tamen pro ipſa teſtimonium præbere mihi videntur alii nonnulli ſcholarum controverſiis innutriti, quòd eam maledictis obruere, ac tanquam in herba extinguere ſummo ſtudio laborent. Tam liberum enim ſemper fuit philoſophari, & tam multi hactenus circa rerum naturalium cognitionem innoxiè errarunt, ut ſi ego poſt alios fallar, nihil perinde periculi humanæ genti ſit timendum; ſed, ſi forte veritatem invenero, magna utilitas exſpectanda: Et ideo fieri poteſt, ut ii qui amant veritatem, ob tenuem & dubiam ſpem ejus in meis ſcriptis inveniendæ, me ad ipſa vulganda invitent; Sed non videtur ulla cauſa eſſe poſſe, cur alii meas opiniones tanta cum acerbitate impugnent, quam quod firmiter ſibi perſuadeant eſſe veras, & timeant ne ſi veritas cognoſcatur, nullus amplius honos futurus ſit ſcholaſticis iſtis controverſiis, in quibus eorum doctrina conſiſtit. Quoniam autem hi non rationibus, ſed ſolis obtrectationibus me impugnant, non ſoleo ipſis reſpondere: Verum unus ex eorum numero Gisbertus Voetius, non contentus, ut cæteri, me erroris & ignorantiæ inſimulare, tam atrocia crimina mihi affingit, viiſque tam obliquis ſuam in me maledicentiam exercet, ut ejus injurias taceri à me non debere judicarim. Cumque anno ſuperiore judicium quoddam nomine Academiæ Ultrajectinæ, cujus tunc Rector erat, edidiſſet, in quo meam Philoſophiam eo prætextu condemnabat, quod fingeret varias falſas & abſurdas opiniones ex ea conſequi, pugnantes cum orthodoxa Theologia, coëgit me ad iſtud judicium ſcripto cuidam, quod tunc fortè habebam ſub prælo, inſerendum, adjunctâ ipſius refutatione, ac ſimul Voetii virtutum brevi deſcriptione: ut, quia me non rationibus, ſed ſola auctoritate aggrediebatur, quantum ejus valere debeat auctoritas omnibus notum facerem, eumque ad falſas iſtas & abſurdas opiniones pugnantes cum orthodoxa Theologia, quas ex mea Philoſophia ſequi dixerat, proferendas adigerem. Quamvis enim ab iis qui ſuprema utuntur poteſtate rationem judicati petere non liceat: certè ſi ille qui alium in quem nihil habet juris auſus eſt condemnare, cauſas iſtius condemnationis petenti nullas dat, hoc ipſo calumniatorem ſe eſſe declarat. Quamobrem exſpectabam aliquod à Voetio reſponſum, quo illas opiniones pugnantes cum orthodoxa theologia nobis oſtenderet, ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſe calumniæ ſuſpicione liberaret, cùm editus eſt pro ipſo prolixus liber, cui titulus Philoſophia Carteſiana, *ſive* Admiranda Methodus novæ Philoſophiæ Renati des Cartes: *ſed prodiit ſub nomine unius ex ejus diſcipulis, qui Groningæ eſt Philoſophiæ Profeſſor, & nullæ in eo rationes ad prius ſcripta probanda vel excuſanda, ſed novæ tantum calumniæ prioribus atrociores continentur. Quippe præter inſolentiam & vilitatem convitiorum ſolis calonibus dignam, nihil in eo libro mitius de me affirmatur, quàm quòd* ſubdolè ac admodum occultè doceam Atheïſmum; *& tam inſolentis ac criminoſi maledicti nulla alia probatio affertur, quàm quòd ſcripſerim contra Atheos, & multi judicent me ſolidè ipſos refutaſſe: adeò ut nihil unquam ſcribi poſſit in quo magis evidens & magis inexcuſabilis calumnia reperiatur. Quod mihi neceſſitatem impoſuit ipſam hoc ſcripto refellendi, atque opem Magiſtratuum ad tam importunum calumniatorem coërcendum publicè implorandi. Cùm enim publicis ſtipendiis fruatur ad juventutem inſtituendam, & ſit Academiæ Profeſſor, ſi tam atrox & tam inſigne ipſius crimen maneret impunitum, auctoritate eorum qui illum iſto munere fungi permittunt, ſulciri quodammodo videretur: Et nulli unquam Collegio, nullive Reipublicæ, dedecori tribui poteſt quòd aliquis in ea ſit nocens; ideo enim ubique leges & Magiſtratus habentur, quod ubique nocentes eſſe poſſint; ſed illi maximâ laude digni ſunt apud quos nulla crimina, poſtquam fuerunt clare detecta, tolerantur. Cùm autem ante aliquot menſes paginas* 144, *ſive ſex prima folia iſtius maledici libri accepiſſem Ultrajecto, ubi ejus editionem à Voetio curari audiebam, ad illa ſucceſſivis horis per otium reſpondi. Cumque deinde iſta editio fuiſſet aliquandiu intermiſſa propter librum de Confraternitate Mariana, cujus impreſſionem apud eundem Typographum Voetius magis urgebat, ut prodiret ante tempus Synodi Gallo-Belgicæ, nuper Hagæ habitæ, in qua de re à ſe in eo impugnatâ actum iri putabat, credidi eſſe officii mei hunc etiam librum ſtatim atque prodiit in lucem examinare: Non quidem quatenus in eo agitur de quæſtione ad religionem à mea diverſam pertinente, quod ſummâ cum diligentiâ vitavi, ne quam adverſario darem occaſionem obſtrependi; ſed quatenus ex eo illius malignitatem & mentiendi licentiam clariſſimè potui demonſtrare. Cùm enim Voetius in me non prodeat niſi perſonatus, & nunc emittat unum ex ſuis diſcipulis, nunc alium, ut quæ illi ſcripſerint præſtare non teneatur, ac interim tamen ſuâ auctoritate illa confirmet apud eos, qui conſiderantes illum eſſe Eccleſiæ Miniſtrum, ac proinde eſſe debere virum probum & minimè mendacem, non credent paſſurum fuiſſe diſcipulos ſuos, pro ſe, ac ſe conſcio ſcribentes, tam infanda crimina mihi imponere, niſi eſſem nocens: Neceſſarium eſſe putavi omnem iſtam, qua tam malè utitur, auctoritatem elevare, nonnulla de ipſius factis, doctrina, & meritis exponendo, tum ut me ab ejus calumniarum importunitate poſſim liberare; tum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

etiam ad publicam utilitatem, quia non mihi ſoli hac in re eſt importunus. Nec moror ineptas querelas, quibus, ut ingenium ejus novi, haud dubiè invidiam mihi conflare conabitur, dicendo me in ſuâ perſonâ impugnare etiam alios Theologos, ac de religionis ſuæ controverſiis judicium ferre; quia nemo, qui hoc ſcriptum legere dignabitur, non agnoſcet iſtud eſſe falſiſſimum, ac me ab utroque accuratiſſimè abſtinuiſſe. Quin etiam cùm his diebus audiviſſem jactari ab ejus amicis aliquid pro ipſo fuiſſe nuper judicatum in Synodo Gallo-Belgicâ, de re diligenter inquiſivi, ne fortè quid in hoc ſcripto haberem, quod ibi fuiſſet improbatum: ſed lectis omnibus ejus Synodi articulis in quibus aliqua fit mentio Sodalitatis B. Mariæ, tantum abeſt ut quicquam invenerim quod Voetio faveret, quin potiùs apertam ejus condemnationem in iis contineri deprehendi. Ait enim illa Synodus in art. 24, ſe non probare quòd unus ex ſuis Concionatoribus affirmantem iſtius cauſæ partem propugnandam ſuſceperit, motu proprio, & non petitâ Synodi ſententiâ, (quamvis rogatus ab iis, pro quorum defenſione id egit). Additque rationem, non quòd cauſam malam judicet, vel defenſionem non æquam & bonam, ſed quòd iſta quæſtio generaliter ad omnes Eccleſias pertineat: Ob quam eandem rationem art. 25 ejus deciſionem ad generalem nationibus Synodum remittet, quamvis ab Eccleſia Sylvæducenſi rogata eſſet ad judicium ferendum: Ex quibus maniſeſtum eſt illam etiam nullo modo poſſe probare quod Voetius motu proprio & non petitâ ſuæ Synodi ſententiâ negantem ejuſdem cauſæ partem publicè ſuſtinuerit, non ut aliquos defenderet, ſed contra ut infamaret, ſoluſque plus auderet quàm tota Synodus Gallo-Belgica. Nec putandum eſt ipſam neganti parti magis quàm affirmanti faviſſe, ex eo quòd conſilium dederit pro Senioribus Eccleſiæ ut extra iſtam controverſiam ponantur; addidit enim, propter ſcandalum quorundam: quæ ratio, ut nempe aliis offendicula non dentur, ſufficere ſolet viris piis, ut ſæpe ab iis faciendis abſtineant, in quibus nullam vel minimam mali umbram ſuſpicantur; cumque Eccleſia Sylvæducenſis quæſiviſſet indiſcriminatim de Sodalitio B. Virginis, ac de collegiis Canonicorum aliiſque Sodalitiis ab aliquibus Sanctis denominatis, qualia multa in his regionibus, ſine ullius offendiculo habentur, Synodus ei reſpondens non ſignificavit eſſe ullum diſcrimen inter cauſam illius Sodalitii & aliorum, ut neque etiam ullum ullius momenti ex toto Voetii libro colligi poteſt: etſi hæc alia iſti ſcandalo quorumdam minùs ſint expoſita, quia jam longo uſu recepta. Denique poſt librum de Conf. Mar. reſiduum libri de Philoſ. Carteſ. typis mandatum eſt, quo viſo ad ipſum etiam aliquid reſpondendum eſſe duxi: atque ita quod tantùm epiſtolam fore putabam, paulatim ob copiam materiæ in librum excrevit. Hunc autem in novem partes diſtinxi, ut ſingulæ ſeorſim legi poſſint, & ita prolixitatis tædium minuatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

In prima reſpondeo ad libri de Philoſophia Carteſiana introductionem, in qua auctor mea vitia ſummatim voluit recenſere. Pag. 1

In ſecunda remunero dominum Voetium narratione quorundam ejus factorum, ex quibus ipſius virtutes primum noſſe cœpi. Pag. 14

In tertia primum & ſecundum caput ejuſdem lib. de Philoſ. Carteſ. percurro. Pag. 18

In quarta meam de uſu librorum & doctrina Voetii ſententiam expono. Pag. 20

In quinta breviter ago de reliquis iſtius libri capitibus uſque ad paginam 144, *ſive de duabus primis ejus ſectionibus.* Pag. 30

In ſexta librum de Confraternitate Mariana examino. Pag. 34

In ſeptima quid meritus ſit Dominus Voetius, & quale ſpecimen charitatis Chriſtianæ ac probitatis libro iſto exhibuerit, conſidero. Pag. 52

In octava revertor ad librum de Phil. Cart. ejuſque præfationem (quam antea non videram) & tertiam ſectionem refuto. Pag. 67

In nona ad quartam & poſtremam ejuſdem libri ſectionem reſpondeo, & ſimul oſtendo ejus Auctores atrociſſimæ ac planè inexcuſabilis calumniæ reos eſſe. Pag. 76

C E-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

CELEBERRIMO VIRO,

Domino

GISBERTO VOETIO,

RENATUS DES CARTES

S. D.

DUDUM mihi nunciatum fuerat te librum aliquem in me parare, jamque ecce ſex prima ejus folia tandem accepi, & multò plura dicuntur ſub prælo eſſe: Verùm quia ex paucis paginis, quas mox evolvi, facilè cognoſco non operæ eſſe, ut multum temporis in eo examinando impendam, nec fortè etiam ut totum exſpectem, antequam de eo judicium feram, idque ad te perſcribam. Legam hæc ſex folia iis horis quas animi relaxationi dare conſuevi, & quidquid in iis eſſatu dignum advertam, eodem ordine quo inter legendum occurret, hic notabo.

De Introductione libri qui Philoſophia Carteſiana *falsò inſcriptus eſt.*

PARS PRIMA.

NOndum habeo folium illud quod integrum titulum continebit, utpote quod nondum impreſſum eſt, & fortè, ut fieri ſolet, omnium ultimum imprimetur: ſed quia in ſuperſcriptione paginarum video te librum tuum *Philoſophiam Carteſianam* nominare, vereor ne qui exiſtiment te id feciſſe in fraudem Lectorum, ut cum librum non abſimilis tituli ſed diſſimillimi argumenti à me exſpectent, tuum illis in mei locum vendatur: atque ideo ægrè ferre non debebis, ſi maturè hanc epiſtolam, ad illos inſtituti tui certiores faciendos, evulgem.

In primis ſeptem paginis habes tantum exordium commune in Novatores, & de laudibus Ariſtotelis, in quo nihil notatu dignum invenio; Niſi fortè quod pag. 2, quereris quoſdam Theologiæ Doctores *immode-*

rato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rato concordiæ Zelo ipſam ὀρθοδοξίαν *ac pietatem conſumere*, tanquam ſi concordiam optare eſſet aliquod crimen præcipuum, & vulgare Theologis; quod ego virtutem maximam & verè Chriſtianam ſemper putavi. *Beati pacifici*, Domine Voeti, ſed quandiu rixas quæres, non eris felix.

In pag. 8. de me ſic loqui incipis. *Tanta Gigantum horum præſumptio, ut nuperrime quis ex ordine eorum, quem certò poſſum probare, ne quidem terminos Philoſophiæ Peripateticæ intelligere, in ſcurrili ac mendaci epiſtola ad Dinetum pag.* 152. *hunc in modum ſcribere auſus fuerit* : Quinimo profiteor, „ ne unius quidem quæſtionis ſolutionem ope principiorum Peripateticæ „ Philoſophiæ peculiarium, datam unquam fuiſſe, quam non poſſim de- „ monſtrare eſſe illegitimam & falſam : Fiat periculum, proponantur, non „ quidem omnes, neque enim operæ pretium puto multum temporis ea in „ re impendere, ſed paucæ aliquæ ſelectiores, ſtabo promiſſis. *Quis hunc* „ *tenebrionem cum porculo Anticyras ablegandum non eſſe judicet* ? Ex quo initio facilè quiſque intelliget te hîc convitiis nolle parcere, ac mihi non eſſe amicum, & ideo nullam fidem iis quæ de me dixeris eſſe adhibendam, niſi ea certis teſtimoniis aut rationibus confirmes. Quamvis autem verum eſſet id quod ais te poſſe probare, nempe *me ne quidem terminos Philoſophiæ Peripateticæ intelligere*, parum curarem; nam contrà potiùs mihi putarem eſſe indecorum, ſi nimis curiosè illos didiciſſem : ſed tamen quia nullum deſignas ejuſmodi terminum, quo unquam perperam uſus ſim, non credent homines te hîc verum loqui; Præſertim cùm in pagina ſequenti videbunt te à ſermone tuo evagari, ut D. Regio Medicinæ Profeſſori digniſſimo, & Collegæ tuo, exprobres illum in nomenclatura cujuſdam herbæ erraſſe, quod idem jam antè millies à te eſt jactatum (& infra in pag. 37, 38 & 43 adhuc jactatur), quamvis ut alii affirmant, injuſtè; nihilque aiunt huic fabulæ locum dediſſe, niſi quod in quadam hellebori ſpecie nominanda Dodonæum ſequutus ſit, & ſciolus neſcio quis aliud ejuſdem herbæ nomen ex alio libro habens, illum ideo errare putârit. Ingens crimen, ſcilicet, circa plantæ alicujus appellationem ab aliquo diſſenſiſſe! Quis neſcit vix ullas eſſe quæ non permulta habeant nomina, de quibus celeberrimi quique Botanici quotidie inter ſe diſſentiunt? Vereor, ne qui advertent te hoc crimen ita urgere, non ſine cauſa dictum putent te de quibuſlibet *ſcientiis audaciſſimè ſed & imperitiſſimè loqui ſolere*. Qui autem inſuper ſcient quantas turbas excitaris ob unicum illud verbum *ens per accidens*, quod idem Regius in quadam Theſi, modo à Scholarum uſu nonnihil diverſo uſurparat; quomodo indè ſumpſeris ſtatim occaſionem Theſes acerbiſſimas in illum ſcribendi, eaſque per triduum venti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ventilandi; & quomodo iſtud verbum in ipſo earum titulo notare, ac tanquam hæreticum ex SS. Facultatis Theologicæ auctoritate condemnare volueris, quamvis nihil plane in eo eſſet mali, ſed contrà, ut ipſe optimè in ſua ad illas tuas theſes reſponſione explicuit, eo uſus eſſet ad majorem ſibi gratiam apud Theologos conciliandam, non dubitabunt quin eodem modo, ſi vel minimum aliquod verbulum ex meis ſcriptis poſſes arrodere, illud hîc in limine oſtentaſſes, ad fidem aliquam reliquis tuis dictis faciendam. (vel ſaltem infrà id protuliſſes in quinto capite ſecundæ ſectionis, in quo integro de illa re diſſeris, & tamen nullum profers.) Quod prolixe hîc moneo, ut ſcias, nullam à prudente lectore habitum iri rationem maledictorum quæ in me conjeciſti, niſi viderit illa vel priùs vel eodem illo in loco in quo ſcripta ſunt, aliquo ſaltem veriſimili argumento eſſe probata: Notum eſt enim te ne leviſſimas quidem rationes omittere, cùm potes aliquas afferre.

Ita quòd epiſtolam meam ad R.P. Dinet ſcurrilem & mendacem appelles, omnes pro convitio numerabunt, quia nullibi ejus mendacia, nec ejus ſcurrilitatem oſtendis; & cùm in aliis omnibus meis ſcriptis, tum præcipuè in illa epiſtola, quam ad virum magnæ auctoritatis & mihi valde reverendum ſcribebam, maxime ſerius & verax eſſe laboravi.

Magnam autem invidiam putas in me concitare quòd in ipſa poſuerim, nullius quæſtionis ſolutionem ope principiorum Peripateticæ Philoſophiæ peculiarium datam unquam fuiſſe, quam non poſſim demonſtrare eſſe illegitimam & falſam: Sed hîc deſidero prudentiam tuam; prodis enim cauſam quam defendis, & mea verba confirmas, cùm nullam talem ſolutionem quæ à me falſitatis argui non poſſit, exhibeas, ſed tantùm pro omni refutatione, me tenebrionem & ſtultum voces: Quia ſatis homines ſciunt te ſemper in aliis provocandis, & in quæſtionibus proponendis quàm maximè fuiſſe liberalem. (Ita etiam infra pag. 88, eadem mea verba iterum refers & ſolis convitiis refutas.) Atque hinc profectò detegent minus docti paupertatem Philoſophiæ vulgaris: quamvis enim eam fortaſſe aliàs ſæpe audiverint à multis contemni; quia tamen ipſam ut divinarum & humanarum rerum cognitionem, aliarumque omnium ſcientiarum fundamentum, tu & tui ſimiles venditatis, nunquam haud dubiè ſuſpicati ſunt eam uſque adeò eſſe infelicem, ut ne unius quidem rei certam cognitionem contineat; Sed nunc quis dubitet, ſi quam contineret, quin vel à te hoc in loco, vel jam ante ab aliquo ex Patribus Societatis JESU, ad quorum Superiorem verba quæ citâſti ſcripta ſunt, & quos nôſti eſſe doctiſſimos, ſed qui tamen hac de re hactenus ſilent, fuiſſet

prolata? quantum autem ad doctiores, jam dudum omnes ſatis ſciunt nullam planè demonſtrationem principiis Peripateticæ Philoſophiæ peculiaribus poſſe ſuperſtrui; Et quia videbunt me nihil aliud ibi jactaſſe, niſi tantum quod ſi quæ ratiocinatio principiis Ariſtotelis innixa pro vera demonſtratione venditetur, ego ſim ejus vitium oſtenſurus, nullam ſane in me nimiam arrogantiam reprehendent, nec dubitabunt quin perfacile id quod ibi pollicitus ſum, poſſim præſtare: Quæſtionis enim ſolutio non in ſola concluſione conſiſtit, ſed maxime etiam in præmiſſis, ex quibus niſi concluſio bene deducatur, etſi caſu vera eſſe poſſit, ſolutio erit nihilominus illegitima & falſa.

Dicis poſtea in eadem pag. 8. me *audere meam Philoſophiam partim otioſis quibuſdam hominibus nullius ſtudii, nullius eruditionis, partim viris quibuſdam politicis obtrudere.* Addiſque pag. 9. me *alias dama timidiorem & in ſolis luſtri mei tenebris animoſum, nuper ſteriles & abortivas nugas meas, velut veram & meram Philoſophiam, per Medicum quendam in novam aliquam, ſed tamen non incelebrem Academiam, exploſa ſcilicet omni antiqua Philoſophia, introducere ſerio laboraſſe.* Ac deinde in Medicum illum excurris ut ei nomenclaturam herbæ, de qua paulo ante loquutus ſum, exprobres. Tandemque de me ſic concludis. *Lepidi hujus hominis, & ad riſum uſque inepti Philoſophiam, in gratiam juventutis (quæ ignara non eſſe debet initorum certaminum quibus Ariſtoteles ſuus petitur) imo aliorum quibus mendaciſſimus homo imponere & fumos vendere laborat), paucis detegere decretum eſt.* Ad quæ tantum reſpondeo, te valde errare, ſi putes me ullis unquam meas de Philoſophia cogitationes obtruſiſſe. *Novimus*, inquis pag. 12, *quæ vis agilium manuum adulantiſque linguæ blanditiis inſit.* Tu ſcilicet noſſe potes, quia concionaris & doces; ego autem ruri habito, & quantum poſſum me ab hominum turba ſemoveo, nullius unquam auribus inſidias feci, nullos unquam diſcipulos habui, nullos quæſivi, ſed potius fugi; Quin & Regius jam dudum erat Profeſſor factus, & ea docebat quæ dicis me per illum in Academiam veſtram introducere voluiſſe, antequam ipſum unquam fuiſſem alloquutus, atque ideo ſi quid à me habebat, totum id ex ſcriptis meis antea vulgatis eduxerat; idque vi ingenii ſingulari, neque enim in illis Philoſophiam explicui, ſed nonnulla tantum ejus ſpecimina propoſui, ut quiſque ex iis poſſet judicare, utrum è re ſua eſſet, reliqua mea cogitata cognoſcere; Utque hoc pacto ſi nullis prodeſſe poſſem, nemini ſaltem nocerem, & de omnibus bene mererer. (Ut videre eſt in pag. 5 & 6 Diſſertationis de Methodo, & in fine epiſtolæ ad P. Dinet.) Ac certe hactenus iſta ſpecimina tot & talium virorum gratiam mihi concilia-

ciliarunt, ut eorum me non debeat pœnitere. Quæ accurate hìc moneo ut ſcias nullam aliam eſſe viam ad opiniones meas impugnandas, quàm ſi illæ in ſcriptis jam à me editis examinentur, oſtendaturque aliquid in iis contineri, quod ſit malum vel falſum. Nullus hic captioni vel fraudi eſt locus, ſcripta iſta in hominum manibus verſantur, poteſt ea quilibet otioſe examinare, atque reprehendere. Sed ſi quis fingat alia in iis contineri quam revera contineantur, vel ipſis prætermiſſis ineptas aliquas opiniones núllibi à me ſcriptas mihi velit tribuere, nemo non facile animadvertet illum calumniari.

Antequam vero, ut ais pag. 10, *per certa capita ordine novæ & ſuperbiſſimæ Philoſophiæ myſteria proponas, illius Architectum indicare debes.* Quod admodum probo, cum enim ego in epiſtola ad P. Dinet. pag. 177, tuas dotes breviter deſcripſerim, optimo jure par pari refers, & ſane perlibenter audiam mea vitia hic recenſeri, ut ſi quæ forte amici mihi diſſimulant, vel propter benevolentiam non vident, ea ex te addiſcam, in meam emendationem: Convitia enim quæ jam præmiſiſti, me certum faciunt te nulla ex iis, quæ ſcies, per gratiam eſſe omiſſurum.

Sic ergo incipis. *Nomen illi ad tempus ſilentio preſſum, & ab eo ipſo indicatum eſt* Renato des Cartes: *patria illi eſt Gallia, orbis Europæi ſidus. Si aliorum titulis fides adhibenda, nobiliſſimus aut ſaltem nobilis eſt. Natalium hanc prærogativam, quæ peſſimis ac fatuis etiam naſcendi ſorte contingere poteſt non invideo.* Huc uſque nihil affers ex quo deterior videri poſſim: Quamvis enim peſſimi & fatui ex optimis quibuſque naſcantur, non tamen inde, ut puto, vis inferre minus bene eſſe ſentiendum de eo qui honeſtos habuit parentes, quam de eo qui forte ex cacula in gurguſtio eſt natus, & inter exercituum meretrices & lixas prima ſuæ pietatis aliarumque virtutum didicit rudimenta.

Pergis autem ſic. *Emolumenta ejus* (nobilitatis) *videbimus, ubi filium legitimum genuerit, illi enim quorum hactenus pater perhibetur ſubſequentibus annis infelices nobilitatis paternæ teſtes futuri ſunt.* Quorum verborum nullus eſt ſenſus, neque enim filiis illegitimis quicquam ſolet detrahere nobilitas patris: Et ſane ſi quos tales haberem, non negarem; nuper enim juvenis fui, & nunc adhuc homo ſum, nec unquam caſtitatis votum feci, nec ſanctus præ cæteris volui videri; Sed cum revera nullos habeam, nihil ex tua iſta phraſi poteſt intelligi niſi tantum quod ſim cælebs; Nec miror te, qui de Clericis dicere ſoles eſſe miraculum, ſi caſtitatem ſervent in cœlibatu, noluiſſe me fingere illis ſanctiorem.

Sed reliqua videamus *Internas dotes*, inquis, *ſi iis tenebras non laboraret*

offundere, prædicaremus ipſi. Ingenioſum enim quis eum eſſe neget? nec tamen Deus quis (niſi aliquis Jovem omnigenæ libidinis architectum cogitet) habendus eſt, quemadmodum cæci ejus ſectatores imperitis perſuadere ſtudent. Ingenioſi quoque ſeu ſubdoli, nec minùs veſani ac furioſi fuerunt, Epicurus, Marcion, Aphon, Tayanobus, Manes, Lucianus, Mahometh, David Georgius, Machiavellus, Julius Cæſar Vaninus, Campanella, Godefridus de Valle, Martinus Seidelius Sileſius, Franciſcus Davidis, Fauſtus Socinus, Anſelmus Parmenſis, D. Fauſtus, Henr. Cornelius Agrippa, R. Lipman Mulhuſinus, Joannes Torrentius, quamvis vulgaris & illiteratus pictor, aliique ſine numero, omnes ἄνδρες οὐτιδανοὶ *&* πονηροῦ κόμματος. *Non unum ingenium quem ad unguem perfectum reddit; ſæpe enim malè habitat.* Ex quibus omnibus nihil video elici poſſe, niſi quòd fatearis me non eſſe planè ingenio deſtitutum, & aliquos eſſe qui me non contemnant, quod nimis invidioſo nomine exprimis, fingendo illos me facere apud alios Deum: nec examino an eſſe *ſubdolum & ingenioſum* idem ſint; nec an ſolum ingenium quem ad unguem perfectum reddat: ſatis eſt quod non etiam reddat magis imperfectum, ut, opinor, concedes.

Hæc vero adhuc ſubjungis pag. 11. *Cæterum qua occaſione vir noſter ingenioſus philoſophari inceperit liquido aſſirmare non poſſum. Conjecturæ probabili ſi locus dandus ſit, dicerem ſub Ignatii Loyolæ ſidere natum eſſe: ut hic enim ſuperſtitioſæ ſectæ molitus eſt fundamenta, poſtquam contuſis membris de murali aut navali in bello corona indipiſcenda deſperaret: ita noſter poſt militiæ non longæ tyrocinia, deſperans Mareſchalli aut Legati imperium, fultus qualiſcunque matheſeos præſidio, novam philoſophiam, ut novum ad gloriam iter meditari cœpit. Ex ſuperſtitione trophæum erigere dubio procul ſtuduiſſet, niſi infirmitatis ſuæ conſcius, vir fibulæ aut cuculli impatiens, indomitam libidinem proditricem hypocriſeos aliquando metuiſſet.* Quæ cum fatearis eſſe tantum conjecturas tuas, hoc eſt, eſſe omne peſſimum quod de me fingere potuiſti, nihil inde inferri poteſt, niſi te non eſſe admodum felicem Pictorem nec Poëtam: Sumpta enim libertate quidlibet pro arbitrio imaginandi, certe longe alia ad inſtitutum tuum aptiora excogitare debuiſſes.

Sed tandem pag. 12, tranſis ad eos, quos vocas Philoſophiæ meæ ſectatores, utque dicas me videri velle aliquos habere, uteris hac phraſi pereleganti. *Auctor ejus* (Philoſophiæ) *videri vult quoſdam decepiſſe, & ad deliriorum* ἀκρόπολιν *pertraxiſſe.* Quippe non ſatis eſſet convitii ſi tantum diceres illos decipi & inſanire qui aliquas ex meis opinionibus probant, ſed, ut magis credatur, fingis me ipſum id jactare: Ac deinde in illos inveheris: Sed quia nullam adhuc Philoſophiam edidi quæ habere poſſit ſectatores, & iis qui ex ſpeciminibus à me editis de illa quam promiſi non male

ſperant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſperant, ſunt tales ut meâ defenſione non egeant, nihil de illis dicam. (*Notet, quæſo, lector hæc initia ſcripta eſſe cùm nondum ſuſpicarer Philoſophiam Carteſianam ſub alio quàm Voetii nomine prodituram; poſtea verò non fuiſſe mutata, quia, ut ſatis infra oſtendetur, ipſa nihilominus eſt Voetio tribuenda.*

Rogo tantùm ut conſideres quidnam in hac ſcripti tui parte, in qua me depingere, ac ſi non omnia, certè præcipua mea vitia enumerare ſtuduiſti, quæque hîc tota exſcripta eſt, contineatur, ex quo prudens lector poſſit judicare, illa epitheta quibus paulò ante viderat me à te ornari perſonæ meæ convenire: Nempe in vitia mea inquirendo nihil aliud inveniſti, niſi quòd ſim natione Gallus, ex honeſtis parentibus natus, non planè ingenio deſtitutus, quodque vivam cælebs, & fultus qualiſcunque Matheſeos præſidio novam mediter Philoſophiam, de qua jam aliqui non malè ſperant. Nominas autem me ſcurram, tenebrionem, ſtultum, damâ timidiorem, ad riſum uſque ineptum, mendaciſſimum, fumivendulum. Et cùm hæc omnia in duabus primis paginis, in quibus de me agere cœpiſti, habeantur, veriſimile eſt adhuc plura & fortè indigniora in ſequentibus repertum iri. Quæ ſi effutita eſſent ab ebrioſa muliere, vel ab irato Caupone, riderentur; Sed cùm ſcripta, & typis mandata ſint à Theologo, Eccleſiæ ſuæ Paſtore, qui religioſiſſimus & pientiſſimus vult videri, quique aliis præeſſe deberet exemplo, non dicam manſuetudinis, humilitatis, patientiæ, charitatis, ne fortè faſtidias iſtas veteris Eccleſiæ virtutes, ſed ſaltem moderationis, clementiæ, gravitatis, non video qua ratione poſſint excuſari.

Etſi enim Philoſophia, in quam inveheris, mala eſſet, quod nullibi adhuc oſtendiſti, nec unquam oſtendes; quæ tamen tanta in illa perverſitas fingi poteſt, ut ideo ejus auctor atrociſſimis convitiis debeat proſcindi? Philoſophia quæ à me aliiſque omnibus ejus ſtudioſis quæri ſolet, nihil aliud eſt quàm cognitio earum veritatum, quæ naturali lumine percipi poſſunt, & humanis uſibus prodeſſe: adeò, ut nullum ſtudium honeſtius, nullum homine dignius, nullumque etiam in hac vita utilius eſſe poſſit. Philoſophia autem illa vulgaris, quæ in ſcholis & Academiis docetur, eſt tantùm congeries quædam opinionum, maxima ex parte dubiarum, ut ex continuis diſputationibus, quibus exagitari ſolent, apparet; atque inutilium, ut longa experientia jam docuit; nemo enim unquam ex materia prima, formis ſubſtantialibus, qualitatibus occultis, & talibus aliquid in uſum ſuum convertit. Quapropter nullo modo rationi conſentaneum eſt, ut ii qui opiniones iſtas, quas ipſimet fatentur eſſe incertas, didicerunt, alios odio habeant, quia certiores invenire conantur. Odio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſum quidem eſt circa religionem aliquid velle innovare; quia cùm quiſque illam, quam amplectitur, dicat ſe credere inſtitutam eſſe à Deo, qui errare non poteſt, nihil ex conſequenti credit in ea poſſe novari, quod non ſit malum; Sed circa Philoſophiam, quam ultro fatentur omnes nondum ab hominibus ſatis ſciri, ac multis egregiis inventis augeri poſſe, nihil laudabilius eſt, quàm eſſe Novatorem. Dices fortaſſe te non illos quidem vituperare, qui aliquid veri in Philoſophia invenerunt, ſed me nihil tale inveniſſe; quod tamen, ut ſpero, nunquam probabis. Sed eſto, nihil invenerim, an ideo convitiis potiùs, quàm veniâ & amicâ admonitione, dignus eram? Crede mihi, Domine Voeti, nihil hîc aliud prudens lector judicabit, quàm te, dum hæc ſcriberes, tanto maledicendi ſtudio incenſum fuiſſe, ut neque quid te deceret, neque quid verum aut veriſimile eſſet, conſideraris.

De factis Voetii, ex quibus ejus virtutes primùm noſſe cœpi.

PARS SECUNDA.

QUia verò non ſolent homines ita in alios invehi ſine cauſa, ne quam fortè culpâ meâ videbar tibi dediſſe, omnia, quæ mihi tecum hactenus interceſſerunt, breviter commemorabo. Nunquam te, quod ſciam, ſum alloquutus, nec dum mihi facie es notus, ac de te non magis cogitabam, quàm de iis qui nondum ſunt nati, cùm primùm mihi nunciatum eſt, te ſolere inter Atheos me numerare; profeſſoremque De Roy, quem norant homines multa docere, quæ cum opinionibus meis conveniebant, iniquiſſimis machinationibus à te impugnari. Hoc verò me impulit, ut de rei veritate diligentiùs, & quidnam hominis eſſes, quid te ad hoc moveret, inquirerem. Sed quantum ad rem, non dubia erat; Theſes tuæ in Regium jam exſtabant, & egregium in novam Philoſophiam judicium brevi poſtea fuit editum. Quantum autem ad mores, audiebam te eſſe admodum diligentem & aſſiduum in muniis omnibus Miniſterii ac Profeſſionis tuæ obeundis; te ſæpius concionari, ſæpius docere, ſæpius diſputare, quàm reliquos tuos collegas; ſupercilio etiam, voce, geſtu majorem pietatem præ te ferre; tantoque videri zelo ardere pro veritate ac puritate religionis tuæ tuenda, ut non modo leviſſima quæque vitia, præſertim potentiorum, ſed ea etiam, quæ à multis pro vitiis non habentur, ſumma cum ſeveritate reprehenderes, & in omnes à te diſſentientes vehementiſſimè diſputares, ac declamares. Quæ me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

me ſanè impuliſſent, ad te tanquam unum ex Prophetis aut Apoſtolis ſuſpiciendum, ſi nulla mihi dubitatio remanſiſſet ex eo, quòd ſcirem me à te injuſtiſſimè inter Atheos numerari. Sed quia interdum etiam viri boni, malè ab aliis perſuaſi, vel non ſatis prudenter judicantes, falli poſſunt, unum è duobus neceſſarium eſſe putabam, ut vel eſſes reverà ſanctiſſimus, etſi fortè non ſatis prudens; vel (ignoſce nullum mitius verbum ad rei veritatem exprimendam invenienti) hypocrita: Neque enim cum iſtis dotibus, quas in te eſſe audiebam, mediocritatem ullam in virtutibus aut vitiis conſiſtere poſſe judicabam. Utrum autem è duobus illis verum eſſet, evidentiùs poſtea perſpexi ex iis, quæ in Regium molitus es. Scivi enim quo pacto, cùm primùm Academiæ Rector fuiſti, ſubitò majorem quam ante amicitiam cum illo colueris, & effeceris ut ei, quoties vellet, publicas diſputationes habere liceret, quod nunquam antea licuerat niſi ſpeciali facultate à magiſtratu impetrata: quia nempe, ut fit, duo ejus Collegæ, Phyſicus & Medicus, dolebant eum multa docere à ſuis diverſa, &, ne quid iis auctoritatis per iſtas diſputationes accederet, verebantur. Scivi etiam, quo pacto ille pro magno beneficio id habens, uſque adeò te coluerit, ut Theſes omnes, quas illo tempore diſputandas propoſuit, eas ſcilicet in quibus integram Phyſiologiam ſuam complexus eſt, tibi, antequam Typis mandarentur, legendas, examinandas emendandaſque tradiderit. Neque hoc potes inficiari; paucula enim, quæ tibi minùs placebant, manu propriâ notaſti, eaque ille omnia, ut voluiſti, mutavit; & non dubito quin nunc adhuc ſcriptum tuum inter ejus adverſaria ſervetur. Sed ſanè mihi valde fuit mirum, quòd cùm nuper hoc ipſum & alia nonnulla, quæ meliùs ſcire debet quàm cæteri, ab illo quæſiviſſem, nihil aliud reſponderit, quàm ſe non poſſe mecum agere de iſtis rebus. Cujus reſponſi ab alio amico rationem quærens, audivi Regio antea dictum eſſe, aliquem è magiſtratu ei culpæ imputare, quod ego nonnulla de te in Epiſt. ad P. Dinet ſcripſiſſem, quæ vix ab alio videbar diſcere potuiſſe. Quod verum eſſe nequaquam poſſem ſuſpicari; quis enim credat tantam tibi eſſe poteſtatem in ea urbe, in qua es peregrinus, ut quemcunque vis, etiam ex antiquis civibus, & honeſtis parentibus natis, publicè poſſis infamare, falſiſque judiciis condemnare; illi autem, quem ſic læſiſti, ne injuriarum quidem à te acceptarum, non dicam publicè queri, ſed privatim amico ſuo, hiſtoriam narrare permittatur? Et ſanè omnes veſtri magiſtratus qui vel aliquo alloquio vel ſaltem famâ mihi ſunt noti, tam prudentes & tam æqui amantes eſſe ſcio, ut nihil unquam tale ipſis in mentem venire potuerit, ac etiam res ipſa indicat; ab illo enim tempore ſtipen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſtipendium ejus pro ſecunda vice auxerunt. Sed potiùs crediderim, te per amicos id Regio dici curâſſe, ut illum, aliàs non timidum, ſed magiſtratui ſuo valde obſequentem, hoc pacto perterrefaceres, & impedires, ne plura, quorum tibi conſcius es, mihi narraret.

Scivi præterea, quomodo, poſtquam ita omnem Regii Phyſiologiam Theſibus ejus comprehenſam examinaſſes & non improbaſſes, ille quaſdam alias Theſes fecit, in quibus cùm nihil ullius momenti contineretur, quod non jam ante in iis quas videras poſuiſſet, ideoque non operæ pretium eſſe judicâſſet eas tibi, antequam ederentur, oſtendere, tu ſtatim ex verbulo, quod in iis inveniſti, ab uſu ſcholarum nonnihil remoto, quod nempe hominem ratione partium, quarum una ſine alia eſſe poteſt, ens per accidens dixiſſet, occaſionem cœpiſti eum palam impugnandi. Quomodo, antequam illæ ultimæ ejus Theſes publicè diſputarentur, monitus fuerit à quibuſdam ex ſuis auditoribus, tuos minari ſe plauſibus diſputationem turbaturos; Ideóque ille te convenerit, monueritque, ac rogarit ut quoniam eras Academiæ Rector illas turbas auctoritate tuâ impedires. Quomodo tunc, etiamſi ejus Theſes vidiſſes, nondum tamen illi ſignificâris quicquam in iis contineri, quod tibi diſpliceret. Quomodo in illa diſputatione Theſis de ente per accidens fuerit agitata, & poſt aliquid ſilentii, ut ſcilicet proponens rationes ſuas exponeret, intempeſtivis ſtrepitibus auditorium fuerit repletum. Quomodo tu Rector ibi aſtans, immotus, non aliter,

Quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes,

nec voce, nec geſtu, nec vultu ſtrepitus iſtos compeſcere conatus ſis. Quod tamen miror; quantumvis enim tibi grati eſſent, officii tamen tui erat contrarium ſimulare; nec video cur tam immotus tunc fueris, niſi quia ſciebas illos à quibus fiebant vel minimis nutibus tuis eſſe obſequuturos. Quomodo, cum poſtea Regius intellexit te dicere verbum illud de ente per accidens in Theologiam impingere, domum tuam iverit, ibique tibi affirmârit ſe paratum eſſe illud ex arbitrio tuo emendare, ac publicè profiteri ſe, uti res erat, & clarè poſtea in ſua ad tuas Theſes reſponſione oſtendit, nihil adverſus veſtram religionem verbo illo tentaſſe. Quod idem etiam coram aliis Theologis, tuis Collegis, eſt profeſſus. Quomodo nihilominus ſtatim poſtea theſes in illum per triduum diſputandas conſcripſeris, & in ipſo earum titulo verbum illud de ente per accidens, tanquam à S S. facultate Theologica hæreſeos damnatum, oſtentare volueris; In Theſibus autem impugnâris tantùm Regii opiniones de formis ſubſtantialibus, de motu terræ, de ſanguinis circulatione, & talibus quæ ad Phyſicam & Medicinam, non autem ullo modo ad tuam

Theolo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Theologiam pertinebant; & quas tamen priùs non reprehenderas, cùm ille tibi ſuas Theſes, in quibus de iis agebat, legendas dederat & emendandas. Quomodo etiam carmen à ſtudioſo neſcio quo in laudem tuarum Theſium fieri vel curaveris, vel certè permiſeris, idque te præſente fuerit in Academia diſtributum: In quo carmine Regius expreſsè deſignabatur hoc verbo, *ô Regium factum* &c. atque indigniſſimis convitiis proſcindebatur. Denique ſcivi reliqua omnia, quæ jam in epiſtola ad P. Dinet enarravi. Ex quibus fateor me nullam eximiam pietatem in te deprehendere potuiſſe. Neque enim dubium eſt, quin vel amicitiam erga Regium initio ſimulâris, ut illum tantò faciliùs poſtea incautum & nihil à te metuentem circumvenires; vel certè, ſi fuit vera, quin illam violâris, cùm primùm putaſti te habere aliquam occaſionem ipſi nocendi. Quorum utrumvis eſt odioſum. Neque hîc ullum pietatis zelum potes prætendere, quo te excuſes. Etſi enim quantumvis graves errores commiſiſſet (quos nullos commiſerat;) quæ pietas, quæ charitas Chriſtiana, quis zelus impellebat te ad illum, cùm ultro emendationem, qualemcunque velles, promittebat, non audiendum, & ipſum interim contra omne jus, & fas, & decorum, publicis Diſputationibus per triduum deridendum? Ut nempe, ſi res, ut ſperabas, ſucceſſiſſet, ille ſua Profeſſione ac bonâ fama, ſine ulla ſua culpa, per ſolam calumniam tuam privaretur. An, quæſo, illa eſt in veſtra Academia Rectoris poteſtas, ut ei liceat inſcio Magiſtatu Theſes, de ea facultate, quam non profitetur, publicè defendere, atque ibi quemcunque voluerit ex ſuis Collegis infamare, atque præterea etiam judicium ſub nomine totius Academiæ publicè edere ad ejus doctrinam condemnandam? Dices procul dubio Magiſtratum juſſiſſe ut ſententiam veſtram de Regii doctrina diceretis. Sed non ideo juſſit, nec voluit, ut illam, tanquam ſi legitimum fuiſſet judicium, vulgaretis. Quod voluit, optimum fuit, nempe ut, quandoquidem de Regii doctrina querebamini, veſtras omnes in illum rationes proferretis, ut Regius deinde ad ipſas reſponderet, ac poſtea, utraque parte audita, ut par erat, ipſe Magiſtratus judicaret. Quod autem tu feciſti, excuſari non poteſt. Nullas rationes ullius momenti attuliſti, nullas habuiſti, & nihilominus Collegam tuum, inauditum, in quem tibi nihil erat juris, non dubitaſti condemnare: Cùm tamen, ut ſcias, in hac cauſa, in qua de nova Philoſophia quæſtio eſt, neque tu, neque ulli alii ex iis, qui vel veterem Philoſophiam docent, vel aliquas alias ſcientias ei annexas, quales ſunt Theologia Scholaſtica & Medicina, judices idonei eſſe poſſitis, ſed tantùm vel accuſatores vel rei. Putat Regius ſe opiniones in Philoſophia vulgaribus veriores ha-

bere, vos, qui illas diſcere non vultis, nec fortè etiam poteſtis, id negatis. Utris credendum? Non vobis profectò, nec Regio; ſed illis tantùm, qui neutri parti addicti, utriuſque rationes audiverint & examinârint. Quod verò omnium maximè eſt mirum, in tuo illo judicio poſuiſti, *vos rejicere novam iſtam Philoſophiam* (meam ſcilicet, & Regii) *propterea quòd ex ea variæ, falſæ & abſurdæ opiniones conſequantur, pugnantes cum orthodoxa Theologia*; Et tamen nullas tales conſequentias afferre potuiſti, quamvis in Senatu veſtro Academico unus è juris Profeſſoribus, qui judicio iſti repugnabat, cùm illud ibi propoſuiſti, eas expreſsè à te petierit; Sed contra Regius ſolidiſſimè in ſua ad tuas Theſes reſponſione probaverat, opiniones ſuas Philoſophicas meliùs, quàm vulgo receptas, cum Theologia convenire. Quæ omnia cùm mihi nota eſſent, atque etiam longè plura, neque enim hîc poſſum cuncta recenſere, moleſtè ferre non debes, quod eorum partem obiter in quadam epiſtola, quæ tunc fortè erat ſub prælo, expreſſerim; nihil enim mitiùs agere potui ad ea, quæ in me feceras, refutanda. Nec ſanè in illa epiſtola, quam ſcribebam ad unum ex patribus Societatis Jesu, quos tu nunquam ſine adjuncto aliquo convitio ſoles nominare, me tibi blandire decuiſſet. Præter hoc autem nihil unquam in te vel feci vel tentavi, ex quo mihi iraſci potueris, atque ideo acerbitas ſtyli, quâ hîc in me uteris, nulli merito meo tribui poteſt. Sed fortè aliæ ejus ſunt cauſæ, quas ex lectione ſequentium agnoſcemus.

De Philoſophiæ Carteſianæ capite primo & ſecundo.

Pars Tertia.

Initio primi capitis ais, meæ Philoſophiæ omnes capaces non eſſe, ſicque de me loqueris pag. 14 & 15. *ut candidus & à fallendi ſtudio alieniſſimus videatur, revera autem omnia errata infelicibus diſcipulis hebetique eorum ingenio imputare poſſit; in ipſo philoſophiæ veſtibulo omnia ingenia myſteriorum ſuorum capacia non eſſe, gravi vultu & oratione, quo vir quantivis pretii habeatur, pronunciat.* Ubi à te peto, quandonam me iſta gravi vultu pronunciantem audiveris; ut enim jam monui, non concionor, nec doceo. Nempe id habes ex meis ſcriptis; citas enim Reſp. quartas ad Med. pag. 289 edit. Elz. ubi dixi, *ea quæ in prima Meditatione ac reliquis* (quinque ſcilicet Meditationibus) *continentur, ad omnium captum non eſſe accommodata.* Verùm hæc citatio non pro te eſt, ſed contra te; cùm enim id ſcripſerim peculiariter de illis Meditationibus, quæ tantùm perexiguam & omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

difficillimam Philoſophiæ partem continent, inferre potiùs debuiſſes, non idem de tota eſſe putandum. Sed fateor tamen perlibenter, non omnes ejus eſſe capaces, hocque non ideo nullibi ſcripſi, quòd verum non ſit, ſed quia fuiſſet ſuperfluum. Quæ enim ſcientia, quæ diſciplina, quæ ars tam facilis, ut ejus omnes ſint capaces? Quid autem indè infers? Nempe me velle omnia Philoſophiæ meæ errata infelicibus diſcipulis tribuere. Sed omnes ſciunt me nihil unquam de Philoſophia tradidiſſe, niſi in ſcriptis publicè editis. An ergo etiam ſcriptorum meorum errata diſcipulis tribuentur?

Pag. 17 progrederis ad *criteria, ſecundùm quæ in nova*, ut ais, *ſuperbiæ ſchola ingenia cenſentur.* Dicisque, *ea eſſe potiſſimùm quinque, hoc, & quatuor ſubſequentibus capitibus ordine penſitanda.* Deinde pag. 18, primum ais eſſe, *ſi poſſit*, futurus, ſcilicet diſcipulus, *omnium, quæ ab aliis didicit, oblivíſci.* Quæ verba curâſti aliis typis excudi, ut ex meis ſcriptis deſumpta videantur, nempe ex pag. 16 & 17 Diſſertationis de Methodo, & ex pag. 32 reſponſionis ad ſeptimas objectiones, & etiam ibidem ex paginis 7, 21, 23, & 24, quia iſta omnia loca paulò antè citaveras. Atqui cùm in iis omnibus nullum verbum habeatur de oblivione, ſed tantùm de præjudiciis tollendis, ut neque ullo alio in loco ex meis ſcriptis, hinc lector facilè agnoſcet, quanta fides citationibus tuis ſit adhibenda. Longè enim aliud eſt præjudicia, ſive opiniones temerè ante receptas, deponere, hoc eſt deſinere iis aſſenſum præbere, quòd à voluntate noſtra tantùm pendet, atque omnino requiritur ad prima Philoſophiæ fundamenta jacienda; & aliud, eorum oblivíſci, quod ferè nunquam eſt in noſtra poteſtate. Sed cùm primæ Theſes, quas unquam in tua Academia edideris, egerint de præjudiciis, & multis aliis in locis ea rejicienda eſſe confeſſus ſis, non decuiſſet me à te reprehendi, quòd id ſcripſiſſem; & ideo aliud quid mihi affingere maluiſti, quod uberiorem criminandi materiam ſuppeditaret.

Quæ reliqua in hoc capite habes, non ſunt relatu digna, neque aliud probant, quàm te, ut fide & probitate, ita etiam prudentiâ & logicâ tuâ naturali non ſatis uti, cùm homini, quem priùs dixiſti eſſe ingenioſum, ineptias affingas, quæ de eo credi non poſſint; Ut etiam quòd pag. 22 referas verba Epiſtolæ Apoſtoli Judæ v. 10 *de iis qui calumniantur ea quæ ignorant.* nemo enim videns, quo pacto in Philoſophiam meam invehaṙis, non ſtatim illa in te retorque; quia cùm illam nunquam videris, utpote quam nondum vulgavi, ſcire ipſam planè non potes.

In ſecundo capite pag. 27, proponis ſecundam legem, in quam ais meos

meos diſcipulos, quos vocas deliriorum myſtas, jurare, Hanc ſcilicet: Cum libris nullum unquam nobis futurum commercium. Sed in quibus tabulis ſcriptam illam inveneris, à quo audiveris, unde eduxeris, nuſquam oſtendis, nec potes. Neque haud dubiè negligeres probationes tuas afferre, ſi quas haberes; hîc enim & in pagina ſequenti duo loca refers ex meis ſcriptis, ſed nihil ad rem facientia, & ipſorum etiam ſenſum pervertis. Primus eſt ex pag. 163 epiſt. ad P. Dinet, ubi dixi, *non potuiſſe nimis diu id exſpectari ab homine nondum ſene, quod ab aliis in multis ſæculis non eſt præſtitum.* Tu verò de me ſic quæris, *an ſibi perſuadet*, hominem nondum ſenem, *ut de ſe ipſo loquitur in Epiſtola ad Dinetum pag. 193, omnium rerum naturalium exactam & minimè fallacem experientiam habere poſſe?* tanquam ſi ex eo, quod dixerim *hominum nondum ſenem*, reliqua quoque mihi ſint tribuenda. Quo artificio facilè etiam potuiſſes tuam legem ex meis ſcriptis educere, ſi, exempli causâ, quia in eadem epiſtola *Auctorum libros* nominavi, dixiſſes, *Cum auctorum libris*, ut ipſe de iis loquitur in Epiſtola ad Dinetum pag. 200, *nullum unquam futurum nobis commercium.*

Non meliori fide vel magis appoſitè in pagina ſequenti locum refers, in quo dixi, *me quandam excoluiſſe Methodum* ad quaſlibet difficultates in ſcientiis reſolvendas: Cùm ais: *haud magis poteſt* quaſlibet difficultates in ſcientiis reſolvere (*ut omnium Thraſonum ineptiſſimus Renatus de ſe ipſo gloriatur in Epiſt. Ded. Medit. pag. 5. Ed. Elz.*) Tanquam ſi idem eſſet Methodum excolere ad aliquid præſtandum, & jactare ſe illud omnino præſtare poſſe.

De Uſu librorum & Voetii doctrina.

PARS QUARTA.

SI autem ſcire voluiſſes, quid de libris reverà ſentirem, legere poteras paginam ſeptimam diſſertationis de Methodo, in qua expreſsè dixi, nos eundem ex bonorum librorum lectione fructum percipere, atque ex colloquio magnorum virorum, qui eos compoſuerunt; ac fortè etiam aliquantò majorem; propterea quod non quaſcunque obvias, ut in familiari colloquio, ſed ſelectiores tantùm cogitationes ſuas ſcriptis ſolent exprimere. Unde etiam fortè aliquid in uſum tuum potuiſſes convertere, ſi ex adverſo conſideraſſes malorum librorum nimis frequentem lectionem, non minùs quàm malorum hominum conſortium, noxiam eſſe. Nam quantum colligo ex tuis ſcriptis tria præcipuè genera librorum ſoles evolvere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

evolvere, quæ hinc cognoviſſes non niſi admodum parcè ac cautè eſſe attingenda. Primum eſt improborum & nugacium; quos ſimul jungo: vix enim ullus eſt planè nugax ſine aliqua miſtura improbitatis. Nullus autem ab Atheo, vel Libertino, vel nugatore Cabaliſta, vel Mago, aliove impoſtore ſcriptus unquam fuit, quem non videri velis perlegiſſe. Atque id de quibuſdam rectè oſtendis; integra enim eorum argumenta ſcriptis tuis intermiſces. Secundum eſt contentioſorum, quorum ſæpe Auctores ob ſtudia partium ſe mutuò convitiis lacerare pietatem putant. Hujuſque generis tam multos citare ſoles, ut, ſi vel quartam eorum partem legiſti, præcipuum tempus vitæ tuæ inter jurgia & rixas inſumere debueris. Non quidem affirmo omnes ejuſmodi libros malos eſſe; qui enim veritatem propugnant, & non niſi in vitia invehuntur, ſunt laudandi; ſed tamen puto non nimium eſſe legendos, quoniam ea eſt naturæ noſtræ infirmitas, ut multi ſæpe ipſa vitiorum prohibitione ad illa amanda incitentur. Non etiam dico Theologis aliiſve nunquam utile eſſe malos libros videre, cùm ſcilicet eorum officium eſt illos refutare, vel emendare; Sed hoc non niſi rarò uſu venit. Atque ut nemo unquam homines peſte laborantes animi tantum cauſa inviſit; ſic, ad ſolam multæ lectionis famam aucupandam, nullus vir pius malos libros ſolet lectitare; ſunt enim profectò contagioſi. Quin & hoc ipſum in me jam experior; cùm enim ad hanc ſcribendam epiſtolam neceſſe fuerit, ut aliqua ex tuis ſcriptis evolverem, ſcabrities quædam ſtylo meo indè acceſſit, quam vix poſſum emendare; Atque hoc nomine veniam peto, quòd hîc aliquantò duriùs loquar, quàm mea ferat conſuetudo. Tertium librorum genus eſt locorum communium, commentariorum, compendiorum, indicum, & talium, qui ex variis aliorum auctorum ſententiis conflati ſunt, quoſque etiamſi non malos putem, nec planè contemnendos, nullum tamen alium eorum uſum admitto, quàm ut juvent ad ea interdum in memoriam revocanda, quæ antea didicimus à libris primariis, ex quibus ſunt exſcripti. Nam ſanè qui fontibus neglectis ad rivulos iſtos tantùm accedunt, non niſi turbidas aquas ex ipſis hauriunt, nec ullam veram eruditionem conſequuntur. Quidquid enim præcipui eſt in ſcriptis præſtantium ingeniorum, non in hac aut illa ſententia, quæ poſſit exſcribi, continetur; ſed ex integro corpore orationis exſurgit; neque id ſtatim ex prima lectione, ſed paulatim ex frequenti & ſæpius iterata, non advertentes addiſcimus, & tanquam in proprium ſuccum convertimus. Te autem in locis communibus, & commentariis, & lexicis, talibuſque evolvendis eſſe valde exercitatum, manifeſtum eſt ex tuis ſcriptis, in quibus ſæpiſſime illos citas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Sed non ita poſſum deprehendere, te cum libris illis primariis, à quibus omnis vera eruditio, quæ legendo acquiri poteſt, dependet, magnam conſuetudinem habere. Quamvis enim eos etiam interdum in teſtes ſumas, quia tamen utplurimum non ſatis appoſitè id facis, eoſque cum aliis longè inferioris ſortis abſque delectu permiſces, non videris illos legiſſe, ſed tantùm ipſorum verba ex aliquo tranſcriptore habere. Ac præterea ut ii, qui ſæpe inter odoratos pulvillos jacent, non poſſunt non aliquid ex eorum fragrantia retinere; ſic difficile mihi videtur ſummorum virorum lucubrationes ab aliquo multùm legi, & tamen poſtea in ejus ſcriptis nihil ſimile ipſorum ſtylo reperiri. Sed ignoſce ingenuè verum dicenti, multa legi ex ſcriptis tuis, atqui nullam unquam in iis reperi ratiocinationem, nullamque cogitationem, quæ non humilis eſſet aut vulgaris, nullam, quæ virum ingenioſum vel eruditum redoleret. Eruditum dico, non doctum: Si enim doctrinæ nomine vis omnia, quæ ex libris addiſcuntur, non tam mala quàm bona contineri, te doctiſſimum eſſe lubens fatebor, video enim te fabulas de Leviathan & impias nugas neſcio cujus Bonaventuræ de Periers & talia quamplurima ſatis legiſſe. Per eruditum autem intelligo illum tantùm, qui ſtudio & cultura ingenium moreſque ſuos perpolivit. Talemque eruditionem, non promiſcuâ quorumlibet librorum, ſed ſolâ optimorum lectione, eâque iteratâ & frequente, itemque colloquiis eorum qui jam ſunt eruditi, quando iis frui nobis licet, ac denique aſſiduâ virtutum contemplatione atque inveſtigatione veritatis, comparari mihi perſuadeo. At quantum ad illos, qui tantùm in locis communibus & indicibus & lexicis doctrinam quærunt, multis quidem rebus memoriam ſuam brevi tempore implere poſſunt, ſed non ideo ſapientiores nec meliores evadunt. Quin è contra, cùm nulla in libris iſtis rationum concatenatio contineatur, ſed omnia vel auctoritate, vel ad ſummum brevibus ſyllogiſmis decidantur, qui doctrinam ſuam ex iis petunt, omnium ſcriptorum auctoritati ex æquo credere aſſueſcunt, eorumque delectum nullum habere, niſi quatenus ſtudia partium eos movent; atque ita paulatim ratione naturali rectè uti dediſcunt, artificialemque ac ſophiſticam in ejus locum ſubſtituunt. Neque enim, ut ſcias, verus ille uſus rationis, in quo omnis eruditio, omnis bona mens, omnis humana ſapientia continetur, in disjunctis ſyllogiſmis conſiſtit, ſed tantùm in circumſpecta & accurata complexione eorum omnium, quæ ad quæſitarum veritatum cognitionem requiruntur. Et cùm hæc vix unquam poſſint exprimi ſyllogiſmis, niſi multi ſimul nectantur, certum eſt eos, qui tantùm disjunctis utuntur, ferè ſemper aliquam partem eorum, quæ ſimul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſpectanda ſunt, omittere, ſicque aſſueſcere inconſiderantiæ, ac dediſcere bonam mentem. Cumque interea ſe valde doctos putent, propterea quod multa ex iis, quæ ab aliis ſcripta ſunt, memoriâ tenent, & iis credunt, hinc inſulſiſſimam arrogantiam & verè pædagogicam acquirunt. Atque ſi inſuper improbis, nugacibus, & contentioſis ſcriptis legendis multum incumbant, quamvis illos natura non malos nec planè ingenio deſtitutos genuiſſet, vix poſſent tamen iſta cultura non reddi maligni, inſulſi, & importuni. Quanquam profecto fatendum eſt naturam etiam ad id plurimum conferre; genera enim illa librorum, quæ diſtinxi, ſolent eſſe inter ſe permiſta, & ſæpe apud unum eundemque auctorem, quædam mala, quædam nugacia, quædam bona & ab illo ipſo excogitata, quædam ab aliis exſcripta reperiuntur, ſed pro diverſo ingenio lectorum, tanquam apes & araneæ ex floribus, uni ſolum mel, alii ſolum venenum ex iis excerpunt: unde fit ut ſtudio literarum, qui ſunt ad bonum propenſi, meliores & ſapientiores; qui autem ad malum, deteriores & ſtultiores evadant. Illi autem ab iſtis hac nota certiſſima dignoſcuntur, quod quiſque frequentior ſit in iis libris evolvendis, in quibus plura ingenio ſuo convenientia poteſt invenire. Sed & moribus etiam quammaxime diſtant; ut enim male inſtituti arrogantes, pertinaces, & iracundi eſſe ſolent; ſic è contra verè eruditi nunquam ſuperbiunt, ſunt enim conſcii humanæ infirmitatis, & quæ ſciunt non magni æſtimant, ſed cogitant longè plura eſſe, quæ ignorant; atque ideo etiam ſunt ingenui & dociles, ſemperque parati veritates ſibi nondum cognitas addiſcere; ac denique ingenium ad varia flectere aſſueti, non poſſunt non eſſe mites, benigni & humani. Atque hi quidem cùm intelligant veram eruditionem non à ſolis libris pendere, illam etiam privatâ meditatione, vel vario negotiorum uſu, & virorum præſtantium familiaritate ſibi comparare ſatagunt, nec inter libros ſemper verſantur; unde fit, ut ab imperitis ratione doctrinæ ſuæ non ſuſpiciantur, ſed, ſi privati vivant, vel planè ignorentur, vel tantùm ut boni patresfamilias & homines non ſtulti ſpectentur, atque ita præſtantiſſima ingenia ſæpe in occulto latent. Si autem ſe civilibus negotiis immiſceant, aliis quidem prudentiores & humaniores eſſe facilè deprehenduntur; ſed hoc potiùs eorum naturæ, quàm ingenii culturæ tribui ſolet. Ac denique ſi ad aliquod docendi munus vocati ſint, niſi prudenti negligentiâ efficiant, ut ſupra collegas ſuos ſapere non videantur, vix ab eorum invidia liberi eſſe poſſunt. Qui autem valde multum ac ſemper malè ſtuduerunt, tam parum habere ſolent bonæ mentis, ut quando contingit eos ex humili familia ortos eſſe, nullumque literarum ope lucrum facere, paſſim à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

plebe contemnantur, & ex nimia librorum lectione inſanire putentur. Sed quando in juventute, priuſquam ſatis noſci poſſent, aliquod docendi vel concionandi munus aſſequuti ſunt, nullo negotio permagnam apud imperitos doctrinæ famam atque auctoritatem ſibi cum tempore conciliant. Multum enim valet apud vulgus hoc præjudicium, quod quis à Magiſtratu, aliiſve quorum intereſt, ſit publicè delectus ad alios inſtituendos; Ac deinde ex multis ita delectis non poſſunt plebeii homines non exiſtimare illos eſſe doctiſſimos, qui aliis confidentiùs ea, quæ dicunt, affirmant, & plura ſe ſcire profitentur, & denique ſæpius ac prolixiùs à Collegis ſuis laudari ſolent; quæ tria fere ſemper in iſtis male doctis advertunt. Nam primò, cùm nulla ratione ſed ſola auctoritate ducantur, quicquid in iis Auctoribus, quos ſibi ſequendos aſſumpſerunt, inveniunt, tanquam ſibi planè certum & exploratum jactant; & quia neſciunt quænam ſint, quæ ab eruditis ſine dedecore poſſunt ignorari, omniumque rerum ſcientiam in libris contineri ſibi perſuadent, omniſcii videri volunt; & denique cùm ipſi non laudent, niſi quos ſibi aliquo modo ſimiles putant, ab iis vice verſâ laudantur, & frequenter etiam ab aliis mediocriter eruditis, cùm nempe hi cuipiam alteri, à quo eruditione ſuperantur, invidentes, putant ſe ejus famam poſſe minuere, ſi illos ei anteponant & quàm maximis laudibus extollant. Quibus de cauſis initio quidem à ſola plebe, ſed paulatim etiam à peritioribus, qui eos ipſi non nôrunt, ſed aliorum teſtimoniis credunt, doctiſſimi eſſe ſupponuntur. Et quidem ſi quis ex eorum numero reperiatur, qui ſit præ cæteris laborioſus, diligens, ardens, loquax, & Sophiſtarum Dialecticâ uti aſſuetus: qualem te eſſe agnoſco; Quique munera docendi in Academia & concionandi in templo ſimul obtineat, ut facis; Qui inter concionandum, non in vulgaria plebis vitia, ſed in adverſarios ſuæ religionis, & in ea, quæ à potentioribus fiunt, aſſiduè invehatur, & nunc iracundis, nunc ridiculis verbis utendo, plebem ſuam diverſimodè commoveat, ut te facere audivi; Qui frequentes in Academia Theſes proponat, omnes contrariarum partium eruditos ad eas impugnandas invitet, cúmque non comparent (ut ſanè nunquam, niſi velint explodi, debent comparere) magnos de illis triumphos canat: ut à te factum fuiſſe omnes ſciunt; Qui multos edat libros, ſed tali ſtylo, & tot Auctorum citationibus interrupto ſcriptos, ut, cùm à nemine ſine faſtidio legi poſſint, nemo etiam examinet an ſint boni: quod tuis ut plurimum contingit; Qui denique in omnes, qui vel in minimâ re ipſi repugnant, aut tantùm non applaudunt, tanquam in hoſtes inſenſiſſimos inſurgat, eoſque concionibus ac ſcriptis ſuis

ſuis quam maxime infames reddere conetur, qua via multos de te ſilere vel etiam invitos te laudare coëgiſti: Non mirum eſt, quod ille ad ſummam eruditionis famam ſummamque auctoritatem inter ſuos perveniat; neque, quòd illam conſervet; quamdiu ejus artes à nemine deteguntur. Sed cùm forte nimiâ potentia ſua excæcatus tam multos lædit, ut aliqui operæ pretium putent ipſas patefacère; cúmque tam inexcuſabiles errores committit, ut etiam ab illiteratis perfacilè cognoſcantur, valde mirum eſſet, ſi tandem immeritâ iſtâ ſuâ famâ & potentiâ non excideret. Etſi enim talis homo pleriſque ex auditoribus ſuis in templo, & ex diſcipulis in Academia ſit pergratus: ſi tamen ſemel animadvertant, quantum ab eo detrimenti debeant timere, ſummopere ipſum averſabuntur.

Video quidem me ab inſtituto ſermone, qui tantùm de uſu librorum fuit, magis ac magis recedere. Sed hoc fortè non reprehendes, quia poſtquam adhuc pauca de concionibus & diſcipulorum inſtitutione ſubjunxero, habebis hîc omnia uno in loco, quæ circa tuam eruditionem notatu digna mihi videntur. Conciones igitur iſtius Doctoris, modò à me deſcripti, populo ſolent placere; quoniam ea eſt omnium hominum natura, ut non modò ad hilaritatem, ſed maximè etiam ad quoſlibet triſtes animi affectus commoveri delectentur: hinc tragœdiæ, non minùs quàm comœdiæ, in theatris locum inveniunt; hinc olim homines & feræ ſe mutuò laniantes in ludis publicis ſpectabantur; hinc denique concionator, qui auditores ſuos ad iram & odium in alios homines excitat, præſertim in potentiores, quibus ſatis ſuâ ſponte infimæ ſortis homines ſolent invidere; vel in eos à quibus de religione diſſentiunt, quos ut bellorum cauſas jam oderunt: quamvis nihil egregii dicat, nihil boni, ac ſæpe etiam ſtatum controverſiæ, de qua diſputat, nulli intelligant, modò tantùm audacter, vehementer, copioſè loquatur, & varias convitiorum phraſes, humiles, ridiculas, inauditas, orationi ſuæ adſpergat, majore cum ſtudio à devota plebe auditur, magis amatur, magis laudatur, quàm alii multò eloquentiores, ſed qui eam non tam ad aliena vitia odio habenda, quàm ad propria emendanda adhortantur. hi enim, quod ipſi diſplicet, proponunt: ille verò tantùm quod placet. Ac ſanè magnum eſt ſolatium turbæ non malæ ſed imperitæ, quòd poſſit aliquando piè commoveri, piè iraſci, piè potentiores aſpernari. Quicquid enim facit talis viri ſuaſu, vel exemplo, id pium putat. Audit ab ejus diſcipulis quàm multos libros ſcribat, quantaſque victorias de quibuſlibet adverſariis in diſputationibus ſuis reportet, non poteſt dubitare quin ſit doctiſſimus, non enim novit iſta diſtinguere. Ut etiam ejus vehementiam in concionando, & libertatem in

optimatibus reprehendis ab eximia ſanctitate ac prophetico quodam zelo putat proficiſci. Quas ob cauſas eum ſuſcipit ut ducem hortatoremque præcipuum, ſi fortè ſibi unquam vel potentioribus ſit reſiſtendum, vel in adverſarios ſuæ religionis ſit dimicandum; Et quidquid ille ſuadere voluerit, ſummo cum ardore exſequi ſemper eſt parata. An verò utile ſit Reipublicæ talem aliquem Concionatorem in ea verſari, non meum eſt inquirere. Satis ſciunt illi, qui ejus curam gerunt, quid expediat. Non etiam examino an bonum ſit, homines illiteratos audire multas controverſiarum minutias, quas ſine ullo ſalutis ſuæ detrimento poſſunt ignorare; Nec an ſatis accuratè illas ex concionibus poſſint addiſcere; Nec an rectè doceantur ab iis, qui non tam rationes exponunt, quam in perſonas convitiantur; Nec an pium ſit & humanum odiſſe aliquos homines, propterea quòd à nobis in religione diſſentiunt. Sed tantum affirmo omnem animi commotionem ad iram, odium & rixas, quantumvis juſta ſit ejus cauſa, ſemper maximè noxiam eſſe illi ipſi, qui ſic commovetur; Ita enim ſumus à natura comparati, ut parvo uſu magnam proclivitatem ad pravos affectus acquiramus; Et qui vel ſemel ſe ad iram commoveri paſſus eſt ob juſtam cauſam, hoc ipſo multo paratior eſt ad aliâ vice iraſcendum etiam ob injuſtam. Audiunt mulierculæ in templo virum quem ſapientiſſimum & ſanctiſſimum exiſtimant, in alios homines declamantem, diſputantem, convitiantem; rem, de qua agit, ut plurimum non intelligunt; nihilque melius habent quod agant, quàm ut omnes ejus commotiones pio affectu imitentur, iiſque ſimiles in ſe excitent, unde fit, ut poſtea domum reverſæ ob minimas quaſque cauſas rixentur. Nec viri meliorem indè fructum reportant, ii præſertim, qui controverſias iſtas utcunque intelligentes, non poſſunt non aliquando de ipſis contendere cum familiaribus ſuis alii religioni addictis, quales hîc ubique occurrunt, & indè ad jurgia, inimicitias, interdumque etiam, qui vilioris ſunt ſortis, ad vulnera deveniunt. Adderem publica diſſidia & bella ex talibus etiam cauſis poſſe oriri, eoſque ſolere in bellis iſtis quàm maximè periclitari, qui talium Doctorum ſapientiæ confiſi, eorum conſilia ſequuntur. Sed plures ejuſmodi concionatores non novi, nec ab uno aliquo tantum mali exiſtimo eſſe metuendum, modò tamen ne multos habeat diſcipulos ſui ſimiles, qui poſtea etiam concionentur.

Verùm enim verò, quâ ratione adoleſcentes tuæ curæ commiſſos inſtituas, planè ignoro, nec unquam fui uſque adeò curioſus, ut ea de re inquirerem; ſed artes, quibus te uti ex ſcriptis tuis deprehendo, & quarum nomine imperiti te doctum putant, tales eſſe mihi videntur, ut eas

vilissima

viliſſima multa ingenia perfacilè poſſint addiſcere, ipſarumque ope tui ſimilia reddi; non autem præſtantiora. Prima ex iſtis artibus eſt puerilis illa Dialectica, cujus ope olim Sophiſtæ, nulla ſolidam ſcientiam habentes, de qualibet re copioſè diſſerebant ac diſputabant. Hujus tres præcipuæ ſunt partes: prima continet locos, ex quibus rationes petantur; ſecunda formas ſyllogiſmorum, quibus illæ veſtiantur, ut meliores appareant; ac tertia diſtinctiones, quibus adverſariorum argumenta eludantur. Et quidem ii, qui promptæ & calidæ ſunt imaginationis, ſed nullius judicii, quales pueri eſſe ſolent, poſſunt intra paucos dies magnum iſtius artis uſum acquirere: perfacilè enim illis eſt conſiderare ſeparatim rei cujuſlibet propoſitæ nomen, definitionem, genus, ſpecies, ſimilitudines, differentias, contraria, adjuncta, antecedentia, conſequentia, & reliqua ejuſmodi, quæ vulgò in Topicis recenſentur: cumque tantum volunt diſſerere, ſi quidquid ipſis unuſquiſque ex iſtis locis ſuppeditat, effutiant, diu multumque loqui poſſunt; ſi autem aliquam opinionem velint probare, nulla eſt tam parum veriſimilis, pro qua non poſſint ex iiſdem multas rationes, non quidem firmas, ſed ſaltem quæ numerum faciant, colligere; ac deinde, ſi ſit diſputandum, eas facilè in ſyllogiſmos concinnant. Poſſuntque eodem modo ad quaſlibet objectiones reſpondere, ſi tantum ſint inſtructi viginti vel triginta diſtinctionibus, quales ſunt inter illa, quæ conſiderantur directè, & indirectè; ſpeculativè, & practicè; externè & internè; ac ſimiles, quibus in omni difficultate locum invenient, modò tantùm ipſis audacter uti non erubeſcant. Hoc autem, ut facile eſt pueris, aliiſve, qui ſolâ pollent imaginandi facultate, ſic certè fieri non poteſt ab ullo, qui aliquid habeat judicii ſive bonæ mentis: Omnes enim rationes & objectionum ſolutiones, quæ cum ex intima ipſius difficultatis conſideratione erui non poſſunt, ab externa locorum iſtorum inſpectione petuntur, fere ſemper ſunt futiles & ineptæ. Sed quia ex multis auditoribus perpauci ſunt, qui earum inanitatem advertant, præcipue circa quæſtiones vulgaris Philoſophiæ, de quibus meliores dari non ſolent; inde fit ut ii, qui arte iſta utuntur, facile ad aliquam doctrinæ atque ingenii famam perveniant. Et ideo damnoſiſſima eſt, non tantum adultis, ſed præſertim junioribus, qui, dum ei aſſueſcunt, & ex opinione doctrinæ, per ipſam acquiſita, ſuperbiunt, rationem ſuam naturalem, quæ alioquin ætate poſſet matureſcere, planè corrumpunt.

Ars altera, quam in ſcriptis tuis adverto, ea eſt, cujus ope de qualibet re propoſita libros componis, quos imperiti doctrinâ refertiſſimos arbitrantur, eamque etiam tui diſcipuli, ſine ulla eruditione, poſſunt imitari,

ſi tantùm videant indices variorum librorum, præſertim eorum, in quibus plures alii libri citantur; & poſtquam promiſcuè collegerint omnia, quæ de re, quam tractandam ſuſcipiunt, in ipſis inveniunt, qualiacunque tandem ſint, ea ſecundùm ordinem locorum communium diſponant, adjunctis nominibus omnium Auctorum, à quibus aliquid deſumpſerunt, ac etiam aliorum, qui ab iis laudantur. Ita, exempli cauſa, ſi de Atheïſmo velint ſcribere, quicquid in collectionibus ſuis invenient de nominis iſtius ſignificatione, id ſcribent primo loco, ſecundo ejus ſynonyma, tertio ſpecies vel gradus, atque ita conſequenter, cauſas, effectus, adjuncta, ſigna, contraria &c. qua ratione nullum vel minimum verbum ab ullo Auctore excerpſerint, cui non aliquem locum in opere ſuo inveniant: nam & omnes homines, quos ſcient ab aliquibus aliis fuiſſe Atheos vocatos, ibi poterunt recenſere, ac, ſi quos forte legerint eorum libros valde nugaces & improbos, integra ipſorum argumenta exſcribere, ac etiam quaſcunque de iis hiſtoriolas aut fabellas nullius momenti narrare. Quin etiam, ſi cui occultè malè velint, poterunt liberè omnia, quæ de ipſo vera eſſe, vel ab aliis credi exiſtimabunt, inter Atheïſmi ſigna vel cauſas numerare: nec refert ſi laudabilia ſint, & ab omni tali ſuſpicione quàm maximè remota; facile enim ipſis aliquid mali de ſuo adjungent, ratione cujus in malam partem ſumi poſſint. Ita ſi quem oderint, qui credatur nonnihil ingenii habere, ac Peripateticam Philoſophiam non magnifacere, nec libris, in quibus continetur, valde uti, ſed peculiarem Methodum excolere ad quærendam veritatem, jamque aliqua ejus ſpecimina exhibuiſſe, dicent *omnes ingenioſos & excellentes, alioqui naturæ myſtas, Atheos eſſe ſolere*; ac recenſebunt inter cauſas Atheïſmi *perverſam Methodum illorum qui ſe ſolis & in ſe naſcentibus bonis contenti omnem indè cognitionem de novo fabricare volunt*; itemque *Prætenſam libertatem philoſophandi, Promiſſam perfectionem & innovationem omnium ſcientiarum, Gloriationem & ſpem factam de inauditis & admirandis Methodis, dogmatis, dictatis, ſubtilitatibus, inventis &c. ſpecimen judicii in ſcientiarum defectibus, Aut inventi non tam novi, quàm nova veſte induti*, & quælibet alia ejuſmodi; ut ex iis poſtea poſſint inferre illum, quem oderunt, Atheum eſſe, unam ſcilicet calumniam aliis calumniis confirmantes. Nec refert ſi ſibi ipſis contradicant, dicentes uno in loco *præjudiciorum depoſitionem, ut mens ſit inſtar tabulæ raſæ, eſſe præparationem ad Atheïſmum*, & in alio *Dei cognitionem nobis eſſe congenitam*, unde ſequitur eam præjudiciis impediri ſive obſcurari, atque ideo illorum depoſitione illuſtrari. Nec etiam refert, ſi ex ipſorum verbis eos Atheos eſſe concludi poſſit; Ut ſi dicant *prætenſam refutationem Atheïſmi*, quæ fit

libris

libris ea de re *male conſutis*, eſſe *prætextum ſubtiliſſimum & nocentiſſimum*, quo Athei venenum ſuum ſpargunt, & interim ipſi tales libros peſſimè conſuant, in quibus nullum ſit verbum, quo Atheïſmus impugnetur, ſed contrà multa, quibus perſuadeatur, ut cùm aiunt, præſtantiſſimo ingenio præditos ſolere eſſe Atheos, & varia dant eorum exempla, & præcipuas ipſorum rationes docent ac nuſquam refutant. Sed unum tantùm debent obſervare, quod imperitis eſt obſervatu facillimum, nempe ut ne quid egregii, & ex quo lector eruditior reddi poſſit, vel ex ſeipſis promant vel ex auctoribus exſcribant. Poſſunt quidem, cùm aliqua occurrit quæſtio nullius momenti, & quæ paucis verbis reſolvi poſſit, prolixè de illa diſputare, omnemque ſuam Dialecticam in ipſa intricanda conſumere. Poſſunt & alias ejuſmodi permultas recenſere. At quantum ad præcipuam, quæ eſt de Dei exiſtentia, fateantur quidem eam non debere omitti, nec ſola auctoritate ſacræ Scripturæ, ſed potiſſimum rationibus philoſophicis eſſe probandam; Verùm caveant diligenter, ne id ullibi facere aggrediantur; Et potius, ut mali Medici, qui, vera & ſimplicia remedia ignorantes, magnâ pharmacorum vel inutilium vel noxiorum multitudine ſolent ægros ſuos fatigare: Ita cùm ad rem erit veniendum, dicant ad reſiſtendum Atheïſmo valde multa requiri, & præter *ſacrarum literarum accuratam cognitionem*, habendam eſſe *ſcientiam univerſalem univerſalium, imprimis Metaphyſicam, Pneumaticam, Phyſicam, generalem Aſtronomiam, Geographiam, Opticam, & ſpeculationes de ſonis, ponderibus &c. Itemque notitiam particularium, ſeu hiſtoriam antiquam, novellam.* Ac denique longam inſtruant Bibliothecam contra Atheos, in quam etiam aliquos reponant ex illis ipſis Auctoribus, quos priùs ut Atheïſmi ſuſpectos traduxerint. Quæ omnia ſi obſervent, ſcripta tuis ſimillima component, ut manifeſtum fiet iis, qui tua de illa re, quatuor libellis comprehenſa, vel etiam alia paſſim legere dignabuntur. Sed ſi qui eos idcirco pluris faciendos putent, valde fallentur. Exponerem adhuc alias artes, quibus ad craſſa volumina, non tam doctrina quàm convitiis referta, in quoſlibet adverſarios tuos componenda uti ſoles; Sed quia magis ad mores, quàm ad eruditionem ſpectant, de ipſis hoc in loco tacebo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

De Philoſophiæ Carteſianæ tertio capite & ſequentibus uſque ad pag. 144.

PARS QUINTA.

HActenus non potui dubitare, quin velles te hujus libri, *Philoſophia Carteſiana* inſcripti, Auctorem profiteri, non tantùm quia ſex prima ejus folia miſſa ſunt ad me tanquam tua, & audivi operarum correctionem ex ædibus tuis proficiſci; ſed præcipuè, quia ſtylus manifeſtè eſt tuus, phraſes convitiorum tam variæ ac tales à te uno ſciuntur, & cauſa ſcribendi, nempe ad impugnandam epiſtolam meam ad P. Dinet, quæ fere ſola ex meis ſcriptis in foliis iſtis citatur, tibi eſt peculiaris; neque enim alius, quantumvis tibi amicus, mihi tam vehementer ob iſtam epiſtolam poſſet iraſci; & jam dudum in Senatu veſtro Academico, cùm Collegas tuos ad Judicium, quod Academiæ nomine vulgaſti, defendendum hortabaris, palàm profeſſus es, te tuæ cauſæ illa in re non defuturum, hoc eſt, te in me eſſe ſcripturum. Verum tamen quia in pag. 33 Auctor ait ſe *in extremo Belgii angulo docere*, ac pag. 57 nominat te ſuum *Præceptorem inſtar parentis æternùm colendum*, non ero tam inurbanus, ut aliud ea de re affirmem, quàm id, quod tu ipſe credi voles. Excuſarem etiam me, quòd tibi ſuperiora tribuerim; ſed cum ille, qui ſe Auctorem profitetur, ſit tuus diſcipulus, & liber non in iſto Belgii angulo, in quo ait ſe docere, ſed apud vos imprimatur, nemo putabit ejus errores tibi eſſe minus imputandos, quàm ſi Auctor diceretis. Vel certè, ſi cui videaris minus peccaſſe contra decorum, quòd convitia Theologo indigna alieno potius quàm ſub tuo nomine vulgaris; eidem hoc ipſo videberis minus probus, quòd non irâ tantum & impetu, ſed meditato conſilio & aſtutiâ uſus ſis ad tua de me maledicta ſpargenda. Interim autem ut ſcias me aliquid honoris nomini tuo detuliſſe, non amplius ſingula capita ſeorſim examinabo, ſed reliqua omnia ſimul percurram, ſummatimque meum de iis judicium exponam.

In prima ſectione Auctor videtur omnia comprehendiſſe, quæ contra noſtram Philoſophiam potuerat tunc excogitare: nam in ſecunda conatur refutare objectiones, ſive reſpondere ad ea, quæ putat pro ipſa dici poſſe. Et quidem prima ſectio continet 5 capita; In quorum primo ait me velle, ut mei diſcipuli omnium obliviſcantur; In ſecundo ut libris bellum indicant. Quæ duo an vera ſint, jam oſtenſum eſt. In tertio, ut me

me tanquam alterum Pythagoram ſuſpiciant, imò adorent, & quicquid dixero, pro vero habeant. In quarto, ut ſpei pleni ſint, & à me omnium dubiorum enodationem exſpectent. In quinto denique, ut omnes præ ſe contemnant. Quæ an veriſimilia ſint, nemo non videt. In ſecunda autem ſectione (ſaltem ab ejus initio uſque ad paginam 144, quæ eſt ultima earum, quas legi) 10 capita continentur. In quorum primo ait fruſtra nos jactare Philoſophiam noſtram eſſe antiquam. In ſecundo, fruſtra etiam jactari ejus evidentiam. In tertio, fruſtra rurſus jactari diſcipulorum progreſſus. In quarto, verbis tantùm à nobis vulgarem Philoſophiam impugnari. Et in quinto, nos cum ea congredi non poſſe, quia ejus terminos ignoramus. Quæ quamvis vera eſſent, non ideo ſequeretur Philoſophiam noſtram eſſe rejiciendam. Deinde in principio ſexti capitis ait *lapidem Lydium, ad quem nova Carteſii Philoſophia omnia ſua ſcita & dogmata explorat, eſſe quintuplicem: Experientiam nempe, Rationem, Algebram, Geometriam, & Mechanicam.* Ibidemque diſſerit contra Experientiam, quam ait nos non juvare. In ſeptimo contra Rationem. In octavo contra Geometriam & Algebram. Ac in nono contra Mechanicam. Sed tam acutè, ut ex ipſo ejus ſcripto Lector perſpicax non poſſit de meo philoſophandi modo non bene ſentire. Denique in decimo capite vult oſtendere, quâ ſolertiâ meas opiniones probem, aitque me ſimplicem narrationem vice demonſtrationis obtrudere, multum deferre propoſitionis evidentiæ, ac fingere hypotheſes. In his autem omnibus narrat tantùm ea, quæ de me vult credi, hoc eſt, omnium peſſima, quæ vel ille ipſe vel ejus adjutores potuerunt excogitare, nullamque planè affert eorum probationem, vel certè nullam, quam non facilè quilibet ex nuda ejus inſpectione nullarum virium eſſe cognoſcat. Ut cùm in cap. ſecundo ſect. ſecundæ, diſtinguendo inter evidentiam probationis & evidentiam propoſitionis, unamque prolixè mihi concedendo, vult ex hoc ſolo videri alteram jure negare; Ac in cap. quinto ad probandum me & Regium ignorare terminos Philoſophiæ Peripateticæ, affert tantùm verba Regii de ſe ipſo loquentis hoc pacto: *Dudum ſcholarum Philoſophiam ſi non accuratiſſimè, ſaltem mediocriter perdidicimus.* urgetque illud *mediocriter* à pag. 102 uſque ad pag. 106, quia contendit illam non mediocriter ſed quàm accuratiſſimè ſciri debere. Sæpiſſime autem loco probationis petit à me quæſtiones, hoc eſt, nugatur: Nam exempli cauſa pag. 45 petit à me generaliter alicujus nodi Philoſophici facilem & expeditam ſolutionem; ſtatimque ſibi objiciens, me videri velle jam aliquas in Meteorologicis dediſſe, non oſtendit eas falſas eſſe, nec quidem ipſas examinat, ſed ait tantùm *fidem non eſſe adhibendam aretalogo*

proprias

proprias laudes ad nauſeam uſque buccinanti; quod idem pari jure, de quibuſlibet novis ſolutionibus, dicere poſſet, ſi quas darem; ideoque ineptus eſſem, ſi ad ullas ejus quæſtiones reſpondere dignarer.

Unum tantùm non omittam, nempe apparere quidem ex toto libri contextu nullum alium eſſe Auctoris ſcopum, quàm ut opiniones meas convellat, & ea quæ de te ſcripſi in Ep. ad P. Dinet refellat; ſed tamen illum verſari tantùm in generalibus & fictitiis, ut Calumniatores ſolent; nec unquam ad particularia devenire, niſi tantùm in tribus locis, quorum primus ad ea quæ de te ſcripſi, & alia duo ad meas opiniones ſpectant. Horum unus eſt pag. 118. ubi negat verum eſſe hunc meum ſyllogiſmum, *Cujus idea in me eſt, illud ipſum exiſtit.* Sed nec iſta verba ullibi à me ſcripta ſunt, nec ullam formam ſyllogiſmi continent, nec quidquam iis affine unquam cogitavi, nec etiam locum deſignat ex quo illa deſumſit. Alius eſt pag. 124. ubi negat *in omnis rei conceptu contineri exiſtentiam aut poſſibilem aut neceſſariam*; qua in re nihil præter ignorantiam ſuam oſtendit; quis enim neſcit per *rem* intelligi *ens reale*, atque *ens* dici ab *eſſendo* ſive exiſtendo, atque ipſas rerum naturas dici à Philoſophis *eſſentias*, propterea quòd illas non niſi ut *eſſentes* ſive exiſtentes concipere poſſumus. Et ineptum eſt quod ſubjungit, nempe Deum ut deceptorem cogitari; etſi enim in prima mea Meditatione de aliquo deceptore ſummè potenti loquutus ſim, nequaquam tamen ibi verus Deus concipiebatur, quia, ut ipſe ait, fieri non poteſt ut verus Deus ſit deceptor; atque ſi ab eo petatur unde ſciat id fieri non poſſe, debet reſpondere ſe ſcire ex eo quòd implicet contradictionem in conceptu, hoc eſt, ex eo quòd concipi non poſſit; adeò ut hoc ipſum, quo uſus eſt ad me impugnandum, ſufficiat ad me defendendum. Locus autem, quem pro te habet, eſt in pag. 57, & 58, ubi putat ſe egregiè refutare id, quod ſcripſi de Auctoribus quos citas, *quod nempe ſæpius faciant contra te quam pro te*, ex eo, quòd, cùm libros, ut ſupponit, nullos legam, dicat me id ſcire non potuiſſe, niſi fortè ex alio: petitque ut mei Nomenclatoris nomen prodam. Sed qui conſiderare voluerint in tuis ſcriptis, quàm longos ſæpe Auctorum catalogos referas, ubi nulla opus eſt probatione; ac ubi opus eſt, quàm paucos pro te afferas, qui non ſint vel obſcuri nominis, vel diverſæ à te religionis, adeò ut eorum auctoritas, præſertim in rebus fidei, ſit ſemper contra te, vel certè non multum pro te; ac denique quoties loco rationum, cùm à te deberent afferri, lectorem ad alios libros remittas, ac ſæpe ad aliquos, qui haberi non poſſunt, ut ita videaris aliquid dicere cùm nihil dicis, quod quammaximè contra te eſſe puto, agnoſcent me ſatis cauſæ habere potuiſſe ad id ſcribendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

bendum, etiamſi nullos ex Auctoribus à te citatis conſuluiſſem. Cùm enim Auctorum teſtimonia non alium habeant uſum legitimum, quàm ut confirment aſſertionem pro qua citantur, quæcunque ad id non juvant, faciunt contra illum, à quo adducuntur; quia vel oſtendunt ipſum eſſe malæ fidei, nempe ſi ſint falſa; vel eſſe imperitum, aut imprudentem, aut vanum, ſi ad rem non ſint appoſita. Quid autem, ſi addam me nullum in hac tua Philoſophia Carteſiana meorum ſcriptorum locum hactenus inveniſſe, qui non apertè faciat contra Auctorem à quo citatur; quia nempe vel ab eo corruptus eſt, ut de pleriſque ſupra oſtendi, vel nihil prodeſt ad id quod vult probare? Dices ſcilicet te non eſſe iſtum Auctorem, illamque nondum à me viſam fuiſſe, cùm id de te ſcribebam. Itaque iſtud omittamus. Sed quid, ſi addam, me ſaltem Regii reſponſionem ad tuas Theſes antea legiſſe atque ibi loca S. Scripturæ advertiſſe, quæ pro formis ſubſtantialibus à te citata ille acutè omnia refutavit, ipſa tantùm eorum verba quæ tu ſolis numeris indicaveras referendo: Ut, exempli causâ, citaveras *Proverb.* 30. 24. 25. 26. 27. 28. unde retulit hæc verba: *Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus: Formicæ, populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſibi; Lepuſculus plebs invalida, qui collocat in petra cubile ſuum: Regem locuſta non habet, & egreditur univerſa per turmas ſuas: Stellio nititur manibus ſuis & moratur in ædibus regis.* quæ talia ſunt, ut nullus alius in tota S. Scriptura ſit verſus, quem non æquè appoſitè citare potuiſſes; In omnibus enim aliqua res corporea nominatur, cui tu formam ſubſtantialem affingis. Sed non ideo magis faciunt pro te, quàm loca, in quibus nix nominatur, pro iis, qui nivem nigram dixêre. Quòd autem ita S. Scripturæ auctoritate abutereris, ad Collegam & amicum tuum hæreſeos ſuſpectum faciendum, non parum mihi viſum eſt contra te eſſe. Idem fortè probare poſſem de quibuſlibet aliis libris tuis; ſed conſultò abſtineo ab illis, quos ſub Theſium nomine vulgaſti, ut hæc epiſtola liberiùs haberi poſſit & veſtris Bibliopolis, quibus audio vetitum eſſe, ne illa vendant, quæ in Theſes veſtras ſcribuntur; Et nullos præterea libros vidi quorum te Auctorem profeſſus ſis præter tuum Therſitem. Quid autem de hoc ſciverim, adhuc dicam, ſimulque, ut voluntati veſtræ obſequar, indicis mei nomen hîc prodam. Ille eſt Auctor *Examinis* iſtius *accurati*, quod in Therſite tuo impugnas. Sic autem in ſua Therſitis Confutatione anno 1637 edita de te ſcripſit pag. 18: *Aio Voetium tam ineptè mea ſemper interpretari, tamque audacem eſſe in addendo, mutilando ac mutando, ut nihil eorum quæ mihi ipſe tribuit, ſive ſententiam, ſive argumentum, pro meo cupiam haberi. Si ſemel atque iterum perversè aliquid citaret, poſſet*

error nominari; ſed quod plurimis locis id facit, quid eſt aliud quàm perfidia? Ego verò contuli varias ex tuis citationibus cum ejus textu, eumque hac in parte verum ſcripſiſſe teſtari poſſum. An quæſo judicare debui te fideliùs alios Auctores paſſim citare, poſtquam vidi quâ ratione in ſacris literis ludas, & quomodo eorum ipſorum verba pervertas, à quibus id tibi publice poteſt exprobrari? Profectò, Domine Voeti, ſi nihil melius habuiſtis ad ea, quæ de te ſcripſeram, refutanda, vel ad meas opiniones impugnandas, non video magnum operæ pretium fuiſſe ut Philoſophiam Carteſianam ſcriberetis. Cúmque nihil aliud 144 priores ejus paginæ contineant, valde otioſi illi erunt, qui plura legere dignabuntur: non enim eſt veriſimile vos tam multa inania præmiſſuros fuiſſe, ſi quid boni habuiſſetis. Verùm tamen, ne temere judicare videar de iis, quæ non legi, nondum claudam hanc epiſtolam, ſed libri veſtri reſiduum exſpectabo.

De Libro Gisberti Voetii adverſus Confraternitatem Marianam.

PARS SEXTA.

INitium hujus Epiſtolæ diu jacuerat inter ſchedas meas neglectum, cùm librum à te nuperrimè editum, quem *Confraternitatem Marianam* vocas, accepi, & tandem mihi nunciatum eſt reſiduum veſtræ Philoſophiæ Carteſianæ typis mandari, ſed ejus editionem per aliquot menſes fuiſſe intermiſſam, propterea quòd occupatus fueras in abſolvendo iſto alio libro, quem ante ipſam cupiebas emittere: Adeò ut jam non opus ſit aliis argumentis ad probandum eam non ab illo, cujus nomen feret, vel certè non ab illo ſolo, ſed præcipue à te conſcribi. Et ſane quiſquis videbit, quam ſint inter ſe ſimiles Confraternitas iſta Mariana & Philoſophia Carteſiana, non ſolùm nominis terminatione ac forma, ſed etiam ingenio & moribus, non dubitabit quin ſint filiæ gemellæ unius parentis. Quia verò nunc fortè contingit me eſſe valde otioſum, iſtam tuam Confraternitatem paucis horis totam legi, & meam de ipſa ſentantiam hìc ponam. non quidem quatenus in ea quæſtio quædam ad religionem veſtram pertinens agitatur, nolo enim me negotiis alienis immiſcere; ſed tantùm, quatenus ex ipſa cognoſci poteſt qualis ſis, & quanta fides aliis tuis ſcriptis ſit habenda. Cùm enim te palàm ejus Auctorem profitearis, negare non potes, quin id omne, quod in ea continetur, tibi ſit tribuendum. Philoſophia autem tua Carteſiana ſub alterius nomine prodibit, ut paratam habeas

excu-

excuſationem fide ac probitate tua digniſſimam, quòd nempe illa, quæ in ea erunt, non debeas præſtare, quia non eris ejus auctor; & ego non libenter me committo cum larvis. Sed ut ſcias me non niſi causâ probè cognita de tua Confraternitate ſententiam dicere, quid tibi ejus ſcribendæ occaſionem dederit recenſebo.

Vetus quædam eſt Sodalitas Sylvæ-ducis à Beata Virgine nomen habens, in quam viri tantùm primarii admitti ſolent, quæque eſt idcirco valde celebris ac potens: Et priùs quidem ex ſolis Romanis Catholicis conſtabat, ſed cùm in urbe non ita pridem Hiſpano erepta conventus hominum potentium & inter hoſtes educatorum periculo non carere viderentur, nec tamen poſſent impediri, quoniam eorum libertas in deditione pacta erat, ii, quibus illius urbis cuſtodia commiſſa eſt, perutile eſſe putârunt tum ad præcavendas ſuſpiciones, tum etiam ad pacem & concordiam inter cives conciliandam, ſe ſimul cum Romanis Catholicis in Sodalitatem iſtam admitti, ſed eâ conditione, ut nihil deinceps in ea fieret, quod à religione ſua eſſet alienum. Hocque ab aliis recuſari non potuit, quia cùm ex legibus deditionis omnia bona eccleſiaſtica in ærarium publicum redigerentur, non alio nomine bonorum iſtius Societatis adminiſtrationem ſibi ſervaverant, quàm quòd non eſſet ſpiritualis ſive eccleſiaſtica, ſed tantummodo civilis. Ita ergo illuſtriſſimus urbis præfectus, aliique 13 ex honeſtioribus civitatis, quos ille in ſocios ſibi delegit, in Societatem iſtam recepti ſunt, atque tam accuratè, tam expreſsè, tam ſollicitè caverunt, ne quid ea in re committerent, quod ad normam ſuæ religionis non eſſet exactum, ut ea tantùm in parte modum exceſſiſſe videantur. Sed tamen vitare non potuerunt, quin ſtatim, atque id à te auditum eſt, theſes ordinariâ tuâ telâ in ipſos evibraris. Nihil ego in theſes iſtas ſum ſcripturus, ſed pauca tantùm ipſarum verba hîc referam, quoniam ad ſequentia intelligenda requiruntur. Earum titulus eſt; *Diſputationis theologicæ ex poſteriori parte theologiæ*, 23, *de idololatria indirecta & participata, pars tertia* &c. atque in 2 folio & ſequentibus hæc inter cætera leguntur: *An fraternitas Mariæ à Magiſtratu Reformato, qui tollere poteſt, bona conſcientiâ tolerari publicè aut relinqui debeat, repurgata ſcilicet ab idololatria Papali: & ſi Magiſtratus hoc faciat, an ullus Reformatus tali fraternitati adſcribi poſſit, ſub conditione de non præjudicando ſuæ Reformatæ religioni. Reſp. ad* 1 *Reſp. Neg. quia craſsè admodum participat alienæ Idololatriæ*, &c. & paulò pòſt: *Sed quidquid hic negligat aut conniveat Magiſtratus: nemo tamen Reformatæ religioni & eccleſiæ addictus ei ſe addicere poteſt.* Et poſtea: *Committitur ergo* (ab iis qui ſe ei addicunt) *idololatria pluſquam indirectè,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rectè, reductivè, participativè &c. Item *Quidquid enim limitent, excipiant, expurgent, manet tamen fraternitas illa ad minimum monumentum idololatriæ & fœderis idololatrici, quo uſi ſunt antehac, & etiamnum utuntur Pontificii in regno Papali, & extra illud ad retinendum ac promovendum cultum Mariæ ſive apertè ſive tacitè & clam. Sic miſeri illi in carne noſtrorum gloriantur, in ſua idolomania confirmantur, de tepore aut ſtoliditate noſtrorum, ad hæc mundi hujus amore ſupra Deum (vide 2 Timoth. 3. 4. Philip. 3. 19) non abſque riſu, inſultatione & faſtidio triumphant. Si enim labores ſubeundi eſſent, ſi quid conferendum in ſymbolum, ſi nihil niſi ſumptus ſuſtinendi, & ſi opipara convivia, lauti reditus, fertiles occaſiones indè aliquid lucri participandi non adeſſent; ſciunt noſtros, propter nudum titulum Mariæ, nedum propter regulas & ſtatuta fraternitatis aut roſarii collegio illi nomen haud daturos.* &c. Item. *Atqui mutata jam ſunt inſignia fraternitatis; rubeus ſcilicet pannus quem humeris geſtare ſolent, imprimis ducentes funus alicujus ex fratribus, in medalium brachio affigendum cum hac inſcriptione: Sicut lilium inter ſpinas*, &c. Item denique, *Quomodo potuiſſent noſtros tanquam bardos in pompa & triumpho manifeſtiùs circumducere Pontificii, iiſque à tergo inſultare? Quòd ſi eccleſiam intelligunt per lilium, ex ſenſu reformatorum, & ipſius rei veritate: tum explicandum eſt abſque omni ambiguitate ab omnibus fratribus, utram eccleſiam intelligant, reformatam Sylvæducenſem, an latentem ibi Papiſticam.* &c. In quibus omnes qui legere ſciunt, poſſunt videre urbem Sylvæducenſem expreſsè nominari, & fraternitatem Mariæ, & quidem illam cujus olim fratres rubeum pannum in funeribus geſtabant: pluresque aliæ certiſſimæ ejus notæ in reliquo illo tuo ſcripto continentur, ſed pluribus non eſt opus, ut quilibet ſine aberratione vel ambiguitate ulla omnes & ſingulos ex veſtris qui ei ſodalitati nomen dederunt agnoſcat. Adeò ut non minùs ibi illos nomines, ſive nominatim (hoc eſt, certò, & expreſsè, ut à Latinè loquentibus ſumi ſolet) deſignes, quàm ſi propria ipſorum nomina & prænomina & cognomina adjunxiſſes. Contingit enim aliquando ut idem nomen pluribus diverſis hominibus conveniat, ſed in toto terrarum orbe non ſunt duæ urbes Sylvæducenſes in quibus talis ſodalitas reperiatur. Et quemadmodum cum dicimus Regem Galliæ, non minùs eum nominamus quàm ſi Ludovicum Borbonium diceremus; Ita profectò veriſſimum eſt te in iſtis theſibus illos omnes qui ea in urbe Sodalitati B. Virginis nomen dederunt nominatim deſignaſſe. Ut etiam veriſſimum eſt, te ipſos tibi non ſolùm tanquam idololatriæ affines, & reos, ſed etiam tanquam lucro ſordido & opiparis conviviis inhiantes condemnaſſe: quid enim aliud hæc verba ſignificant, *Committitur ergo ab illis idololatria, pluſquam indirectè, reductivè,*

ductivè, participativè. Atque hæc, *ſi opipara convivia, lauti reditus, fertiles occaſiones indè aliquid lucri participandi non adeſſent*, *ſciunt* Pontificii *reformatos collegio illi nomen haud daturos.* Denique veriſſimum eſt, te non illos ſolos, quos habes pro privatis, etſi urbis Præfectus, Propræfectus, & Prætor inter ipſos numerentur, ſed nominatim etiam Magiſtratum Sylvæducenſem cenſuræ tuæ ſubjeciſſe; Cùm enim quæris, *An Fraternitas Mariana à Magiſtratu reformato, qui eam tollere poteſt* &c. ſupponis eam ab ipſo tolli poſſe (nempe violenter, ut fieri amas), alioqui non poſuiſſes *qui eam*, ſed, *ſi eam tollere poteſt* &c. Ac proinde illum Magiſtratum condemnas, tanquam ſi craſſè admodum participaret alienæ idololatriæ. Atque hæc omnia, niſi oculi mei faſcino aliquo deludantur, niſi verba Latina non intelligam, hæc omnia, inquam, invenio in Theſibus tuis: utrum verò bona ſint an mala, non dicam, quia, ut jam monui, theſes iſtas non impugno, ſed diligenter notanda eſſe puto ad ſequentia intelligenda.

Cùm autem Optimates Sylvæducenſes maculas iſtas exiſtimationi ſuæ publicis Theſibus inſperſas, non ſine publico ſcripto ſatis elui poſſe judicarent, ejus ſcripti componendi curam uni ex Paſtoribus ſuis D. Samueli Mareſio commiſerunt: Eaque in re inſignem moderationem teſtati ſunt, quod ſe non ab alio defendi voluerint quàm à ſymmyſta tuo, tibi quàm maximè favente; & qui ſuum ea de re librum ita paravit, ut clariſſimè quidem ſuorum pietatem ſynceritatemque demonſtrarit, eoſque ab omni ſuſpicione vitiorum ſive criminum quæ ipſis per calumniam affinxeras accuratiſſimè liberârit, ſed interim etiam præcipua peccata tua diſſimulârit: adeò ut reverà non contra te ſcripſerit, ſed, ut ipſe monuit, pro te: ſuppoſuit enim falſas tibi hypotheſes fuiſſe ſubminiſtratas, hoc eſt, hiſtoriam facti malè fuiſſe tibi narratam, ſibi autem convenire tecum in theſi, hoc eſt in generali deciſione quæſtionis, An liceat Reformatis Pontificiorum ceremonias amplecti; nec unquam de te niſi quàm honeſtiſſimè ac cum elogio loquutus eſt. Cúmque neceſſario queri deberet de improba eorum maledicentia, qui falſa crimina viris bonis imponunt, totam iſtam invidiam in *individuum vagum* ſive in perſonas planè ignotas tranſtulit, ut te potiùs credulitatis quàm calumniæ argueret. Omiſit etiam totam quæſtionem, quæ meo judicio hac in cauſa præcipua eſt, An ſcilicet tibi licuerit Optimates illius urbis, ac nominatim ipſos Magiſtratus ex privata tua auctoritate ac non auditos nec monitos publico ſcripto condemnare. Nec denique aliud de te dixit, niſi quòd prudentiores putarent, ſcholaſticam & publicam diſputationem, apud vos habitam, non fuiſſe idoneum remedium iis, qui verſabantur Sylvæducis, & eorum quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Ultrajecti diſputabantur, erant ignari, ad ſaniora conſilia, ſi fortè quid peccâſſent, revocandis. Quin etiam id honoris miniſterio tuo delatum eſt, ut liber ille Mareſii non fuerit promiſcuè omnibus evulgatus, ſed tantùm ad aliquos ex iis qui theſes tuas viderant tranſmiſſus. Atqui nihilominus eo accepto, non aliter quàm paulò ante viſa modeſtiſſima Regii ad tuas theſes de formis ſubſtantialibus reſponſione, ſummopere excanduiſti: quia nempe tibi conſcius eras gravis culpæ, quam nullo modo volebas emendare, nec agnoſcere, ſtatimque prodiit extemporaneus libellus qui creditur à te ſcriptus fuiſſe, nam clarè in eo cognoſcuntur tui mores, & tuus ſtylus, & prodiit ſine nomine ſub perſona unius è miniſtris Sylvæ-ducis qui aiebat ſe eum eſſe, quem Mareſius falſas hypotheſes tibi ſubminiſtraſſe ſuppoſuerat, cùm tamen planè certum ſit, nullum hoc nomine Eccleſiæ miniſtrum à Mareſio fuiſſe deſignatum; nullibi enim quicquam habet, quod non æquè, vel magis, in alios quadret, ac expreſsè in ſua ad te epiſtola culpam rejicit in illos *qui ſe prætermitti in ſodalium delectu ægrè tulerunt*, quod de nullo ex verbi Miniſtris poteſt intelligi. Sic itaque iſte Miniſter à te in ſcenam fuit protractus, ut, quemadmodum ſoles, aliquem haberes, quem faceres culpæ tuæ participem, & ſub cujus nomine liberiùs, atque impuniùs quàm ſub tuo, maledicentiam tuam poſſes exercere. Sed ſtatim ejus libellus, ſive potiùs tuus, judicatus eſt famoſus, & mendax, & ad ſeditiones concitandas comparatus, ipſiuſque lectio prohibita: *quod per urbis plateas cum ſono tubarum & tympanorum fuit promulgatum*, ut ipſe doces, pag. 420. Quin etiam hîc habeo illius judicii exemplar, cujus hæc ſunt verba: **Alſoo voor eenige dagen binnen deſer Stadt ſeeckere blaeuwe boeckxkens geintituleert** Retorſio Calumniarum quas Tertullus Societatis Marianæ advocatus, &c. **Sonder naem van eenigen** Autheur **zyn gedivulgeert; Ende dat wy naer onderſoeck ende examinatie van verſcheyden poincten in de ſelve uyt-gedruckt / oordeelen dat eenige gequalificeerde perſonen daer inne ſeer ſchandelijck ende tegen de waerheydt werden geblameert: Ende alſoo wy te gemoedt ſien dat daer uyt in deſe Stadt/ al waer de eenigheydt ende ruſte ten hooghſten dient te werden gevoordert / groote ende ſwaere oneenigheden / ergerniſſe ende ſcheuringe / tot na-deel van Godes Kercke ende deſer Stadts welvaeren / indien tegens ſulcke onbehoorlijcke ende on-geoorlofde libellen niet en werde verſien / ſtaen te verwachten / dien wy geerne ſagen voorgekoomen. Soo is 't / dat** &c.

Ita

Ita jam egregiè Sylvæducis ſub aliena perſona publicè vapulaſti, ſed hoc animos tuos non fregit: ut neque etiam quòd, cùm nobiliſſ. & ampliſſ. illius urbis Senatus alium ea de re librum, hanc ſcilicet Confraternitatem Marianam, à te parari intellexiſſet, literas ad Illuſtr. Ultrajectinæ Provinciæ Ordines, & inclytum urbis Senatum, & etiam ad te perſcripſerit ad ejus editionem impediendam, ut ipſemet jactas p. 421. His enim omnibus neglectis, tu ipſe tandem cum tua Confraternitate Mariana in arenam deſcendis. Quem librum otiosè totum evolvi, ſed, ut ingenuè verum fatear, nullam inveni ejus partem, quæ ſine indignatione ac ſtomacho legi poſſit. Non poſſum à me extorquere ut blandè hîc loquar, nimiam in eo malignitatem, abſurditatem, iniquitatem, arrogantiam, & pertinaciam oſtendis; quæ vitia ſunt omnium quammaximè odioſa. Malignitas in eo apparet, quòd tam multa collegeris, tam craſſum librum ſcripſeris, non ut cauſſam tuam defendas, reverà enim illam tali ſcripto pejorem facis, ſed ut, cùm nihil mali de Optimatibus Sylvæ-ducenſibus nec de Mareſio poſſis probare, multas tamen malas & falſas de ipſis opiniones prolixitate maledicentiæ tuæ lectorum animis immittas. Idem etiam in eo apparet, quod de nemine alio quidquam ſcribas, niſi ut ejus exiſtimationem aliquo modo imminuas, & ne amicis quidem parcas. Ex quorum numero eſſet ipſe Mareſius, ſi quid haberes humanitatis; reverà enim ita egit cauſam ſuorum, ut tibi quantum fieri poterat pepercerit, & amici officio functus ſit. Sed patiamur illum à te non amari, quia non omnia, quæ ſcripſiſti, approbavit; novimus enim hoc apud te ſummi odii cauſam eſſe ſolere. Patiamur etiam te Optimatibus Sylvæ-ducenſibus quàm maximè eſſe inſenſum, quia, cùm iniquiſſime à te læſi eſſent, auſi ſunt curare ut tibi modeſtè pro ſe reſponderetur. Quid autem de te tam malè meruit ille tuus martyr, ſub cujus perſona prodiit *Retorſio*, ut illum p. 416, tanquam imperitiſſimum traducas, dicendo jactari *ipſum non eſſe ejus auctorem, quippe cui tantum Latinitatis non ſupereſſet.* Ac deinde frigidè reſpondendo his verbis: *De Latinitate miniſtri, deque artium, linguarum & theologiæ ſtudiis nihil vulgare ſentio; expertus loquor.* Ut nempe indè colligatur illum ne vulgarem quidem habere Latinitatis ac theologiæ cognitionem; quia hoc credibilius eſt, quàm eum habere pluſquam vulgarem; & te adeò fuiſſe religioſum, ut verbo ambiguo uti malueris, quàm mentiri, quamvis hoc pacto confirmes te eſſe iſtius famoſæ Retorſionis auctorem. Non etiam mihi videris erga reliquos Belgii paſtores magis officioſus, cùm illos alloquendo, pag. 27, ita ſcribis: *Oſtendam reipsà illud non minùs gratum mihi fore, quam cum celeuſmatis & approbationibus veſtris, & coram & tam*

frequen-

*frequentes, etiam per literas collegiatim (plura non addam ne ſtolidus videar, aut livor hoc audiat) mihi animum additis, & ad ſimilia aut majora tentanda provocatis.*tanquam ſi te unquam, ad Optimates, & Magiſtratus urbium publicè in theſibus tuis reprehendendos, atque ad turbas hoc pacto concitandas, provocaſſent. quod non puto quemquam ipſorum eſſe faſſurum. Innumera alia poſſem notare, ſed nolo integrum examen tui libri ſuſcipere: illas partes Mareſio relinquo; jam enim in ſua defenſione tale ingenii, prudentiæ ac doctrinæ ſpecimen dedit, ut non dubitem, quin optimè hac in re, quod operæ pretium erit, ſit facturus. Ego interim breviter tantùm eorum, quæ memoriæ meæ occurrent, te monebo. Abſurditatem in omnibus iis notavi, quæ rationum loco proponis, ac ſimul iniquitatem quammaximè odioſam: nullibi enim ratiocinio rectè uteris, nec ullibi non peccas in regulam, *Quod quiſque juris in alium ſtatuerit, ut ipſe eodem jure utatur*, in qua una omnis æquitas conſiſtit. Ita pag. 24 refers hæc verba Mareſii. *Optaſſem ſanè ut ſaltem contentus generali diſquiſitione, Sylvamducis & noſtros nominatim non deſignâſſet.* ad quæ ſic reſpondes: *Et ego, atque alii veræ religionis, pietatis & eccleſiaſticæ pacis amantes multò magis optaſſent, ut ille theſes de idololatria, in gratiam talis cauſæ, imprimis hoc tempore, & tali libro, non oppugnaſſet. ſi enim prælectiones, corollaria & theſes Academicæ, non tantùm adverſariorum, ſed & amicorum, domeſticorum, neutralium, anonymorum otioſis & odioſis libris exagitari deberent, quis tandem eſſet finis, & quæ rerum facies?* Quâ reſponſione nihil abſurdius aut iniquius fingi poteſt. vis enim tibi licuiſſe in theſibus tuis Sylvam-ducis nominare, ac ejus Magiſtratum & Optimates criminando, ibi eccleſiaſticam pacem, quantum in te fuit, perturbare: Interimque Mareſio, eorum paſtori vitio vertis, quòd auſus ſit ſacris illis tuis theſibus contradicere, ad ſuorum innocentiam protegendam, & paci eccleſiaſticæ in urbe ſua conſulendum. Similia iniquitatis exempla ubique occurrunt in tuo libro, & quidem ſæpe tam abſurda, ut in memoriam mihi revocârint furorem Fimbriæ, qui cum Q. Scævolam, putans occidere, vulneraſſet, ipſum poſtea in judicium voluit vocare, quod totum telum corpore non recepiſſet. Forſan tamen ferri poſſet talis iniquitas, ſi non eſſet cum arrogantia conjuncta. Sed qui videbunt, quàm inſolenter & quàm ſuperbè accuſatorem ſemper agas aut judicem, cùm tamen reverà ſis reus, & quidem ejus criminis, quòd cùm negari non poſſit, humili tantum veniæ petitione, ac pœnitentiæ teſtificatione, eſſet excuſandum, ſummopere te averſabuntur. Arrogantia iſta vel ex titulo libri tui poteſt agnoſci: neque enim in ipſo excuſationem aut defenſionem ullam promittis, ſed *Specimen aſ-*

ſertio-

ſertionum partim ambiguarum aut lubricarum , partim periculoſarum , ex tractatu nuperrimè ſcripto pro Sodalitatibus B. Mariæ inter Reformatos erigendis aut interpolandis. &c. hoc eſt , reprehenſionem errorum Mareſii , eorum ſcilicet , quos ipſi per calumniam vis affingere. hîc enim in ipſo titulo calumniæ ſpecimen præbes , dicendo ejus librum eſſe *Tractatum pro Sodalitatibus B. Mariæ inter Reformatos erigendis*; quod falſum , & apud veſtros invidioſum eſſe noviſti. In reliquo autem tuo libro à pag. 28 ad pag. 75 , & aliis in locis non aliter Mareſium interrogas , quàm ſi tu eſſes judex , ille reus; vel tu pædagogus , ille diſcipulus; eique id omne proponis , ex quo putas lectorem aliquid mali de ipſo poſſe ſuſpicari : Quæ una eſt ex egregiis illis artibus , quibus uti ſoles ad impunè calumniandum; non enim teneris præſtare quod non affirmas , & interim lectori æquè potes perſuadere , quod ſic interrogas , ac ſi verum eſſe affirmares. Putida etiam arrogantia ubique apparet in tuis verbis : Ut cum pag. 5 dicis Mareſium *magnis & novis auſis velle inclareſcere* , ex eo ſcilicet , quòd te tantum virum aggrediatur ; Et cùm ab eo per latus tuum eccleſias Belgicas peti fingis , tanquam ſi illæ ſine te ſtare non poſſent ; aut tu præcipua eſſes earum pars , Mareſius autem nulla. Denique omnis pertinacia tua , quòd nullam planè culpam velis agnoſcere , quamvis manifeſtè deprehenſus ac convictus ſis ; quodque nullis rationibus & nullius auctoritate adduci potueris ad abſtinendum à maledico tuo libro evulgando , ſine ſumma arrogantia eſſe non poteſt. Bis relegi ea , quæ habes in pag. 420 , & 15 ſequentibus , ut rectè intelligerem rationes , quas ibi affers ad probandum te , ut ais , *non eſſe præfractum aut importunè contentioſum , aut ἄτακλον , qui nec Optimatibus debitum honorem , nec conventibus eccleſiaſticis reverentiam atque auctoritatem tribuas.* ſed planè obſtupui : nihil enim omnino in iis inveni , quod è contra non oſtendat te reverà eſſe *præfractum & importunè contentioſum* , & omnis ordinis ſuperioriſque poteſtatis contemptorem. Adeò ut ignorem utrum volueris : An ſcilicet ut lector minùs attentus (quia nemo ſine incredibili patientia tam futile ſcriptum attentè legere poteſt) putet in verborum tuorum ambagibus aliquid fortè rationis contineri , quo te rectè defendas , etſi illud non advertat ; An potiùs , ut credatur , te uſque adeò eſſe refractarium & pervicacem , ut neque Magiſtratus neque Synodos cures , & quamvis nihil niſi calumnias ſcribere poſſis , à ſcribendo tamen nolis abſtinere : quâ ratione tantum fortaſſe tui metum vis omnibus incutere , ut nemo ſit in poſterum , qui auſit tibi contradicere , quamvis de ipſo maledixeris , ne ſtatim hoc pacto craſſum volumen convitiorum illi impingas. Quippe pag. 421 poſtquam jactaſti ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

omni modo actum eſſe, ut tua ſcriptio impediretur, & in eum finem literas à Nobiliſſ. & Ampliſſ. ſenatu Sylvæducenſi ac etiam à pluribus aliis, ad te, atque ad alios datas fuiſſe, tanquam ſcilicet ſi valde timerentur tui libri, duas ais eſſe rationes, quibus te ab iſta ſcriptione revocare conati ſunt. *Prior erat*, inquis, *quòd defenſio illa ſeu Apologia pro fraternitate eſſet, & in forma nunc diceretur Apologia Optimatum.* & poſtquàm aliquandiu nugatus es, quærendo an ſit Apologia nec ne, concludis *hoc eſſe* μορμολυκεῖον *puerulis terrendis idoneum*, & tibi non ideo minùs licere illam impugnare. Alteram deinde rationem hanc habes pag. 427: *Pertinere cauſæ hujus determinationem ad judicium Synodorum & non ad ſcripta Theologorum; ei ergò ſubmittendam, non ſcriptis elencticis ultra examinandam*: Cui hos proſyllogiſmos adjungi dicis. 1. *quia Mariani fratres nunc declarant ſe paratos eſſe eam ſubjicere Synodis Belgicis, etiam Ultrajectinæ.* 2. *quia Synedrium Gallo-Belgicum* Sylvæducis *ſcripſerat Cl. DD. Theologiæ profeſſoribus in Acad. Leidenſi, ſe judicaſſe quidem pro Fraternitate Mariana, velle tamen judicium ſuum ſubmittere Synodo.* 3. *quia multò tutiùs & commodiùs, minorique cum ſcandalo & hoſtium & veſtrorum, rationes tuæ in Synodis proponi poſſent, quàm publico ſcripto.* Quæ quantumvis nudè ac frigidè à te referantur, oſtendunt tamen factum Optimatum Sylvæducenſium ſaltem fuiſſe approbatum ab eorum Synedrio, cujus auctoritas pluris facienda eſſe videtur, quàm unius privati Theologi, qualis tu es. Itemque illos nihil aliud hac in re quærere, quàm veritatem & pacem eccleſiaſticam, & nullo modo eſſe pertinaces, cùm quibuſlibet Synodis, etiam Ultrajectinæ, cujus pars ipſe es, velint ſe ſubjicere. Tu autem, ut ad iſta reſpondeas, & quàm ſis Eccleſiaſticæ pacis amans, quàm humilis corde, quàm pius, oſtendas, primò quidem affers exemplum Gomari, cui dicis ab Arminii fautoribus aliquandiu ſcriptionem fuiſſe interdictam, eumque idcirco Academiam deſeruiſſe. Qua de hiſtoria nihil ſcio, niſi quòd hîc ad rem non faciat. Deinde p. 429 ſic loqueris: *Naſutiores hîc videre ſibi videntur aliud myſterium; quod an contagio per fomitem, aut per diſtans in tenebris operetur, haut ita explicare poſſem. Sunt nonnunquam, qui Profeſſorum Theol. tanquam orphanorum minorennium curam & tutelam ſibi in ſolidum demandatam vellent, ut ne quidem theſes conſcribere, lectiones habere, diſputationes inſtituere ipſis liceret, ſine antecedente ſive cognitione ſive venia ephororum aut cenſorum quorundam.* In quibus verbis non alium ſenſum invenio, quàm quòd velis innuere Profeſſorem Theologiæ nec à Magiſtratibus nec à Synodis regi debere; ac te eſſe Dei gratiâ Profeſſorem Theologiæ, cui licet ſcribere quidquid libet. Paulò pòſt quidem videris vel aliquo modo & ſub certis conditionibus te

Synodis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Synodis ſubjicere: ſed ſtatim excipis, addiſque contemptim pag. 431. *Nondum hîc quid ſeritur aut metitur Synodis*; Ac pag. 433. *Concludo*, inquis, *in præſentiarum nihil mihi negotii cum Synodis.* Sed tamen ut intelligatur ſupremam illam Profeſſoris Theologiæ poteſtatem tibi uni, ut ſummo ſcilicet Architheologo, convenire, ibidem pag. 432 ais de Mareſio, qui etiam eſt Theologiæ Doctor & Profeſſor, *ejus librum, qui occaſio & materia ſcandali & cenſuræ, neceſſariò in Synodo eſſe examinandum.* Et pag. 436 negas *de mutando tuo ſcribendi conſilio poſſe cogitari, niſi ille librum ſuum publicâ palinodiâ revocet, aut ſaltem ſecundis curis emendet.* Nempe, cùm viros primarios publicè calumniatus es, rectè feciſti; quòd illos indigniſſimis convitiis affeceris, non es culpandus; & quamvis timeri poſſit, ne ex iis quæ ſcripſiſti **groote ende ſwaere on-eenigheden / ergerniſſe ende ſcheuringe** / magna & gravia diſſidia, offendicula & ſchiſmata in urbe celebri atque hoſtium vicina oriantur, eſt tamen ferendum: Sed quòd Mareſius, tum ex voluntate eorum quos læſeras, tum etiam ex officio, ut ipſorum eccleſiæ paſtor, malis à te inflictis remedium aliquod adhibere conatus ſit, ejus liber, ut materia ſcandali & cenſuræ eſt in Synodis examinandus, ac, ſi tibi credatur, condemnandus; Nec ab eo publicè calumniando vis abſtinere, niſi priùs ille, quæ de te juſtiſſimè ac veriſſime ſcripſit, publicâ palinodiâ revocet, vel emendet. Paginâ etiam 434 & 435 poſtquam conqueſtus es Mareſium cum ſuis ab executione & particulari judicio cœpiſſe, 1 *Editione & ſparſione libri adverſus theſes tuas.* 2 *Corrogatione judiciorum & ſuffragiorum Ultrajecti, Dordraci, Leidæ, Amſtelodami, Franequeræ, Hagæ, &c.* 3 *Suſpenſione exſenioris à cœna*, (quòd nempe tuas partes ſequeretur); 4 *Condemnatione libelli retorſionis. Nunc tandem*, inquis, pag. 435, *remedia Synodorum prætenduntur; & conſiliis ac judiciis publicis eccleſiaſticis dicuntur ſubmitti dubia aut contraverſa, cum Oceano privatorum omnia, ſi non occuparent, ſaltem occupare & inundare tentaverint. Non dubito quin paulò ſagaciores Eccleſiaſtici videant, quò tendat hoc ſchema politicum: & quàm parum commoveri debeat is, quem annis aliquot ita exercuerunt Remonſtrantes, ut nolentem volentem aliquantò pudentiorem fecerint.* Et paulò pòſt: *Reſp. antehac rogatus Nobiliſſ. & Ampliſſ. Senatui noſtro* (qui nempe cùm de re ad theologiam veſtram pertinente nollet quicquam decernere, nec proinde tibi ſilentium imperare, tamen à ſcribendo dehortabatur) *me non ſatis poſſe conſulere exiſtimationi religionis noſtræ & profeſſionis meæ, niſi ſcriptione publicâ cauſam (imprimis hypotheticam) judicarem.* Quæ planè idem mihi videntur ſignificare, ac ſi diceres te non eſſe tam imprudentem, ut cauſam tuam Synodis committas, neque enim te dubitare, quin ibi eſſes condemnandus.

 1 quia

1, quia liber Mareſii nimis apertè culpam tuam oſtendit. 2, quia jam habet pro ſe ſuffragia multorum. 3 & 4, quia jam nonnulli, qui tuas partes nimis apertè ſequuti ſunt, fuere condemnati. Quæ autem vis intelligi, nempe Mareſium priorem in te ſcripſiſſe, jamque ita occupaſſe præjudiciis animos eorum, qui in Synodis congregantur, ut ipſis cauſam tuam, quamvis optimam, credere non debeas, ſed potiùs publicâ ſcriptione tuæ exiſtimationi (quam ſcilicet cum religionis & profeſſionis tuæ exiſtimatione conjungis) conſulere, nullam habent ſpeciem veritatis. Nam tu prior theſibus publicè editis animos omnium occupare conatus es: Et quamvis tibi Optimates Sylvæducenſes hanc noxam privatim condonare voluiſſent, ut ſanè videntur condonaſſe, quandoquidem non te accuſari, ſed ſe tantùm excuſari curaverint, id tamen per publicum ſcriptum fieri debebat: Cùm enim pax & ſalus urbium ex eo præcipuè dependeat, quòd cives benè ſentiant de Magiſtratu, non integrum eſt illis, qui ad reipublicæ adminiſtrationem vocati ſunt, injurias ſibi publicè illatas privatim remittere, famamque ſuam negligere. Atque omnino nulli ſunt in republica magis damnandi, nulli majoribus ſuppliciis afficiendi, quam qui de ejus Rectoribus maledicendo, plebi occaſionem dant, illos minùs colendi & obſervandi, ſicque tantò liberiùs ab eorum poteſtate ſe ſubtrahendi. Sed longè aliter ſentiendum eſt de tua, vel etiam per te de religionis & profeſſionis tuæ exiſtimatione, quàm de illa politici Magiſtratus: Quamvis enim optimam cauſam haberes, honeſtius tamen eſſet pro te, atque ad religionis tuæ laudem magis conduceret, ſi te Synodo liberè ſubmitteres, & ab ipſa vel condemnari patereris, quàm quòd ita pertinaciter aliis theologis & ſynedriis te opponas, ſynodorumque judicia recuſes. Quin etiam hoc profeſſioni tuæ eſſet decorum, quòd non, ut ſolent imperiti, videri velles non poſſe unquam errare: Ac certè in Theologo nihil magis laudandum & ſuſpiciendum eſſe poteſt, quàm ſi judicium ſuum aliorum judiciis ſubmittendo, erroreſque ſuos (ut omnes homines ſumus) ingenuè confitendo, atque emendando, exempla aliis exhibeat pietatis & humilitatis Chriſtianæ. Sed vereor, ne me ut ruſticum & imperitum irrideas, quòd te revocem ad plebeias iſtas ſimpliciorum hominum virtutes. Nihil à te exſpectandum eſt niſi ad quod ſtricto jure tenearis. Age ergo, nunquid ſaltem, poſtquam tu ſemel, & Mareſius ſemel ſcripſiſſetis, æquum erat te ab ulteriori ſcriptione ſuperſedere, ac judicium Synodorum exſpectare? An putas quemquam crediturum te timuiſſe, ne veritas tot falſis præjudiciis à Mareſio eſſet involuta, ut quamvis patrocinio tuo juvaretur, cognoſci tamen non poſſet in Synodo à doctis Theologis, qui eam ibi examinarent, ac ſperare illam

faciliùs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

faciliùs detectum iri à quibuſlibet aliis, qui Confraternitatem tuam paſſim legent? Multò certè veriſimilius eſt, te nolle cauſam tuam Synodis committere, quia ſcis eam tam apertè eſſe malam, ut nequidem à fratribus tuis poſſit excuſari. Et quia nullas affers rationes tuæ ſcriptionis, niſi quas hîc recenſui, ex ipſiſmet tuis verbis eſt concludendum, *te eſſe præfractum, & importunè contentioſum, & ἄτακτον, qui nec Optimatibus debitum honorem, nec Conventibus Eccleſiaſticis reverentiam atque auctoritatem tribuas.* Sed fortè iſta omnia poſſent diſſimulari, ſi quid haberes in toto tuo libro, ex quo appareret te credidiſſe factum Optimatum Sylvæ-ducenſium eſſe reprehendendum, aut ſaltem, ſi qua verâ vel honeſtâ ratione utereris, ad ea, quæ priùs ſcripſeras, defendenda vel excuſanda. Quamvis autem ad iſta duo diligenter attenderim, neutrum à te ullo modo præſtitum eſſe deprehendi. Et primò quidem nullam prorſus in craſſo tuo volumine reperi rationem, quâ factum directè impugnes, præterquam in pag. 475. & ſequentibus, in quibus habes hoc unicum argumentum. *Qui & rem & nomen retinent illius Sodalitatis, ab indirecta & participata idololatria non ſunt immunes: Sed tales ſunt Optimates. Ergo* &c. Ubi, ſine ulla Theologiæ veſtræ cognitione, facilè quiſque intelligit, eſſe diſtinguendum: Si enim ſub rei nomine complectaris vel minimum quid ex iis, quæ cum veſtra religione non conſentiunt, negatur rem hoc pacto retineri, ut patet ex art. 11. inſtrumenti Tranſactionis à te ipſo allati pag. 212; illa enim omnia per iſtum articulum abrogantur: Si verò per rem intelligas tantùm illa, quæ retenta ſunt, cùm ne minimum quid in iis ſuperſit, quod à veſtra religione diſſentiat, ne minima etiam umbra idololatriæ indè à veſtris timeri poteſt. Nec putandum eſt reliqui nihil fore in illa Sodalitate, ſi omnia, quæ religioni veſtræ repugnant, ab ea tollantur; quia hoc unum, quod ejuſdem urbis incolæ ſimul conveniant, *in omnigenæ diffidentiæ ſublationem: & vice versâ in majoris confidentiæ, correſpondentiæ & vitæ unanimis conciliationem*, ut habetur in art. 5. tranſactionis à te citato pag. 210, continet totam rem ſive naturam & eſſentiam piæ, honeſtæ ac perutilis ſocietatis. Neque etiam iſtam partem tui argumenti multum urges, ſed ſtatim tranſis ad diſputationem de nomine, quam per multas paginas uſque ad finem libri extendis, affirmando illud nomen eſſe idololatricum, & multos ea de re locos communes producendo, ſed ex quibus omnibus tantùm concludis, eo retento retineri ſaltem aliquam umbram ſuperſtitionis: Adeò ut tota iſta tua tam ardens & tam fervida diſputatio demum in umbram reſolvatur, atque omnino ſit manifeſtum, te nullum planè alium habuiſſe prætextum ad iſtam Sodalitatem impugnandam, quàm quòd à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Virgine Deipara, non autem, ut habent libri tui, à Therſite vel Tertullo denominetur. Prætextum dico, non cauſam aut rationem; Scis enim in his regionibus templa eſſe permulta, quæ adhuc vulgo retinent nomina Sanctorum ſibi antiquitus impoſita; Et in ipſa veſtra urbe collegium eſſe Canonicorum, quod Sanctæ Mariæ vocatur; Neque te ipſum idololatriâ ullâ obumbratum putas, ex eo quòd à Sancto Giſberto prænomen acceperis, & quidem id ex more Romanæ Eccleſiæ in baptiſmo, in quo ſingulare pactum religionis continetur. Ita ergo perſpicuum eſt, te nullam planè habuiſſe rationem ullius valoris ad factum Optimatum Sylvæducenſium improbandum: ſed tamen habuiſti rationem, propter quam id velles improbare, nempe quia fuerat ab aliis approbatum: Notum enim eſt te iſtius eſſe ingenii, ut libenter omnes aliis contradicendi occaſiones arripias; Et diſcimus ex libri tui pag. 418, famam eſſe, te ipſum, cùm ante annos aliquot eſſes Sylvæ-ducis, pro concione conſilium de ingreſſu reformatorum in illam fraternitatem ſuggeſſiſſe; quod quàmvis ſtrenuè neges, quia tamen alii affirmant, longè magis rationi conſentaneum eſt ea de re credere iis, quorum non intereſt mentiri, & qui ſunt plures numero, quam tibi, cujus intereſt, & qui es ſolus. Sed jam videamus quàm verè vel honeſtè illa, quæ priùs ſcripſiſti, defendas. Præcipua Mareſii expoſtulatio eſt, quod in tuis theſibus reformatos, qui Sylvæducis Sodalitatem B. Virginis ingreſſi ſunt, nominatim deſignaris, ipſoſque, ut idololatriæ affines & reos, atque ut lucro ſordido & opiparis conviviis inhiantes, traduxeris, quod reverà in tuo ſcripto reperiri paulò ante propriis oculis aſpeximus. tu verò audacter negas, diciſque pag. 9. id à Mareſio colligi *per ficulneas & calumnioſas conſequentias.* Item pag. 10. *eſſe atroces calumnias, & nihil Mareſio reſtare, quam ut apertum mendacium candide fateatur, ejuſque veniam petat.* Item pag. 16 ſic loqueris. *Quod ad crimina, quæ ego nominatim Optimatibus ipſius imputare dicor, quaſi ad maledicendùm cum Bileamo propoſitâ mercede conductus eſſem: ſufficeret tacere, & ad ſolam αὐτοψίαν theſium mearum provocare. Ubi ego illa effutii?* (quæ nempe objicit Mareſius) *nuſquam. Ergo dices in aperto mendacio eum hic deprehenſum. minime. ſed in manifeſta calumnia, quam infrunitis & atheologicis conſequentiis (quæ Jeſuiticis, Ubiquitiſticis, Remonſtranticis tam ſunt ſimiles, quam lac lacti) quaſi ſubtilitatis & eruditionis omnis ſyncopen aut ellipſin paſſus, infeliciſſime ſuperſtruxit.* Item pag. 23 affirmas nullam à te factam fuiſſe *accuſationem perſonalem, ſed tantùm in idea & indefinite deciſum, tale quid eſſe illicitum.* Et pag. 337 ſic ais: *Uno verbo reſpondeo eſſe fictiones parabolicas & meras calumnias. Provoco ad αὐτοψίαν theſium.* Et ſimilia repetis ſexcentis aliis in locis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

cis. At quæſo te, Domine Voeti, quidnam eſt eſſe perfrictæ frontis atque impudentiſſimè mentiri, ſi hoc non eſt? Si quis alium vocet mendacem, propterea quòd aliquid falſi dixit, quod verum putabat, vel ſaltem quod putaſſe credi poteſt, contumelioſè ac ſcurriliter conviciatur: neque enim omne verbum falſum protinus mendacium eſt, omne id, quòd dicitur abſque animo fallendi, error tantùm vel ignorantia vocari debet. Si quis autem alium vocet mendacem, cujus tamen nullum verbum nec contra propriam ejus conſcientiam dictum nec contra veritatem poſſit proferre, ut tu Mareſium & me ſæpius vocas, planè turpiter calumniatur & in ipſum reſilit infamia. Cùm verò quis clarè oſtendit, alium aliquid dixiſſe non modò quod eſt falſum, ſed etiam quod is, qui dixit, probè ſcivit falſum eſſe, ſi candidè & liberè ut vir honeſtus & ingenuus loqui velit, dicere debet illum mentiri; atque ſi ſæpius ipſum in talibus mendaciis deprehendat, dicere debet illum eſſe mendaciſſimum; ac etiam, quia nihil turpius eſt, & cujus magis pudeat viros ingenuos, quàm mentiri, qui ſæpiſſimè atque apertiſſimè mentitur, omnino impudentiſſimus eſt dicendus. Atqui profectò non modò falſum eſt, te nulla crimina Optimatibus Sylvæ-ducenſibus impoſuiſſe ut hîc ſcribis; ſed etiam patet clariſſimè te probè id ſcire; neque enim oblivisci potuiſti verborum, quæ in theſibus tuis leguntur, tibi ſatis à Mareſio fuerunt in memoriam revocata, tuque aliquoties ipſa repetis in tuo libro. quin & pag. 306 ridiculè fingis eſſe dicteria Pontificiorum, non tua; & proindè cùm ea negas te ſcripſiſſe, omnino fatendum eſt te mentiri; cumque ſæpiſſimè hoc pacto mentiaris, te eſſe mendaciſſimum; ac denique etiam impudentiſſimum, quia genus illud mendacii eſt omnium maximè manifeſtum, provocas enim ad tuas theſes quæ typis mandatæ ſunt & habentur à multis, & ex quibus patet clariſſimè te mentiri. Quin & incredibilis illa audacia, quâ non modo provocas ad inſpectionem tuarum theſium, ex qua probè ſcis te eſſe condemnandum; ſed etiam Mareſio, qui nihil de te ſcripſit quod non clariſſimè pateat verum eſſe, tanquam in manifeſta calumnia deprehenſio inſultas, eademque omnia indigniſſimè de illo dicis quæ de te digniſſimè dici poſſe noviſti, clarè oſtendit te in arte mentiendi & maledicendi quammaximè eſſe exercitatum. Fateris quidem pag. 9. item pag. 340, 341 & aliis in locis te Sylvamducis nominaſſe, ſed ais pag. 340, id nomen à te *nec in titulo, nec quidem in propoſitione & determinatione problematis fuiſſe expreſſum, ſed tantùm in reſponſione ad penultimam exceptionem, occaſione ita ferente, & ſponte eò ducente, non quòd ſtudioſe ipſe eam quæſiveris.* Intruſit ſe ſcilicet te invito nomen iſtud in tuas theſes. Quid autem, ſi quis id ignorans

rans

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rans ſibi potiùs perſuadeat, te de induſtria urbis nomen ad finem reſervaſſe, ut poſtquam aliquandiu lectoris animum ſuſpenſum tenuiſſes, excitaſſeſque in eo curioſitatem ſciendi quinam illi eſſent quos deſignabas, nomen civitatis tandem à te prolatum meliùs notaret, atque ſic illos nominatim agnoſceret? An fortè eſſet nefas exiſtimare te virum præ cæteris ingenuum, ac veræ religionis, pietatis & Eccleſiaſticæ pacis amantem, improba iſtâ calumniatorum arte uti voluiſſe? Ad alteram ex præcipuis Mareſii expoſtulationibus, Quod ſcilicet juxta leges charitatis, & Chriſto expreſsè præcipiente Matth. XVIII, 15. 16. *publicam cenſuram præcedere debeat privata correctio*; præſertim apud tales viros, qui faciles tibi aures fuiſſent præbituri, ſi eos privatim monuiſſes. Reſpondes pag. 19. *eos tibi notos aut indicatos non fuiſſe qui moneri debebant.* Ubi rurſus manifeſtè falſum dicis, ut apparet pag. 413, ex epiſtola Miniſtri, quæ te docuerat, *eos eſſe non infimi ordinis eccleſiæ veſtræ membra, potiſſimùm ordinis ſenatorii.* hinc enim eos ſatis noveras, ut poſſes ad ipſos ſcribere ſi voluiſſes; ac etiam ut ſperares faciles tibi aures præbituros, quandoquidem erant *ex præcipuis Eccleſiæ veſtræ membris*; ac denique ut tibi non aſſumeres tantum jus eos condemnandi, cùm eſſent *ordinis ſenatorii*: Sed nempe non vis adſtringi legibus iſtis charitatis, quas ibidem pag. 19 & 20 per contemptum *Muſteas* vocas; *Ac etiam*, ut ibidem ais, *in aliena Republica tantum non audebas*, ut eos ſcilicet privatim & amicè moneres; ſed tibi tamen ſatis animi erat ut in ipſos publicè decerneres: quod nemo non irridebit. Atque ita nihil planè habes, quo te excuſes, niſi ſimul pudori omni & charitati renuncies; neque enim habes ulla meliora in aliis locis.

Et ſane tantum abeſt, ut ullâ honeſtâ excuſatione utaris, quin etiam illam repudias, quam tibi Mareſius ultro ſuggeſſerat, quòd nempe rem aliter quàm geſta ſit intellexiſſes: Nulla enim in re vis poſſe errare: ſed quidquid particulare eſt, ac ſpecialiter ad Sodalitatem B. Virginis Sylvæducenſem pertinet, cum generali quæſtione, *an liceat Sodalitates B. Mariæ inter Reformatos erigere*, confundis, non modò ut oſtendas te à Mareſio in theſi diſſentire, quod ille, tibi gratificandi causâ, negaverat; ſed præcipuè ut cùm moris ſit in theſibus opinionem ſuam de quæſtionibus generalibus libere proferre, iſtam etiam libertatem circa particularia facta tibi aſſumas; Utque in una & eadem theſi perſonas quaſdam deſignando ac ſimul vitia omnia reprehendendo, quæ cum re ab illis facta conjungi poſſe judicabis, occaſionem des lectori ea ipſis tribuendi, tuque interim, quia ſcilicet ingenuus es & candidus, dicere poſſis te nihil unquam tale de ipſis audiviſſe vel cogitaſſe; ac tantum pro libertate veſtra Academica quæſtionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

nem generalem cum omnibus ſuis circumſtantiis explicare voluiſſe. Ita, exempli causâ, in theſium fine nominas Sylvamducis, aiſque in ea urbe eſſe Sodalitatem B. Virginis, cui Reformati nomen dederunt, & in eadem continuâ oratione paulò antè ſic ſcripſeras: *Si quid conferendum in ſymbolam, ſi nihil niſi ſumptus ſuſtinendi, & ſi opipara convivia, lauti reditus, fertiles occaſiones inde aliquid lucri participandi non adeſſent, ſciunt noſtros propter nudum titulum Mariæ, nedum propter regulas & ſtatuta fraternitatis aut roſarii collegio illi nomen haut daturos.* ipſoſque alibi ſtolidos & bardos vocas. Quæ verba nemo poteſt non referre ad eos qui ſunt Sylvæducis. Tu tamen, ut es vir ſyncerus, de iis ſcilicet non cogitabas, ſed cum quæſtionem generalem, *An liceat Reformatis &c.* indefinitè atque in idea cum omnibus ſuis antecedentibus, conſequentibus & adjunctis velles explicare, iſtud omittere non potuiſti quod alicubi poſſe contingere judicaſti: Quod autem Mareſius hoc referat ad Optimates ſuos, ejus ſcilicet culpa eſt, non tua, & magnam tibi atque illis injuriam facit, ut videre eſt pag. 184. & alibi paſſim. Saltem ſi adderes tales ſuſpiciones in illos cadere non poſſe, quia cùm ſint viri primarii numero 36, ut diſco ex libri tui pag. 215; & reditus illius ſodalitatis ſint tantùm circiter quinque millium florenorum, ut diſco ex pag. 412. quamvis ſumma illa inter ipſos divideretur, nullam indè ſinguli haberent partem dignam talium virorum cupiditate; Sed in ſolidum pauperibus erogatur, ut diſco ex pag. 229; ideóque ipſis ad alios ſumptus eſt revera conferendum in ſymbolam: Et quantum ad convivia Sodalitatis, quæ diſco ex libri tui pag. 98. eſſe valde honeſta & ſobria, cùm priùs ad illa ſemper invitarentur, ut alicubi etiam refers, non potuerunt illa concupiſcere. Saltem, inquam, ſi hoc adderes, quod eſt veriſſimum, & quod ignorare non potes, cùm ex ipſo libro tuo diſcatur, aliquo modo te excuſares; Sed contrà ſic negas te quidquam mali de ipſis ſcripſiſſe, ut coneris interim perſuadere, omnia quæ ſcripſiſſe diceris, vera eſſe. Imò etiam ipſa tibi tanquam Prophetæ à Deo revelata fuiſſe vis credi, ut patet ex tuis verbis pag. 330 & 331 notatu digniſſimis. *Fieri poteſt ut ego rerum illic geſtarum ignarus, ita tamen more & methodo mihi uſitata hoc ulcus preſſerim, factum ita in lucem protraxerim, nativis ſuis coloribus depinxerim, ut in multis videar meras hiſtorias & hypotheſes ſcripſiſſe (quod mihi in concionibus haut infrequenter accidiſſe teſtari poſſunt familiares & amici mei:) hinc tamen non ſequitur malè conſultis ſuſpicionibus & conjecturis tantopere indulgendum fuiſſe, ut immites indè innocuis capitibus ſtruerentur accuſationes. Patroni potiùs fuiſſet beneficos ſuos Optimates, ad admiranda providentiæ divinæ hac in parte ſubducere, & ſuggerere illud Apo-*

ſtoli 1 *Cor.* 14, 24, 25. Arguitur ab omnibus, & dijudicatur ab omnibus: & ita quæ occulta ſunt in ejus corde, manifeſta fiunt: atque ita procidens in faciem, adorabit Deum, annuncians Deum verè in vobis eſſe. Nempe etiam nomen civitatis, in qua ea, de quibus ſcribebas, contigerant, Spiritus ſanctus tibi dictavit & prophetabas. In loco enim ibi citato Apoſtolus Paulus ſic ſcribit; *Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, arguitur ab omnibus* &c. Sic ergo etiam Voetius inter Prophetas. Atque hîc obiter eſt notandum, te gloriari quòd ſæpe facta particularia inter concionandum ita deſcribas, ut ea certis perſonis tribuantur, ac meræ hiſtoriæ eſſe putentur. Qua ratione latiſſimam & liberrimam de quibuſlibet calumniandi viam tibi aperuiſti, quæ ſi nunquam à ſuperiore poteſtate claudatur, admodum mirabor.

Sed quamvis Concionatori, à quo maximè veritas exſpectatur, turpiſſimum ſit mentiri; & ei, qui pietatem & charitatem Chriſtianam profitetur, ſub ſpecie vitiorum reprehendendorum de proximo maledicere, atque occulta odia exercere; Pejus tamen adhuc à te fieri mihi videtur, cùm non contentus negare te ſcripſiſſe illa quæ reverà ſcripſiſti, ac ſimulare te generaliter tantùm vitia quædam deſignaſſe, cùm ea certis perſonis affinxiſti, defendere audes pag. 13, pag. 342, & aliis in locis, te jure potuiſſe Optimates & Sylvamducis nominatim exprimere, non quidem id ullis rationibus probans (neque enim potes), ſed exemplis vel diſſimilibus vel non bonis, quo pacto ſcelera omnia licita eſſe poſſet probari. Quodque omnino ridiculum eſt, pag. 350 à te ipſo exemplum ſumis, tanquam ſi quod alias impune feciſti, ſemper tibi debeat permitti. Sed adhuc ulteriùs pergis, cùmque magna differentia ſit inter accuſatorem & judicem non tibi ſatis eſt quoſlibet poſſe nominare, ut coram omnibus eos accuſes, ſed vis deciſiones & judicia de ipſis poſſe promulgare; quodque omnium inſolentiſſimum eſt, vis ſuprema illa tui ſolius judicia tantundem habere auctoritatis, ac ſi ab aliqua congregatione Theologorum, ab aliquo Concilio, & forte ex conſequenti ab ipſo Spiritu ſancto facta eſſent. Poſtquam enim pag. 343 ad probandum tibi licuiſſe Sylvamducis nominare, attuliſti exemplum neſcio cujus deciſionis *Cl. DD. Theologorum Leidenſium, in qua vel idiotæ & mulierculæ perciperent intelligi non indefinitè ſed ſignate Ampliſſ. DD. Conſules totumque adeò Senatum* cujuſdam urbis: (ſaltem ut refers, ego enim de hiſtoria iſta nihil ſcio nec inquiro) tibi objicis pag. 344. *Atqui DD. Profeſſores Leidenſes reſponſum commune dederunt nomine facultatis Theologiæ; tua autem determinatio particularis & privata.* Cui objectioni ut reſpondeas pag. 345. 1. Affers privatorum quorun-

dam

dam nomina, quos ais tale quid feciſſe, 2 *Hæc eſt*, inquis *nimia curioſitas in aliena Republica*. quod nempe aliqui auſint inquirere an deciſiones factæ à te in theſibus (quæ ſcilicet ad Rempubl. valde pertinent, ſuntque ejus ſecretiſſima pars, in quam non licet inquirere) tantundem habere debeant auctoritatis, quantum ſi prodirent ſub nomine totius facultatis Theologiæ, quæ in Republica veſtra eſſe poteſt. eaſque tantundem habere ſic ibid. probas. *Diſcant*, inquis, *ſi ita placet, Profeſſoris noſtræ facultatis eſſe in doctrina, ſtudiis, profeſſione* ἰσοψύχους, *& reſponſiones ac theſes ſingulorum haberi tanquam omnium, communi conſenſu approbatas, ſive ſpeciatim præcedanea collatio & judicium præceſſerit, ſive non præceſſerit propter temporis anguſtiam, aut aliam quamcunque ob cauſſam.* Egregium profectò & te dignum argumentum. Tres eſtis in veſtra Academia Theologiæ Profeſſores, quorum alii duo fortaſſe non amant lites, & ſapiunt meâ quidem ſententiâ, norunt autem, quàm ſis acerbus, quàm mordax, quàm paratus ad magna volumina conviciorum effundenda in illos, qui tibi vel minimùm contradicunt; vel ſi hactenus hoc ignoraſſent, jam exemplo Mareſii facilè diſcunt, te etiam Theologis Reformatis non parcere, nec quidem de te bene meritis; auſim enim affirmare me non advertiſſe Mareſium ulli alii blanditum fuiſſe in ſuo libro, quàm tibi, & nihilominus eum ſexcenties Optimatum ſuorum adulatorem injurioſè appellas. Quid mirum igitur ſi tibi nolint in os reſiſtere, ſoluſque idcirco decernas in Academia tua quidquid lubet. Vos autem tres facultatem Theologicam, atque adeò Eccleſiam Reipublicæ veſtræ componitis, ſaltem ſi vobis per Concionatores & alios licet, quod ignoro. Sed quamvis negarent, facilè ex Sacris Literis probabis, quia in ore duorum aut trium ſtat omne verbum. & cùm duo vel tres ſunt congregati in nomine Chriſti, vel Chriſtus vel certè Spiritus ſanctus inter illos verſatur. Sic quia tu ſolus occupas trium poteſtatem, illi tres componunt veſtram eccleſiam, & in medio Eccleſiæ eſt Spiritus ſanctus, tu ſolus habes Spiritum ſanctum. Quòd ſi alii fateantur, per me licet, ac etiam ut tua unius auctoritas ſit major quàm reliquorum omnium ſimul collectorum, quia, ut ais, *nihil tibi negotii cum Synodis*. Non meum eſt me illis, quæ ad religionem veſtram ſpectant, immiſcere. Sed nec ab inſtituto meo, nec etiam fortè ab officio erit alienum, ſi ea hoc in loco non reticeam, quæ ad communem harum regionum pacem & concordiam non parum conducere mihi videntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

De Meritis Gisberti Voetii.

PARS SEPTIMA.

EST, inquam, inſtituti mei pericula hic oſtendere, quæ ex impunitate maledicentiæ tuæ oriri poſſent. Ac quamvis hoc ſcriptum epiſtolari formâ compoſuerim, non tamen illud tibi ſoli, ſed quibuſlibet aliis legendum proponam. Neque tamen profecto leges charitatis, exemplo tuo, contemno. Longè mallem te privatim poſſe emendari, ſi quæ ejus rei ſpes ſupereſſet: Atqui cùm, ut ſupra vidimus, nec Magiſtratuum nec ſymmyſtarum tuorum privatæ admonitiones & literæ quidquam hactenus apud te potuerint, nihil amplius, hac in parte, niſi per publicam reprehenſionem, ſperare licet; Ac quamvis ego perlibenter ab hac tædioſa ſcriptione abſtinerem, tam neceſſaria tamen mihi videtur, ut eam omittere planè non poſſim. Non modo quia uniuſcujuſque officium eſt ſalutem & pacem ejus regionis, in qua degit, pro modulo ſuo procurare; Sed etiam quia vix ullus alius eſt, cui fuerit tanta occaſio in vitia tua inquirendi quique liberiùs ea poſſit palam facere; ac etiam à quo eorum patefactio in meliorem partem ſumi, & plus ponderis habere poſſe videatur. Quod mihi magna fuerit ante occaſio de te inquirendi, & nunc merita tua exponendi, facilè concedent omnes, qui ſcient te ab aliquot annis per impudentiſſimam calumniam abſque ulla vel minima umbra rationis mihi ſummum ſcelerum, Atheïſmum ſcilicet, affingere voluiſſe, ut patet ex libellis tuis de Atheïſmo anno 1639 editis, de quibus actum eſt ſuprà in fine quartæ partis hujus epiſtolæ; Jamque librum injurioſum, quem *Philoſophiam Carteſianam* vocas, & cujus ultima folia hoc ipſo tempore inter ſcribendum accepi, ſi non in ſolidum à te ſcriptum (nolo enim iſtius gloriæ nullam partem adjutori tuo relinquere) ſaltem tuo juſſu & tua cura typis fuiſſe mandatum: Cumque ſummam in eo libro falſiſſima & nullo modo probabilia de me ſcribendi licentiam ſumpſeritis; mihi ſaltem, ut confido, libertas concedetur ea hîc apertè omnibus exponendi, quæ de te vera eſſe probare poſſum. Et inſignis illa maledicentia tua, quâ plerique alii à te aggrediendo deterrentur, mihi nullo pacto eſt timenda, non modo quia vitam meam ita paravi, ac tam multis ſum notus, ut nihil veri de me dici poſſit, quod nolim audire, ac nihil falſi quod non facilè calumniæ convincatur; ſed etiam quia jam iſtâ Philoſophiâ Carth. omnia convitia, omnem maledicentiam, omnes artes tuas ca-

lumnian-

lumniandi, conſumpſiſti, adeò ut pauca illa, quæ de te ſcripſeram in epiſtola ad P. Dinet, comparari poſſint cum linteo, quod ſerpentibus cicurandis offerri ſolet, ut admordeant; in illud enim omnes dentes & venenum ita deponunt, ut innoxiè poſtea tractari poſſint. Denique multæ ſunt rationes, ob quas ea, quæ de te ſcribo, aliquid fortaſſe ponderis apud æquos lectores & judices ſunt habitura. Nam primo notum eſt, me pacis & quietis præ cæteris eſſe amantem, neminem unquam in jus vocaſſe, nemini controverſiam ullam moviſſe, ac etiam ſæpe illatas mihi injurias condonare quàm perſequi maluiſſe: contrà autem te quammaximè eſſe contentioſum, acrem & importunum; adeò ut ſi vel minimum quid hîc haberem, quod cum aliquo prætextu poſſes arguere, ſtatim mihi lites, quas maxime refugio, eſſent exſpectandæ, atque ideò me ſummam curam in eo eſſe adhibiturum, ut non modò nihil ſcribam, quod non ſit verum, ſed inſuper quod non ſit indubitatum. Notum etiam eſt, mihi non ſolere eſſe ingratum, quod quis opinionibus meis contradicat, ſed eos qui veritatis explorandæ causâ illas impugnant, hoc nomine inter amicos à me numerari, & tanto eſſe gratiores, quo validiores objectiones proponunt; eos autem, qui tantum cavillantur aut conviciantur, ſolere à me contemni. Quod utrumque in multis reipſa jam oſtendi: nec unquam ulli alteri ex apertè calumniantibus reſpondi, niſi uni cui peculiarem ob cauſam reſpondere cogebar: unde facile credetur, me etiam nunc injurias à te illatas perſequuturum non fuiſſe, niſi eſſent admodum atroces, & earum perſequutio cum aliqua publica utilitate conjungi poſſet. Præterea notum eſt, me jam à plurimis annis has regiones ita incolere, ut nemini dubium eſſe poſſit, quin æquè bene, atque ullus indigena, erga ipſas ſim affectus: ac etiam fortè hoc nomine mihi aliquid prærogativæ eſſe tribuendum, quod non ex ſorte naſcendi, ſed ex delectu in ipſis vivam. Cùm enim, ut multi ſciunt, ſatis commodè in patria mea verſarer, nec alia prorſus ratio me ad alias ſedes quærendas impelleret, quàm quòd propter multitudinem amicorum & affinium, quorum conſortio carere non poteram, minus mihi eſſet otii & temporis, ad incumbendum ſtudiis, quibus oblector, & quæ aliqui perſuaſum habent ad commune bonum gentis humanæ prodeſſe poſſe; cumque nulla pars orbis terrarum mihi clauderetur, atque omnino nulla eſſet, quam non confiderem me libenter in incolam ſibi nec gravem, nec fortè etiam indecorum, eſſe recepturam, hanc præ cæteris omnibus inhabitandam delegi. Denique notum eſt, me nec eſſe profeſſione Theologum, nec de ullis unquam ex iſtis controverſiis, quæ Chriſtianos in diverſas ſectas diviſerunt, diſputare, atque ideo liberius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

rius, quàm Mareſium, aliumve ex veſtris Theologis, omnia, quæ de te dicenda ſunt, proferre poſſe; ac fidem meam minus fore ſuſpectam, quàm aliorum, qui de rebus ad religionem pertinentibus contra te pugnant; Omnino enim poterit animadverti me nihil de te eſſe dicturum, quod non eodem modo poſſem dicere, ſi eſſem ejuſdem tecum religionis.

Hîc autem primò agam de virtutibus, quæ Theologiæ Profeſſorem & Eccleſiæ Paſtorem commendare mihi videntur, deinde facta tua breviter recenſebo, ac denique de meritis inquiram. Certum eſt baſim & fundamentum omnium virtutum eſſe Charitatem, illamque in iis potiſſimum requiri, qui publice delecti ſunt ad alios erudiendos & ad virtutem incitandos. Noſti quid hac de re ſcribat Apoſtolus 1 Cor. 13. *Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem autem non habuero, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Ex quibus patet omne aliud Dei donum, quod in aliquo homine eſſe poteſt, niſi cum charitate ſit conjunctum, nihili planè eſſe faciendum. Signa autem, ex quibus Charitas agnoſci poteſt, ibidem ab Apoſtolo ſic recenſentur: *Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati.* Unde ſequitur, illos, qui ſunt iræ impatientes, maligni, invidioſi, turbulenti, tumidi, arrogantes, litigioſi, truculenti, maledici, conviciatores, & mendaces, nullo modo habere Charitatem. Cum autem hæc Charitas, hoc eſt, ſancta amicitia, quâ Deum proſequimur, & Dei cauſa etiam omnes homines, quatenus ſcimus ipſos à Deo amari, magnam habet affinitatem cum honeſta illa humana amicitia, quæ inter viros familiaritate conjunctos eſſe ſolet, optimè, ni fallor, utriuſque officia ſimul expendemus. Una eſt tantùm ſumma regula, ut nunquam malè, ſed, quantum in nobis eſt, bene amicis noſtris faciamus: Et quia nihil melius eſt, quàm vitiis carere, ideo nemo unquam alteri majus beneficium præſtat, quàm cùm ipſum ab aliquo vitio modis appoſitis revocare conatur. Sed addo, *modis appoſitis*: nam ſi quis intempeſtivè alium objurget, ſi levem ob culpam nimis ſeverè, ſi aliis præſentibus cùm non eſt opus, ſi falſa crimina illa affingat, & ita non tam emendationem, quàm ignominiam ejus & gloriam ſuam, quærere videatur, odioſus erit & importunus. Sed ferè ſemper licèt privatim, nemine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

mine conſcio, modeſtè amicum ſuum admonere; Atque ſi hoc non ſufficiat, & culpa ſit gravis, licet etiam inſtare & objurgare; ac deinde curare idem fieri ab aliis ejus amicis, uno, duobus, omnibus. Quæ omnia ſi non proſint, ejuſque peccatum ſit tale, ut eum amicitiâ viri honeſti reddat indignum, poſſumus quidem nos ab ejus familiaritate ſubducere, ac non ampliùs ipſum inter amicos numerare: Sed ſanè quamdiù amamus, non debemus unquam ipſum publicè coram omnibus etiam extraneis & ignotis reprehendere, neque enim hoc pacto bonum ejus procuraremus, ſed potiùs malum, nempe infamiam. Hocque non ſolum de vitiis occultis eſt intelligendum, ſed etiam de publicis: qui enim publicè peccant, ſolent in peccatis ſuis gloriari, nec curant quòd ſciatur ſe talia committere, ſed dolent quòd propterea vituperentur. Notandumque eſt, metum infamiæ quammaximè homines à vitiis retrahere, non autem ipſam infamiam, quæ poſtquam alicui illata eſt, non amplius ab eo timetur: Et idcirco qui privatas amicorum objurgationes non audiunt, non etiam publicis reprehenſionibus emendantur, ſed contra potiùs ex iis ſumunt occaſionem & libertatem in peccatis ſuis perſeverandi, ut frequens experientia oſtendit. Atque hæ leges humanæ amicitiæ planè conveniunt cum legibus Charitatis, quas ipſe Chriſtus Matth. 18. ſic docet: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Ubi notandum eſt, non agi de quibuſlibet proximi peccatis; ſed tantùm de injuriis nobis ab ipſo illatis: non enim tantùm habetur *ſi peccaverit frater tuus*; ſed additum eſt *in te*. Cúmque habeamus plus juris ad aliquem reprehendendum, cùm nos ipſos affecit injuria, quàm cùm videmus duntaxat illum aliud mali feciſſe, non dubium eſt, quin hic contineantur extrema omnia remedia, quibus uti licet ad proximum ſuum, cùm peccatum aliquod magni momenti commiſit, reprehendendum. Nec alio nomine omnia proximi peccata huc revocantur, quàm quia ſupponitur eſſe tantus zelus in viris piis, ut non minùs ægrè ferant, quòd quis peccet in Deum, vel, quia Deo ab hominibus noceri non poteſt, quòd ille qui peccat, & quem amant ut proximum, ſibi ipſi noceat peccando, quàm ſi illis injuriam inferret. Si quis itaque in te peccaverit qui ſit Chriſtianus, atque ideo quem per charitatem diligere tenearis, primò quidem illum privatim monere debes; Atque ſi non emendetur, debes ſecunda vice ipſum monere coram uno

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

vel duobus ejus amicis, eoſque ad hoc potiſſimùm deligere quos plurimum auctoritatis apud ipſum habituros eſſe confidis: Ac rurſus ſi non emendetur, dic Eccleſiæ, hoc eſt, conqueraris de ipſo apud conſilium illorum omnium, qui eum etiam in Chriſto diligunt, adeò ut, juxta ordinem quem audio à veſtris obſervari, poſſitis hîc per Eccleſiam intelligere Synedrium vel Synodum. Sed diligenter hîc notandum per hoc verbum *dic Eccleſiæ*, nullo modo intelligi publicam reprehenſionem coram omnibus etiam extraneis, qualis fieri poſſet per theſes Theologicas aut conciones. Primò quia directè repugnat charitati, & habet rationem pœnæ, quâ non procuratur bonum ejus qui ſic arguitur, ſed ei malum infertur. Neque enim, ut jam dictum eſt, ſi quis peccatum emendare noluerit poſtquam vulgatum eſt inter ejus amicos, magis poſtea illud emendabit propterea quod aliis etiam innoteſcet, ac contra potius amiſſo metu iſtius pudoris audacior fiet ad peccandum. Secundò quia ſequuntur hæc verba: Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. hoc eſt, deſinas eum numerare inter illos, cum quibus peculiarem amicitiam propter communionem fidei contraxiſti, & pluris non facias quàm extraneum & ignotum; non autem jubet ut idcirco eum perſequaris ut inimicum; neque enim olim Chriſti diſcipuli ethnicos & publicanos odio habebant, ſed tantummodo non amabant ut fratres. Atque hæ quidem leges amicitiæ generaliter omnibus mandatæ ſunt, ſed præ cæteris tamen ad ipſas Theologi, Concionatores, & Eccleſiarum Paſtores obligantur. Nam cùm nihil in humana ſocietate ſit amicitiâ præſtantius, & præcipuus ejus fructus in eo conſiſtat, quod ab amicis errorum noſtrorum admoneri, & à vitiis revocari poſſimus; Cumque omnes ſibi privatim comparare non poſſint amicos ſatis fidos & ſatis prudentes, ut iis in hunc finem uti poſſint, viri præ cæteris pietate, prudentia, & charitate Chriſtianâ inſignes, tanquam communes omnium hominum amici, libenter ab iis, qui eos ut tales agnoſcunt, audiuntur; & illi qui vitam in Theologicis ſtudiis impendunt, atque in Concionatores Eccleſiarumque Paſtores delecti ſunt, tales eſſe vulgo putantur. Atque omnino cùm ſunt tales, ſummoperè à cæteris hominibus honorari debent & diligi: Sed ſi quem videamus, nunquam nos privatim ullius peccati admonentem, omnes captare occaſiones publicè apud alios nos culpandi, præcipuè cùm putat nos nunquam id reſcituros; & ſæpe vel ea peccata, quibus nunquam obnoxii fuimus, nobis tribuere; vel facta quædam noſtra, ſed quæ nec à nobis, nec ab aliis mala creduntur, tanquam magna crimina condemnare, quamvis nullâ unquam à nobis vel minimâ injuriâ fuerit affe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

affectus, eodemque etiam modo ſe gerere erga alios plures, clarè agnoſcemus illum charitate omni atque humanitate eſſe deſtitutum, & amicitiâ indignum. Quæ vereor ne fruſtra videar hîc ſcripſiſſe, jam enim ſuprà ſatis vidimus, te leges charitatis ut muſteas contemnere: forſan quia non cupis blandus videri, ſed reprehenſoris acerbitate, ac legiſlatoris imperio magis delectaris. Ideoque nonnulla etiam de iſtis hîc ſubjungam. Et primò quidem quantum ad reprehenſiones, quæ fiunt abſque ullo jure condemnandi, & vocantur propriè accuſationes, certum eſt illas in omni republica bene inſtituta permitti, modò ſint veræ, ac etiam aliquando imperari, ut in crimine majeſtatis. Et omnino illi, qui alios vituperantes nihil falſi de ipſis dicunt, legibus non condemnantur. habetur enim expreſſè l. 18 Dig. de injur. & fam. lib. *eum qui nocentem infamavit, non eſſe bonum æquum ob eam rem condemnari. peccata enim nocentium nota eſſe & oportere & expedire.* Sed nihilominus variæ ſunt cauſæ, ob quas certæ accuſationes aliis minùs honeſtæ ac juſtæ ſunt: Nam ſanè humiliores reos & ad pœnitentiam paratos nemo unquam honeſtè accuſat, niſi ſit Prætor, vel aliquam aliam ob cauſam ad id cogatur: quia pugnat cum charitate, quâ nos omnes mutuò proſequi debemus, ut eum, qui ſupplex eſt, & veniam petit, puniri cupiamus. Sed ſi quis arrogans & obſtinatus ea committat ex quibus pax & concordia Reipublicæ turbari poſſit, quique privatim ab amicis ac etiam à Magiſtratibus monitus peccata ſua nolit emendare nec agnoſcere; qui ſit tam vehemens in aliis impugnandis, tam audax in calumniandis, tam pertinax in perſequendis, ut vix ulli auſint ei reſiſtere; qui denique tot habeat effugia, tot aſtutias ad vitia diſſimulanda, tantamque impudentiam ad ea pernegada, ut quamvis facilè poſſint intelligi ab iis qui cauſam examinant, non tamen ita facilè quilibet poſſit ea omnibus demonſtrare: certum eſt illum, qui poteſt atque audet, quique non eſt in ullo publico munere conſtitutus, rectè facere ſi talem reum accuſet, ac etiam non poſſe honeſtè non accuſare ſi fuerit ab ipſo laceſſitus & atrocibus calumniis læſus, ne vel puſillanimis eſſe, vel ea quæ pertinent ad publicam utilitatem & propriam exiſtimationem negligere videatur. Excepi autem illos qui muneribus publicis funguntur, non quòd nulli ex ipſis poſſint alios accuſare, aliqui enim ex officio ad id coguntur, ſed quia illis, quorum officium nihil tale exigit, minùs honeſtum eſt quàm privatis. Cavere enim debent, ne cùm judices eſſe non poſſunt, videantur auctoritate ſui muneris abuti velle ad alicujus innocentiam opprimendam. Quippe privati periculo ſuo accuſant, & niſi omnia, quæ dixerint ſint vera, vel ſaltem niſi juſtas cauſas ha-

buerint ea putandi eſſe vera ut calumniatores puniuntur: ſed in auctoritate conſtituti ſæpe impunius nocent. Ac certè ex illis omnibus qui publicum aliquod munus ſuſtinent, nullis eſt magis indecorum alios accuſare, quàm Concionatoribus, Profeſſoribus Theologiæ, atque Eccleſiarum Paſtoribus: Cùm enim ratione muneris ſui pro viris ſupra cæteros piis, doctis & charitatis zelo ardentibus habeantur, magno præjudicio gravant cauſam quam impugnant, &, ſi velint mali eſſe, multas habent occaſiones ad impunè calumniandum. Sed quamvis forte nonnunquam illis concederetur ut alios accuſarent, injuriaſque ſibi factas ulciſcerentur, & privata odia exercerent: Nunquam tamen profectò concionibus aut theſibus publicis ad hoc honeſtè uti poſſunt.

Nam, quantum ad conciones, nemo dubitat quin ſint inſtitutæ ad docendam veritatem circa ea quæ ſpectant ad religionem, & ſimul ad homines à peccatis dehortandos & ad virtutem impellendos, non autem ad ullos ignominiâ afficiendos, nec ad exempla malignitatis exhibenda, nec ad ullum jus in ſingulares homines uſurpandum. Et quando aliquis in ſacrâ concione factum particulare vel Magiſtratus vel privati alicujus reprehendit, majori eum afficit ignominiâ, quàm ſi idem factum ex alio loco, quamvis coram iiſdem auditoribus, ei exprobraret: Cùm enim publicè delectus ſit ad veritatem ex illo loco dicendam; privato ſuo teſtimonio publicam auctoritatem adjungit, ſicque dignitate ſui muneris abutitur ad proximum infamandum. Deinde quia omnis perſonarum publica reprehenſio quantumvis vera & juſta, limites tamen charitatis excedit, atque ad proximi odium invitat; ideo eſt peſſimi exempli in concione. Denique quoniam prætextu vitiorum arguendorum facilè poteſt quis in hoc crimen impune incurrere, quòd etiam perſonas reprehendat, eas quidem non nominando ſed talibus notis deſignando, ut quamvis ab auditoribus certò cognoſcantur, ipſe tamen poſſit ſimulare ſe de illis non cogitâſſe; Idcirco illi qui reverà pii ſunt, nullamque iſtâ via illegitimam auctoritatem ſupra Magiſtratus & alios quoſcunque uſurpare conantur, diligentiſſimè cavere ſolent, ne idem unquam de ſe dici poſſit quod tu de te ipſo jactas pag. 331. quòd nempe Methodo tibi uſitata facta particularia in concionibus tuis haud infrequenter ita depingas, ut, quamvis nullos nomines, meræ tamen hiſtoriæ eſſe videantur.

Quantum ad theſes, ſi verum & ordinarium earum uſum ſpectemus, non multum habent auctoritatis; ſupponuntur enim ut plurimum à diſcipulis factæ, atque nihil aliud debent continere quàm aſſertiones, quas earum auctor in paucarum horarum diſputatione defendendas ſuſcipit, ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſive eas putet eſſe veras, ſive non putet: Nam circa res ad fidem non pertinentes, nec ad ullius detrimentum ſpectantes, etiam ea, quæ putat falſa, poteſt in iis ſine mendacio affirmare, cùm nempe ingenii exercendi causâ vult ipſa contra omnes objectiones, quæ intra breve tempus diſputationis fient, defendere. Poteſt etiam interdum nomen alicujus auctoris à quo diſſentit exprimere, ſi fortè hoc ad rem facere videatur: ut ſi quis proponat tales theſes: *Sanguis in venis non circulatur, contra Hervæum. Dantur formæ ſubſtantiales, contra Regium*, aut ſimiles, tunc enim cenſetur illos à quibus diſſentit honoris causâ nominare. nulluſque amator veritatis ægrè unquam fert ſuas opiniones impugnari. Sed valde cavendum eſt, ne quis in theſibus ita nominetur aut deſignetur, ut id in ejus vituperium factum fuiſſe credi poſſit, tunc enim tranſirent in naturam libelli famoſi, cujus dedecus in Academiam, in qua eſſent editæ, reſiliret: Quamvis enim ab uno fiant, coram omnibus ventilantur, & ideo, niſi prohibeantur, exiſtimantur permitti: Nec ullibi minùs tempeſtivè poſſunt exempla maledicentiæ exhiberi, quàm in Academiis aut ſcholis, ubi non minùs virtus quàm ſcientia eſt docenda. Sed ſanè ſi nunquam ſit maledicendum in ordinariis illis theſibus, quæ tantùm ad horariæ diſputationis uſum parantur, multò minùs id fieri debet in reverendis iſtis libellis, quos ſub theſium nomine vulgare ſoles, eorum enim te auctorem profiteris, & in iis determinationes ſive decreta veſtræ facultatis Theologicæ vis contineri: Quippe doces nos pag. 343. *Profeſſores noſtræ facultatis eſſe in doctrina, ſtudiis, profeſſione, ἰσοψύχους, & reſponſiones ac theſes ſingulorum haberi tanquam omnium.*

Denique ut melius intelligatur, quàm parum conveniat in Theſibus iſtis aut concionibus loco vitiorum perſonas ipſas reprehendere, notandum eſt jus charitatis, quo ſolo utuntur viri pii ad alios homines reprehendendos, vel etiam jus magiſterii, quo forſan uti potes ut Pædagogus in adoleſcentes tuæ curæ privatim commiſſos, non autem profectò in magiſtratum, plurimum differre à jure dominii, ſive à jure civili, quo utitur magiſtratus ad nocentes puniendos: Eorumque præcipuam differentiam in eo conſiſtere, quòd jus civile reſpiciat bonum commune multorum hominum ſimul junctorum, jura autem magiſterii & charitatis ad ſingulos ſeorſim ſpectatos referantur: Unde fit, ut liceat quidem Magiſtratui privatis quibuſdam nocere, ac etiam interdum ipſam vitam iis adimere, ut communi aliorum utilitati proſpiciat; Sed non ita unquam licet pædagogo plures diſcipulos habenti vel minimum quid mali uni ex ipſis inferre, ut aliis quantumvis magnam utilitatem procuret. ſingulos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

enim ſeorſim ab eorum parentibus accepit, ut iis benefaceret, non autem ut ullâ ratione noceret. Atque hîc omnino valet regula quæ docet, non eſſe facienda mala ut eveniant bona: Et multo magis adhuc valere debet apud eos qui ſolo utuntur jure Charitatis. repugnat enim ut ille qui alium lædit poſſit in eo cenſeri ejus amicus. Non opinor exiſtimas tibi licere aliquem interficere aut vulnerare, quantumvis magnum peccatum commiſerit; nec etiam pecunias diviti quantumvis iis malè utenti eripere, ut eas des pauperibus, aut in alios uſus quantumvis pios convertas; Sed ſanè non video cur magis liceat proximi tui exiſtimationem, quam multi fortunis omnibus ac vita ipſa chariorem habent, quantumvis juſta reprehenſione, in concionibus aut deciſionibus Theologicis minuere; ſic enim illum afficeres damno vel pœna non aliter quàm ſi pecunias aut vitam eriperes. Hîc autem loquor de *proximo tuo*, nam fortè in alios jure belli vis iſtud tibi licere: ſcio te eſſe valde pugnacem, atque omnes à quibus vel minimum in religione diſſentis, inter hoſtes numerare, qua in re quàm piè te geras non dicam, ſatis enim intelligetur ex charitate qua uteris erga ipſos fratres. Loquor etiam de concionibus & deciſionibus Theologicis duntaxat, quoniam ibi agendo ex publica auctoritate maledictis tuis plus noces: neque affirmo te nunquam alibi poſſe inimicos publicè accuſare, ſive apud judicem, ſive etiam apud populum; etſi profectò minùs honeſtè id potes quàm privatus, atque hæc licentia publicè alios accuſandi excedit leges charitatis, & non inſtituta eſt ad bonum eorum qui accuſantur, ſed reliquorum qui metu ſimilis accuſationis à vitiis magis abhorrent: ut jam dictum eſt. Atqui audi B. Jacobum cap. 4 dicentem: *Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem.* Conceſſum enim tibi eſt, imò tanquam concionatori mandatum, ut vitia reprehendas, & homines ab iis revocare cōneris: ſed hoc longè aliud eſt, vitia reprehendere, quæ jam ab omnibus ſine controverſia pro vitiis habentur, quod unum tibi mandatum eſt; & aliud judicare hunc vel illum hominem iſtis vitiis eſſe obnoxium; vel etiam determinare hoc vel illud, quod ab aliis pro vitio non habetur, vitium eſſe. Quod profectò ſi facis *detrahis legi, & judicas legem*, hoc eſt, plus arrogas judicio tuo quàm legi: Ad determinandum enim quid ſit juris, habetis, opinor, Synodos veſtras, in quibus ex communi omnium ſententia judicatur; & ad facta hominum punienda habentur Magiſtratus: Mihique non facilè perſuadeo ſymmyſtas tuos æquo animo eſſe laturos, quòd tu ſolus ex propria auctoritate de quæſtionibus nondum apud vos determinatis ita decernas, ut quamvis alii theologi ac etiam integra ſynedria à te diſſentiant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

pluris tamen fieri velis tuum unicum decretum quàm aliorum omnium opiniones: niſi forſan te in caput eccleſiæ ſuæ conſtituant, quod non auſim diſſuadere, ne vel illis ſim ſuſpectus, vel malè merear de noſtris. Sed ſanè ſi etiam Magiſtratus paterentur te de particularibus hominum factis in concionibus aut theſibus judicare, atque ita in omnium hominum famam liberè graſſari, admodum mirarer. Novi quidem prætextum quo uti poſſis ad fingendum id tibi licere; nempe quemadmodum olim Prophetæ Reges ipſos liberrimè objurgabant; ita etiam tu, pientiſſimus ſcilicet eorum imitator, tanto ardes zelo, ut ferre non poſſis quidquam committi, non dicam quod Deo diſpliceat, ſed quod tibi videatur, vel tantùm quod fingere poſſis tibi videri Deo diſplicere, quin illud ſeveriſſimè reprehendas, &, quia non habes rationem perſonarum, æquè libenter in Optimates & Magiſtratus, atque in vulgares homines inveharis. Sed, Domine Voeti, velim ut advertas, jus illud ſummum, quod olim quidem Prophetæ in ipſos Reges exercuerunt, non illis conceſſum fuiſſe niſi quatenus modo extraordinario & ſupernaturali à Deo impellebantur, ejuſque voluntati obſequentes non poterant errare: quapropter etiam illis non credebatur niſi quia magnis & indubitatis miraculis fidem dictis ſuis faciebant. Atque ut intelligas eorum jus tam immenſum fuiſſe, ut non facilè tibi ullum ſimile concedi poſſit, vide quo pacto Deus illud deſcribat Jer. 1. *Ecce*, inquit, *conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas, diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Ille autem, qui ſic conſtituebatur ſuper gentes & ſuper regna, erat vir ſolus, nullos ſecum habens conſiliarios viſibiles, cum quibus de iis, quæ agenda erant, deliberaret, nullamque etiam habens poteſtatem civilem: & idcirco non fuiſſet rationi conſentaneum Reges & populos ſe ultro illi ſubjicere, niſi evidentibus miraculis oſtendiſſet ſe à Deo regum domino reverà miſſum eſſe. Tu quidem extraordinarios iſtos prophetas optimè in eo imitaris, quod aliorum hominum conſilia non cures; &, tanquam ſi cum Deo loqui ſoleres, ex proprio pectore decreta tua depromas: Sed miracula tibi hactenus defuerunt, & didici ex tuis ſcriptis nullos his ſæculis juxta veſtram religionem agnoſci in eccleſia tales prophetas, qui ſcilicet edant miracula, & quibus in omnibus ſit credendum. Atque idcirco non opus erit, ut examinem, quid noſtris aliiſve, qui à vobis hac in parte diſſentiunt, poſſit concedi. Satis eſt quòd intelligatur, te nec eſſe ab errandi periculo immunem, nec ullum privilegium habere ſupra cæteros omnes religionis veſtræ Miniſtros: Hinc enim ſequitur, ſi tibi liceat Magiſtratuum facta coram populo ex propria tua auctoritate reprehendere, idem etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

omnibus aliis licere; ac cùm errare poſſitis, & ſint quot homines tot ſententiæ, nullum alium indè fructum exſpectandum eſſe quàm turbas & confuſionem. Quæ mala in Republica tam potenti, tam multis membris conſtante, ac cujus ſalus omnis à concordia dependet, quàm diligentiſſimè præcavenda eſſe nullus ignorat. Sed ne interim Charitatis obliviſcamur, quemadmodum ſolemus amicis condonare, quidquid in nos peccent, quamdiu judicamus eos revera nobis eſſe amicos, contra autem in illos magis iraſci quos agnoſcimus amicitiam ſimulare, ut nos lædant, quàm in apertè nocentes: Ita ſi quando Theologus verè pius, & quem conſtet nullo alio duci affectu quàm Charitatis, limites officii ſui excedat, facilè poterit excuſari; ſed ſi quis vultu ac verbis ſimulans pietatem, factis ipſis nihil aliud quàm malignitatem & dominandi lubidinem oſtendat, omnino eſt coërcendus.

Nunc autem ſi examinemus factum tuum contra Sylvamducis, facilè quo zelo ferveas intelligemus: nam primò conſiderando rationes, quæ te movere potuerunt, ut illam urbem in Theſibus publicis nominares, ac ſimul ea, quæ ab ejus Magiſtratu atque Optimatibus facta erant, condemnares, ipſoſque Optimates variis convitiis afficeres, nullam omnino poſſumus invenire quæ redoleat Charitatem; Nec ullam ipſe excogitare potuiſti, nullam enim in toto tuo libro habes, niſi quod dicas pag. 4. te ſuper facto Sylvæducenſi conſultum fuiſſe à neſcio quo illius urbis Miniſtro, & operæ quaſi parcentem, cùm ederes Theſes de idololatria indirecta, caſum illum iis inſeruiſſe. tanquam ſi minus operæ eſſet aliquid theſibus inſerere ac typis mandare, quàm illud idem privatis literis ad amicum ſcribere, quod nemo non agnoſcet falſum eſſe, præſertim ex iis qui ſciunt nihil poni in theſibus de quo reſpondens doceri non debeat. hocque etiam nonnihil laboris exigere: Sed quamvis operæ hoc pacto reverà peperciſſes, non ideo plus haberes charitatis. Nec ſanè quæſiviſti emendationem, ullamve aliam utilitatem eorum quos arguebas: apparet enim ex libri tui pag. 339 & 341, te non ſperaſſe theſes illas ad ipſos unquam perventuras; Nec etiam diſcipulorum tuorum ulliuſve alterius bonum ſpectare potuiſti Sylvamducis nominando, & auctores facti quod reprehendebas deſignando: nam contra minùs alios à tali facto poteras revocare, dando illis exempla virorum illuſtrium, & famæ optimæ, qui jam illud auſi erant, & quos nemo non libenter imitetur; quàm ſi rem à te reprehenſam circumſtantiis omnibus ita exuiſſes, ut nemo potuiſſet ſuſpicari te ad illos reſpexiſſe. Cùm itaque nec ad eorum quos arguebas, nec ad aliorum ullam utilitatem ſpectare potuerit tua illa perſonarum deſignatio,

ſignatio, quid ſupereſt niſi ut manifeſtè cognoſcatur te maledicere voluiſſe? Deinde ſi ulterius inquiramus, quænam iſtius maledicentiæ tuæ fuerit cauſa, non facilè alia poterit inveniri, quàm quòd libenter ejuſmodi occaſiones captas ad injuſtam dominationem in omnes homines uſurpandam & ſtabiliendam: Neque enim privatas ullas inimicitias cum iis de quibus malè loquutus es habebas, quoniam ut ſæpe affirmas tibi antea erant ignoti: ſed cùm ſperares theſes tuas vel nunquam ad eorum manus eſſe perventuras, vel ſaltem ipſos tanti eas non eſſe facturos ut publico reſponſo dignarentur, non parum tibi auctoritatis conciliare poſſe putaſti ex eo quod ſtudioſi veſtri Academici, aliique omnes ad quos facti tui fama perveniret, videntes te auſum fuiſſe tales viros & urbem tam celebrem condemnare, ob rem ad bonum reipublicæ ab iis factam, & ab aliis theologis approbatam, teque id impune tuliſſe, revererentur potentiam tuam, & non auderent quicquam neque privatim neque publicè ſuſcipere, niſi prius à te eſſet approbatum, ne in maledicentiæ tuæ importunitatem incurrerent. Qua via quicunque eſt impudens, malignus, loquax, & plebi gratioſus, facilè ad magnam dominationem poteſt pervenire, quando ejus artes à nemine deteguntur. Sed ſatis incommodè tibi accidit, quod Mareſius publico ſcripto innocentiam ſuorum, ac tuæ reprehenſionis iniquitatem oſtenderit; Ac deinde etiam quod Magiſtratus Sylvæducis, aliique variis literis efficere conati ſint, ut ab ulteriori ſcriptione abſtineres, & proximæ Synodi judicium exſpectares, cui ſe illi quos argueras ſubjicere velle profitebantur: Ita enim fieri non potuit quin vel apertè pietatis & charitatis larvam exueres, juſtiſſimæ illorum petitioni non obſequendo; vel de ſumma dominationis ſpe magna ex parte excideres, ſi te à Synodis in ordinem redigi patereris. Quorum utrum malueris, editione libri de Confraternitate Mariana oſtendis: In eo enim nullis rationum momentis, & nullo honeſto prætextu, ſed ſolâ contumaciâ, & maledicendi audaciâ de victoria certas. Atque omne iſtius libri artificium in hoc uno conſiſtit, quòd tam longum illum feceris, tamque tædioſum, ut nullius hominis patientia durare poſſit ad integrum perlegendum; & tam frequenter in eo Mareſium cum illis quos defendit accuſes, objurges, condemnes, ut ii qui tantùm hinc indè paginas ejus aliquas inſpicient, videntes te ubique in ipſis triumphare, tanquam ſi juſtitiam tuæ cauſæ atque crimina adverſariorum certiſſimis argumentis demonſtraſſes, putent tua illa argumenta in aliis paginis, quas non legerunt, explicari. Materiam autem ad conflandum craſſum volumen inveniſti, colligendo multas inanes narrationes quibus Sodalitates B. Virginis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

odioſas reddere conaris ; & librum Mareſii fruſtillatim conſciſſum , & diſcerptum , in locos communes digerendo ; & varias quæſtiones proponendo , quæ ſanè charitatem non olent ; *Charitas* enim *non cogitat malum* , illæ verò nihil aliud oſtendunt , quàm te ſæpiſſimè malum cogitaſſe, ubi nullum fuit. Narras etiam in iſto volumine quo pacto adverſarii tui modis omnibus à ſcribendo te revocare conati ſint , & quo pacto nihilominus in ſcriptione perrexeris , ut indè credatur eos cauſæ ſuæ diffidere , tuam autem tibi eſſe indubitatam. Quæ præjudicia ſatis facilè illos qui cauſam accuratè non examinabunt in errorem inducent ; Ac quantum ad alios , quos fortè nullos vel non niſi pauciſſimos fore ſperaſti , eos nempe qui & librum Mareſii cum tuo conferent , & utriuſque rationes expendent , ſolo metu videris retinere voluiſſe , ne , quæ de te veriſſima eſſe percipient , aliis auſint palam facere. Non enim illos latere poteſt nullam ſolidam rationem à te afferri ad factum Optimatum Sylvæducenſium improbandum ; nullamque ad tuum defendendum , niſi quod incredibili cum audacia neges te illa ſcripſiſſe , quæ diſtinctè in theſibus tuis leguntur. Unde perſpicuè cognoſcent, Mareſium, & Optimates Sylvæducenſes , cauſæ ſuæ nullo modo diffiſos fuiſſe ; neque te ullam ſpem habuiſſe tuæ rectè defendendæ ; Ac proinde illos ideo tantùm ſcriptionem tuam impedire voluiſſe , quod paci Eccleſiæ veſtræ , atque honori tuo conſulerent ; te autem è contra rixas & turbas quæſiviſſe ut illos infamares , & quàm maximè contumax , implacabilis , terribilis appareres, ne quis in poſterum tibi auſit repugnare. Nam certè cùm factum Optimatum Sylvæducenſium , ad ipſorum urbis ſecuritatem , & ſalutem Reip. ſuſceptum , condemnare non timueris , nemo credet ſe tam ſanctè vivere , vel tantæ eſſe auctoritatis , ut à reprehenſione tua ſit tutus ; Cumque Mareſio tam iratus ſis , & illum tam acerbè perſequaris , ob id unum quòd ſuos modeſtiſſimè defenderit , te interim quantum potuit excuſando, ac etiam laudibus, quarum indigniſſimus eras , extollendo , non ſperandum eſt , ullam viam poſſe inveniri ad te tam blandè admonendum ut non maximè irriteris ; Cumque tam audacter in libro tuo mentiaris , tam ſæpe in eo provoces ad inſpectionem tuarum theſium ex qua mendacium tuum ſit manifeſtum , & tam apertè leges charitatis ut muſteas contemnas , non eſt quòd quiſquam ſperet , evidentia & certitudine rationum ſuarum , tibi ſilentium imponere ; Denique cùm appareas tam atrox in minimis injuriis ulciſcendis , tamque implacabilis , & tam pervicax , ut neque magiſtratuum neque conventuum eccleſiaſticorum auctoritate vel admonitionibus vel precibus flecti poſſis aut coërceri , nemo non merito importunitatem tuam

aver-

averſabitur; & occurſum tuum tanquam feræ alicujus indomitæ refugiet. Quibus artibus ſi poſſis hac vice famam tuam conſervare, ac efficere, ut ii qui veritatem tuæ cauſæ percipient, non auſint eam aliis exponere, vel ſaltem ut fides iis à reliquis non habeatur, fateor te fore ſummè potentem. Sed paucas hîc addam rationes ob quas id fieri vix poſſe mihi videtur, ac ſimul merita tua deſcribam.

Quamdiu convitia tua in ſolos religionis veſtræ adverſarios effudiſti, facilè apud illos, qui partibus tuis favebant, & ſcripta tua non examinabant, aliquam pietatis & doctrinæ famam habere potuiſti: Quod enim multos libros ſcriberes, doctrinæ; quod autem aſperis & maledicis verbis ſæpe in iis utereris, merito adverſariorum, & ferventi pietatis tuæ zelo tribuebant; ſed interim à te diſſentientes indignabantur, magiſque irritabantur, & libri tui nullius planè uſus erant, niſi ad efficiendum ut qui eos perlegebant (quos fateor fuiſſe admodum paucos) videntes in ipſis loco rationum convitia tantum contineri, & ita cauſam veſtram malè à te defendi, pejorem de illa conciperent opinionem. adeò ut ad ipſius religionis veſtræ honorem & promotionem ſit perutile quod artes tuæ detegantur, ac vereor ne noſtri hac occaſione me prævaricationis accuſent. Cùm deinde notatum eſt te non tam in vulgata & omnibus cognita peccata invehi ſolere, quàm nova quædam inveſtigare, quæ tam minuta ſunt, ut ab aliis pro peccatis non habeantur, & non tam ad plebeios homines quàm ad potentiores ſpectant, atque illa tanquam ſumma ſcelera deſcribere, ut præ cæteris ſanctus videaris, tunc multi exiſtimarunt in te optimè quadrare verba Chriſti Matth. 7: *Nolite judicare, ut non judicemini. in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: & in quâ menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui.* Cùm etiam poſtea cognitum eſt quo pacto Regium impugnaris, & cenſuram tuam Theologicam abſque ullo rationis prætextu ad quæſtiones purè philoſophicas extendere volueris, de malignitate tua dubitari non potuit. Cumque nunc tandem eo uſque deveneris, ut urbis celeberrimæ Magiſtratum & Optimates in Academicis theſibus condemnaris, ob rem ab aliis Theologis & ipſo etiam eorum Synedrio approbatam; ut eorum Paſtorem, qui tibi modeſtiſſimè ac veriſſimè pro ipſis reſpondit, tanquam mendacem & calumniatorem prolixo libro traducas; ut leges Charitatis muſteas voces; ut dicas nihil tibi negotii eſſe cum Synodis; ut ea quæ in theſibus apertè ſcripſiſti, poſt-

ea in alio libro impudenter neges à te ſcripta eſſe.; utque nulla ratione potueris impediri à tam maligno & maledico libro evulgando: Dubitare non debes quin Domini tui clarè agnoſcant audaciam iſtam tuam neceſſariò eſſe coërcendam: Nihil enim magis apertè ad civilem diſcordiam tendere poteſt quàm ſi quis unius urbis auctoritate munitus factum alterius urbis, & quidem non qualecunque, ſed ad bonum reipublicæ ſuſceptum, publico ſcripto condemnet, ac non tam rationibus reprehendat, quàm conviciis inſequatur. Ægrè forſan fers hæc à me ſcribi; ſed quid facerem? agitur hic de communi harum regionum, quas ego non minùs quàm tu à multis annis inhabito, ſalute ac pace. Neque hic ullo modo quæſtio eſt de rei quam reprehendiſti æquitate: Non opus eſt exſpectare ullam ſynodum quæ determinet an liceat veſtris ſocietatem aliquam cum Romano-Catholicis inire, quæ à B. Virgine denominetur, & in qua nihil fiat à religione veſtra alienum (qua in re puto magnam inventum iri difficultatem.) Sed quæritur hîc tantum, an liceat unius urbis Theologo ex propria auctoritate aliam urbem condemnare, ac quantum in ſe eſt infamare; atque an putandum ſit ejus dominos, pro ea qua pollent æquitate ac prudentia, in illum non eſſe animadverſuros. Præſertim cùm jam experti ſint te eſſe tam pervicacem, ut niſi maturè coërcearis, facilè ad intolerandam audaciam ſis perventurus; & nihil aliud poſſit exſpectari, ſi tibi hac vice parcatur, quàm quòd fortè in poſterum, non melior factus ſed cautior, abſtinebis quidem ab urbibus nominandis, ſed interim *Methodo tibi*, ut jactas, *uſitatâ*, facta eorum quos voles infamare ſic deſcribes, ut facilè ad ipſos referri poſſint, & ita non minùs quidem nocebis, ſed fortè minor erit occaſio te puniendi. Non exponam hîc alias rationes ob quas tibi à ſuperioribus tuis tam politicis quàm etiam eccleſiaſticis condonari non poſſe exiſtimo, ne fortè videar te monendo tacitè illos ea quæ meliùs me ſcire poſſunt, ac procul dubiò etiam ſciunt, docere velle. Sed unum adhuc eſt quod plebis causâ omittendum eſſe non puto. Nempe hoc ſemper in veſtra religione obſervari audivi, ſi quis Concionator in turpi aliquo peccato deprehendatur, exempli causâ ſi adulterium vel furtum vel homicidium commiſerit, ut munere ſuo privetur: nec immerito; quamvis enim ii qui non bene agunt poſſint alios bene monere, nunquam tamen tanta fides illorum dictis habetur, quam ſi probi & inculpati eſſe putarentur: Sed ſanè nullum peccatum Concionatori turpius eſt, nullum meliori jure impedit ne verbis ejus credatur, nullumque idcirco eum munere ſuo reddit magis indignum, quàm ſi ſæpiſſimè atque apertiſſimè mentiatur, maledicat, calumnietur. Alia enim peccata extra concionem fiunt, & ob humanam fragi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

fragilitatem excuſantur: Quin etiam ex charitate credere debemus, illos qui ea commiſerunt, voluntatem in iis perſeverandi deponere, antequam incipiant concionari; ac proinde non minùs eſſe audiendos quàm ſi antea fuiſſent inculpati: Nullumque omnino periculum eſt, ne quis homicidii, vel adulterii, vel furti exempla edat in concione, quin è contra ſi quis irâ percitus hominem occidit, vel alio animi motu impulſus alia peccata commiſit, ſæpe ipſum poſtea eorum ſic pœnitet, ut aptius & efficacius alios poſſit ab iis revocare, quàm qui nunquam in ipſa inciderunt. Sed mentiendi, maledicendi, calumniandi licentia nullibi facilius exerceri poteſt, quàm in concione, ac nullibi magis eſt culpanda: Conciones enim inſtitutæ ſunt ad docendam veritatem, populus illam ex iſto loco exſpectat, ideoque nullum in concionatore majus vitium eſt, quàm quòd ſit mendax; Cúmque etiam conciones inſtitutæ ſint ad exempla pietatis & charitatis Chriſtianæ exhibenda: cùm ex variis mendaciorum generibus nulla magis turpia ſint, nec à charitate magis aliena, quàm quæ in proximi detrimentum tendunt, & maledicta, & calumniæ appellantur, nulla etiam ſunt in concionatore magis culpanda. Quod autem in talibus mendaciis, non ſemel, ſed ſæpius in tuo libro deprehendaris, jam ſatis ſupra fuit oſtenſum; Nec opus eſt ut mihi homines credant, nihil aſſerui quod ex tuis ſcriptis publicè editis non ſit manifeſtum; Vel certè ſi qui nec ſcripta tua velint evolvere, nec æquum putent mihi affirmanti credere potiùs quàm tibi paſtori ſuo ſtrenuè idem perneganti, non poſſunt tamen te excuſare niſi Mareſium ſymmyſtam tuum condemnent: Negari enim non poteſt, quin illum ſæpe in libro tuo mendacii & calumniæ accuſes, quia in re ſi verum dicis, ille ergo indignus eſt qui concionetur; ſed ſi falſum, certè in hoc ipſo, quòd eum calumniæ accuſes, tu ipſe calumniaris. Et quia nulla de illo ſuſpicio eſſe poteſt, nullam puto excuſationem tibi supereſſe.

De Præfatione libri Ultrajecti editi de Philoſophia Carteſiana & ejuſdem tertia ſectione.

PARS OCTAVA.

NOndum librum de Confraternitate Mariana totum legeram, cùm alius de Philoſophia Carteſiana prodiit in lucem; & quamvis multi, à quibus jam viſus eſt, eum judicent omni reſponſo eſſe indignum, quia tamen cœpi reſpondere, atque tam atrox in eo calumnia continetur, ut

ipſam ſilentio prætermittere non debeam, breviter ejus examen hic abſolvam.

In primo folio habetur hîc titulus: *Admiranda Methodus novæ Philoſophiæ Renati Des Cartes. Ultrajecti ex officina Joannis van Waesberge. anno* 1643. Ubi, quia nullus præter me auctor nominatur, videmini judicaſſe veſtras merces meo nomine, meliùs quàm veſtro, poſſe commendari. In 2 folio incipit longa præfatio, in cujus fronte habetur nomen diſcipuli cujuſdam tui, quod ut ſcriptis meis indignum, ne fortè gloriam Heroſtrati affectet, prætermitto: illius autem mores, & ſtylum, tuis tam ſimiles eſſe intelligo, ut vix ab invicem dignoſci poſſint; atque ideo ne errem, non te ſolum, nec illum ſolum, ſed vos ambos ut auctores libri de Phil. Cart. conſiderabo. Initio hujus præfationis ait, *nomen meum ante aliquot annos jactari cœptum eſſe apud nobiles quoſdam & magnates maximè, præcipuo buccinatore viro quodam non indocto qui ei antrum in quo latebam monſtrare noluit.* Sed cùm tam obſcura non eſſent mea latibula, quin honeſtioribus & doctioribus paterent, ſi quis mihi amicus eum in notitiam meam introducere noluerit, quia eram, ut ait, *paucorum hominum*, id ſanè non mihi, ſed ſibi, & amici illius judicio debet tribuere. Narrat poſtea ſe librum à me editum anno 1637, *pertinaci diligentia evolviſſe, relegiſſe, atque ex eo crediſſe neminem in eruditorum caveis inventum iri, qui utroque pollice has abortivas nugas à fluctuante patre expoſitas probaturus eſſet.* Ubi oſtendit ſe non felicis judicii fuiſſe, quoniam à non nemine probatæ ſunt. Subjungit, *Medicum quemdam*, nempe Regium, *Carteſianæ Philoſophiæ ſignum erigere cœpiſſe*; ac *me dictaturam in nova Academia à primis ejus incunabilis animo agitaſſe* (per Regium ſcilicet, qui opiniones ex meis ſcriptis erutas ibi docebat antequam mihi eſſet notus.) Sed iſtam ibi Philoſophiam *præter multorum opinionem, uno ſenatus Academici decreto, approbante Nobiliſſ. & Ampliſſ. urbis Magiſtratu, nunquam in poſterum per Dei gratiam redituram proſcriptam fuiſſe* (per egregium ſcilicet tuum judicium, jam ſatis in ep. ad P. Dinet à me laudatum) ſed quo argumento dicat illud à Nobiliſſ. & Ampliſſ. urbis veſtræ magiſtratu approbatum fuiſſe, neſcio, niſi forſan eodem quo tuas theſes vis eſſe decreta SS. facultatis Theologiæ, quia ſcilicet eſtis omnes in veſtra urbe unanimes, & ita quidquid unus Dominus Voetius fecit, putandum eſt à tota urbe eſſe approbatum: quod ego tum demum credam, cùm hi etiam libri de Confr. Mar. & Phil. Cart. publicam approbationem habebunt. Invehitur poſtea in epiſtolam in qua tuum iſtud judicium deſcripſi. aitque ſe prius exiſtimaſſe me *novarum opinionum portentis vanos & opulentos velle dementare, quo marſupium & arcam eorum mancipare, &c.*

Sed mox ſuſpicioni illi nuncium miſiſſe, cùm perpenderet ſacculos non araneis plenos, ſed nummis à me circumſerri, eorumque auxilio & operâ ea oppugnari, quæ omni auro cariora eſſe deberent: Ubi mihi in mentem venire non poteſt quid credi velit à me oppugnari, niſi forſan hominum amicitias, & ſuffragia pro nova Philoſophia. Nec magis intelligo quonam crimine me accuſet cùm addit, *Ut ut modeſtiam ſimulet, omni tamen ſtudio ac conatu hoc agit, quo per amiculos & artes ingenuo homine indignas velut alteram turrim Babylonicam erigat, & quidem in iis locis, ubi hactenus publicè privatimque antiqua ac recepta Philoſophia doceri conſuevit.* Niſi quòd fortè opiniones omnes diverſas à vulgari Philoſophia, quam ſatis profanè *orthodoxam* ſæpe nominatis, hæreſes eſſe arbitretur. Sed optimè intelligo hæc ſequentia ejus verba in pag. 13 præfationis, *Ut omnes in hoc tractatu doceo, cognovi hominem cum Vanino paria facere, & dum videri vult Atheos Achilleis argumentis oppugnare, ſubdole ac admodum occultè Atheïſmi venenum iis affricare, qui anguem in herba latitantem præ ingenii imbecillitate ubique deprehendere non poſſunt.* In his enim video impudentiſſimæ atque atrociſſimæ calumniæ anguem, cujus veneno totum veſtrum librum tinxiſtis. Incipit poſtea illa quæ in epiſt. ad P. Dinet de te ſcripſi, refellere conari, & ipſa in duas claſſes diſtinguit: quædam enim ait ad cauſam non pertinere, alia ipſam tangere. Et inter ea quæ ad cauſam non pertinent, numerat primo quod ſcripſerim *te in potentiores invehendo ferventem & indomitum pietatis zelum præ te ferre:* quod non aliter refellit, quam quod dicat, *in vico vicino Sylvæducis per annos 6 & Hueſdæ per annos 17 Magiſtratum te in civem & Eccleſiæ ſuæ miniſtrum toleraſſe*, alioſque interim permultos te vocaſſe, ac denique nunc Ultrajecti eſſe Profeſſorem Theologiæ ac Paſtorem. Sed jam ſatis in quarta parte hujus epiſtolæ oſtendi, quo pacto tui ſimiles ad famam ſoleant pervenire; nempe in vico, vel pago neſcio quo boni ruſtici garrulitatem tuam laudaverunt, inde rumor de te ſparſus eſt, qui, dum à nemine curioſiùs examinabatur, facile à multis ex charitate potuit credi, atque ita qui te non norant ad ſe vocarunt, ac fortè nondum ad tantam audaciam perveneras. Sed præterea interrogat, quinam ſint illi potentiores, qui indomiti zeli tui fervorem experti ſunt, tanquam ſi exemplum quod in lib. de Conf. Mar. exhibes, non eſſet ſatis illuſtre. Secundò ait *me oſtendere laborare te ferventis indomitique zeli igni æſtuare, quod modò in Romanam religionem, mòdò in alias quaſcunque à tua diverſas inveharis:* ubi ut vanitati tuæ obſequatur mihi affingit, non enim ſcripſi nec credidi te habere talem zelum, qui à tuis poſſet laudari; ſed modò in Romanam religionem, modò in alias quaſcunque à tua diverſas, modò in potentiores invehendo zelum

pietatis præ te ferre (hoc eſt videri velle illum habere) ut tibi apud plebeios homines gratiam potentiamque concilies. 3. Queritur quod ſcripſerim, *te interdum etiam dicteriis plebeculæ aures demulcere*: Ubi rurſus vanitatem tuam deprehendo; tum quia omiſit epithetum tuorum dicteriorum, quæ *ſcurrilia* eſſe dixi, hoc eſt inurbana, plebeia, inepta, non ex ulla ingenii elegantia, ſed ex inſulſis & malignis viliorum hominum loquendi modis petita; tum etiam quia te dicteriis uti non negat, cupis enim ſalſus videri, quamvis non ſis niſi amarus; ſed negat tuis dicteriis *plebeculæ tantùm aures demulceri*, additque *Trajectinam civitatem multos adhuc purpuratos, per Dei gratiam, in ſinu ſuo fovere, qui nequaquam ſinent pietatem, zelum, innocentiam*, (tuam ſcilicet, quod tamen videtur addere timuiſſe, ne ab iis qui te rectè norunt rideretur) *per paucorum calumnias, mendacia, ac Sinonias artes opprimi*, tanquam ſi dicteriis tuis etiam purpuratos tibi devincires, quod mihi non perſuadebis; Sed non dubito quin omnes tibi faverint, quamdiu pium & innocentem crediderunt; ut etiam non dubito, quin iidem omnes te averſaturi ſint, cùm vitia tua ſatis erunt ipſis perſpecta: Interimque tibi gratulor & mihi gaudeo, quòd audiam te nonnihil iſtam ſcurrilitatem emendaſſe ex quo eam tibi à me exprobratam fuiſſe ſciviſti. 4. Repetit hæc verba, *Cluet Theologus, Concionator, diſputator.* non ut vera eſſe neget, ſed tanquam ſi tibi feciſſem injuriam vocando Theologum, concionatorem & diſputatorem, ſumit indè occaſionem multis me conviciis remunerandi. 5, 6, 7. Reprehendit quod dixerim, *tuos libros à nemine eſſe legendos; Varios auctores ſæpius contra te quàm pro te facientes à te citari; Autoreſque illos tibi fortè tantùm ex indicibus notos eſſe.* Quæ tria quàm meritò à me dicta ſint in 4 parte hujus epiſtolæ ſatis probavi: Nec ille quicquam affert ad probandum falſa eſſe, niſi quod te laudet, ac in me convicietur; provocetque ineptè ad teſtimonia Bibliopolarum pro librorum tuorum lectione. tanquam ſi omnes libri qui aliquos habent emptores, quod ipſum tuis eſt ſatis rarum, digni eſſent qui legantur. Poſtea etiam te *librorum helluonem* vocat, quod tibi nomen non invideo, forſan enim multos devoras, ſed profectò non concoquis, nec in bonum ſuccum convertis. 8. Negat te *de quibuſlibet ſcientiis, tanquam ſi earum gnarus eſſes, audaciſſimè ac ſimul imperitiſſimè loqui ſolere, ut doctus indoctis videaris*, & conatur aliquam in me concitare invidiam, quòd non omnes qui te pro docto habent, ſint indocti: Sed neque etiam id ſcripſi, nec ex meis verbis deduci poteſt, non enim in altero meæ orationis membro ſubjunxi, te doctis omnibus indoctum videri; ſed tantùm te contemni & non probari ab iis ex doctis, ſive ex peritioribus, *qui ſciunt quàm importunus in aliis provocandis ſemper*

fueris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

ſueris, ac quàm ſæpe ubi ſuit diſputandum, convitia pro rationibus attuleris, turpiterque victus diſceſſeris. nam ſanè quantumvis alii eſſent periti & docti, quandiu tua non examinarunt, non mirum eſt ſi famæ, quàm tibi primum apud indoctos conciliaſti, crediderint. At certè gaudeo quod jam operâ meâ nonnihil modeſtior fias: vidi enim primas illas theſes quas unquam in Academia Ultrajectina edidiſti, & quomodo in iis omnes provocabas, ſcientiarumque omnium jactabas cognitionem: quod cùm tibi ab earum examinatore fuiſſet exprobratum, ſic in Therſitis tui ſect. 3. c. 4. reſpondes. *Superbiam, hypocriſin & vanitatem meam tanquam apodicticè demonſtratam putat, quod* κατὰ πολλῆς φαντασίας *tam multa ex omni eruditione aut variis diſciplinis ventilanda propoſuerim. Quid hic mihi vitio vertit? an quod illis ſtudiis impalleſcam? an quod ea in ſcholæ noſtræ theatrum produxerim? an utrumque? utinam rationes addidiſſet* ὁ μισόμουσος! & multis poſtea exemplis oſtendis Theologo non eſſe indecorum in variis ſcientiis eſſe verſatum, ut ſcilicet excuſes illud gratum crimen multifariæ doctrinæ, de quo te alter non accuſarat, & nullibi unquam te vidi eloquentiorem: Hic autem diſcipulus tuus (te ſcilicet dictante) ſic de te ſcribit: *Intra terminos ſuos ſe continet, & ſi quæ ſint ex alienis ſcientiis, quæ ad ſcripturæ & Theologiæ ſuæ explicationem neceſſaria eſſe judicet, ea quærere ac diſcere ſolet ab expertis & primæ notæ Medicis, Juriſconſultis, Chirurgis, Mathematicis &c.* Sic ergo tua omnigenæ doctrinæ gloriatio eò uſque refriguit, ut jam aliorum omnium diſcipulus fias. 9. Ridiculè negat, *te ſolere convitia pro rationibus afferre, ubi eſt diſputandum.* Petitque teſtimonia eorum qui veſtris Academicis diſputationibus interſunt: tanquam ſi non melius probetur ex ſcriptis tuis, in quibus innumera occurrunt iſtius rei exempla. 10. Fingit me ſcripſiſſe *Gorlæum & Taurellum nunquam fortè tibi viſos eſſe*, quod non de te, ſed de Regio ſcripſeram, ſed videris hanc captaſſe occaſionem inaniſſimæ ac puerilis gloriationis, quod ſcilicet libros legeris, qui te judice non ſunt boni. 11. Conatur excuſare ſtoliditatem (aut ſi mavis malignitatem) illam tuam, quæ apparet in eo quod meam Philoſophiam in magiæ ſuſpicionem volueris adducere, ex eo quòd figuras conſideret, dicendo te non meam Philoſophiam, quam ſcilicet nondum noveras, ſed Medici ea de re effatum, inter alias objectiones hac quoque difficultate preſſiſſe: tanquam ſi hoc eodem non recideret. Pagina autem 128 veſtri immemores ad eandam rurſus ſtoliditatem aut malignitatem revertimini, linearum, figurarum & numerorum conſiderationem magiæ tribuendo. Sic clavis, ſic gladius, ſic rota & reliqua omnia quorum operationes à figura, dependent ſunt vobis magiæ inſtrumenta. quâ certè cogitatione nulla ſtolidior in humanum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

manum ingenium cadere poteſt. 12. negat *te ullos unquam importune provocaſſe*: quod ab iis qui primas tuas theſes, vel alia tua ſcripta viderunt, ſine riſu legi non poterit. Nec minus riſu dignum eſt quod fingat à me ſcriptum eſſe *te ſæpius turpiter victum diſceſſiſſe*, ut lector putet me credere te ſaltem aliquando etiam viciſſe: quod non ſcripſi, nec credidi, ſed, *ſæpe ubi ſuit diſputandum*, (hoc eſt, quotieſcunque fuit diſputandum, quod ſæpe accidit) *te convitia pro rationibus attuliſſe, ac turpiter victum diſceſſiſſe*. Riſu dignum etiam eſt, quod ea quæ de te in una aut altera periodo ſcripſeram, in varia fruſtula diſcerpſerit, præcipua omiſerit, & reliqua turbato ordine propoſuerit, ne ſenſus meus capi poſſet. Denique riſu dignum eſt, quod fingat me in te ſcripſiſſe, *ut gratiam à Patribus Societatis Jeſu ineam, quibus tu, quod ſtylum aliquando in quædam Eccleſiæ Romanæ dogmata ſtrinxeris, præ aliis inviſus es.* tanquam ſi vel illis valde eſſes notus, vel adverſarium ſolis convitiis utentem, præ aliis qui rationibus certant, formidarent.

Iis quæ dixit eſſe extra cauſam ita diſcuſſis, tranſit ad alia quæ ait ad ipſam pertinere. Ac *primò* refert hæc mea verba. *At verò hæc ſatis magna occaſio viſa eſt Rectori Theologo ad Medicum circumveniendum, hæreſeoſque condemnandum, & ita vel invito Magiſtratu, ſi res ut ſperabat ſucceſſiſſet, de profeſſione deturbandum.* Sed non addit te occaſione nugamenti cujuſdam Philoſophici voluiſſe Regium ex auctoritate SS. Facultatis Theologiæ hæreſeos condemnare: Unde ſequebatur eum, vel invito Magiſtratu, à Magiſtratu ipſo eſſe deponendum, quia nulli retinentur Profeſſores qui pro hæreticis habeantur. *Secundo* refert adhuc alia mea verba in eundem ſenſum, & ipſa lepidè refutat teſtimonio Regii, ex cujus ad tuas theſes reſponſione duas paginas exſcribit, in quarum fine Regius ironicè, ac de præterito tempore loquens, ait te ſibi *ſautorem & amicum ſemper fuiſſe*; tuus autem defenſor fingit illum ſeriò, & in præſenti, poſt editas theſes, te ut amicum & fautorem agnoſcere: ex quo apparet non multa teſtimonia pro te eſſe, cùm iſto uti cogaris. *Tertiò* negat te ſolum contra Regium diſputaſſe, aitque alios quoſdam Profeſſores opiniones ab ejus opinionibus diverſas in ſuis theſibus habuiſſe: Quod nec ille unquam, nec ullus alius amator veritatis moleſtè tulit; Neque de illa re pro ipſo conqueſtus ſum, ſed quod ſine ratione, ac per calumniam, hæreſeos illum inſimulare voluiſſes: quod neminem præter te feciſſe intellexi, *Quartò* refert verba quibus dixi, *te in eadem cauſa judicem, & accuſatorem fuiſſe; ac collegam tuum injuriarum reum feciſſe ob id unum quod tam manifeſtas & veras rationes attulerit* &c. ubi loco iſtius &c. debebat addere, *ad rejicienda crimina hæreſeos & atheiſmi quæ ſibi à te fuerant impoſita, ut ſe per calumniam circumveniri non paſſus ſit*, hoc eſt, quòd in propria

pria tua cauſa fueris judex, & in accuſatione Fimbriam ſis imitatus: Ad quæ nihil reſpondet, niſi quod dicat ſe iſtis rebus non interfuiſſe, remittatque lectorem ad hiſtoriolam, quam ait ab ipſa Academia propediem vulgatum iri. Quæ reſponſio non poteſt non irrideri: cùm enim hîc contineatur præcipua culpa quæ tibi à me fuerat exprobrata, ſi quid boni haberes ad te excuſandum, noluiſſes nunc omitti; Ac ſi quid ea de re poſtea ſub nomine Academiæ prodeat in lucem, quod à veritate non recedat, te non juvabit; ſi autem falſa contineat, nemo non credet à te ſolo eſſe profectum. notæ enim ſunt mimicæ illæ tuæ artes, quibus nunc SS. Facultatis Theologiæ, nunc Academiæ, nunc Senatus, nunc totius Reipublicæ, nunc Eccleſiarum Belgicarum, nunc Prophetæ vel Spiritus Sancti, nunc unius ex diſcipulis tuis, nunc alterius agis perſonam. *Quinto*, poſtquam retulit ea verba quibus iniquitatem maximam tibi exprobravi, quod nempe Regium culpares. quia verè ac merito tuo in te retorſerat illa epitheta, quæ priùs falsò & injurioſè in ipſum contorſeras, nullo modo te excuſat, ſed tantùm alios Philoſophos in Regium concitare conatur, dicendo id quod de te ſcripſerat aliis etiam omnibus convenire; quod tamen apertè falſum eſt: Neque enim illi eandem quam tu, acceperunt conditionem. quippe cùm ſcripſeras principia Regii *Chorœbo* digna eſſe ob id, quòd eſſent pauca, & cognitu facilia, tacitè admiſeras illos merito Chorœbos appellari quorum principia talia eſſent, quod reliqui Philoſophi non admiſerant, nec ipſe Regius credebat, nec ideo ad illos debet referri, quod ibi de te ſolo intellexit. Poſtea patronus tuus provocat ad hiſtoriam in Academia veſtra edendam; ut etiam pro *Sexto* puncto quod eſt de exploſionibus: & interim nihil prorſus refellit. *Septimo* quæritur, tanquam de maxima injuria, quod te *turbulentum & ſeditioſum Rectorem*, ac *diſputationem* tuam *ſeditioſam* appellarim, mihique hoc nomine *aliquando alibi aliiſque chartis* actionem injuriarum minitatur: Tanquam ſi ea quæ ibi narraveram, non ſatis demonſtrarent te verè ac propriè *ſeditioſum in Academia* tua dici potuiſſe: Nunc autem cave ne Domini tui, conſiderantes ea quæ in Sylvamducis ſcripſiſti, judicent te etiam in Republica eſſe ſeditioſum. Et quandoquidem injuſtas lites mihi minamini, nolite quæſo ægrè ferre, quòd ego hîc in anteceſſum coram univerſo terrarum orbe juſtiſſimè vos accuſem. *Poſtremò* ait me Regio *triumphum decernere* quòd ejus reſponſio ad tuas theſes à nemine fuerit refutata: Sed nihil addit quo non confirmet illud ei meritò decerni. Cùm enim ſcripta, contra illam reſponſionem pro te edita, ſolo riſu & contemptu digna eſſe affirmaſſem; ille ait filium tuum, qui unum ex iſtis ſcriptis emiſit, rem *ex profeſſo* non tractaſſe; ac diſcipulum

ſub cujus nomine aliud prodiit, ipſum te inſcio edidiſſe: Unde patet illa ne à vobis quidem probari; & nemo dubitat quin tu ipſe ſis auctor ejus quod te inſcio editum fingit. Cùm autem ſubjungit, iſtarum *commentationum ſolutionem nec datam eſſe nec dandam*, verum dicit: quia revera tam inepta commenta ſolutione ſunt indigna. Cùm denique provocat me & Regium, ut cum tuo iſto diſcipulo potiùs quàm tecum agamus, oſtendit te jam tua caſtra deſeruiſſe, ac ſolos lixas, qui facilè vinci poſſunt, ea ſervare, ac proinde nihil ſupereſſe quod Regii triumphum impediat. Quæ omnia licèt nugatoria referre volui, ut appareat vos in longa iſta præfatione nihil ullius momenti attuliſſe ad ea quæ de te ſcripſeram refutanda; & tamen eam ad hoc unum fuiſſe inſtitutam, ut illa videremini refutare. In ejus autem fine dicitis quatuor eſſe libri veſtri partes, & vos *Primâ diſcipulum meum delineare: Secundâ philoſophiæ quam jacto principia ac Methodum: Tertiâ obiter Metaphyſicam, & quædam phyſica dogmata ſpeciminis ergo examinare: Quartâ breviter oſtendere novam hanc Philoſophandi Methodum rectà non tantùm ad Scepticiſmum, verùm Enthuſiaſmum quoque, Atheïſmum ac phreneſim ducere.* Ac denique citatis hæc verba quæ de Regio ſcripſi pag. 174. ep. ad P. Dinet. *Legit Dioptricam meam & Meteora cùm primùm edita ſunt in lucem, ac ſtatim aliqua in iis verioris Philoſophiæ principia contineri judicavit: Quæ colligendo diligentiùs, & alia ex iis deducendo, eâ fuit ſagacitate, ut intra paucos menſes integram indè Phyſiologiam concinnarit.* Ex quibus pro conſueta veſtra æquitate concluditis Regii theſes & dictata non immerito pro meis à vobis ſumi. Nempe antequam Regius mihi notus eſſet, legit mea ſcripta, & quædam colligendo, quædam ex iis deducendo Phyſiologiam concinnavit: ergo omnis iſta Phyſiologia pro mea eſt habenda. quod nemo non videt eſſe à ratione alienum. Verum tamen acutiſſimo & perſpicaciſſimo ingenio Regii tantum tribuo, ut vix quicquam ab illo ſcriptum putem, quod pro meo non libenter agnoſcam: ſed hic detegi poteſt impudentia calumniæ quam paratis; nempe cum in toto veſtro libro ne ſemel quidem Meteora, nec Dioptricam, nec Meditationes meas citetis, in quibus ſcriptis ſolis Philoſophiæ meæ ſpecimina exhibui; cumque indè poſſit judicari vos illa nullo modo intelligere; audetis tamen craſſum volumen conviciorum contra Philoſophiam iſtam, vobis non minùs quàm cuivis ruſtico ignotam, effundere; atque, ut aliquid dicere videamini, pauca quædam ex dictatis Regii, non quidem ullis rationibus, ſed ineptiſſimis garritibus impugnatis. Qui garritus profectò non minus ad quævis mea ſcripta referri potuiſſent; ſed quia dictata Regii non edita ſunt in lucem, ſperaſtis hoc pacto minus facilè atque à paucioribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

bus detectum iri quàm incredibili cum ignorantiâ malignitas veſtra ſit conjuncta.

Quia verò jam ſupra in 3 & 5 parte hujus epiſtolæ, duas primas ſectiones veſtri libri ſatis ſuperque diſcuſſi, non opus eſt quicquam ampliùs de ipſis dicam: Nec ſanè etiam de reliquis; ſatis enim ſcio neminem ullius ingenii ea eſſe lecturum qui non planè contemnat, atque impudentiſſimas & ineptiſſimas calumnias eſſe cognoſcat: Sed tamen, ne quid omittam quod videri poſſit ad me pertinere, percurram adhuc reliquas duas Sectiones. In tertia, poſt ridiculam æquivocationem circa nomen Theologiæ, incipitis videri velle aliquid particulare ex Meditationibus meis impugnare; non quidem illas ipſas aggrediendo, ne nimis clarè appareat à vobis non intelligi; ſed commodum inveniſtis, in fine meæ reſponſionis ad ſecundas objectiones, quemdam quaſi indicem præcipuarum propoſitionum quas explicui, ex quo tria vel quatuor loca auſi eſtis exſcribere, ſperantes vos ea in re non facilè errorem ullum, quod ignorantiam veſtram prodat, admiſſuros: In quo tamen ſummopere decepti eſtis, ea enim neganda elegiſtis quæ omnium maximè ſunt manifeſta. Ut primo pag. 174 negatis unumquemque, ex eo quod cogitet, rectè poſſe concludere ſe exiſtere: vultis enim Scepticum inde tantum concludere ſibi videri exiſtere, tanquam ſi quis ratione utens, quantumvis ſit Scepticus, ſibi videri poſſit exiſtere, quin ſimul intelligat ſe revera exiſtere, quandoquidem id ſibi videtur, atque ita negatis propoſitionem quâ nulla unquam evidentior in ulla ſcientia eſſe poteſt. Pagina 177. verba quædam ex auctore primarum objectionum pro meis refertis, vocatiſque illa primum meum argumentum contra Atheos, quod nempe ex meis ſcriptis non potuiſtis elicere, quia nimis illa ſunt vobis obſcura: Deinde tam ſtulta objicitis, ut relatu ſint indigna, nihil enim aliud probant, quàm neminem eſſe ex plebe qui ineptiùs quàm vos de iſtis rebus loqui poſſit. In pag. autem 180, 183 & 189, unum ex tuis commentis agnoſco, cui ſimile antehac legi in tuo Therſite ac in libellis de Atheïſmo: quippe fingitis rationes, quibus utor ad exiſtentiam Dei probandam, non valere niſi apud eos qui jam ſciunt illum exiſtere, quia tantùm ex notionibus nobis ingenitis dependent: Sed notandum eſt eas omnes res, quarum cognitio dicitur nobis eſſe à natura indita, non ideo à nobis expreſsè cognoſci; ſed tantùm tales eſſe, ut ipſas, abſque ullo ſenſuum experimento, ex proprii ingenii viribus, cognoſcere poſſimus. Cujus generis ſunt omnes Geometricæ veritates, non tantùm maximè obviæ, ſed etiam reliquæ, quantumvis abſtruſæ videantur; Atque indè Socrates apud Platonem, puerum quemdam de Geometricis ele-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

mentis interrogando, ſicque efficiendo, ut ille puer quaſdam veritates ex mente propria erueret, quas prius in ea fuiſſe non notaverat, reminiſcentiam ſuam probare conabatur. Et hujus etiam generis eſt Dei cognitio: cumque indè, tam in Therſite, quàm in libellis de Atheïſmo intuliſti neminem eſſe ſpeculativè Atheum, hoc eſt, neminem eſſe qui Deum exiſtere omnino non agnoſcat, non minùs ineptus fuiſti, quàm ſi, ex eo quòd omnes Geometricæ veritates ſint eodem modo nobis innatæ, dixiſſes neminem eſſe in mundo qui neſciat Euclidis elementa. Pag. 190, negatis *id omne quod clarè percipimus, à Deo fieri poſſe, prout illud percipimus*; & veſtra negandi ratio eſt, *quòd clarè percipiamus duo contradictoria ſimul, quæ tamen ſimul fieri non poſſunt*: quod eſt puerile ſophiſma, neque enim contradictoria ſimul fieri poſſe percipimus, ac proinde ut fiant, prout ipſa percipimus, non debent ſimul fieri. Pag. 191, dicitis nihil juvare ad probandam animæ humanæ immortalitatem, quòd oſtenſum ſit eam per extraordinariam Dei potentiam abſque corpore eſſe poſſe, quia de anima canis idem etiam dici poteſt. quod nego; cùm enim anima canis ſit corporea, ſive ſit tenue quoddam corpus, repugnat eam à corpore ſeparari. Cætera quæ iſtis interſeritis, tam longè à propoſito abludunt, ut potiùs inconditas pſittacorum voces, quàm Philoſophorum ratiocinia referre videantur. Atque hæc tantùm de Metaphyſicis habetis, nam pag. 196 tranſitis ad Phyſica, de quibus nullum vel minimum verbum ex meis ſcriptis profertis; ſed pauca tantùm ex Regii dictatis deſumpta, 1. de principiis, 2. de particulis inſenſibilibus, 3. de calore, 4. de magnete, 5. de æſtu maris; atque in illa tanquam Andabatæ nugamini, adeò ut non opus ſit ut quidquam reſpondeam, niſi quòd inſignis impudentia calumniæ veſtræ in eo poſſit notari, quòd prolixè de magnete ac de æſtu maris tanquam contra me diſputetis, quamvis nullum planè verbum de iſtis quæſtionibus in meis ſcriptis hactenus editis reperiatur.

De quarta ſectione libri de Philoſophia Carteſiana, ſimulque de Meritis ejus Auctorum.

PARS ULTIMA.

POſtquam egregiis iſtis ſpeciminibus oſtendiſtis quàm firmas ob rationes, & quàm maturo cum judicio meas opiniones improbetis; unam adhuc ſectionem, in quatuor capita diviſam, & nihil niſi quatuor inſignia maledicta continentem, pro concluſione ſubjungitis. In primo capite

pag.

pag. 245, *meam philoſophandi Methodum ad Scepticiſmum viam ſternere*, ac me *in Scepticorum ſtatione hærere* affirmatis. Rationes hujus rei affertis, *Quod in ſpeciem contra primæ notæ Scepticos detonem; Certiſſimam evidentiſſimamque variarum rerum ſcientiam jactem; Ac denique nova veri criteria circumferam, talia ſcil. quæ nulli ſcientiæ ab aliquo homine, quiſquis etiam ſit, per ſubſidium naturæ applicari poſſint.* Et nova iſta criteria non alia affertis, quàm *quòd ea tantùm ut vera velim amplecti, quæ tam clara ſunt, ut nullam dubitandi relinquant occaſionem*: quippe dicitis, *ne quidem veritatibus fide cognitis competere, ut non ſæpiſſime de iis dubitandi ſit occaſio.* quod ſi refertis ad illud ipſum tempus quo elicitur actus fidei, vel alicujus naturalis cognitionis, omnem fidem & omnem humanam ſcientiam deſtruitis, eſtiſque revera Sceptici, cùm nullam cognitionem dubio carentem haberi unquam poſſe affirmetis; ſi verò loquimini de diverſis temporibus, quia ille qui nunc habet veram fidem, vel evidentem alicujus rei naturalis ſcientiam; poteſt alio tempore illam non habere; hoc infert tantùm infirmitatem humanæ naturæ, quæ ſemper iiſdem cogitationibus non immoratur; non autem quòd in ipſa ſcientia ullum dubium debeat eſſe; Ideoque nihil contra me inde probatis, quia non de certitudine ulla per totam hominis vitam durabili; ſed de illa tantùm, quæ habetur eo momento, quo acquiritur aliqua ſcientia, loquutus ſum. Quin etiam quia hanc diſtinctionem non affertis, & fusè probare conamini nullam rem ab homine ita ſciri poſſe ut de ea non dubitet, pro modulo veſtro, & quantum in vobis eſt, Scepticiſmum docetis. Cùm verò pag. 253, additis *me in propatulo Scepticiſmum docere, quando ſenſuum judicium in dubium vocare doceo*, datis occaſionem lectori judicandi, vos quidem ſenſibus veſtris credere, non autem rebus fidei, nec ulli naturali rationi, tantaque veſtra eſt prudentia, & æquitas, ut quamvis affirmetis de ipſis rebus fidei, ac ſcientiarum omnium principiis poſſe dubitari, velitis tamen eſſe orthodoxi & ſancti; me verò, quia dixi de ſenſuum indiciis eſſe dubitandum, in propatulo Scepticiſmum docere affirmetis. Quid quæſo non diceretis ſi craſſum librum de catecheſi Belgico ſermone vulgaſſem, in quo ad 8 millia quæſtionum continerentur abſque ulla ipſarum ſolutione, quemadmodum tu feciſti? tunc certè optimo jure tanquam docens Scepticiſmum arguerer; nihil enim aptius eſſe poteſt ad efficiendum ut homines dubitare aſſueſcant, quàm ſi hoc pacto multæ quæſtiones abſque ullis earum ſolutionibus proponantur; & nulla in re periculoſiùs dubia docentur quam in Catecheſi.

In ſecundo capite pag. 255, *meam Methodum recta ad Enthuſiaſmum ducere* dicitis, hoc nullo alio probantes argumento, quàm quòd ſcripſerim

mentem abducendam eſſe à ſenſibus ut Deum contemplemur. quod ut culpetis, primo pag. 256 ſtatuitis, tanquam principium, quod *intellectus ſenſibus externis, ut ducibus, indigeat; & ipſa axiomata ſolis radiis clariora ut indubitata non amplectatur, niſi ſenſuum miniſterio eorum inſtituerit examen*: quod falſiſſimum eſt, & nullo modo admittendum; ſi enim verum eſſet, nulla unquam de rebus divinis cognitio haberetur, quia non poſſunt à ſenſibus externis examinari. Deinde pag. 258. ſic loquimini, *Deum ſibi inexiſtentem Charteſianus quis deprehendit per ideam; cur non ergo inſtar Enthuſiaſtæ ſic etiam concludat: Deus in me eſt & ego in Deo, ergo per Deum inexiſtentem omnia ago, & conſequenter neque pecco neque peccare poſſum.* quas conſequentias fateor à ſolis Enthuſiaſtis, deliris, & veſtri ſimilibus elici poſſe. Denique dicitis pag. 260, *experientiam docere, eos, qui volunt mente qua mente ſive ſecundùm rationis humanæ regulam contemplari ſupremi entis perfectionem, maximam imperfectionem ei affingere.* Ex quibus lector judicabit vos nolle de Deo cogitare ne fiatis Enthuſiaſtæ, vel aliquas imperfectiones ei tribuatis, atque ita de Deo nunquam cogitantes in ſummæ impietatis abyſſo verſari.

In tertio capite pag. 261, affirmatis me *Atheïſmum docere & propagare.* additis quidem, *ſi præ ignorantiâ id faciam, me eſſe commiſeratione dignum; ſi verò præ malitia, puniendum*: Sed non vultis dubitari quin faciam; imo omni arte, omni induſtriâ, id perſuadere conamini; ac poſtquam multa ea de re verba feciſtis, ſerio concluditis pag. 265, me *in imperitorum animis Atheïſmi thronum erigere laborare.* Notandumque eſt hoc eſſe antiquum & inveteratum maledictum, quod jam à te per multos annos, pertinaci calumniâ, in me conjectum fuiſſe audivi, ac etiam ex libellis tuis de Atheïſmo anno 1637 editis facilè perſpexi. Atque ad hoc unum confirmandum, & hominibus perſuadendum, totum veſtrum librum compoſuiſſe videmini: Nam in præfationis pagina 13 promittitis vos in reliquo Tractatu oſtenſuros: *me ſubdolè ac admodum occultè Atheïſmi venenum aliis affricare*: deinde mihi diſcipulos affingitis, & totam primam ſectionem in abſurdiſſimis ineptiſſimiſque legibus fabricandis impenditis, quas per incredibilem impudentiam, abſque ulla vel minima ſpecie veritatis diſcipulis iſtis à me præſcribi vultis, & paſſim me cum peſſimis & odioſiſſimis quibuſque Atheis, impoſtoribus, Eccleſiarum ac rerumpublicarum turbatoribus, qui quammaximè horrendis ſuppliciis propter ſcelera ſua fuerunt affecti, componitis, ut tandem in fine concludatis, me illorum exemplo *Atheïſmum docere & propagare.* Quod ſi facerem, ſanè committerem crimen atrociſſimum, & in nulla Republica quantumvis libera tolerandum; quapropter hic accuratè referam omnes rationes, quas aliquot annorum ſtudio meditati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

meditati eſtis ad illud mihi affingendum, ut (cùm veras eſſe non poſſe mihi conſcius ſim) ſi quam habeant ſpeciem veritatis, de imprudentia, vel ignorantia, per quam illis locum dedero, veniam petam; ſi verò ex ſola improbitate ac malitia veſtra profectas eſſe manifeſtè appareat, de atrocitate tantæ calumniæ coram Deo & hominibus queri poſſim. Unicum invenio totius probationis veſtræ fundamentum, quod, ut loquimur pag. 261, *ſi verba virtutem arguerent, iiſque tuto fides adhiberi deberet, ab Atheïſmi leviſſima etiam ſuſpicione eſſem alieniſſimus.* Ex hoc enim quod nonnulli aliquando loquantur ut viri boni, qui tamen ſunt improbiſſimi hypocritæ (ut tu optimè noviſti) cùm ex ſcriptis meis appareat, me ab Atheïſmi leviſſima etiam ſuſpicione eſſe alieniſſimum, vultis indè inferri me eſſe Atheum, ſupponendo ſcilicet me eſſe hypocritam; ſed hoc poſtremum nullibi ulla ratione vel probatis, vel probare conamini. Niſi fortè ſit probatio quod longam de me inſtituatis comparationem cum Vanino, qui, ut refertis, *publicè Tholoſæ eſt combuſtus, non tantùm quod Atheus eſſet, ſed Atheïſmi Apoſtolus.* Hæcque eſt tota veſtra comparatio. *Vaninus ſcribebat contra Atheos, ipſe Atheorum maximus; ſimiliter Carteſius: Vaninus jactabat iis argumentorum machinis ſe obfirmatos Atheorum animos pulſare, contra quas nullum pertinaciæ ſcutum, aut clypeus conſiſtere poſſet; ſimiliter Carteſius: Vaninus antiqua & vulgata argumenta tribu ſubmovere, & in eorum locum ſua reponere ſatagebat; idem omni ſtudio & conatu Carteſius agit: Poſtremo Vanini argumenta, quæ Atheis ut Achilles & Hector quis opponebantur, penitius inſpecta & examinata, elumbia & ficulnea deprehendebantur; ejuſdem per omnia farinæ Renati des Cartes rationes ſunt.* Atque indè concluditis pag. 265, *Nulla ergo injuria Renato fit, quando cum ſubtiliſſimo Atheïſmi patrono, Cæſare Vanino comparatur, iiſdem enim artibus, quibus ille, in imperitorum animis Atheïſmi thronum erigere laborat.* Ubi nemo non mirabitur abſurditatem impudentiæ veſtræ, quamvis enim iſta quatuor vera eſſent, quòd nempe ſcripſerim contra Atheos, & meas rationes pro optimis venditarim; quæ duo veriſſima eſſe præ me fero: quodque antiqua & vulgata argumenta rejiciam, & mea elumbia & ficulnea deprehendantur; quæ duo ſunt falſiſſima: non tamen indè ſequeretur me Atheïſmi, non dicam reum, ſed ſuſpectum eſſe debere. Quamvis enim quis, putans refutare Atheïſmum, rationes afferat quæ ad hoc non ſufficiant; imperitiæ tantùm, non ideo ſtatim Atheïſmi eſt accuſandus. Quin etiam profectò, cum Atheorum refutatio ſit difficillima, ut ipſe teſtaris in ultimo tuo libro de Atheïſmo, non omnes qui contra Atheos infeliciter certarunt habendi ſunt imperiti. Vide Gregorium de Valentia Theologum ſolidiſſimum & celeberrimum; ille refutat omnia

argu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

argumenta quibus uſus eſt D. Thomas ad exiſtentiam Dei probandam, & invalida eſſe oſtendit, idemque etiam alii graves & pii theologi fecerunt, adeò ut ab iis qui veſtro more loquuntur, dici poſſit de D. Thoma (qui, ſi quis unquam alius, ab omni Atheïſmi ſuſpicione quammaximè fuit remotus) ejus argumenta contra Atheos penitiùs inſpecta & examinata, elumbia & ficulnea deprehendi; eademque comparatio de illo cum Vanino poſſit inſtitui, & auſim addere (abſit tamen invidia dicto) aptiùs quàm de me, quia mea argumenta nunquam fuerunt ita refutata. Sed duas egregias habetis rationes ad probandum ipſa elumbia eſſe: Prima eſt, quod *obiter libri veſtri ſectione tertia id oſtenderitis*, ubi rectè additis *obiter*, quia reverà nihil minùs validum, ac magis ineptum ſcribi potuiſſet, quàm quod ſcripſiſtis, ut jam paulò antè oſtendi; Altera eſt, quòd fingatis me ipſum id innuere in epiſtola quæ Meditationibus meis præfixa eſt, & eò uſque ſitis inconſiderati, ut ipſa epiſtolæ meæ verba referatis, quibus expreſsè aio *rationes meas certitudine & evidentia Geometricas æquare vel etiam ſuperare:* quod ſanè non eſt innuere illas eſſe elumbes & ficulneas; Sed nempe addo me vereri ne à multis ſatis percipi non poſſint, quemadmodum ipſæ Archimedeæ demonſtrationes à pauciſſimis percipiuntur; unde, pro more veſtro ineptiſſimè ratiocinandi, infertis illas refutandis Atheis eſſe inutiles: cùm tamen, licèt ab omnibus capi non poſſint, ſaltem ſint utiles pro iis à quibus intelliguntur; ac præterea quoniam ii qui demonſtrationum percipiendarum non ſunt capaces, de ipſarum veritate ſolent credere auctoritati aliorum omnium qui eas intelligunt, non dubito quin poſt aliquod tempus mea argumenta, licèt vobis invitis, & ringentibus, eam vim ſint habitura, ut eos etiam revocent ab Atheïſmo, qui propter ingenii ſui tarditatem ipſa intelligere non poterunt, quia nempe hi ſcient illa pro certiſſimis demonſtrationibus haberi ab omnibus iis, à quibus rectè intelliguntur, hoc eſt, ab omnium maximè ingenioſis & doctis; & quamvis à vobis, aliiſque quamplurimis, tranſverſis oculis inſpecta ſint, à nemine tamen potuiſſe convelli. Quemadmodum jam nemo eſt mortalium qui dubitet de veritate eorum omnium quæ demonſtrata ſunt ab Archimede, quamvis ex multis hominum millibus vix ullus ſit qui ejus demonſtrationes intelligat. Quæ omnia probè antea ſciviſtis, clarè enim à me ſcripta fuerunt in epiſtola quam citatis: ſed pro veſtra inſigni erga Deum pietate, rationes illas, quibus validiſſimè Atheïſmus evertitur, maledicentiâ & calumniis veſtris infructuoſas reddere conamini. Quod autem antiqua & vulgata argumenta tribu ſubmovere, & in eorum locum mea reponere voluerim, non alio argumento probatis, quàm quòd in ea-

dem epiſtola meas rationes *omnium optimas* vocarim; ex quo tamen non ſequitur me alias rejicere; ſed contrà ibidem addidi, me exiſtimare *rationes ferè omnes quæ pro hac re à magnis viris allatæ ſunt, cùm ſatis intelliguntur, vim demonſtrationis habere*: unde patet vos etiam in hoc, quod tamen non eſt magni momenti, calumniari. Sed poſtquam ita ſimulaſtis rationes aliquas à vobis afferri; quæ probent me docere Atheïſmum; ut tanto magis id credatur (ab iis ſcilicet, qui tantùm perfunctoriè libri veſtri titulos percurrent, rationumque momenta non expendent, quales ſperatis fore illos omnes in quorum manus incidet, quia jam ſatis eſtis experti ſcripta veſtra non manere aliam fortunam) quatuor exceptiones ſubjungitis, eaſque ſimul refellitis, hoc pacto. 1. *Nec quicquam ad rem facit quòd multi benigniùs de Carteſio quàm de Cæſare Vanino ſentiant, ipſeque religionem Catholico-Romanam in propatulo profiteatur: Idem verſipellis Siſyphus Vaninus faciebat.* 2. *Prodeſſe non poteſt homini quòd dicat ſe contra Atheos ſcribere, iis enim bellum quoque Vaninus indixerat.* 3. *Non excuſari quoque poteſt Renatus, quòd Theologis religioni ſuæ adverſantibus, & nominatim Voetio, quem ſcil. Theologi Academiæ Lovanienſis pro hæretico habent, ſe opponat; idem enim à Vanino in Gallia fiebat.* Hîc inſulſa tua vanitas ſine riſu præteriri non poteſt; fama tua, ſcilicet, Lovanium uſque pervenit; & quia ego duas aut tres paginas antehac de te ſcripſi, quamvis cum nullo alio Theologiam profitente mihi unquam fuerit controverſia, nec tecum de Theologia ſed de iniquitatibus tuis tantùm egerim, me tamen oppono Theologis: Crede mihi, ſi te cognoſcunt Lovanienſes, aliive hinc remoti, non propter ingenium, aut Theologiæ peritiam, vel aliquam virtutem, ſed tanquam Heroſtratum propter vitia tua, nempe inſignem maledicentiam, cognoſcunt; Et ego, priuſquam de te ſcribere cœpiſſem, non ampliùs pro Theologo habebam, ſed pro Theologiæ ac pietatis inimico. Quippe ut eos magis honoramus, quos ex veſtium forma & coloribus Principis domeſticos putamus, quam alios ipſorum æquales qui tales veſtes non gerunt; ita ego omnes Theologos tanquam Dei domeſticos obſervo, etiam illos, qui ſunt diverſæ à me religionis, quia colimus omnes eundem Deum: Sed ſi quis fortè inſidiator unius ex Principis ſatellitibus veſtes induiſſet, ut earum beneficio tutus inter nos verſaretur, non impedirent profectò illæ veſtes, quo minùs ii, qui ſcirent eum ex hoſtium numero eſſe, id ipſum palam facere tenerentur; Atque ita ſi quis profiteatur ſe eſſe Theologum, eumque inſigniter mendacem & calumniatorem eſſe ſciam, & cujus vitia talia ſint, ut magna ex iis pericula putem Reipublicæ eſſe timenda, non impediet nomen Theologi, quo minus ipſa patefaciam. Noſti autem calumniatorem Græcè vocari Diabolum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quo nomine Chriſtiani cacodæmonem Dei hoſtem appellant. Quartam & poſtremam exceptionem hanc aſſertis: *Non expediet quoque ſe Carteſius, ſi dicat ſe à multis pro ſtrenuo Atheorum antagoniſta haberi: Accidit enim & hoc Vanino; quem à multis ſtropharum diaboli ignaris probatum, pauci ita detexerunt, ut à ſupremis poteſtatibus debito ſupplicio opportune ſublatus fuerit.* Atque ita ex ſolo nomine Vanini arma veſtra omnia eduxiſtis: hicque inſignem ſtropham diaboli ſive diaboles notare licet, quod quemadmodum initio fundamentum calumniæ veſtræ in eo ſitum eſſe advertimus, quod ſcripſerim contra Atheos, &, ſi verba mea virtutem arguerent, ab Atheïſmi leviſſima etiam ſuſpicione eſſem alieniſſimus; ita ex eo quod à multis pro Atheorum adverſario habear, ſed à paucis, nempe à vobis ſolis detegar, hoc eſt, per calumniam Atheus dicar, ſum ſupplicio afficiendus. In quo profectò impudentia & inſolentia extremæ atque incredibilis malignitatis veſtræ cognoſcitur: Cùm enim ex hoc ſolo quod contra Atheos ſcripſerim & à multis credar illos ſolidè refutaſſe, occaſionem & argumentum ad me Atheïſmi accuſandum ſumpſeritis, quis unquam in mundo tam innocens, tamque inculpatus eſſe poteſt, ut ab effrænata maledicentia veſtra ſit tutus? Certè nullus unquam ſcribet contra Atheos, nullus ab aliis hominibus eos ſolidè impugnaſſe credetur, de quo non eadem omnia, quæ de me ſcripſiſtis, eodem planè, vel etiam potiori jure ſcribere poſſitis: Adeò ut ſi qui nolint à vobis, tanquam ſi eſſent peſſimi Athei ſummo ſupplicio afficiendi, proſcribi, & prolixo libro multis vigiliis ad id parato infamari, diligenter debeant cavere ne Atheos refutent, ſicque vos ipſi Atheïſmum, quantum in vobis eſt, protegitis, ac fovetis. Jam ſanè non ampliùs miror quod cùm tu, D. Voeti, 4 libellos de Atheïſmo ſcripſeris, nullum tamen vel minimum argumentum in iis attuleris ad exiſtentiam Dei probandam, ſive ad Atheïſmum impugnandum, ſed contra hoc difficilimum eſſe teſtatus ſis; verebaris ſcilicet ne quis te cum Vanino compararet, quia audiveras ipſum ſcripſiſſe contra Atheos, & tamen ob Atheïſmum fuiſſe combuſtum. Sed notare debuiſſes illum non fuiſſe combuſtum propter publica ſcripta, (quæ quamvis debilia tantùm argumenta, & fortè ad prævaricationem parata continerent, nullum tamen periculum ipſi crearunt,) ſed propter facta & dicta privata, quæ teſtibus probabantur. Atqui tam parum curatis quid dicatis, modò tantùm poſſitis calumniari, ut meritò credere poſſimus ne libros quidem Vanini à vobis unquam lectos eſſe, ubique enim pro Vanino Vaninium ſcribitis; & quia idem error in libellis tuis de Atheïſmo ubique reperitur, ut videre eſt in pag. 7, 9, & reliquis, hinc fortè multi judicabunt hanc Philoſophiam Carteſianam à

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

te ſcriptam eſſe. Quod tamen lectori perſuadere non cupio, quia ſufficit eam pro te ſcriptam eſſe, ac te conſcio & conſentiente vulgatam, ut ejus causâ mihi non minùs in te competat injuriarum actio, quàm in illum qui ſe Auctorem profitetur.

In ultimo capite pag. 268. Methodum meam, *non tam Philoſophos, quàm deliros phreneticoſque gignere* affirmatis; hocque unicâ probatis ratione, quia nempe ſcripſi, *mentem abducendam eſſe à ſenſibus ad res divinas intelligendas.* Ita, ut video, vos boni viri non vultis unquam meditari, nec de Deo cogitare, ne phrenetici fiatis. Jamque non opus eſt ut quæram, unde oriantur falſi rumores, quos audio de Regii diſcipulis ſpargi ſolere, poſtquam Ultrajecto diſceſſerunt, quod nempe in delirium inciderint, id enim ſatis indicatis pag. 269. dicendo, vos *nolle exempla colligere eorum qui nuper ex Sophiæ ſacerdotibus, per iſtam Philoſophiam transformati fuerunt aut in Moriæ epoptas, aut deliriorum myſtas.* nempe non vultis illos nominare, ne calumniæ veſtræ falſitas nimis appareat; ſed interim aliquos deſipuiſſe vultis credi, quia licet omnis prætextus vobis deſit ad maledicendum, rabies tamen ſupereſt ad calumniandum: Atque hanc vim Philoſophiæ meæ eſſe experior, ut non illos qui eam excolunt & probant; ſed invidos & malignos, qui ringuntur, ad inſaniam poſſit adigere.

Atqui non queror quòd homines à mea Philoſophia amplectenda revocetis, metum illis delirii & enthuſiaſmi incutiendo; parum curo quod ipſam ridiculam ineptam falſiſſimamque dicatis: Si ſum imperitus, ſi deceptus, ſi per imprudentiam aliquid mali ſcriptis mandavi, qualecunque tandem ſit, cùm nemini unquam illud obtruſerim, nec ullo cum artificio commendarim, ſed nudè tantùm expoſuerim ut eo quiſque ſuo periculo uteretur, non poteſt eſſe tam pernicioſum, tam infandum, ut idcircò mores mei ſint culpandi. Mentem corpori meo non indidi, nec ingenium mihi fabricavi, de ſolis operibus voluntatis cujus mihi regimen Deus permiſit, ſpondere poſſum. Sed cùm me *mendacem, verſipellem, fraudulentum, deceptorem* ſexcenties in veſtro libro appelletis, ac deinde in fine affirmetis me *iiſdem artibus, quibus Vaninus, in imperitorum animis Atheïſmi thronum erigere laborare*, ut ſcilicet lectori perſuadeatis me multis malis artibus & fallaciis id præſtare conari, quoniam hoc pertinet ad mores, qui ex voluntatis arbitrio dependent, non poſſum honore ſalvo, nec etiam ſalva erga Deum pietate, de tam atroci & execranda calumnia non queri. Nam ſanè ſi talis eſſem qualem me in libro iſto deſcribitis, in nulla republica bene inſtituta eſſem ferendus; quin etiam, ſi vel ſuſpicio tanti criminis meâ culpâ de me haberetur, quamvis falſa & injuſta eſſet, ſatis daret cauſæ iis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

apud quos verſarer, ad me ſuis finibus non immeritò expellendum, atque ita totus mihi terrarum orbis claudi poſſet, cui tamen, ſi ulli mortalium, optimo jure patere nonnulli arbitrantur, quia ſciunt me illis ſtudiis incumbere, quæ univerſæ humanæ genti utilia eſſe poſſunt, ac nulli privato damnoſa. Cogor etiam ex pietate maledicentiæ veſtræ reſiſtere: quia ſi vobis fortè crederetur, hoc ipſo periret fructus rationum, quibus exiſtentiam Dei demonſtrando Atheïſmum evertere conatus ſum; neque enim bonæ eſſe putarentur, ſi ego earum Auctor eſſem Atheïſmi ſuſpectus. Verum quidem eſt, illa quæ contra me ſcripſiſtis eſſe tam abſurda, & ab omni veritatis ſpecie tam remota, ut ſi in libro anonymo, & nullius auctoritate fulto prodiiſſent, non immeritò à me ſpernerentur. Verum etiam eſt nomina veſtra non multùm illis dare auctoritatis apud eos, qui me & vos norunt. Sed mihi præcipuè ratio habenda eſt exterorum; nec non etiam poſteritatis. Cùm enim liber veſter præferat nomen Profeſſoris Philoſophiæ in Academia Groningana; cùm vulgo credatur à te ſcriptus, ejuſque rei rumor ad exteros etiam pervenerit, ut mihi per literas jam ante aliquot menſes nunciatum eſt; cùm tu in illo ipſo libro, qui à te ſcriptus creditur, pag. 161, dicaris *Eccleſiarum Reformatarum lumen & ornamentum*, paſſimque *pientiſſimus & innocentiſſimus* voceris, quòd extranei quibus es ignotus non credent te paſſurum fuiſſe ibi ſcribi, niſi citra controverſiam verum eſſet; Cùm denique me in his regionibus exiſtente liber ille ſit palam editus in urbe Ultrajectina, in qua Nobiliſſimus & Ampliſſ. Magiſtratus ſe præſtitit antehac tam accuratum in famoſis libellis prohibendis, ut ipſam Regii ad tuas theſes reſponſionem, quam omnes ſciunt fuiſſe valde honeſtam & moderatam, in ſua urbe vendi vetuerit: Si cauſam meam defendere negligerem, quamvis ii, qui librum veſtrum videbunt, nullas in ipſo inventuri ſint rationes, ex quibus ea quæ de me ſcribitis vera eſſe ſuſpicentur, non tamen ſibi perſuaderent vos tantum calumniandi, & omne genus conviciorum in me congerendi licentiam aſſumpturos fuiſſe, idque impunè tuliſſe, ac me ſiluiſſe, niſi quid eſſet in vita aut moribus meis culpandum, cujus ego mihi conſcius, nec publicè me defendere, nec de veſtris injuriis apud Magiſtratus queri auderem. Quas ob cauſas officii mei eſſe putavi non modò ad librum de Phil. Cart. reſpondere; ſed etiam, cùm viderem illum auctoritate tuâ potiſſimum niti, de factis, doctrina, & meritis tuis nonnulla exponere, ex quibus appareat quantum tibi ſit credendum; Et quia eodem tempore librum de Confraternitate Mariana, non inutilem ad meum inſtitutum, edidiſti, eum etiam examinare non neglexi. Reſtat adhuc ut de veſtris calumniis apud Magiſtratus querar; hoc

enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

enim non videor debere omittere, præſertim cùm vos mihi aliquoties alias chartas, hoc eſt injuriarum dicas, Fimbriæ more minati ſitis, quia nempe antehac Academico tuo judicio graviter læſus obloqui auſus ſum, & totum telum corpore non recepi. Sed quia pacis & quietis amantiſſimus neminem unquam hactenus in jus vocavi, rerumque forenſium eo uſque ſum ignarus, ut ne nunc quidem adhuc ſciam ad quos judices talis cauſa pertineat; Et quia delicta quæ publicè nota ſunt, etſi nemo in particulari de iis queratur, publica tamen auctoritate puniri ſolent, contentus ero hac vice calumnias veſtras tam notas & celebres reddere, ut non facilè ignorentur ab illis, quibus de iis inquirendi cura incumbit.

Et primo quidem, ut breviter hoc in loco Profeſſoris tui Groningo-Omlandici cauſam agam, velim ut illi, quorum intereſt de ea judicare, conſiderent nihil mihi antehac negotii cum ipſo unquam fuiſſe; ac quamvis tu mihi valde iratus ſis, & ille præceptorem ſuum te appellet, nullam tamen ei actionem hoc nomine in me competere, ac multò minùs licere atrociſſimis injuriis me afficere: nec proinde opus eſſe ut examinent an jure an injuriâ mihi ſis infenſus. Conſiderent etiam me non queri, quòd meas circa Philoſophiam opiniones impugnet: habeantur omnes falſæ, ridiculæ, ineptæ, per me licet. non illæ ad mores ſpectant, ſed ad ingenium dumtaxat, quo tamen me non eſſe omnino deſtitutum ultro conceſſiſtis. Quin & alia omnia ejus maledicta poſſunt prætermittere. Unicum eſt de quo velim ut inquirant: nempe in pag. 13 ſuæ præfationis, ac in toto penultimo capite ſui libri dicit expreſſè, me *ſubdolè ac admodum occultè Atheïſmum docere*, atque id rationibus malitioſè ad hoc excogitatis perſuadere conatur: tota quæſtio in his duobus locis continetur: non opus eſt, ut legant cætera, niſi velint; nec ut teſtes aliunde conquirant: Si rationes quas ibi attulit ſint ſatis validæ ad probandum me vel Atheum eſſe, vel Atheïſmum docere, vel tantùm me aliquam dediſſe unquam occaſionem, ob quam id merito quis ſuſpicetur; aut etiam, ſi quas alias afferre poſſit, nondum ibi expoſitas, quibus id verum eſſe oſtendat, non dubium eſt quin ſeveriſſimè debeam puniri, nec gratiam ullam aut veniam peto; Sed ſi nullas habeat rationes meliores iis quas jam expoſuit, ut certus ſum nullas eum habere; atque ſi ex his nihil aliud poſſit concludi, quàm illum impudentiſſimè atque atrociſſimè calumniari, ut confido omnes æquos judices eſſe facillimè cognituros, rogo ipſos quantum poſſum ut ſemel decernant, an nullæ unquam in his regionibus calumniæ puniendæ ſint. hæc enim eſt tam atrox, tam inexcuſabilis, & tam publica, ut impunita eſſe non poſſit, quin hoc ipſo aliæ omnes permitti videantur. Novi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

quidem harum Provinciarum incolas magna gaudere libertate: ſed libertatem iſtam in bonorum & innocentium ſecuritate, non in malorum impunitate conſiſtere mihi perſuadeo: Cumque boni nunquam tuti eſſe poſſint, ubi malis datur libertas iis nocendi, hoc præcipuè nomine hanc Rempublicam liberam puto, quòd omnes in ea æquo jure utantur, atque incorrupta fiant judicia, quibus injuriæ à quolibet cuilibet illatæ, ſi non acerbè ac crudeliter, certè accuratè ac quotieſcunque opus eſt, puniuntur. Poſſunt fortaſſe leviores obſcurioreſque calumniæ aliquando diſſimulari: ſed hac nulla gravior evidentiorque eſſe poteſt. Patrem occidere, patriam incendere, vel prodere, leviora ſunt quàm ſubdolè Atheïſmum docere: Notandumque eſt vos non affirmare me eſſe Atheum, ne fortè in hoc ignarus credar potiùs quàm ſceleratus; ſed me ſubdolè atque occultè Atheïſmi venenum aliis affricare, qua in re me omnium nequiſſimæ ac perfidioſiſſimæ proditionis accuſatis: Magis enim exſecrandum ſcelus eſt Deum prodere, quàm patriam vel parentes. Atque ut hanc de me opinionem lectoribus inculcetis, ſexcenties in veſtro libro me vocatis mendaciſſimum, verſipellem, fraudulentum, deceptorem; quæ nomina ſi mihi conveniunt, vel ſi me unquam in mendacio ſive in fraude quantumvis parva deprehendiſtis, aut ab alio deprehenſum fuiſſe probare poteſtis, non recuſo quin tuus Profeſſor Omlandicus abeat liber, & ego pro ipſo pœnas luam; Sed ſi hominem à talium vitiorum ſuſpicione quammaximè alienum per inſolentiſſimam malignitatem tot maledictis oneraſtis, ut inſuper eum docere occultè Atheïſmum perſuaderetis, in qua gente quæſo id impunitum relinqui poteſt? Præſertim cùm hæc veſtra calumnia non ab uno tantum aut altero ſciatur, ſed per univerſum terrarum orbem ſit à vobis divulgata. Jam expertus ſum ante tres annos, cùm libellus quidam contra me fuiſſet Hagæ editus ſine Auctoris nomine, ac tam futilis, ut quamvis veſter in nequitia ſit longè ſuperior, in futilitate tamen & ineptiis ei tantùm par dici poſſit, ſtatim non paucos in Gallia, Anglia & aliis locis ejus videndi cupidos fuiſſe, qui poſtea ipſo perlecto indignabundi mirabantur quòd in gente cultiſſima, qualis hæc eſt, tantæ inurbanitatis & ruſticitatis abſurditas ferri poſſet. Quid autem nunc iidem dicturi ſunt, cùm præter futilitatem rationum, & indignitatem conviciorum, atrocitatem etiam calumniarum veſtrarum intelligent? Quid, cùm ſcient iſta in libro contineri, cujus Philoſophiæ Profeſſor in una Academia ſe jactat auctorem, & tu Theologiæ Profeſſor in alia Academia, tu qui Eccleſiarum Belgicarum lumen & ornamentum vis videri, præcipuus Auctor haberis? Non credent profectò vos accipere ſtipendia ex publico, ut tales libros com-

componatis, neque ut artes tam impudenter mentiendi, tam indignè conviciandi, tam flagitioſe ac tam licenter calumniandi juventutem doceatis, Academiaſque veſtras hoc nomine infames apud exteros reddatis. Quæ ſi conſiderentur ab illis, cujus juriſdictioni ſubeſt tuus Profeſſor Groninganus, non puto eum quicquam poſſe invenire, quo ſe apud ipſos excuſet.

Quantum autem ad te, ſatis prævideo quid dicturus ſis. Audacter omnia pernegabis: Librum de Philoſophia Carteſiana non agnoſces: Ac fortè alium promittes *De buſto Carteſianæ ferociæ, & nimiæ atque inauditæ in aliena Academia, Republica, & Eccleſia curioſitatis*: Addeſque, *Vos non putare arridere uſquequaque prudentioribus, ut peregrinus quis tenebrio, profeſſione externa Pontificius, & ſenſu Scepticiſmi ſi non Atheiſmi candidatus, perpetuò proteſtetur ſe Theologica atque Eccleſiaſtica non attingere, interim in unos Theologos, prætextu Philoſophico totam belli molem convertat, Medicis & Philoſophis præteritis, res & ſacra Theologiæ & Politiæ veſtræ Eccleſiaſticæ perreptet, atque Eccleſiarum & Academiarum perturbationem moliatur: unde aliquando nihil aliud quàm Reipublicæ concuſſionem, & Optimatum ac Procerum quorundam colliſionem exſpectandam norunt illi, quibus eſt genius incolarum Belgii notus.* Quibus verbis veſtra *Paralipomena ad præfationem* concluſiſtis. Sed hæc omnia tam inepta ſunt, atque à ratione aliena, ut ne quidem apud bonos ruſticos illius pagi, cujus olim Concionator fuiſti, fidem eſſent inventura; non proinde vereor ne tibi proſint in tua urbe, quæ, ſi ulla in Belgio, viris eruditis & perſpicacibus abundat. Nam primo quamvis non eſſes auctor libri de Phil. Cart. (ut revera critici doctiores exiſtimant ſolam ejus materiam à te fuiſſe ſuppeditatam; etſi ego de ſtylo ex conceptibus, magis quàm ex verbis judicans, illum apertè tuum eſſe ſuprà ſcripſerim) ſatis eſt quod pro te ac te conſcio ſit editus, ut non minori ſis in culpa quàm ſi ſolus eum ſcripſiſſes. Deinde cùm me nimiæ in aliena Academia, Republica & Eccleſia curioſitatis accuſatis ob id unum quòd judicium ſub nomine veſtræ Academiæ contra me editum auſus ſim examinare; teque ut ejus Auctorem, ſi non unicum, certè præcipuum (quod verum eſſe manifeſtum eſt, quia tunc Academiæ Rector, & in judicio illo præſes fuiſti) conſiderarim, ac pauca quædam vitia tua deſcripſerim, ne fides calumniis haberetur; quis non videt te Fimbriæ iniquitatem imitari? vis enim tibi licuiſſe me, in quem nihil unquam juris habuiſti, publicis ſcriptis infamare; ac ferociæ me accuſas quòd iſtam inſolentiam tuam ſine obmurmuratione non tulerim; Et ſanè injuriam facis Academiæ, Reipublicæ, atque Eccleſiæ veſtræ, quòd privata tua vitia earum partem, & quidem ſecretiorem ſive ſanctiorem, de qua nefas ſit extraneo inquirere, eſſe velis. Hocque idem crimen curio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

curioſitatis Mareſio aliquoties eodem jure exprobraſti, quod nempe benedictas tuas Theſes examinare auſus fuiſſet: Tu verò non eras in aliena Republica nimis curioſus, cùm in iiſdem illis theſibus Optimates Sylvæducenſes idololatriæ accuſabas. Mirum eſſet profectò, ſi dominis tuis poſſes perſuadere, tantam eſſe debere in nova veſtra Academia Profeſſoris Theologiæ poteſtatem, ut alios quoſcunque, ad arbitrium, & ſine ratione, publicis judiciis condemnet; iiſque quos ita condemnavit mutire non liceat, quin ſtatim rei ſint nimiæ curioſitatis in aliena Republica, dicanturque *res & ſacra Theologiæ & Politiæ veſtræ eccleſiaſticæ perreptare, atque Eccleſiarum & Academiarum perturbationem moliri.* Næ magno honore afficis Eccleſiam tuam, ſi velis ejus res & ſacra in calumniis tuis conſiſtere, adeò ut nemo de illis queri auſit, quin hoc ipſo Eccleſiarum veſtrarum perturbationem moliatur. Non etiam tibi proderit quòd me peregrinum & Pontificium voces: Nec opus eſt ut dicam talia eſſe fœdera Regis mei cum Dominis harum regionum, ut quamvis hodie primum huc appuliſſem, æquo tamen jure cum indigenis frui deberem; Atque me à tam multis annis hîc verſari, & omnibus honeſtioribus eſſe tam notum, ut quamvis ab hoſtium partibus veniſſem non ampliùs pro peregrino eſſem habendus: Nec opus etiam eſt ut provocem ad libertatem religionis in hac Republica nobis conceſſam: Sed tantùm affirmo tam ſcelerata mendacia, tam ſcurrilia convitia, tam atroces calumnias in veſtro libro contineri, ut nequidem hoſtis in hoſtem, vel Chriſtianus in infidelem iis uti poſſit, quin ſe improbum ſceleratumque eſſe declaret: Addo me tantam urbanitatem in hac gente ſemper eſſe expertum, tam amice ab omnibus quibuſcum verſatus ſum receptum fuiſſe, ac tam benignos & officioſos alios omnes agnoviſſe, tamque remotos ab iſta veſtra ruſtica & importuna libertate quoſlibet quamvis ignotos & innocuos laceſſendi, ut non dubitem quin vos conterraneos ſuos longè magis quàm ullos peregrinos averſentur. Denique genius incolarum Belgii ſic mihi eſt notus, ut putem eos qui cæteris præſunt, ſæpe quidem in hoc Deum Opt. Max. imitari, quòd ſatis tardè ac cunctanter pœnas à nocentibus exigant; ſed tamen cum improborum audacia eò uſque proceſſit, ut eam judicent eſſe coërcendam, eoſdem nullâ gratiâ corrumpi, ac nullis verbis inanibus falli poſſe: Ac qui Profeſſionis & Religionis tuæ honori peſſimè conſuluiſti, libros charitate & rationibus vacuos, ſoliſque calumniis refertos evulgando, cave ne judicent ſe ipſos non ſatis bene illi poſſe conſulere, niſi in te animadvertant. Vale.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]

12:2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 5 [1]